

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA MUZIKOLOGIE

Mgr. Markéta Koutná

**Česká hudební kultura v Londýně
v letech 1984–1994**

Czech Music Culture in London in the years 1984–1994

Disertační práce

Školitel: doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Lednici

.....

Markéta Koutná

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi byli nápomocní při psaní disertační práce. Jmenovitě se jedná o Jaroslavu a Patricka Lambertovy, Karla Janovického a jeho ženu Sylvu Šimsovou, Jarmilu Karasovou, Annette Percy, Marka Todda, pracovníky archivů Wigmore Hall, Southbank Centre, English National Opera a další osoby, jejichž výčet by byl rozsáhlý. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svému příteli a rodičům za jejich velkou podporu při psaní práce. Zvláštní poděkování patří také mé školitelce doc. PhDr. Evě Vičarové, Ph.D.

Obsah

Úvod	4
Stav bádání	10
1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů	15
1. 1 Počátky česko-londýnských hudebních vazeb	15
1. 2 Migrace českých hudebníků do Londýna v 18. století.....	16
1. 3 Rozkvět londýnského hudebního života a vzestup zájmu o českou hudbu v 19. století a období do vzniku Československa	19
1. 4 Vývoj česko-londýnských hudebních vztahů v letech 1918–1983	30
2. Česká hudební kultura v Londýně v letech 1984–1994	63
2. 1 Skladatelská tvorba	75
2. 2 Interpretace.....	76
2. 2. 1 Opera	76
2. 2. 1. 1 Royal Opera House, English National Opera a provozování české hudby	77
2. 2. 1. 2 Analýza českého repertoáru.....	82
2. 2. 1. 3 Shrnutí.....	89
2. 2. 2 Symfonická hudba	91
2. 2. 2. 1 Koncertní sály Royal Albert Hall, Barbican Centre, Royal Festival Hall, Queen Elizabeth Hall, St John’s Smith Square a provozování české hudby	92
2. 2. 2. 2 Analýza českého repertoáru.....	98
2. 2. 2. 3 Symfonická tělesa London Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra, Philharmonia Orchestra, Royal Philharmonic Orchestra a provozování české hudby.....	101
2. 2. 2. 4 Analýza českého repertoáru.....	106
2. 2. 2. 5 Čeští interpreti.....	109
2. 2. 2. 6 Shrnutí.....	114
2. 2. 3 Komorní hudba	115
2. 2. 3. 1 Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall, St John’s Smith Square a provozování české hudby.....	116
2. 2. 3. 2 Čeští interpreti.....	127
2. 2. 3. 3 Analýza českého repertoáru.....	133

2. 2. 3. 4 Shrnutí.....	140
2. 2. 4 Festivalová produkce.....	143
2. 2. 4. 1 Glyndebourne Festival Opera	143
2. 2. 5 Rozhlas	159
2. 2. 5. 1 BBC Radio 3 provozování české hudby	159
2. 2. 5. 2 Analýza českého repertoáru.....	161
2. 2. 5. 3 Čeští interpreti.....	165
2. 2. 5. 4 Shrnutí.....	166
2. 3 Recepce a odborná reflexe	168
2. 3. 1 Hudební kritika a popularizace.....	169
2. 3. 2 Vědecká recepce	170
Závěr	172
Shrnutí	178
Summary.....	179
Zusammenfassung	180
Seznam pramenů a literatury	181
1. Prameny.....	181
1. 1 Archivní prameny	181
1. 2 Publikované prameny	181
2. Literatura	191
2. 1 Encyklopedie a slovníky.....	191
2. 2 Kvalifikační práce	191
2. 3 Články v periodikách, sbornících a slovníková hesla	192
2. 4 Ostatní literatura	198
Anotace	203
Annotation	204
Annotation	205

Přílohy	207
1. Katalog provedených českých děl v Londýně v letech 1984–1994.....	207
2. Soupis vystoupení českých hudebníků a hudebních souborů v Londýně v letech 1984–1994.....	207

Úvod

Otázka česko-britských, respektive česko-londýnských hudebních vztahů představuje významné a aktuální téma. Mnoho českých hudebních umělců našlo ve Velké Británii adekvátnější uplatnění, výhodnější ekonomické podmínky existence či jen zajímavou uměleckou inspiraci. Je nasnadě, že se jejich cílem stala hlavně britská metropole, Londýn, disponující řadou divadelních a koncertních institucí, hudebních těles, vydavatelů, organizátorů atd. V Londýně žila a žije spousta osobností, jež našly v propagaci a výzkumu české hudby svou profesní či zájmovou náplň. Přijížděla sem řada našich umělců prezentovat své umění v rámci krátkodobých uměleckých vystoupení a od konce 19. století navíc česká hudební tvorba představuje trvalou součást repertoáru zdejších hudebních produkcí.

Londýn, jakožto hlavní město Velké Británie, přirozeně zastává ve zdejší kultuře vůdčí postavení. Svou aglomerací, finančními možnostmi a institucionálním zázemím představuje jedno z hlavních společenských a kulturních center, a díky intenzivnímu zájmu londýnských institucí o českou hudbu zároveň i jednoho z nejvýznamnějších světových producentů české hudby vůbec. V Londýně se nachází proslulá Royal Albert Hall, Wigmore Hall, Royal Opera House, Royal Festival Hall, English National Opera, Queen Elizabeth Hall, Barbican Centre, Purcell Room či St John's Smith Square.

Souborná reflexe české hudební kultury v Londýně v české hudební vědě chybí. Hlavní oblastí vědeckého zájmu doposud zůstávaly téměř výhradně čeští skladatelé (např. Antonín Dvořák, Leoš Janáček či Antonín Tučapský) a osudy jejich děl ve Velké Británii.

Přestože zvolené téma v sobě nese jistou hybridnost – na jedné straně totiž stojí česká hudební kultura jako celek a na straně druhé specificky definované prostředí Londýna – lze konstatovat, že obě strany svým významem dosahují srovnatelného postavení. Namísto logičtějšího členění na česko-britské či pražsko-londýnské vazby tak předkládaná práce operuje s hudebními vztahy česko-londýnskými.

Zvolené téma lze nahlížet a pojednávat z různých úhlů. Autorka je však přesvědčena, že hledisko čistě autonomního hudebního vývoje musí být doplněno hlediskem heteronomním, neboť hudební vývoj je vždy ovlivněn politickým klimatem a společenskými změnami. Principiální úkol představovalo vytyčení konkrétního časového úseku, kterým se práce zabývá, a to s přihlédnutím k hudebním, společenským, kulturním i politickým událostem. Ústředním mezníkem se stal listopadový převrat v roce 1989 a jeho potenciaální vliv na oblast česko-londýnských hudebních vztahů, potažmo na českou

hudební kulturu v Londýně. Aby bylo možné vývoj a eventuální změny dostatečně podchytit, je období vymezeno léty 1984 a 1994. Ty nebyly zvoleny samoúčelně, nýbrž logicky ohraničují jednu ucelenou vývojovou dekádu mezi Roky české hudby, jak se v české hudební provenienci vžilo obecné označení let končících čtyřkou, na která připadají výročí mnoha národních skladatelů.

Vyhlášení Roku české hudby v roce 1984 navázalo na promyšlené koncepční směřování normalizační kulturní politiky předchozích dekád, jež „podporovala tradiční českou hudbu i její export, ze soudobé hudby samozřejmě pouze autory tzv. doporučované.“¹ V celé historii došlo k porušení zvyku zatím jen jednou, a to v roce 1994. Po společenských změnách totiž převládal odstup vůči jakékoliv předchozí praxi, i když kořenila v obecné kulturní tradici.

Souhrnně lze hudební aktivity věnované české hudbě v Londýně kategorizovat – za pomoci tradiční triády produkce – interpretace – recepce – na (1) tvorbu skladatelskou, (2) aktivity pořadatelských hudebních institucí – koncertních sálů, (3) interpretů (orchestry, tělesa, sólisté, dirigenti) a (4) hudebních vědců, popularizátorů a kritiků. V některých případech, například u operních domů, se ve sledování všech vrstev vztahu prolínalo hledisko organizační s interpretačním. Autorka si je samozřejmě vědoma skutečnosti, že českou hudbu v Londýně nezprostředkovali pouze čeští nebo britští umělci, nýbrž i řada interpretů z celého světa, kteří na londýnských scénách hostovali.

Hlavní cíl disertační práce je spatřován ve dvou rovinách. Jednak ve snaze ozřejmit pozici české hudební kultury v Londýně a zhodnotit vše, co se zde dělo, a to na základě specifikace londýnského kulturního (hudebního) prostoru – vystihnutí vkusových preferencí zdejšího publika, objasnění podmíněnosti jeho recepce, popisu místních institucí, interpretů, badatelů, jakož i českých skladatelů zde žijících a společností zde působících. Druhou rovinu představuje zhodnocení toho, co vyšlo z Čech, tedy českých děl uváděných v Londýně a českých interpretů zde vystupujících. V obou směrech je pozornost věnována jak profesionální, tak amatérské sféře. Mimo autorčin badatelský zájem zůstaly vzdělávací instituce. Zkoumané aspekty měly přispět k reflexi a vyhodnocení pozice české hudby v Londýně během dekády 1984–1994.

¹ *Ministerstvo kultury ČR. Odbor umění, literatury a knihoven: Příprava a realizace programu „Rok české hudby 2014: tvořivost a spolupráce“.* 2013. Dostupné také z: http://www.rokceskehudby.cz/download/RCH-schvaleny_porad_o_uvedeni_MK.pdf

Za tímto účelem bylo zapotřebí:

- definovat historii a specifika hudebních vazeb mezi českými zeměmi a Velkou Británií, a
- zpracovat zevrubnou databázi všech provozovaných děl českých skladatelů prostřednictvím místních (českých a anglických) i hostujících amatérských a profesionálních hudebních institucí a interpretů, a seznámit se s místní produkcí kompoziční i badatelskou.

K tomuto účelu posloužily všechny dostupné databáze a archivní prameny od koncertních programů, tiskových a výročních zpráv až po recenze, jakož i informace z rozhovorů a konzultací s propagátory české hudby v Londýně a pamětníky.

Aby byl obraz o české hudební kultuře vymezeného období co nejucelenější, stanovila si autorka po bližším seznámení s historií česko-londýnských vazeb a před započítím vlastního výzkumu několik otázek, na něž se svou prací snažila odpovědět:

1. Jestli i v období 1984–1994 v dramaturgii londýnských institucí nadále přetrvával kult některých českých autorů (Dvořák, Janáček) a jak na tyto repertoárové stereotypy reagovalo londýnské publikum?
2. Jak přijímalo, vůči české hudbě tradičně spíše konzervativně laděné, londýnské publikum soudobou českou tvorbu, jak se k ní stavělo, jestli zde byla některá díla a autoři preferovanější než jiní a proč?
3. Jestli měla na londýnskou hudební kulturu vliv česká kulturní politika předrevoluční doby, tedy jestli se nějak projevil Rok české hudby na vztahu londýnských hudebních institucí k uvádění české hudby. Měla na uvádění hudby českých autorů v Londýně také vliv výročí jejich narození a úmrtí?
4. Jestli politické události, zejména převrat v listopadu 1989 a jeho důsledky měly vliv na uvádění a pozici české hudby v Londýně, tedy jestli se zvýšila frekvence vystoupení českých umělců, jestli se změnilo spektrum uváděných skladeb, jestli zesílil badatelský a propagační zájem, nebo naopak pozměnil předmět bádání. Byla česká hudba propagována více před revolucí, či po ní?
5. Které hudební instituce a umělci sehráli největší význam v uvádění a propagaci české hudby?
6. Který druh české hudby se těšil největší přízni Londýňanů a který naopak nejmenší?

7. Jaká byla pozice české hudby v souvislosti s jinými hudebními kulturami v repertoáru a dramaturgii londýnských institucí a umělců?

K metodice práce: Disertační práce z převážné části uplatňuje historiografický přístup, jenž se v první řadě opírá o bohatý pramenný výzkum založený na studiu programů, recenzí, archivních materiálů organizačního a ekonomického rázu. Současně jsou sledovány dějiny hudebních institucí, spolků, osobností či hudební recepce. Historický výklad je na vhodných místech doplňován kulturněhistorickými přístupy a z komparativního hlediska práce konfrontuje vývoj v českých zemích s vývojem v britské metropoli. Zároveň je hodnocena četnost uvádění českých titulů či počet vystupujících umělců a těles v jednotlivých letech. Sociologický přístup je aplikován pro sledování proměn společenských podmínek v souvislosti s politickým vývojem v českých zemích a vypuknutím tzv. sametové revoluce. Pro získání poznatků od pamětníků a odborníků na danou problematiku bylo využito kvalitativní výzkumné metody orální historie.

V souvislosti s metodologickými otázkami je nutné předem objasnit terminologii a předmět výzkumu. Veškeré bádání se zaměřuje na hudbu označovanou jako vážná, klasická či umělecká. V anglickém prostředí se pro tuto hudbu vžil termín *classical music*. Pro potřeby předkládané disertační práce je používáno pojmu vážná hudba, vycházející z terminologie Fukačovy a Poledňákovy.² Specificky je v práci používán také termín propagace, který není vnímán striktně jako záměrná činnost vedoucí k vyššímu zisku, nýbrž se blíží spíše obecnému významu provozování či uvádění ve všeobecnou známost, tedy popularizace. Vzhledem k častému výskytu názvů anglickými institucí, organizací apod. jsou těmto ponechány názvy v originálním jazyce.

Disertační práce je rozdělena do dvou velkých celků. Úvodní kapitola zasazuje následný výklad týkající se české hudební kultury v Londýně do historického rámce. První obsáhlá kapitola **Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů** se věnuje počátkům pronikání české hudební kultury do britské metropole. Sleduje souvislosti od prvních hudebních kontaktů v 17. století přes jejich největší rozkvět koncem 19. století zásluhou hudby Antonína Dvořáka až po dění ve 20. století. Cílem této sekce je osvětlit historické příčiny mimořádné vstřícnosti londýnské a britské společnosti vůči české

² Vážnou nebo klasickou je myšleno označení hudby s vyšší uměleckou aspirací, tedy takovou hudbu, jež je vnímána jako „soubor etablovaných vyšších hodnot“. FUKAČ, Jiří – POLEDŇÁK, Ivan. *Umělecká hudba*. In: FUKAČ, Jiří – MACEK, Petr – VYSLOUŽIL, Jiří (ed.). *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 48. ISBN 80-7058-462-9 a FUKAČ, Jiří: *Vážná hudba*. In: ed. FUKAČ, Jiří – MACEK, Petr – VYSLOUŽIL, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 985. ISBN 80-7058-462-9.

hudební kultuře. Následující hlavní část textu, kapitola s názvem **Česká hudební kultura v Londýně v letech 1984–1994**, rozebírá obecnou hudebně-kulturní problematiku, stručně pojednává o vybraných hudebních institucích, společnostech, spolcích a jednotlivých osobnostech, které sehrály hlavní roli při šíření české hudby v Londýně ve vytyčené dekádě. Oddíl také obsahuje systematizaci londýnských hudebních institucí, která se stala východiskem pro směr dalšího bádání. Pro úplnost výkladu sleduje práce také linie londýnské recepce skladatelského díla čtyř hlavních reprezentantů české hudby v Londýně – Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů.

Text je dále členěn do tří úseků **Skladatelská tvorba, Interpretace a Recepce a odborná reflexe**, které kontinuálně navazují na výklad v předchozích oddílech. Nejobsáhlejší kapitola o interpretaci české hudby v Londýně v letech 1984–1994 rozebírá, v pěti jednotlivých sekcích s obdobnou strukturou, sféru opery, komorní hudby, symfonické hudby, festivalové produkce a rozhlasového vysílání české hudby v BBC Radio 3, jakožto hlavní rozhlasové stanici.³ V každé části je sledováno a hodnoceno, jakou konkrétní pozici daná sféra české hudby v Londýně zastávala, a to prostřednictvím stanovených kritérií jako zastoupení české tvorby, preference konkrétních skladatelů, analýza repertoáru nebo vystoupení českých interpretů. Analogií k médiu BBC Radio 3 mohla být televize, avšak ta se vzhledem k rozsahu práce nestala předmětem zkoumání. Práce rovněž neposuzuje produkci české hudby na LP, CD a jiných nosičích, jelikož přesahuje vymezenou oblast bádání.

Závěr syntetizuje všechny získané poznatky a data o české hudební kultuře v prostředí anglické metropole v letech 1984–1994, a snaží se zodpovědět výše nastolené otázky. Nedílnou součástí disertační práce je i úplný soupis všech zjištěných londýnských koncertů a operních představení z vymezeného období, na kterých zazněla díla českých skladatelů, včetně informací o datu a místu konání akce, názvu provedených děl a jejich autorovi.

Doufám, že předkládaný materiál nejen zaplní „bílá místa“ v české i světové hudební historiografii týkající se česko-londýnských hudebních kontaktů a zároveň poslouží jako východisko pro další výzkum hudebních vědců, ale případně se stane i

³ Další zajímavou a neméně podnětnou oblastí produkce české hudby představují kostely, respektive sbory působící při těchto kostelích. Prakticky v každém z londýnských kostelů, kterých se v jednotlivých distriktech nachází několik, působí pěvecký sbor. Tyto sbory jsou amatérskými tělesy, avšak dosahují vysoké umělecké úrovně. Rozhovor se Sylvou Šimsovou a Karlem Janovickým, Londýn, 24. srpna 2014. Činnost londýnských kostelních pěveckých sborů ve vztahu k české hudbě zatím představuje neprobádanou vědeckou oblast, které se však předkládaná práce blíže nevěnuje.

zdrojem různých partikulárních sond a komparací v oblasti hudebního managementu a směřování kulturně politické praxe. Ve svém důsledku by práce mohla vést také k rozšíření zájmu domácí hudební vědy o českou hudbu ve Velké Británii.

Stav bádání

Otázka české hudební kultury v Londýně a česko-londýnské hudební vztahy nepředstavuje téma nikterak nové, avšak doposud nebylo v prostředí české hudební vědy dostatečně prozkoumáno.⁴ Prakticky neexistují publikace či studie reflektující tuto problematiku. K dispozici jsou pouze souhrnné historické práce mapující určitý výsek dějin, život či dílo konkrétní osobnosti s částečným obsahovým přesahem do sféry hudby.⁵ Ani k vytyčenému období let 1984–1994 neexistuje ucelené dílo, z něhož by bylo možné vycházet.

Vzhledem k tomu, že cílem předkládané práce není pouze prezentace faktografie k české hudební kultuře v Londýně, ale také její zasazení do širších historických, kulturněspolečenských a politických kontextů, přišla na řadu nejprve literatura zabývající se historií a kulturní politikou Československé republiky a České republiky ve 20. století. Významným historikem, který věnoval ve svých publikacích speciální pozornost zlomovým událostem let 1948 a 1968, byl Karel Kaplan.⁶ Ucelený výklad dějin českých zemí ve 20. století z hlediska politického, kulturní i náboženského podává kolektivní práce *České země a Československo ve 20. století*,⁷ která vznikla na půdě Univerzity Palackého v Olomouci pod vedením Jiřího Lacha. Publikace vyšla jako součást projektu *Inovace výuky československých a českých dějin 20. století na středních školách v Olomouckém a Moravskoslezském kraji*, poskytuje tedy především všeobecný historický přehled, avšak

⁴ „[...] vzhledem k dominanci anglické kultury na britských ostrovech se výrazy Anglie – anglický míní i jevy celobritského dosahu.“ FUKAČ, Jiří: Anglie. In: Fukač, Jiří – Macek, Petr – Vysloužil, Jiří (ed.): *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 40. ISBN 80-7058-462-9.

⁵ CLAPHAM, John. Smetana, Bedřich. In: SADIE, Stanley. (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, sv. 17; HOLZKNECHT, Václav. *Bedřich Smetana: život a dílo*. Praha: Panton, 1979; ŠOUREK, Otakar. *Antonín Dvořák a Hans Richter: obraz uměleckého přátelství*. Praha: Melantrich, 1947, 84 s.; SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994. ISBN 80-85192-87-X; BURGHAEUSER, Jarmil. *Antonín Dvořák*. 2. vyd. Praha: KLP, 2006, 149 s. ISBN 80-867-9126-2; HOFFMEISTER, Karel – NEWMARCH, Rosa. *Antonín Dvořák*. Temecula, Calif: Reprint Services Corp, 2006. ISBN 978-078-1290-609; LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. In: *Harmonie*. 2014, č. 8, s. 10; VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: a biography*. 3rd rev. ed., 1st in Academia. Praha: Academia, 1997, s. 327. ISBN 8020006222; DRTÍKOVÁ, Eva. *Leoš Janáček, Život a dílo v datech a obrazech / Chronology of his life and work*. Brno: Opus Musicum, 2004. ISBN 80-903211-1-9; VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: a biography*. 3rd rev. ed., 1st in Academia. Praha: Academia, 1997. ISBN 8020006222; TRKANOVÁ, Marie. *U Janáčků: podle vyprávění Marie Stejskalové*. Brno: Šimon Ryšavý, 1998, 205 s. ISBN 80-861-3711-2; MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 9788024604268; MELVILLE-MASON, Graham. Martinů and London. New Light on the Sonata for Two Violins and Piano. In: *Journal Czech Music*, 1990, r. 16, č. 2, s. 18.

⁶ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945–1948*. Praha, SPN 1991; KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1953–1966*. Praha, SPN 1992; KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967–1969*. Praha, SPN 1993.

⁷ BILÍK, Petr. *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc, 2013, 141 s. ISBN 978-80-87535-76-9.

v některých podkapitolách je prostor věnován specifickým otázkám české emigrace, vlivu politických událostí na kulturu apod.

Při užití zdrojů k samotnému tématu práce bylo postupováno systematicky od publikací s co nejobecnější charakteristikou problematiky až k těm, které představují jen úzkou sondu do daného problému. Všeobecně historický přehled dějin české hudby v Anglii poskytla příslušná slovníková hesla ve *Slovníku české hudební kultury*⁸ a *The New Grove dictionary of music and musicians*.⁹ Pro užší specializaci práce byla důležitá literatura zabývající se zahraničními vztahy mezi Českou republikou a Velkou Británií, zejména v oblasti kultury a umění. Otázku vývoje a kvality česko-britských vztahů komentuje ve dvoudílném článku *Česko, svět a Evropa* historik Martin Kovář.¹⁰ Pro podrobnější orientaci v záležitosti česko-britských vztahů posloužily texty Ministerstva zahraničních věcí České republiky.¹¹

K vytvoření vhledu do problematiky pronikání české hudby do Británie a vývoj tamní recepce české hudby dopomohla existující dostupná odborná literatura k příslušným osobnostem. Jako výchozí práce posloužila kniha *Dvořák a Anglie* Jitky Slavíkové,¹² která v úvodní pasáži věnuje prostor podrobné deskripci podoby hudebního života v Londýně ve druhé polovině 19. století. Relevantní informace obsahují rovněž spisy *Traces in the sand: the story of Anthony Kammel in 18th Century Britain*,¹³ *Antonín Kammel v Londýně*,¹⁴ *Up is down: a life of violinist Jan Sedivka*¹⁵ či studentské diplomové práce Michaela Korbičky o skladateli Antonínu Tučapském¹⁶ a Jany Vonáškové-Novákové o skladateli Karlu

⁸ FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr (ed.). *Slovník české hudební kultury*. Praha: Editio Supraphon, 1997, 1035 s. ISBN 80-705-8462-9; KAPLAN, Karel. *Československo v poválečné Evropě*. Praha: Karolinum, 2004, 407 s. ISBN 8024606550.

⁹ SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove dictionary of music and musicians*. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 118–119. ISBN 0-333-60800-3.

¹⁰ BRYNDA, Herbert. *Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy I.* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-i> [cit. 2014-07-11]; BRYNDA, Herbert. *Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy II.* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-ii> [cit. 2014-07-13].

¹¹ Zahraniční vztahy: Velká Británie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2013 Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/historie_krajanu/historie_krajanu-index_3.html [cit. 2014-09-06].

¹² SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994. ISBN 80-85192-87-X.

¹³ ŠIMSOVÁ, Sylva. *Traces in the sand: the story of Anthony Kammel in 18th Century Britain*. Newcastle-under-Lyme : The Dvorak Society, 2014. ISBN 978-0-9562608-0-2.

¹⁴ FREEMANOVÁ, Michaela. *Antonín Kammel v Londýně. Hudební věda*. 1994, roč. 31, č. 4, s. 399–402.

¹⁵ MORRISBY, Elinor. *Up is down: a life of violinist Jan Sedivka*. Parkville, Vic: Lyrebird Press, Faculty of Music, University of Melbourne, 2008. ISBN 07-340-3770-8.

¹⁶ KORBIČKA, MICHAEL. *Antonín Tučapský: skladatel a dirigent*. Olomouc, 2011. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

Janovickém.¹⁷ Všechny jmenované práce většinou obsahují více či méně zpracovanou otázku podoby hudební kultury v Londýně dané doby; lze z nich získat útržkovité informace, avšak celkový shrnující pohled nepodávají.

Disertační práce se však opírá především o rozsáhlý pramenný výzkum. Primární zdroj informací představovaly publikované prameny historiografické povahy – pamětní zápisy, archivní katalogy, také prameny publicistické povahy jako letáky, brožury, novinové články a recenze. Klíčovým zdrojem informací o hudebním dění v Londýně se staly *Newslettery* a žurnály *Czech Music* společnosti The Dvořák Society for Czech and Slovak Music, které společnost vydává čtvrtletně od svého založení v roce 1974. Kromě článků o různých aspektech české hudby (recenze vydaných CD nosičů, ohlasy festivalů, koncertů, biografické články atd.) obsahují *Newslettery* vždy přehled připravovaných koncertů české hudby v Anglii, tzv. diář akcí. Nabyté informace bylo však vždy nezbytné ověřit v archivu příslušných institucí.¹⁸

Při sběru informací o jednotlivých londýnských institucích a vytváření databáze provedených českých děl v letech 1984–1994 představovalo studium dochovaných pramenů v archivech jednotlivých londýnských institucí stěžejní zdroj informací. Jednalo se vesměs o interní soupisy uskutečněných akcí, koncertní programy, případně výstřižky z novin apod. Konkrétně šlo o archivy Wigmore Hall, Southbank Centre (Purcell Room, Royal Festival Hall, Queen Elizabeth Hall), Barbican Centre, Royal Albert Hall, St John's Smith Square, English National Opera a The Royal Opera House. Materiály z archivu Wigmore Hall a Southbank Centre bylo možné studovat pouze prezenční formou osobně, instituce nemají zavedenou online databázi. Kromě samotných programů spravuje Wigmore Hall navíc sbírku v tisku uveřejněných recenzí a zpráv, plakátů, obrazových dokumentů včetně fotografií od založení instituce v roce 1901 do současnosti. Southbank Centre shromažďuje a uchovává informace, dokumenty a artefakty týkající se akcí a výstav, uskutečněných v prostorách jeho budov. Archiv funguje od roku 1990 a obsahuje programy, fotografie, plakáty, umělecká díla a předměty od otevření Southbank Centre v roce 1951 až po současnost, avšak prozatím není přístupný online.¹⁹

¹⁷ VONÁŠKOVÁ-NOVÁKOVÁ, Jana. *Karel Janovický – život a dílo*. Praha, 2007. Diplomová práce. Akademie múzických umění v Praze.

¹⁸ Při tvorbě práce nebylo překvapivě možné spolupracovat s Českým centrem Londýn, jelikož svůj archiv Centrum spravuje až od září 2001. Dle vyjádření vedení Českého centra Londýn respektive centrály Českých center v Praze nejsou záznamy z předchozích let evidované. E-mailová komunikace s Oddělením komunikace a marketingu Českých center z května 2014.

¹⁹ Informace aktuální ke dni 29. září 2014.

V době přípravy disertační práce byly zcela uzavřené archivy English National Opera a Royal Albert Hall z důvodu plánované dlouhodobé renovace archivů za účelem zkvalitnění poskytovaných služeb. Kýžená data o českých operách, provedených na scéně English National Opera, poskytla pro potřeby práce Annie Lydford, koordinátorka sbírky English National Opera.²⁰ Z Royal Albert Hall se bližší informace k uvádění české hudby získat nepodařilo, stejně jako z Barbican Centre, které dle sdělení ředitele nemá zřízený vlastní archiv pro uchovávání dokumentů o provedených koncertech a jiných kulturních a uměleckých akcích.²¹ Kompletní informace o inscenacích českých oper v Royal Opera House byly dohledány v oficiální bezplatné online databázi, kterou divadlo spravuje. Databáze obsahuje přehled uvedených děl včetně všech souvisejících informací, jako je počet repríz, obsazení rolí atd.²²

Na řadu přišly i elektronické online databáze londýnských symfonických orchestrů London Symphony Orchestra,²³ London Philharmonic Orchestra,²⁴ Philharmonia Orchestra²⁵ a Royal Philharmonic Orchestra,²⁶ spolků The Dvořák Society for Czech and Slovak Music,²⁷ Oxford and Cambridge Musical Club,²⁸ BBC Symphony Chorus,²⁹ London Symphony Chorus³⁰ i tzv. krajanských spolků jako Velehrad,³¹ Hlahol,³² Anglo-Czechoslovak Trust³³ a Emmy Destinn Foundation,³⁴ jakož i internetové archivy

²⁰ E-mailová korespondence s Annie Lydford ze dne 30. dubna 2014.

²¹ E-mailová korespondence s hudebním ředitelem Barbican Centre Tobiasem Perkinsem ze dne 17. března 2014.

²² Performance database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/performances.aspx> [cit. 2014-11-27].

²³ *London Symphony Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://lso.co.uk/history> [cit. 2014-09-27].

²⁴ *London Philharmonic Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.lpo.org.uk/about/london-philharmonic-orchestra.html> [cit. 2014-09-27].

²⁵ *Philharmonia Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.philharmonia.co.uk/> [cit. 2014-09-27].

²⁶ *Royal Philharmonic Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.rpo.co.uk/> [cit. 2014-09-27].

²⁷ About The Dvořák Society for Czech and Slovak Music. *The Dvořák Society For Czech and Slovak Music: A society for all aspects of Czech and Slovak classical music* [online]. Dostupné z: <http://www.dvorak-society.org/> [cit. 2014-10-23].

²⁸ About the OCMC. *Oxford and Cambridge Musical Club* [online]. Dostupné z: <http://www.ocmc.org.uk/> [cit. 2014-10-23].

²⁹ BBC Symphony Chorus: About the Chorus. *BBC* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/programmes/profiles/4PQkyqHYNd89WRIHT2hyVIF/bbc-symphony-chorus> [cit. 2014-10-23].

³⁰ About the LSC. *London Symphony Chorus* [online]. Dostupné z: <http://www.lsc.org.uk/about> [cit. 2014-10-23].

³¹ O nás. *Velehrad* [online]. Dostupné z: <http://www.velehrad.org.uk/> [cit. 2014-10-23].

³² PINKAVA, Václav. O pěveckém kroužku londýnského Sokola. In. *VII. slet Paris (5.–8. VII. 1990)*, r. 40, č. 7, 8, září/říjen 1990. Ústředí Československého Sokolstva v zahraničí, s. 204–206.

³³ About Us. *Anglo Czechoslovak Trust* [online].

Dostupné z: http://www.actrust.pwp.blueyonder.co.uk/about_us.html [cit. 2014-10-23].

³⁴ *Emmy Destinn Foundation* [online]. Dostupné z: <http://www.destinn.com/aims/4523141301> [cit. 2014-10-23].

rozhlasové stanice BBC Radio 3³⁵ a festivalu BBC Proms.³⁶ K vyhledání archivních článků a studií v zahraničním tisku posloužila databáze JSTOR.³⁷

Z důvodu nedostatku písemně zachovaných pramenů našlo své opodstatnění využití pramenů ústně dochovaných, tzv. orální historie, konkrétně rozhovory (1) s pamětníky, kteří do Anglie (Londýna) emigrovali nebo zde dlouhodobě žijí, zapojovali se do hudebního dění (případně jsou v něm stále aktivní) a byli očitými svědky historických událostí. Z těchto poskytli opakované konzultace Karel Janovický a Sylva Šimsová, Jarmila Karasová, Jaroslava Lambert, Helena Underhill, Nataša Newton a Eva Pinkavová. Spolupráce byla navázána také s (2) Angličany, kteří se intenzivně zajímají o českou hudbu – Markem Toddem, Janem Smaczny, Patrickem Lambertem, Grahamem Melville-Masonem, Chrisem Underhillem. Další oslovenou skupinu tvořili (3) čeští interpreti – klavírista Radoslav Kvapil a někdejší studenti hudby v Londýně – klavíristé Lada Valešová a Libor Nováček, kteří svými postřehy pomohli doplnit informace o stavu a podobě české hudby v Londýně po listopadovém převratu v roce 1989.

³⁵ BBC. Genome BETA: Radio Times 1923–2009 [online].

Dostupné z: <http://genome.ch.bbc.co.uk/d172ad51056a46f0af00b9c91dc9c929> [cit. 2015-08-02].

³⁶ Online archiv festivalu BBC Proms s kompletními údaji o všech koncertech festivalu byl uveden do provozu 2010. Archiv umožňuje vyhledávání ve třech kategoriích: (1) skladatel a dílo, (2) sezona, (3) umělec a ansámbl, a to od samotného založení festivalu v roce 1895 do současnosti. The Proms Archive. BBC [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive> [cit. 2014-10-23].

³⁷ JSTOR [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/> [cit. 2014-10-23].

1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů

1. 1 Počátky česko-londýnských hudebních vazeb

K navazování významnějších kulturních vazeb mezi českými zeměmi a Velkou Británií začalo docházet ve druhé polovině 16. století. V období alžbětinské éry se do Prahy sjížděli různí diplomaté, emisáři, lékaři i umělci a rozvíjely se historicky první styky mezi vzdělanými a intelektuálními elitami.³⁸ Prvním pramenně doloženým hudebníkem přicházejícím do Londýna z českých zemí se v roce 1685 stal olomoucký rodák, gambista a skladatel **Gottfried Finger** (1660–1730). V roce 1687 přijal místo v královské kapele Jakuba II., kterému dedikoval svůj opus č. 1, *12 Sonatas for Diverse Instruments* (Londýn, 1688). Finger se v Anglii věnoval především operní tvorbě na anglické texty (*The Loves of Mars and Venus*, Londýn, 1696; *The Virgin Prophetess* nebo též *The Fate of Troy*, Londýn, 1701; *The Judgment of Paris*, Londýn, 1701; *The Rival Queens* či *The Death of Alexander*, Londýn, 1703), komponoval ale i hudbu instrumentální.³⁹ V roce 1690 vydal tiskem *Six Sonatas or Solos*, tři pro housle a tři pro flétnu, vůbec první sbírku skladeb pro sólový nástroj a basso continuo publikovanou v Británii.⁴⁰ Existují domněnky, že Finger mohl udržovat přátelství s nejvýznamnějším britským skladatelem té doby Henry Purcellem. Když Purcell v roce 1695 zemřel, zkomponoval Finger ódu *Weep ye Muses* věnovanou jeho památce. Úspěšnou londýnskou kariéru nezávislého skladatele ukončil Finger v roce 1701 odchodem do Vídně.⁴¹

³⁸ BRYNDA, Herbert. Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy I. [online]. 25. 5 2003. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-i> [cit. 2014-06-13].

³⁹ FUKAČ, Jiří. Anglie. In: FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr (ed.). *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 40. ISBN 80-705-8462-9.

⁴⁰ LOWERRE, Kathryn (ed.). *The Lively Arts of the London Stage, 1675–1725* (Performance in the Long Eighteenth Century: Studies in Theatre, Music, Dance). Farnham: Ashgate Publishing Ltd, 2014, s. 32. ISBN: 978-1-4094-5533-2.

⁴¹ O Fingerovi vznikla v Londýně i disertační práce; RAWSON, Robert. *From Olomouc to London: The Early Music of Gottfried Finger (c. 1655–1730)*. Londýn, 2002. Disertační práce. Royal Holloway, University of London.

1. 2 Migrace českých hudebníků do Londýna v 18. století

V 18. století se v britské metropoli snažili umělecky prosazovat hudebníci z kontinentální Evropy. Cizí hudebníci, přitahováni příznivými finančními podmínkami a širokým publikem, zastoupeným početnou střední vrstvou obyvatel, postupně zcela ovládli anglický hudební život.⁴² Čelného reprezentanta vrcholného baroka v Anglii představoval skladatel německého původu Georg Friedrich Händel, který působil v Londýně téměř padesát let (1712–1759).

Tato doba přinesla zintenzivnění česko-britských vztahů. Česká aristokracie a podnikatelé přenášeli svou pozornost z francouzské, německé a italské provenience na Anglii, odkud se do českých zemí šířil architektonický styl, způsob života i literatura. České umělce v Londýně zastupoval v padesátých letech 18. století skladatel **František Xaver Richter** (1709–1789). Jeho vybraná tvorba, podobně jako díla **Josefa Václava Stamice** (1717–1757) byla v šedesátých letech 18. století vydávána tamními nakladateli.⁴³ Skladatel a houslista **Antonín Kammel** (1730–1784),⁴⁴ který žil v Londýně od roku 1765 (nikoli od roku 1774, jak uvádějí některé zdroje),⁴⁵ patřil do uměleckého okruhu kolem Johanna Christiana Bacha a Carla Friedricha Abelemana, tehdy nejvýznamnějších koncertních pořadatelů.⁴⁶ Kammel vystoupil například na jejich koncertě 6. května 1768 a na řadě dalších spolupracoval.⁴⁷ Velkých úspěchů dosáhl i jako skladatel, což dokládá množství kompozic včetně řady reedí. Většina Kammelových děl vyšla v období 1770 až 1778 v Londýně, dále v Paříži, Amsterdamu, Haagu či Berlíně.⁴⁸ Do Londýna opakovaně zavítal také putující český virtuos na lesní roh **Jan Václav Stich-Punto** (1746–1803).

⁴² England. In. RANDEL, Don Michael – APEL, Willi. *The New Harvard dictionary of music*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 1986, s. 287. ISBN 0674615255. PILKOVÁ, Zdeňka – VRKOČOVÁ, Ludmila – JEŘÁBEK, Richard. Migrace. In. ed. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr. *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 551–554. ISBN 80-705-8462-9.

⁴³ WOLF, Eugene K. Stamitz, Josef Václav. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 24. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 264–268. ISBN 0-333-60800-3; REUTTER, Jochen. Richter, František Xaver. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 21. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 339–340. ISBN 0-333-60800-3.

⁴⁴ Kammelovo jméno figuruje mezi londýnskými hudebními osobnostmi v zápiscích z cest Leopolda Mozarta z roku 1765. PILKOVÁ, Zdeňka. Kammel, Antonín. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 13. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 343–344. ISBN 0-333-60800-3.

⁴⁵ FUKAČ, Jiří: Anglie. In: ed. Fukač, Jiří – Macek, Petr – Vysloužil, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 40. ISBN 80-7058-462-9.

⁴⁶ ŠIMSOVÁ, Sylva. *Traces in the sand: the story of Anthony Kammel in 18th Century Britain*. Newcastle-under-Lyme: The Dvorak Society, 2014. ISBN 978-0-9562608-0-2; FREEMANOVÁ, Michaela. Antonín Kammel v Londýně. *Hudební věda*. 1994, roč. 31, č. 4, s. 399–402.

⁴⁷ PILKOVÁ, Zdeňka. Kammel, Antonín. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 13. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 343–344. ISBN 0-333-60800-3.

⁴⁸ Tamtéž.

Okolo deseti vystoupení provedl v Londýně začátkem roku 1772, jako host účinkoval na jednom z Kammelových benefičních koncertů v roce 1773 a ke spolupráci na svém recitálu v londýnském Pantheonu si Punta přizvala německá operní sopranistka Gertrud Elisabeth Mara (1749–1833).⁴⁹ V sedmdesátých letech rozšířil českou zahraniční reprezentaci violista, kontrabasista a skladatel **František Kočvara** (1730–1791), který cestoval po Evropě a hrál s různými orchestry.⁵⁰ V roce 1775 se usadil v Londýně, kde publikoval své skladby (*6 Songs*, Londýn, 1775; *6 Trio Sonatas*, Londýn, 1777). Kočvara působil též v orchestru King's Theatre, účinkoval na koncertech staré hudby⁵¹ a v roce 1791 se aktivně zúčastnil festivalu *Handel Commemoration* ve Westminster Abbey.

Ačkoliv se výklad soustředí na pronikání českých hudebníků do Londýna, nelze v charakteristice česko-londýnských hudebních vztahů nepřipomenout anglického hudebního historika, skladatele a varhaníka **Charlese Burney** (1726–1814), který v Londýně roku 1775 publikoval jednu z prvních zpráv o hudebním životě v českých zemích a byl rovněž autorem proslulého výroku o Čechách jako nejhudebnějším národu v Evropě.⁵² Po návratu z cesty po kontinentální Evropě zachytil své dojmy z Čech a ze setkání s českými hudebníky ve svém spise *The present state of music in Germany, the Netherlands, and United Provinces* (1775). Česká hudba i hudebníci samotní však byli v britském prostředí známí již dříve.

Před pařížskými revolučními nepokoji roku 1789 se do Londýna uchýlil skladatel **Vojtěch Matyáš Jírovec** (1763–1850) a strávil zde další tři roky. Rychle si vydobyl skvělé postavení ve vyšších společenských kruzích, uznání se mu dostalo i jako skladateli; byl pověřen zkomponováním opery seria *Semiramis* pro Pantheon.⁵³ Divadlo však v lednu 1792 vyhořelo a s ním pravděpodobně shořela i partitura díla.

Výčet českých hudebníků činných v 18. století v Londýně uzavírá skladatel **Jan Ladislav Dusík** (1760–1800) a jeho sestra, zpěvačka a skladatelka **Kateřina Veronika**

⁴⁹ PILKOVÁ, Zdeňka. Kammel, Antonín. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 13. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 343–344. ISBN 0-333-60800-3.

⁵⁰ KIDD, Ronald R. František Koczwara. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 23. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 715–716. ISBN 0-333-60800-3.

⁵¹ *Concerts of Antient Music* známé také jako *Ancient Concerts* nebo *The King's Concerts* představovaly významné koncertní cykly pořádané v Londýně mezi léty 1776 a 1848. MATTHEW, James E. The Antient Concerts, 1776–1848. In. *Proceedings of the Royal Musical Association* 33, 1906, s. 55–79.

⁵² BURNEY, Charles: *The Present State of Music in Germany, the Netherlands and United Province: Or, the Journal of a Tour Through Those Countries, Undertaken to Collect Materials for a General History of Music*, London 1775.

⁵³ Pantheon vznikl dle návrhu Jamese Wayetta v roce 1772. Prostory sloužily veřejné zábavě, konaly se zde výstavy, operní představení apod. HUME, D. Robert. London, §V, 1(vii): 2: Musical life, 1660–1800: Concert life. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 118–119. ISBN 0-333-60800-3.

Anna Dusíková (1769–1833). Dusík uprchl z Paříže před Velkou francouzskou revolucí a stejně jako Jírovec se v roce 1789 usadil v Londýně. Během svého jedenáctiletého pobytu se stal oblíbeným učitelem klavíru a často také sám koncertoval, poprvé v Hanover Square Rooms 1. června 1789.⁵⁴ Jako host pravidelně vystupoval na koncertech německého houslisty, skladatele, dirigenta a impresária Johanna Petera Salomona (1745–1815), též se setkal s Josephem Haydnem během jeho dvou londýnských návštěv. Haydn dokonce dne 26. února 1792 zaslal Dusíkovu otci dopis, v němž nešetřil komplimenty na syna, kterého považoval za neobyčejně talentovaného, čestného a morálního člověka.⁵⁵ Dne 31. srpna 1792, v kostele sv. Anny ve Westminsteru, se Dusík oženil se Sophií Corri, slavnou zpěvačkou, klavíristkou a harfenistkou. Po zbytek svého pobytu v Londýně Dusík pracoval v hudebním vydavatelství svého tchána Domenica Corri (Corri, Dussek & Co.), které mimo jiné vydalo Dusíkovu klavírní školu nazvanou *Instructions on the Art of Playing the Piano Forte or Harpsichord* (Londýn, 1797).⁵⁶ Když se firma v roce 1799 dostala do dluhů, utekl Dusík do Hamburku sám. Ačkoliv napsal své manželce dopis, neexistují důkazy, že by se s ní nebo se svou dcerou Olivíí opět setkal.⁵⁷

⁵⁴ Budovu Hanover Square Rooms neboli Queen's Concert Rooms nechal za účelem pořádání koncertních vystoupení postavit sir John Gallini ve spolupráci s Johannem Christianem Bachem a Carlem Friedrichem Abelem v roce 1774. Po celé 18. století představovala hlavní koncertní dějiště v Londýně. Prostory byly zničeny v roce 1900. HUME, D. Robert. London, §V, 1(vii): 2: Musical life, 1660–1800: Concert life. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 124. ISBN 0-333-60800-3.

⁵⁵ „I ... consider myself fortunate in being able to assure you that you have one of the most upright, moral, and, in music, most eminent of men for a son. I love him just as you do, for he fully deserves it. Give him, then, daily a father's blessing, and thus will he be ever fortunate, which I heartily wish him to be, for his remarkable talents.“ CRAW, Howard Allen. Dussek, Jan Ladislav. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 7. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 761–765. ISBN 0-333-60800-3.

⁵⁶ DUSSEK, Johann Ladislav. *Dussek's instructions on the art of playing the pianoforte or harpsichord*. Londýn: Corri, Dussek & Co., 1796.

⁵⁷ CRAW, Howard Allen. Dussek, Jan Ladislav. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 7. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 761–765. ISBN 0-333-60800-3.

1. 3 Rozkvět londýnského hudebního života a vzestup zájmu o českou hudbu v 19. století a období do vzniku Československa

Veškerý vývoj po celé 19. století kontinuálně ovlivňovala průmyslová revoluce, která vypukla ve Velké Británii.⁵⁸ Nové technické objevy ovlivňovaly nejen chod každodenního života, ale přinesly i radikální změny v oblasti kultury, umění a šíření informací. Vynález rotačky pro tisk novin, nové telekomunikační prostředky a zrychlení dopravy měnily tempo životního stylu a s ním i dynamiku uměleckých děl a jejich vnímání. K zásadním proměnám, které dodnes určují značnou část kulturní produkce, došlo v oblasti záznamu obrazu a zvuku. Edisonův fonograf v roce 1887 byl vystřídán Berlinerovým gramofonem s hracími deskami. Zásluhou technologických vynálezů mohla být umělecká díla průmyslově kopírována či vydávána v neomezeném množství, což vedlo k jejich dostupnosti pro širokou veřejnost. Anglie v té době stála na špici vývoje, maximálně využívala všechny technické vynálezy.

Hudební aktivita v Anglii v 19. století se vyznačovala neobyčejnou bohatostí. Zásluhou systematického uvádění pestrého repertoáru z děl evropské hudby minulosti i současnosti docházelo k vytváření vytríbeného hudebního vkusu publika nejen v Londýně, ale i v dalších centrech (Manchesteru, Liverpoolu, Glasgow). Díky objevitelskému úsilí dirigentů Augusta Mannse, Hanse Richtera, Henry Wooda, Josepha Barnby a Charlese Hallé, jakož i hudebním festivalům, se hudba soudobých skladatelů dostávala do povědomí veřejnosti: „Zatímco Paříž v téže době žila především jmény Richard Wagner a Hector Berlioz a ostatní skladatelé stáli dlouho v jejich stínu, Anglie [...] poskytovala v nemenší míře svou pozornost i skladatelům nejsoučasnější přítomnosti, ostrovanům i lidem z kontinentu.“⁵⁹ Mezi českými zeměmi a britskými ostrovy panovala čilá studentská a učitelská výměna, kromě níž zastávala důležité místo také dimenze podnikatelská a především kulturní.⁶⁰ Inspirace z britského novinářského prostředí čerpali například Karel Havlíček Borovský a František Ladislav Rieger.⁶¹ V 19. století pokračoval příliv českých hudebníků do Británie. V roce 1835 se do Londýna přistěhoval pedagogicky

⁵⁸ Industrial Revolution. *History.com* [online]. A+E Networks.

Dostupné z: <http://www.history.com/topics/industrial-revolution>[cit. 2015-04-24].

⁵⁹ SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994, s. 17. ISBN 80-85192-87-X.

⁶⁰ BRYNDA, Herbert. *Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy I.* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-i> [cit. 2014-07-11].

⁶¹ BRYNDA, Herbert. *Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy II.* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-ii> [cit. 2014-07-13].

a koncertně činný pěvec **Josef Theodor Krov** (1797–1859). Mezi šlechtou se etabloval jako skvělý učitel hudby, avšak špatný zdravotní stav ho přinutil odejít do předčasného důchodu a poslední rok svého života strávil ve Švýcarsku a jižní Francii.⁶² Do Londýna zavítal v rámci svých zahraničních cest po Evropě v padesátých letech 19. století operní pěvec **Jan Ludevít Lukes** (1824–1906),⁶³ který předtím úspěšně působil jako tenorista v olomouckém divadle či v německé opeře v Praze (dnes Stavovské divadlo) z podnětu Františka Škroupa. České interpretační umělce v Londýně reprezentovali dále houslisté **Vilemína Nerudová** (1838–1911) a **František Ondříček** (1857–1922), jenž jako houslový virtuos procestoval Evropu, Spojené státy americké a Rusko. Svým londýnským vystoupením v St James's Hall roku 1882 vzbudil pozornost královského dvora, načež byl, stejně jako Dvořák jmenován čestným členem Filharmonické společnosti v Londýně. Česko-britské vztahy utužovala v 19. století brněnská rodačka, skladatelka a klavíristka s anglickými kořeny **Agnes Tyrrellová** (1846–1883), jež zkomponovala několik písní na anglické texty.⁶⁴

Antonín Dvořák

Povědomí o české hudbě v Anglii začalo silně ovlivňovat pronikání díla **Antonína Dvořáka** (1841–1904) v osmdesátých letech 19. století. Dvořák měl na tamní průkopníky své hudby velké štěstí. Zatímco ve Vídni k Dvořákově popularitě přispěli Gustav Mahler a Hans Richter, v Německu Joseph Joachim s Hansem von Bülow, v Anglii se o propagaci Dvořákovy symfonické hudby postaral August Manns, ve sféře komorní tvorby odvedl obdobnou práci Joseph Joachim. První možnost poslechnout si v Londýně hudbu Antonína Dvořáka (jednalo se o dva *Slovanské tance*) měli návštěvníci Saturday Concerts dirigenta Augusta Mannse v Crystal Palace dne 15. února 1879.⁶⁵ Jitka Slavíková ve své knize

⁶² ČERNUŠÁK, Gracian – STAPLETON, Karl. Josef Theodor Krov. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 13. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 929. ISBN 0-333-60800-3.

⁶³ FUKAČ, Jiří. Anglie. In. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr (ed.). *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 40. ISBN 80-705-8462-9.

⁶⁴ TYRRELL, John. Agnes Tyrrell. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 16. 2nd ed. vyd. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 19. ISBN 0-333-60800-3.

⁶⁵ Monumentální budovu ze železa a skla *Crystal Palace* navrhl architekt Joseph Paxton pro účely 1. mezinárodní výstavy *Great Exhibition* v Londýně v roce 1851. O rok později byla celá stavba přemístěna do Sydenhamu v jihovýchodním Londýně a zásluhou George Grova, sekretáře budovy a rovněž autora známého slovníku, sloužily prostory i k hudebním účelům. Budova zanikla při požáru dne 30. listopadu 1936. SNELSON, John. London, ŠVI, 2: Musical life: 1800–1945: Concert life. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 141. ISBN 0-333-60800-3; SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994, s. 14 a 18. ISBN 80-85192-87-X.

Dvořák a Anglie napsala: „[...] Mannsovi patří prvenství – on uvedl Dvořákovu hudbu poprvé do Anglie, a spustil tak lavinu, která se nezastavila dodnes [...] Dvořák si londýnské posluchače i hudební kritiky podmanil na první poslech.“⁶⁶ Pochvalné recenze na provedené *Slovanské tance* vyšly v *Musical Standard*, *Monthly Musical Record*, *London Figaro*, *Musical Times* i v deníku *The Times*.⁶⁷ V roce 1880 už díla českého skladatele neuváděl pouze Manns,⁶⁸ nýbrž o ně projevíli zájem i pořadatelé komorních koncertů Monday Popular Concerts,⁶⁹ k nimž přibyli dirigenti Charles Hallé, Hans Richter, Joseph Barnby či Alexander Mackenzie. Na konci osmdesátých let 19. století se Dvořákova díla pravidelně objevovala na koncertních programech, lze hovořit o vzniku kultu Dvořákovy hudby v Londýně.⁷⁰

Úspěšné provedení *Stabat mater* řízené Josephem Barnbym dne 10. března 1883 bylo pravděpodobně hlavním důvodem k pozvání Dvořáka do Londýna, které obdržel od Filharmonické společnosti v srpnu 1883.⁷¹ V listopadu téhož roku londýnské hudební nakladatelství Novello požádalo skladatele o dirigování *Stabat mater* během jeho plánované návštěvy.⁷² Svou první cestu do Anglie podnikl Dvořák 5. března 1884 a 13. března řídil *Stabat mater* na koncertě v Royal Albert Hall. O týden později dirigoval předeheru *Husitská*, *Symfonii č. 6 D dur*, op. 60, a *Slovanské rapsodie č. 2* v St James's Hall, a 22. března v Crystal Palace provedl *Scherzo Capriccioso* a *Nokturno B dur*. Velký úspěch Dvořákova prvního londýnského pobytu vedl k jeho osmi dalším návštěvám britských ostrovů. V listopadu 1884 navštívil Londýn a Worcester (uvedení *Stabat mater*); v dubnu 1885 dirigoval londýnskou premiéru *Symfonie č. 7 d moll*, op. 70. V srpnu 1885 pobýval v Londýně a v Birminghamu, kde uvedl britskou premiéru kantáty *Svatební košile*. V říjnu 1886 navštívil Londýn, Birmingham a Leeds (premiéra oratoria *Svatá Ludmila*);

⁶⁶ SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994, s. 18. ISBN 80-85192-87-X.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ V sobotu 27. března 1880 byly provedeny další ze *Slovanských tanců*. SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994, s. 19. ISBN 80-85192-87-X.

⁶⁹ Monday Popular Concerts patřily ve druhé polovině 19. století k nejvýznamnějším koncertům komorní hudby v Londýně. První koncert se uskutečnil v *St James's Hall* 14. února 1859. Od počátku byly spjaty se jménem slavného uhersko-německého houslového virtuose Josepha Joachima, jenž v Anglii významně přispěl k popularizaci Schumanna, Brahmsa a Dvořáka, s nímž ho pojilo přátelství. V roce 1898 koncerty skončily.

⁷⁰ *Slovanské rapsodie* (provedeny Mannsem, Richterem a Hallé v roce 1880 a 1881), *Smyčkový sextet* (Joachim, 1880), *6. symfonie* (Manns, 1882). CLAPHAM, John. Dvořák, Antonín. In: SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 5. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 766–767. ISBN 0-333-60800-3.

⁷¹ Sir Joseph Barnby (1838–1896) byl anglický hudební skladatel a dirigent.

⁷² Britské hudební vydavatelství Novello & Co se sídlem v Londýně vzniklo v roce 1829. GRACE, Harvey – JONES, Peter Ward. Novello & Co. In: SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of music and Musicians*, Volume 13. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 440–441. ISBN 0-333-60800-3.

v dubnu 1890 jel do Londýna, aby dirigoval *Osmou symfonií*. V červenci 1891 navštívil Londýn a Cambridge, kde mu byl udělen čestný doktorát, a v říjnu téhož roku jel do Birminghamu na premiéru *Requiem*. Jeho poslední anglická návštěva proběhla v březnu 1896 u příležitosti londýnské premiéry *Violoncellového koncertu h moll*, op. 104.

V době napjaté politické situace na konci 19. století, která se nepříznivě promítla do recepcí Dvořákova díla v Německu a Rakousku, mělo přijetí a úspěch jeho skladeb v Anglii, vedoucí k růstu jeho mezinárodní slávy, pro Dvořáka nedocenitelný význam.⁷³ Skladatel se setkal s nejvýznamnějšími osobnostmi anglického hudebního života. Seznámení s majiteli hudebního vydavatelství Novello Henrym a Alfred Littletonovými,⁷⁴ kteří se zajímali o vydávání Dvořákových děl, Dvořákovi zajistilo lepší pozici při jednáních o výši honorářů se Simrockem.⁷⁵ V závěru století prováděli Dvořákovy skladby špičkoví interpreti v nejproslulejších hudebních centrech mnoha zemí Evropy nejen v Anglii, ve Spojených státech amerických, v Kanadě, Rusku a Austrálii. Nutno ovšem doplnit, že zatímco se Dvořákova hudba komorní i symfonická těšila v Anglii všeobecné přízni, stály jeho opery dlouho v pozadí zájmu.

Velká Británie patří k zemím s hlubokou festivalovou tradicí, která se v 19. století setkávala s nesmírnou oblibou u anglické veřejnosti.⁷⁶ Vynikaly především festivaly v Leedsu (1858–1913) a Birminghamu (1861–1912). Prestižní záležitostí každého festivalu byla dramaturgie: „[...] každý festival se snažil uvádět ve světových premiérách díla slavných anglických i zahraničních autorů,⁷⁷ a Dvořákova hudba se záhy stala vyhledávaným artiklem. Právě na zájmu festivalových pořadatelů o Dvořákovo dílo lze demonstrovat oblibu českého skladatele nejen v Londýně, ale i v celé Británii. Dvořák pro

⁷³ Například uvedení opery *Šelma sedlák* ve vídeňské *Dvorní opeře* dne 19. listopadu 1885 se setkalo s protičeskými demonstracemi. Antonín Dvořák. *Významná data v životě Antonína Dvořáka* [online]. Dostupné z: <http://antonin-dvorak.cz/zivot/data> [cit. 2014-05-30].

⁷⁴ Alfred Littleton (1845–1914) byl v letech 1886–1914 spolumajitelem významného londýnského hudebního nakladatelství *Novello, Ewer & Company*. V Dvořákově životě sehrál hned několikero rolí. Stál na počátku Dvořákových kontaktů s Anglií, při skladatelových návštěvách mu byl hostitelem (Dvořák během svých pobytů v Anglii strávil značné množství času na Littletonově sídle Westwood House v Sydenhamu), inicioval vznik řady Dvořákových děl a působil jako jeho neformální zástupce u anglických koncertních organizací. V roce 1891 se podílel na zprostředkování skladatelových jednání s prezidentkou newyorské konzervatoře Jeanette Thurberovou. Nakladatelství Novello, jehož byl Littleton nejvýznamnějším představitelem, vydalo řadu Dvořákových děl: *Symfonii č. 8*, *Hymnus Dědicové Bílé hory*, *Svatební košile*, *Svatou Ludmilu*, *Requiem* a *Mši D dur*.

⁷⁵ Více o vztahu Dvořák–Simrock viz např. SIMROCK, Fritz. *Antonín Dvořák* [online]. Dostupné z: <http://antonin-dvorak.cz/simrock> [cit. 2014-05-30]; SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994. ISBN 80-85192-87-X.

⁷⁶ K nejstarším festivalům patřil Three Choirs Festival (1716–1931), pořádaný střídavě v Gloucesteru, Herefordu a Worcesteru, dále slavnosti v Norwichi (1770–1836), Chesteru (1772–1900) nebo Yorku (1791 až 1910). SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994, s. 16. ISBN 80-85192-87-X.

⁷⁷ SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994, s. 16. ISBN 80-85192-87-X.

anglické hudební festivaly vytvořil několik svých kompozic, jež v Anglii slavily obrovský úspěch. Roku 1883 obdržel skladatel výzvu ke zkomponování velkého vokálně instrumentálního díla, které by mohlo být uvedeno na hudebním festivalu v Birminghamu. Dvořák objednavce vyhověl a napsal kantátu *Svatební košile*.⁷⁸ Po premiéře noviny *The Birmingham Daily Post* uvedly: „Bez rozpaků opakujeme přesvědčení, že Svatební košile jsou nejoriginálnější a nejvýznamnější skladbou svého druhu, jež dosud byly provedeny o birminghamských slavnostech.“⁷⁹ O rok později (1884) dostal objednávku od pořadatelů festivalu v Leedsu, pro který složil oratorium *Svatá Ludmila*.⁸⁰ Ve stejném roce Royal Philharmonic Society jmenovala Dvořáka svým čestným členem jako projev uznání jeho přínosu hudbě.⁸¹ Na další žádost hudebního festivalu v Birminghamu napsal v roce 1890 *Requiem*, jehož světovou premiéru 9. října 1891 v rámci festivalu také sám dirigoval.⁸²

Dvořákova tvorba si našla trvalé místo i v dramaturgii nově založeného londýnského festivalu BBC Proms, formálně známého jako The Henry Wood Promenade Concerts, BBC Promenade Concerts či zkráceně Proms, který vznikl v roce 1895.⁸³ Tradice promenádních koncertů pod širým nebem sice existovala v Londýně od poloviny 18. století, ale až v závěru 19. století zahájil impresárió Robert Newman první ročník Proms, letní osmitýdenní sérii koncertů vážné hudby a doprovodných akcí, pořádaných každoročně v Royal Albert Hall v Londýně.⁸⁴ Spoluzakladatelem festivalu se stal dirigent Henry Wood.⁸⁵ Festival, který vznikl za účelem poskytnout netradičnímu publiku méně

⁷⁸ Svatební košile. *Antonín Dvořák* [online]. Dostupné z: <http://www.antonin-dvorak.cz/svatebni-kosile> [cit. 2014-12-21].

⁷⁹ Birmingham Musical Festival. In. *Birmingham Daily Post*, 1885, r. 28, č. 35.

⁸⁰ Svata Ludmila. *Antonín Dvořák* [online]. Dostupné z: <http://www.antonin-dvorak.cz/svata-ludmila> [cit. 2014-12-21].

⁸¹ Royal Philharmonic Society: Awards. RPS Honorary Membership. [online]. Dostupné z: http://royalphilharmonicsociety.org.uk/index.php/awards/honorary/honorary_members/members1 [cit. 2015-04-20].

⁸² Requiem. *Antonín Dvořák* [online]. Dostupné z: <http://www.antonin-dvorak.cz/requiem> [cit. 2014-12-21].

⁸³ Festival BBC Promenade Concerts (BBC Proms) vznikl roku 1895, kdy první sérii koncertů uspořádal impresárió Robert Newman a dirigent Henry Joseph Wood. Název Proms vytvořili zkrácením sousloví „promenádni koncerty“. Po roce 1927 se postupně vžil název BBC Proms, protože festival převzala korporace BBC. Letní osmitýdenní plejáda koncertů vážné hudby se koná tradičně v londýnské Royal Albert Hall a Cadogan Hall. Doprovází ji ale řada hudebních produkcí v parcích a na otevřených prostranstvích po celé Velké Británii. Vrcholem festivalu je tzv. poslední noc (Last Night of the Proms). Cílem festivalu od počátku zůstává představit co nejrozsáhlejší spektrum hudby, hrát na nejvyšší umělecké úrovni a pro široké publikum.

⁸⁴ Prom je zkratkou pro promenádni koncert, termín, který původně odkazoval na koncerty pod širým nebem v londýnských zahradách, kde měli diváci možnost se procházet, zatímco orchestr hrál. BBC Proms poukazuje na tradici promenádních koncertů využitím vnitřní plochy koncertní haly (původně Queen's Hall, od roku 1941 Royal Albert Hall) pro stání.

⁸⁵ Anglický dirigent Henry Joseph Wood (1869–1944) podstoupil důkladné hudební vzdělání a ještě během studia na akademii byly publikovány některé jeho skladby. Brzy se začal prosazovat jako varhaník, korepetitor, skladatel a aranžér, učitel zpěvu a dirigent sborů, orchestrů a amatérských operních

formální hudební zážitek, jenž by přitáhl k vážné hudbě nové posluchače, se brzy se stal pravidelnou součástí londýnského hudebně kulturního života. Oficiálně formulovaný cíl zněl: „představit co největšímu publiku nejširší možné spektrum hudby hrané na úrovni těch nejvyšších standardů.“⁸⁶ Antonín Dvořák patřil v době konání úvodního ročníku BBC Proms k celosvětově proslaveným a uznávaným hudebním skladatelům, měl za sebou dvouapůlletý pracovní pobyt v New Yorku, kde zastával funkci ředitele hudební školy The National Conservatory of Music of America a ze kterého se definitivně vrátil dne 27. dubna 1895.⁸⁷ Už na koncertních programech první sezony festivalu, kterou zahájilo vystoupení (tzv. First Night of the Proms) dne 10. srpna 1895 v budově Queen's Hall,⁸⁸ vynikaly Dvořákovy vybrané skladby *Slovanské tance*, op. 46, (č. 1, 2, 3 a 4), předehra *Karneval*, op. 92, a sopranistka Anna Fuller přednesla árii *Žel bohu, žel, kde můj tatíček?* z kantáty *Svatební košile*, op. 69.⁸⁹ Skladby Antonína Dvořáka zazněly celkem na osmi koncertech prvního ročníku BBC Proms a od té doby se alespoň jedno jeho dílo objevilo v každé z následujících sezon.

V letech 1887–1890 v Londýně krátce pobýval skladatel, básník a hudební publicista **Ludvík Lošťák** (1862–1918), který však v tamním hudebním dění nezanechal zřetelnou stopu.⁹⁰ Po třech letech se vrátil zpět do Prahy a nabyté vědomosti zužitkoval jako učitel angličtiny.

Patrně popularita Dvořákovy hudby vzbudila v Londýně mimořádnou vlnu zájmu o českou hudbu a jako by otevřela cestu dalším skladatelům. V polovině devadesátých let mělo londýnské publikum možnost seznámit se s tvorbou **Bedřicha Smetany** (1824 až

společností. V roce 1895 stál u založení festivalu Proms, ve kterém jako šéfdirigent a od roku 1911 jako ředitel působil až do smrti v roce 1944. Více viz JACOBS, Arthur. Wood, Sir Henry Joseph. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 27. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 546–548. ISBN 0-333-60800-3.

⁸⁶ History of the Proms BBC [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/features/history/> [cit. 2014-11-06].

⁸⁷ Antonín Dvořák působil v Americe v období od 1. října 1892 do 27. dubna 1895. BEVERIDGE, David R. *Zdenka a Josef Hlávky – Anna a Antonín Dvořákoví: Přátelství dvou manželských párů a jeho plody v českém a světovém umění*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2012, s. 218, 225. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-82-4.

⁸⁸ Queen's Hall byla postavena v roce 1893 na Langham Place dle návrhu architekta T. E. Knightleye. V roce 1895 se stal ředitelem koncertní haly Robert Newman, který do funkce dirigenta dosadil Henry Josepha Wooda. V srpnu 1895 byl ustaven stálý orchestr a zahájeny Promenádní koncerty. Po zboření St James's Hall v roce 1905 se Queen's Hall stala hlavním londýnským hudebním centrem.

⁸⁹ Dvořákovy skladby se objevily celkem na osmi koncertech, přičemž *Slovanské tance* zazněly pětkrát, předehra *Karneval* dvakrát a kantáta *Svatební košile* jednou. Webové stránky festivalu Proms. *Proms archive* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive/search/1890s/1895> [cit. 2014-05-19].

⁹⁰ POLEDŇÁK, Ivan. Lošťák, Ludvík. In. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2009. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1848 [cit. 2014-07-13].

1884), konkrétně s komickou operou *Prodaná nevěsta*. Soubor Hamburské státní opery v čele s Gustavem Mahlerem realizoval představení v Theatre Royal, Drury Lane 26. června 1895.⁹¹ Skladatel a dirigent Gustav Mahler patřil spolu s pěvci Emou Destinovou a Karlem Burianem k prvním velkým propagátorům Smetanových oper. Nutno podotknout, že k vlastnímu nastudování Smetanovy opery londýnským souborem došlo až v roce 1935. Operní tvorbu Bedřicha Smetany tak v Anglii čekal stejný osud jako opery Antonína Dvořáka. Londýnské operní společnosti se dlouhou řadu let zdráhaly český titul nastudovat. Na druhou stranu se předmětem zájmu pořadatelů BBC Proms stala Smetanova tvorba symfonická, která na festivalu doplnila hudbu Antonína Dvořáka, do té doby jediného tamního zástupce české tvorby. V roce 1897 zařadili Robert Newman a Henry Wood na program třetího ročníku BBC Proms Smetanovu předehru k *Prodané nevěstě*.⁹² Ze skladatelovy symfonické tvorby se v Londýně koncem 19. století úspěšně prosazoval cyklus symfonických básní *Má vlast*, především *Vltava*, mimo jiné díky přízni slavného dirigenta Artura Toscaniniho.⁹³ *Má vlast* se do dramaturgie BBC Proms pravidelně dostávala od roku 1902. V rámci festivalu však byla provedena i díla dalších, v Anglii jinak prakticky neuváděných skladatelů; v roce 1903 zazněla na festivalu *Pohádka*, op. 16, Josefa Suka, Fibichova předehra *Noc na Karlštejně*, op. 26, se na program dostala o tři roky později (1906).

Spolková činnost tvořila příznačnou součást anglické společnosti, přičemž některá hudební sdružení, jako například Oxford and Cambridge Musical Club, se přičinila o šíření české hudební kultury. Amatérské sdružení hudebníků Oxford and Cambridge Musical Club, nejstarší, dodnes fungující hudební spolek v Anglii vznikl v Londýně na samém přelomu století, v roce 1899.⁹⁴ První koncert uspořádalo sdružení v březnu 1900 v klubu na náměstí Leicester Square, který fungoval jako první sídlo spolku.⁹⁵ Post prvního prezidenta

⁹¹ NEWMARCH, Rosa. *The music of Czechoslovakia*. London: Oxford University Press, 1942, s. 67–68.

⁹² Předehra zazněla na koncertě dne 29. září 1897. BBC Proms. *Proms archive* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive/search/1890s/1897/september-29/419>[cit. 2014-06-07].

⁹³ HOLZKNECHT, Václav. *Bedřich Smetana: život a dílo*. Praha: Panton, 1979, s. 360.

⁹⁴ Anglické amatérské sdružení hudebníků Oxford and Cambridge Musical Club založili absolventi dvou vysokých škol, Oxford a Cambridge, se zájmem o hudbu, kteří chtěli v hudební činnosti pokračovat i po návratu do Londýna s cílem kultivovat komorní hudbu. Pozornost však věnují i hudbě symfonické a opeře. THORNE, Graham (ed.). *The Oxford and Cambridge Musical Club: An 80th Anniversary History*. Bocardo & Church Army Press Ltd., Oxford, 1979; REDDISH, Alan. *Oxford and Cambridge Musical Club 1899–1999: Centenary Programme*. Private publication, 1999.

⁹⁵ Četnost koncertů byla od počátku činnosti klubu ustanovena na dva koncerty za měsíc, úhrnem se tedy uskuteční něco přes dvacet koncertů za rok. Každý uspořádaný koncert klubu je očíslován; koncert v roce 1900 má číslo 1 a v červenci 2014 se uskutečnil koncert číslo 2 112. A brief history of the Club from 1899 to 2013. *Oxford and Cambridge Musical Club* [online]. Dostupné z: <http://www.ocmc.org.uk/history.html> [cit. 2014-08-26].

Oxford and Cambridge Musical Club zastával v rozmezí let 1899–1907 proslulý maďarský houslista, dirigent a skladatel Joseph Joachim a mezi nejvýznamnější členy klubu patřili v první polovině 20. století například skladatel Edward Elgar či Ralph Vaughan Williams. Mezi díly Mozarta, Brahmsa, Schumanna, Beethovena, Chopina a dalšími, která tvořila hlavní náplň koncertů klubu, se čas od času objevilo i české dílo. Výběr konkrétních kusů přitom striktně podléhal vkusu publika – hrál se Antonín Dvořák a Bedřich Smetana, tedy autoři, jejichž tvorba se v Londýně osvědčila a těšila se všeobecnému zájmu. Uveďme například Smetanovo *Klavírní trio g moll*, op. 15, provedené dne 17. dubna 1924 či uvedení Dvořákovy *Legendy* č. 2, op. 59, a *Smyčcového kvartetu As dur*, op. 105, na koncertě 17. února 1927. Tvorba dalších českých skladatelů Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů přibyla na repertoár později.⁹⁶

S příchodem 20. století získaly české země nového reprezentanta národního hudebního umění ve světě v osobnosti houslisty a skladatele **Jana Kubelíka** (1880–1940). Během své úspěšné kariéry Kubelík propagoval českou hudbu prakticky po celém světě. V Londýně debutoval v roce 1900 na jednom z koncertů Hanse Richtera v St James's Hall,⁹⁷ kterého se zúčastnila také královna Viktorie.⁹⁸ V sezoně 1901/1902 vystoupil Kubelík poprvé před Royal Philharmonic Society, která ho v roce 1902 vyznamenala Zlatou medailí.⁹⁹ Značné příjmy umožnily Kubelíkovi podpořit Českou filharmonii ve finanční krizi tím, že ji v roce 1902 na vlastní náklady zaměstnal jako svůj doprovodný orchestr na anglickém turné.¹⁰⁰ Kubelík hrál mimo jiné na housle Stradivarius Emperor

⁹⁶ Skladby Josefa Suka sdružení poprvé nastudovalo až ve 21. století (*Smyčcový kvartet a moll*, op. 1, 16. října 2002, koncert č. 1 870). Spolek také dvakrát uvedl Smetanovu operu *Prodaná nevěsta* (1974, 1993) a Dvořákovu *Rusalku* (2004). Search programmes: Concert archive. *Oxford and Cambridge Musical Club* [online]. Dostupné z: http://www.ocmc.org.uk/concert_archive.html [cit. 2014-08-26].

⁹⁷ ČERNUŠÁK, Gracian – NĚMCOVÁ, Alena. Kubelík, Jan. In: SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 13. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 940. ISBN 0-333-60800-3.

⁹⁸ Kubelík byl posledním profesionálním hudebníkem, který před královnou zahrál. Jan Kubelik: A Remarkable Violinist. *Otago Witness* [online]. 29. března 1905, č. 2663, s. 60. Dostupné z: <http://paperspast.natlib.govt.nz/cgi-bin/paperspast?a=d&d=OW19050329.2.214> [cit. 2015-04-20].

⁹⁹ Udílení Zlaté medaile zahájila *Royal Philharmonic Society* v roce 1870 na počest stého výročí Beethovenova narození, jehož podobizna je na medaili vyobrazena. Medaile představuje nejvyšší ocenění mezinárodního významu, které *Royal Philharmonic Society* udílí jako ocenění za mimořádné hudební dovednosti. Royal Philharmonic Society: Awards. RPS Gold Medal. [online]. Dostupné z: http://royalphilharmonicsociety.org.uk/index.php/awards/gold_medal/goldmedalrecipients/goldmedalrecipients1 [cit. 2015-04-20].

¹⁰⁰ Česká filharmonie vystupovala pod názvem The Kubelík Bohemian Orchestra. JANDÍK, Stanislav. Čaroděj houslí. Vyprávění o Janu Kubelíkovi, který proslavil české jméno po celém světě. Za svobodu, Praha 1949, 355 s., s. 54 až 57; FUKAČ, Jiří: Anglie. In: ed. Fukač, Jiří – Vysloužil, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 41. ISBN 80-7058-462-9.

z roku 1715, které pro něj byly zakoupeny v Londýně v roce 1910 za 10 000 liber.¹⁰¹ Jako uznání za službu hudbě jmenovala Royal Philharmonic Society Kubelíka v roce 1908 svým čestným členem.¹⁰² Po Dvořákovi se tak Kubelík stal druhým Čechem, kterému se této pocty dostalo.

Význačnou zástupkyni českého operního umění v Londýně na počátku 20. století představovala sopranistka **Ema Destinová** (1878 až 1930).¹⁰³ Patrně nejslavnější česká pěvkyně v historii zahájila svou úspěšnou kariéru v roce 1898 v Berlíně. V londýnské královské opeře v Covent Garden debutovala 2. května 1904 v úloze Donny Anny v Mozartově opeře *Don Giovanni*.¹⁰⁴ Již v této první z dvanácti sezon se třikrát stala partnerkou Enricu Carusovi v Leoncavallových *Komediantech*. Společně s Carusem zpívala v Covent Garden celkem 47krát, postupně například v *Sedláku Kavalírovi*, *Aidě*, *Hugenotech*, *Donu Giovannim*, *Andrea Chénierovi*, *Tosce* či *Maškarním plesu*.¹⁰⁵ Proslula zejména rolí *Madam Butterfly*, kterou spolu s Carusem premiérovala v Londýně dne 18. července 1905. Během dvanácti sezon vystoupila Destinová v londýnském divadle Royal Opera House celkem 231krát v osmnácti operách;¹⁰⁶ vedle jmenovaných též v *Lohengrinovi*, *Carmen*, *Bludném Holand'anovi*, *Eugenu Oněginovi*, *Tannhäuserovi*, *Giacondě*, *Armidě*, *Tess* a *Děvčeti ze zlatého západu*, kterou pro ni napsal Giacomo Puccini. Již v době londýnského debutu komponoval pro Destinovou Ruggiero Leoncavallo hlavní roli v opeře *Berlínský Roland*. V roce 1907 se stala novou senzací její *Salome*, jejíchž devatenáct berlínských a sedm pařížských představení dirigoval sám skladatel Richard Strauss. Spolu s Nelie Melbou a Luisou Tetrazzini vystoupila dne

Obrázek č. 1: Ema Destinová, 1912

¹⁰¹ List of Stradivarius instruments: Violins. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation.

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Stradivarius_instruments#Violins [cit. 2015-04-20].

¹⁰² Royal Philharmonic Society: Awards. RPS Honorary Membership. [online]. Dostupné z: http://royalphilharmonicsociety.org.uk/index.php/awards/honorary/honorary_members/members1 [cit. 2015-04-20].

¹⁰³ Obrázek č. 1: Ema Destinová v New Yorku, 1912, ateliér Mishkin, New York. Zdroj: KRÁLÍK, Jan. Ema Destinová. In. *Ema Destinová 1878–1930: Katalog k výstavě*. Národní muzeum v Praze, Praha: DURABO, 1998, s. 10.

¹⁰⁴ SHAWE, Desmond. Emmy Destinn. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 7. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 251–252. ISBN 0-333-60800-3.

¹⁰⁵ KRÁLÍK, Jan. Ema Destinová. In. *Ema Destinová 1878–1930: Katalog k výstavě*. Národní muzeum v Praze, Praha: DURABO, 1998, s. 4.

¹⁰⁶ KRÁLÍK, Jan. Ema Destinová. In. *Ema Destinová 1878–1930: Katalog k výstavě*. Národní muzeum v Praze, Praha: Durabo, 1998, s. 4.

26. června 1911 na galavečeru ke korunovaci krále Jiřího V. a královny Mary v Covent Garden v Londýně.¹⁰⁷

Vlastenecké zanícení Emy Destinové nabylo svůj umělecký rozměr v uvádění českých písní a prosazování inscenací českých oper v zahraničí. Výhradně český repertoár zpívala při prvním poválečném turné s Českým kvartetem, houslistou Jaroslavem Kocianem a pěveckým sborem v Londýně, Paříži, Ženevě, Bernu a Curychu (1919). Svou mezinárodní pěveckou činnost ukončila Ema Destinová v londýnské Queen's Hall. Svůj poslední koncert dne 16. října 1928 symbolicky věnovala desátému výročí samostatnosti Československa.¹⁰⁸

V prostředí londýnské opery se po dobu první světové války pohyboval i český hudební skladatel, přední představitel brněnské skladatelské školy Leoše Janáčka, dirigent a pedagog původem z Prostějova **Vladimír Ambros** (1890–1956).¹⁰⁹ Během studia na konzervatoři ve Frankfurtu nad Mohanem se skladatel v roce 1911 seznámil s Angličankou Mabel Frances Speakmanovou, která se pohybovala ve vyšších společenských kruzích, živila se lekcemi anglické konverzace, hrála na klavír a měla vztah k hudbě.¹¹⁰ V roce 1914 získal Ambros Mozartovo stipendium pro nadané žáky, oženil se a odstěhoval do Londýna.¹¹¹ V britské metropoli získal místo kapelníka v soukromé operní společnosti Carl Rosa Opera Company a rovněž zastával post operního korepetitora v Royal Opera House. Aby vylepšil rodinný rozpočet, doprovázel na klavír promítání němých filmů, příležitostně hrával na varhany v kostele a na housle v orchestru. Toto období v Ambrosově životě bylo velmi problematické. Kvůli válečnému stavu došlo k úplnému přerušení písemného styku s domovem, skladatel se nemohl vrátit do rodné země a navíc se nesměl pohybovat dál než čtyři míle za hranice Londýna.¹¹² Jedinou Ambrosovou dochovanou skladbou z doby londýnského pobytu představuje taneční orchestrální fantazie *Faunovy námluvy*, op. 20,

¹⁰⁷ HENDERSHOTT, Judith. ARTS: Life and loves of a bohemian diva. In. *Financial Times*. 8. srpna 1999, s. 6.

¹⁰⁸ HENDERSHOTT, Judith. Life and loves of a bohemian diva, In. *Financial Times*. 8. srpna 1999, s. 7.

¹⁰⁹ FUKAČ, Jiří: heslo Anglie. In: ed. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 41. ISBN 80-7058-462-9.

¹¹⁰ Ambros jí věnoval klavírní skladbu *Liebesnacht*, op. 3. VAŠKOVÁ, Pavla. *Život a dílo Vladimíra Ambrose*. Olomouc 2010, s. 21. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

¹¹¹ Sňatek se konal 5. srpna 1914, v den, kdy Anglie vstoupila do válečného stavu s Německem. GREGOR, Vladimír. *Vladimír Ambros: 1890–1956 : Život a dílo*. Prostějov: Okresní vlastivědné muzeum v Prostějově, 1969. 123 s.

¹¹² VAŠKOVÁ, Pavla. *Život a dílo Vladimíra Ambrose*. Olomouc 2010, s. 21. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

(1918).¹¹³ V Londýně žili Ambrosovi ještě tři roky po skončení války, teprve v roce 1921 se přestěhovali do skladatelovy vlasti. Jako reminiscenční skladbu na anglické údobí Ambros napsal fantazii *Piccadilly* (1935) pro dechové kvinteto.¹¹⁴

¹¹³ Během pobytu v Londýně napsal Ambros více skladeb, které se však nedochovaly a jsou známy pouze názvy. Jedná se především o klavírní skladby *Jarní nálada* (1915) a *Zamilovaný trpaslík, Serenáda pro smyčcové trio* (1918), symfonické básně pro velký orchestr *Belgie* (1916) a *Panna* (1917).

¹¹⁴ FUKAČ, Jiří: heslo Anglie. In: ed. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 41. ISBN 80-7058-462-9.

1. 4 Vývoj česko-londýnských hudebních vztahů v letech 1918–1983

Hudba představovala fakticky jediné médium, prostřednictvím kterého se mohl nově vzniklý národ prezentovat v zahraničí. Jakožto součást Rakouska-Uherska neměly Čechy (ve smyslu Čechy, Morava a Slezsko) možnost, s výjimkou jedinečnosti hudby Antonína Dvořáka a Bedřicha Smetany a literatury, si do té doby vydobýt náležitou vlastní mezinárodní identitu. Hudba tak přirozeně představovala nejlepší způsob, jak šířit povědomí o nové republice. Vznik samostatného československého státu v roce 1918 podnítil snahu národní kulturní reprezentace formálně propagovat českou hudbu v Anglii.¹¹⁵ Pod patronací britského krále Jiřího V. a jeho manželky se v roce 1919 uskutečnil Československý hudební festival v Londýně. Záměrem pořadatelů festivalu bylo poskytnout britské veřejnosti možnost blíže poznat nepříliš známou kulturu československého národa, reprezentovanou výlučně hudebními díly českých skladatelů. Vystoupili klavíristé Václav Štěpán a Jan Heřman, České kvarteto, Pěvecké sdružení moravských učitelů i Pěvecké sdružení pražských učitelek,¹¹⁶ výhradně český repertoár zazpívala Ema Destinová. Jako přizvaný člen houslové sekce orchestru Národního divadla, v čele s Karlem Kovařovicem, se festivalu zúčastnil Bohuslav Martinů.¹¹⁷ Jednalo se o jeho vůbec první zahraniční zkušenost a zároveň první z celkových dvou londýnských návštěv. Orchester pražského Národního divadla zahrál, spolu s Jaroslavem Kocianem, Dvořákův *Houslový koncert a moll*, op. 53. Dále zazněly skladby Bedřicha Smetany, Josefa Suka, Vítězslava Nováka či Josefa Bohuslava Foerster. Festival měl nejen podpořit propagaci české hudby ve Velké Británii, ale rovněž posílit přátelské vazby mezi oběma národy.¹¹⁸ Festival, který se setkal s nadšeným ohlasem publika i kritiků, ve svém konečném důsledku predestinoval počátek recepce hudby Leoše Janáčka ve Velké Británii ve dvacátých letech 20. století.¹¹⁹

¹¹⁵ V Československu byl přítomen silný britský vliv například v módě či kinematografii, přestože země nebyly za první republiky oficiálními spojenci.

¹¹⁶ Pěvecká sdružení pražských a moravských učitelů, která se ke koncertnímu zájezdu připojila, prováděla také sborové skladby Leoše Janáčka. MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 79. ISBN 9788024604268.

¹¹⁷ MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 78. ISBN 9788024604268.

¹¹⁸ „It is to be hoped that Czechoslovak music may become better known in Great Britain in future, so that the ties of friendship between the Czechoslovak and British people should be deepened and strengthened. If this should be the result of the present Festival, its object will have been fully achieved.“ *Czechoslovak Festival in London*, May 1919. Katalog k festivalu. Londýn: B & S Printers, Hamfstead N. W. G, 1920. s. 10.

¹¹⁹ NEWMARCH, Rosa. The Music of the Czecho-Slovaks: National Opera in Prague. In. *The Musical Times*. London: Novello, 1919, roč. 60, č. 921.

Historicky první propagátorkou české hudby v Londýně se stala anglická hudební publicistka **Rosa Newmarch** (1857–1940).¹²⁰ Hudební tematikou se zabývala od osmdesátých let 19. století, kdy začala spolupracovat na tvorbě druhého vydání slovníku *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*.¹²¹ Intenzivně se věnovala ruskému umění, její četné články a přednášky o ruské hudbě vzbudily v Anglii vlnu zájmu o dílo Petra Iljiče Čajkovského a ruskou operní tvorbu. Obdobně se přičinila o zpřístupnění české hudby britskému publiku. České hudbě (Janáčkově, Sukovi, Vycpálkovi) se Newmarch začala věnovat po roce 1915 paralelně se studiem českého jazyka.¹²² Zájem o českou hudbu prohloubila její spolupráce na výše zmíněném festivalu, která vedla k návštěvě Československé republiky.¹²³ Do Prahy, kde zhlédla Janáčkovu *Její Pastorkyni*, ji v roce 1919 pozval Karel Kovařovic.¹²⁴ S Janáčkem se osobně seznámila v Brně při své druhé návštěvě naší země, v dubnu 1922, kdy měla zároveň možnost vidět

Obrázek č. 2: Rosa Newmarch, kolem roku 1930

¹²⁰ Obrázek č. 2: Rosa Newmarch, kolem roku 1930. Zdroj: HOLMES, John – DISTILLER, Natasha (ed.). *Horae Amoris: The Collected Poems of Rosa Newmarch*. Bucks: Rivendale Press. ISBN 9781904201199. Myšlenka popularizace hudby vznikla dříve v souvislosti s osvětovými snahami o demokratizaci uměleckých hodnot, například prostřednictvím veřejně přístupných koncertů pro širokou veřejnost. Popularizační funkci od počátku plnila hudební kritika, hudební publicistika nebo hudebněhistorické a teoretické práce. V Anglii a Německu vykonávaly tuto úlohu od konce 18. století tištěná úvodní slova ke koncertům a divadelním představením. FUKAČ, Jiří. Popularizace hudby. In: ed. FUKAČ, Jiří – MACEK, Petr – VYSLOUŽIL, Jiří: *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha 1997, s. 714. ISBN 80-7058-462-9. Fenomén tzv. popularizátorů se objevil ve 20. století a rychle se rozšířil.

¹²¹ Pod názvem *A Dictionary of Music and Musicians* byla vydána první edice slovníku George Grova ve čtyřech svazcích (1879, 1880, 1883, 1889). Druhá edice editora Fullera Maitlanda obsahovala pět svazků a byla publikována v letech 1904–1910 jako *Grove's Dictionary of Music and Musicians*. Zatím poslední edice vyšla v roce 1980 pod názvem *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* a zahrnuje dvacet svazků. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/The_New_Grove_Dictionary_of_Music_and_Musicians [cit. 2014-08-21].

¹²² COLLES, H. C. – PLATT, Peter – BROWN, David. Newmarch, Rosa. In: SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 17. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 808. ISBN 0-333-60800-3.

¹²³ Jejím významu pro prosazování hudby Leoše Janáčka ve Velké Británii a organizaci jeho anglických návštěv byl věnován třicetiminutový pořad Rádia BBC (26. října 2010) nazvaný *Rosa a Leoš*. V roce 2011 vyšla o Rose Newmarch kniha. STEVENS, Lewis. *An Unforgettable Woman – the Life and Times of Rosa Newmarch*. Leicester: Matador, 2011. ISBN 978-1848766-709.

¹²⁴ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. In: *Harmonie*. 2014, č. 8.

inscenaci *Káti Kabanové*.¹²⁵ V meziválečném období Newmarch na britských ostrovech iniciovala propagaci Leoše Janáčka a jeho díla.¹²⁶ Ačkoliv se i nadále věnovala psaní, koncentrovala většinu svých aktivit k šíření i české hudby, především tvorby Leoše Janáčka, s nímž si soustavně dopisovala.¹²⁷

Prvním uvedeným dílem Leoše Janáčka v Londýně se stala písňová kantáta *Zápisník zmizelého*, kterou dne 27. října 1922 přednesl Mischa Léon.¹²⁸ Recitál dánského tenoristy byl součástí jedné ze dvou přednášek Rosy Newmarch o české hudbě, konané v sále Wigmore Hall. Ve dvou dopisech, které Newmarch po představení *Zápisníku zmizelého* napsala Janáčkově a jeho nakladateli Pazdírkovi, informovala o kladném přijetí skladby londýnským publikem, zároveň se však pozastavila nad odmítavým postojem odborné hudební kritiky.¹²⁹ Dále poznamenala, že bude nadále usilovat o zařazení Janáčkových děl na programy Symfonických koncertů Henryho Wooda, na kterých se podílela jakožto oficiální autorka slova k programu.¹³⁰ V osobě Henryho Wooda získal Janáček záhy věrného příznivce. Stejně jako měl Antonín Dvořák v Anglii „svého“ Augusta Mannse, dbal o nastudování většiny Janáčkových děl v Londýně Henry Wood. V říjnu 1923 Wood nastudoval a provedl baladu *Šumařovo dítě*, opět s nepříliš příznivými recenzemi v tisku.¹³¹

Londýnská recepce hudby Leoše Janáčka a Antonína Dvořáka se v době svého zrodu znatelně lišila. Zatímco se Dvořákově dílo v Anglii od začátku setkávalo s nadšenými reakcemi odborné i laické veřejnosti a natrvalo zůstalo součástí hudebních programů dodnes, Janáčkově tvorbě se obecného přijetí a pochopení dostávalo pomalu a

¹²⁵ TYRRELL, John. *Janáček: Years of a Life. Volume 2 (1914–1928)*. London: Faber and Faber, 2007, s. 431. ISBN 97805712366712.

¹²⁶ Významným literárním počinem Newmarch bylo sepsání první anglické publikace věnované české hudební kultuře *The Music of Czechoslovakia*, vydáné posmrtně v roce 1942. V úvodu ke knize napsal Edvard Beneš, československý prezident v exilu, poděkování Rose Newmarch za její obrovský přínos pro českou kulturu. NEWMARCH, Rosa. *The music of Czechoslovakia*. London: Oxford University Press, 1942, 244 s. Obrázek stažen z internetové stránky *Rose Newmarch: Tchaikovsky Research*. [online]. Dostupné z: http://wiki.tchaikovsky-research.net/images/0/0c/Rosa_Newmarch.jpg [cit. 2014-08-11].

¹²⁷ Korespondence mezi Rosou Newmarch a Leošem Janáčkem byla publikována v roce 1986. FISCHMANN, Zdenka E (ed.). *Janáček-Newmarch correspondence*. 1st limited and numbered ed. Rockville, Md: Kabel Publishers, 1986. ISBN 978-093-0329-129.

¹²⁸ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. In: *Harmonie*. 2014, č. 8, s. 10; VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: a biography*. 3rd rev. ed., 1st in Academia. Praha: Academia, 1997, s. 327. ISBN 8020006222.

¹²⁹ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. In: *Harmonie*. 2014, č. 8.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ „Jak bylo celkem pravdivě uvedeno v programu, balada pana Janáčka se pouze snaží být jasnou a přitažlivou programní hudbou. Na to se dá říct jedině to, že pouhá snaha nestačí.“ *The Times*. London, 1924. ISSN 0140-0460.

pozvolna. Ve dvacátých letech 20. století zůstávaly britské publikum i odborná kritika věrní osvědčeným a věhlasným hudebním skladatelům a jejich dílu, například tvorbě Antonína Dvořáka. Zlomový moment v prosazování Janáčkovy hudby představovalo pozvání skladatele do Londýna na jaře roku 1926, uskutečněné zásluhou vytrvalé intervence Rosy Newmarch. Janáček se tak čtyřicet let po Dvořákovi stal dalším českým skladatelem, který byl oficiálně pozván na návštěvu Anglie. Skladatel, v doprovodu Jana Mikoty, přijel do Londýna 29. dubna 1926.¹³² Dne 6. května 1926 se skladatel zúčastnil koncertu ve Wigmore Hall, na kterém zazněly jeho vybrané komorní skladby – *Smyčcový kvartet č. 1 Kreutzerova sonáta, Houslová sonáta, dechový sextet Mládí a Pohádka pro violoncello a klavír*.¹³³ Janáček se během svého pobytu setkal s významnými osobnostmi anglického kulturního a společenského života: Henry Woodem, Adrianem Boultem, Setonem Watsonem, Ralphem Vaughan Williamsem aj. Jako projev díky za zprostředkování návštěvy a všeobecnou propagaci jeho hudby dedikoval skladatel Rose Newmarch svou *Sinfoniettu*.¹³⁴

Přestože byla londýnskému publiku prezentována pouze jedna oblast Janáčkovy tvorby, znamenala jeho návštěva důležitý impulz pro šíření povědomí o jeho hudbě, která zůstávala řadu let nepochopena širokou veřejností i kritikou nejen v zahraničí, ale rovněž v samotném tehdejší Československu. Rozpačitý vztah Angličanů k Janáčkově hudbě se projevoval také tím, že mu žádné hudební těleso či instituce nezadalo zakázku na kompozici díla. Naproti tomu Dvořák na objednávku anglických zadavatelů složil hned několik svých skladeb. Posledním dílem uvedeným v Anglii za skladatelova života se stala *Sinfonietta*. Její premiéru v londýnské Queen's Hall řídil dne 10. února 1928 Henry Wood a Rosa Newmarch informovala Janáčka o úspěchu provedení.¹³⁵ Přes veškeré úsilí Angličanky zůstávala Janáčková hudba mimo britskou metropoli prakticky neznámá. Hudební kritik londýnských novin *The Times* Henry Cope Colles v Janáčkově nekrologu poznamenal, že angličtí hudebníci měli pouze zběžné povědomí o Janáčkově hudbě a

¹³² TYRRELL, John. *Janáček: Years of a Life*. Volume 2 (1914–1928). London: Faber and Faber, 2007, s. 660. ISBN 97805712366712.

¹³³ Sonátu provedla houslistka Adila Fachiri, vnučka J. Joachima. Její umělecký projev je považován za jednu z možných inspirací pro *Houslový koncert*. DRTÍKOVÁ, Eva. *Leoš Janáček, Život a dílo v datech a obrazech / Chronology of his life and work*. Brno: Opus Musicum, 2004, s. 108. ISBN 80-903211-1-9.

¹³⁴ TYRRELL, John. *Janáček: Years of a Life*. Volume 2 (1914–1928). London: Faber and Faber, 2007, s. 660. ISBN 97805712366712.

¹³⁵ „My Sinfonietta was splendidly played; the trumpets and trombones and tubas were all excellent. Sir Henry, who is very delighted with originality and freshness of the work, took great trouble over the performance. I felt very proud that it was dedicated to me. [...] At any rate it has done a great deal to advance your fame here.“ Dopis Rosy Newmarch Leoši Janáčkově ze dne 13. února 1928, uložen v *Janáčkově archivu Brno*, Hudební oddělení *Moravského zemského muzea*, D 1382.

neprojevili žádnou velkou ambici Janáčka lépe poznat.¹³⁶ Rosa Newmarch setrvala v šíření díla českého umělce i po jeho smrti. Dne 16. října 1928 dirigoval Henry Wood, na zvláštním koncertě věnovaném české hudbě, v Queen's Hall premiéru Janáčkovy orchestrální rapsodie *Taras Bulba*.¹³⁷ Ve třicátých letech podnítila Newmarch nastudování a provedení *Glagolské mše*, která zazněla v premiéře 23. října 1930 na Norwichském festivalu pod taktovkou Henryho Wooda (v překladu Newmarch).

Mocným nástrojem pro formování hudební kultury a hudebního vkusu obyvatelstva v celé Anglii se stal ve dvacátých letech rozhlas. Od počátku svého vysílání totiž společnost *BBC* mimo jiné usilovala o šíření zájmu a znalostí o hudbě. První rozhlasový hudební program byl vyslán 14. listopadu 1922. S využitím nahrávek i živých přenosů svých orchestrů a pěveckých sborů ve velkých městech mohla rozhlasová stanice *BBC* šířit hudbu mezi širokou veřejnost. Od roku 1923 přenášela symfonické koncerty, komorní hudbu i operní produkce z Londýna, Birminghamu, Manchesteru a dalších center. Významný počín rané éry *BBC* představovalo založení Symfonického orchestru *BBC* v roce 1930, který vedl britský dirigent sir Adrian Cedric Boult (1889–1983).¹³⁸ Vysíláním nahrávek děl českých skladatelů podporovala *BBC* propagaci české hudby. Rozhlasové přenosy mělo možnost vyslechnout mnohonásobně větší publikum, než by naplnilo koncertní sál nebo operní dům.¹³⁹ Významnou roli sehrál rozhlas právě v případě propagace hudby Leoše Janáčka. V prvních dvou až třech dekadách po skladatelově smrti totiž jeho skladby v Londýně zněly ponejvíce v interpretaci českých hudebníků, dále pak právě ve vysílání *BBC*.¹⁴⁰ Janáčkův *Smyčcový kvartet* č. 1 v provedení Zíkova kvarteta rozhlasová stanice *BBC* poprvé přenášela v prosinci 1928. V roce 1935 se prvního rozhlasového přenosu z londýnského studia *BBC* dočkala *Glagolská mše*. *BBC Symphony Orchestra* řídil Henry Wood. *Smyčcový kvartet* č. 2 *Listy důvěrné* v podání Pražského kvarteta vysílala stanice v listopadu 1936 a Janáčkovu *Klavírní sonátu I. X. 1905* si pro svůj debut v *BBC* dne 21. prosince 1937 vybral Rudolf Firkušný.¹⁴¹ V témže roce podnikla

¹³⁶ COLLES, Cope Henry. Obituary. In. *The Times*, 18. srpna 1928.

¹³⁷ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. *Harmonie*. 2014, č. 8.

¹³⁸ CRICHTON, Ronald – BOWEN, Chosé. Boult, Sir Adrian (Cedric). In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. 2. vyd., Volume 3, s. 108–109. ISBN 0-333-60800-3.

¹³⁹ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. *Harmonie*. 2014, č. 8.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. *Harmonie*. 2014, č. 8.

Česká filharmonie, v čele s triadvacetiletým Rafaelem Kubelíkem zastupujícím Václava Talicha, anglické turné. Na posledním koncertě pořádaném v Londýně dne 29. října 1937 zahrála *Tarase Bulbu*.¹⁴² Autor recenze otištěné v listu *The Musical Times*, z níž je patrný přetrvávající odstup od Janáčkovy hudby, napsal: „*Taras Bulba*, který myslím zazněl v Anglii jen jednou předtím, je pro tohoto skladatele s neklidným mozkiem dost charakteristický. Nápady se mu jen hrnou a posluchači musí být stále ve střehu, aby je strávili, i když ve svém souhrnu nakonec nedospějí k ničemu jinému než jen k pouhé posloupnosti.“¹⁴³ O další vlně zájmu o Leoše Janáčka pojednají následující pasáže.

Bohuslav Martinů

První iniciativa představit v Londýně tvorbu dalšího českého skladatele **Bohuslava Martinů** (1890–1959) se objevila na sklonku dvacátých let 20. století. Václav Talich zamýšlel uvést při svém londýnském vystoupení 23. února 1928 *Vřavu*. Přestože o provedení skladby v Londýně stál i sám skladatel, z plánovaného nastudování sešlo.¹⁴⁴ První doložené provedení díla Bohuslava Martinů v Londýně se tak uskutečnilo v roce 1932. Mancolm Sargent tehdy řídil londýnskou premiéru *Koncertu pro smyčcové kvarteto s orchestrem*.¹⁴⁵ K přímému hudebnímu spojení Bohuslava Martinů s Londýnem došlo v roce 1933, přestože sám skladatel tehdy metropoli osobně nenavštívil. Martinů dedikoval svou *Sonátu pro dvoje housle a klavír* (Paříž, 1933)¹⁴⁶ Mary Ramsay a Betty Lindesay – učitelkám na Royal Academy of Music a hlavním členkám Sonata Players, londýnského ansámblu pro soudobou hudbu.¹⁴⁷ Recenze na provedení skladby vyšly v *The Musical Lover, The Times, The Star, The Scots Observed, The Sunday Times, The Aberdeen Press & Journal, The British Australian and New Zealander, The Western Weekly News, The Morning Post, The North Devon Journal, Glasgow Herald, The Daily Mail, The Strad* a

¹⁴² LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. *Harmonie*. 2014, č. 8.

¹⁴³ London Concerts: The Prague Orchestra. In. *The musical times*. London: Novello, 1937, roč. 78, č. 1137.

¹⁴⁴ MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 150. ISBN 9788024604268.

¹⁴⁵ SMACZNY, Jan. Bohuslav Martinů. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 940. ISBN 0-333-60800-3.

¹⁴⁶ MUŽÍK, Jan. *Katalog skladeb Bohuslava Martinů* [online]. 2004.

Dostupné z: <http://katalog.martinu.cz/martinu/catlist.php> [cit. 2014-07-06].

¹⁴⁷ Uskupení *Sonata Players* již dříve provedlo první londýnské představení *Sonatiny* Bohuslava Martinů. *Sonatina* zazněla nejprve na čtyřech privátních koncertech v Londýně a Oxfordu (únor 1933). První oficiální londýnské provedení *Sonatiny* proběhlo 10. května 1933 v *Aeolian Hall*. MELVILLE-MASON, Graham. Martinů and London. New Light on the Sonata for Two Violins and Piano. In. *Journal Czech Music*, 1990, r. 16, č. 2.

The Richmond. Jak ve své studii o Martinů uvedl Graham Melville-Mason, reakce anglického tisku se značně rozcházely.¹⁴⁸ Zatímco někteří kritici hodnotili *Sonátu* pozitivně jako skladbu zajímavou (*The Times*), podnětnou, plnou života a se silným rytmem (*The Western Weekly News*), jiné ji označily za nezajímavou (*The Morning Post*), ba dokonce za nehezku (*Glasgow Herald*).

Osobně Martinů do Londýna zavítal celkem dvakrát. Poprvé coby člen České filharmonie v roce 1919 (viz výše), podruhé jako doprovod **Vítězslavy Kaprálové** (1915 až 1940) v červnu 1938. Česká skladatelka a dirigentka byla tehdy pozvána na festival Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu v Londýně, aby jej 17. června osobně zahájila svou *Vojenskou symfonií*.¹⁴⁹ Osobní vazby mezi Martinů a Londýnem by bylo možné označit za kladné, avšak poněkud asketické. Své umělecké ambice skladatel směřoval do Paříže, nikoli na úspěch v britské metropoli. Zatímco Dvořák měl k Anglii velice úzký vztah, plynoucí mimo jiné z jeho devíti návštěv země v rozmezí let 1884 a 1896, a Janáčkovy vazby vzešlé z iniciativy Rosy Newmarch podpořila skladatelova návštěvou Londýna v roce 1926, spojitost Bohuslava Martinů s Velkou Británií se tak jeví jako mnohem slabší. Přesto v Anglii od padesátých let jeho hudba nabývala na popularitě ve srovnání se zeměmi, ke kterým měl skladatel bližší vztah – Československo, Francie a Amerika.¹⁵⁰

Ještě před vypuknutím druhé světové války došlo k historicky prvnímu nastudování české opery londýnským souborem. Prvenství nenáleželo Dvořákovi ani Janáčkově, nýbrž, jak již bylo zmíněno, Smetanovi. Čtyřicet let po uvedení *Prodané nevěsty* Hamburskou státní operou přistoupil k uvedení téhož titulu soubor Sadler's Wells (dnešní English National Opera), který operu představil dne 21. listopadu 1935. Smetanova opera zůstala jedinou zástupkyní české operní tvorby v Londýně až do roku 1951. *Prodaná nevěsta*, erbovní dílo české opery, se stala trvalou součástí repertoáru zahraničních divadelních scén a postupem času v Evropě téměř zdomácněla.

Začátkem února 1939 požádalo vedení BBC pražský Radiožurnál o možnost živého přenosu koncertu české hudby z Prahy, plánovaného na 23. dubna 1939. Navzdory

¹⁴⁸ MELVILLE-MASON, Graham. Martinů and London. New Light on the Sonata for Two Violins and Piano. In: *Journal Czech Music*, 1990, r. 16, č. 2.

¹⁴⁹ MELVILLE-MASON, Graham. Martinů and London. New Light on the Sonata for Two Violins and Piano. In: *Journal Czech Music*, 1990, r. 16, č. 2; MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 276. ISBN 9788024604268.

¹⁵⁰ MELVILLE-MASON, Graham. Martinů and London. New Light on the Sonata for Two Violins and Piano. In: *Journal Czech Music*, 1990, r. 16, č. 2.

německé okupaci se vysílání uskutečnilo. Česká filharmonie, řízená Václavem Talichem, zahrála suitu z Janáčkovy opery *Příběhy lišky Bystroušky* v Talichově aranžmá. V reakci na uvedený koncert vyšel v časopise *BBC The Listeners* celostránkový článek Wilfrida Mellorse nazvaný *The Great Czech Composer*.¹⁵¹ Jednalo se o vůbec první pozitivní ohlas na Janáčkovu hudbu v anglickém tisku. Mellorse ve svém příspěvku mimo jiné zdůraznil potřebu prezentovat publiku Janáčkovu operní tvorbu na scénách operních domů, o což ostatně usiloval za svého života i sám skladatel.¹⁵²

Druhá světová válka a s ní spojené okolnosti vyvolaly celkem tři emigrační vlny českých občanů v letech 1938, 1945 a 1968 do západních zemí, konkrétně do Londýna. První přišla s nástupem nacismu, kdy se, do té doby malá, skupina několika desítek Čechů žijících, dle údajů ministerstva zahraničí, v 19. a začátkem 20. století ve Velké Británii, začala prudce rozrůstat.¹⁵³ V roce 1939 přijela do Velké Británie **Milena Grenfell-Baines** (1929), jež patřila k tzv. Wintonovým dětem zachráněným před německou genocidou. Během svého života se soustředila na podporu česko-britských vztahů a jejich utužování. Stanula například v čele *British Czech and Slovak Association* (1998), nejvýznamnějšího a nejpočetnějšího krajanského sdružení v Anglii, rovněž se stala patronkou nadace *Emmy Destinn Foundation*. Za šíření dobrého jména České republiky ve světě obdržela v roce 1999 cenu *Gratias Agit*.

¹⁵¹ MELLORS, Wilfrid. *The Great Czech Composer*. In. *The Listeners*, 1939, r. 21, č. 563.

¹⁵² Dochovaná korespondence a záznamy Janáčkových londýnských projevů dokládají jeho snahu o zdejší uvedení některé z oper, o čemž diskutoval i s Rosou Newmarch. VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: a biography*. 3rd rev. ed., 1st in Academia. Praha: Academia, 1997, s. 328–331. ISBN 8020006222; TYRRELL, John. *Janáček: Years of a Life*. Volume 2 (1914–1928). London: Faber and Faber, 2007, s. 605. ISBN 97805712366712.

¹⁵³ Zahraniční vztahy: Velká Británie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2013 Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-index_3.html [cit. 2014-09-06].

Dalším z těch, kteří se po vypuknutí druhé světové války ocitli na britské půdě, byl barytonista **Otakar Kraus** (1909 až 1980).¹⁵⁴ Krausovi se podařilo získat si v Anglii uznání i popularitu. Nejprve se v roce 1940 připojil k londýnské operní společnosti Carl Rosa Company a několik sezon působil v nově zformovaném souboru English National Opera (1946), v němž ztvárnil například postavu Tarquiniuse v Brittenově opeře *Zneuctění Lukrécie*. Po krátkém hostování v Nizozemské opeře (sezona 1950/1951) ho angažoval soubor Royal Opera House v Londýně. Během zdejšího dvaadvacetiletého působení (1951–1973) měl možnost spolupracovat s Rafaelem Kubelíkem. Z Krause se v Londýně stal vyhledávaný učitel zpěvu.

Obrázek č. 3: Otakar Kraus, 1955

Mezi emigranty z řad hudební obce patřil i dirigent a Janáčkův žák Vilém Tauský a Bedřich Bělohlávek, kterého ve své knize o Zdeňku Nejedlém zmiňuje Jiří Křesťan.¹⁵⁵ **Bedřich Bělohlávek** (1902–1991) absolvoval hudební vědu na Univerzitě Karlově v Praze (PhDr., 1932) a do Anglie uprchl po příchodu nacistů v roce 1939 díky kontaktům s českou exilovou vládou v Londýně. Působil jako hudební publicista v redakci BBC a také spolupracoval s československou vládou. Po válce byl jmenován kulturním radou na zdejším československém velvyslanectví. V roce 1947 se Bělohlávek vrátil do Československa, ale po nástupu komunistické vlády v roce 1948 natrvalo odjel do Anglie, kde požádal o politický azyl, a nadále se věnoval publicistice a hudební kritice.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Obrázek č. 3: Otakar Kraus, postava Jaga, G. Verdi: Othello, Covent Garden, 1955. Zdroj: Otakar Kraus (Baritone). *Bach Cantatas Website* [online]. Dostupné z: <http://www.bach-cantatas.com/Bio/Kraus-Otakar.htm> [cit. 2015-08-28]. Otakar Kraus (1908–1980) se narodil v Praze. Zpěv studoval nejprve v Praze u Konrada Wallersteina, poté v Miláně u Fernanda Carpi. V roce 1935 debutoval v Brně rolí Amonasra ve Verdiho opeře *Aida*. V letech 1936–1939 působil jako hlavní barytonista ve slovenském Národním divadle v Bratislavě. Classical Music Home: Otakar Kraus. *NAXOS: The World's Leading Classical Music Group* [online]. Dostupné z: http://www.naxos.com/person/Otakar_Kraus/7947.htm [cit. 2014-09-25].

¹⁵⁵ Hudební publicista, kritik a nakladatel Bedřich Bělohlávek (22. prosince 1902–1991) se narodil v Písku. Po reálce v Příbrami (1912–1921) studoval skladbu na pražské konzervatoři (1921–1923) a po doplňovací maturitě na gymnáziu v Příbrami (1928) absolvoval hudební vědu na Univerzitě Karlově (1932, titul PhDr.). Psal referáty do Rudého práva (1922–1923), Práva lidu (1925–1928), do Přítomnosti, Činu, Literárních novin a dalších. Po druhé světové válce se jeho stopa vytratila, osud je nejasný. Bedřich Bělohlávek. *Národní divadlo: Archiv* [online]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/Dokument.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1112&pn=456affcc-f402-4000-aaff-c11223344aaa> [cit. 2014-09-25]; KŘEŠŤAN, Jiří. *Zdeňk Nejedlý: politik a vědec v osamění*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2012, 569 s. ISBN 978-807-4690-068.

¹⁵⁶ Dr. Bedřich Bělohlávek (1902–1991). WRIGHT, Francis. *Francis Wright's Weblog* [online]. 2012. Dostupné z: <http://franciswright.wordpress.com/2014/08/16/dr-bedrich-belohlavek-1902-1991/> [cit. 2014-09-25].

Ve stejném roce jako Bedřich Bělohlávek odešel z protektorátu i hudební skladatel a dirigent židovského původu **Vilém Tauský** (1910–2004).¹⁵⁷ Tauský se stal patrně nejvýznamnějším a zároveň prvním českým propagátorem české hudby, v dnešním smyslu slova, v Londýně, kde působil trvale od počátku čtyřicátých let 20. století až do své smrti v roce 2004.¹⁵⁸ Jeho šedesátileté působení mělo zásadní vliv na propagaci české komorní, symfonické a zejména pak operní tvorby v Londýně, jakož i v celé Velké Británii. Prvních několik let po příchodu do Británie se prosazoval jako dirigent symfonických koncertů. Dne 14. února 1942 řídil provedení *Serenády* Bohuslava Martinů, *Lašských tanců* Leoše Janáčka, *Suity c moll* Otakara Ostrčila a *Klavírního koncertu g moll* Antonína Dvořáka v podání New London Orchestra.¹⁵⁹ O čtrnáct dní později, 28. února 1942, dirigoval koncert London Philharmonic Orchestra v Golders Green, na kterém zazněla kromě Rachmaninova také díla Dvořáka a Smetany.¹⁶⁰ Tato a další podobná vystoupení otevřela Tauskému cestu k dalším pracovním příležitostem. V roce 1945 se stal hudebním ředitelem Carl Rosa Company a jako první titul uvedl, dne 20. listopadu 1945, Pucciniho *Toscu*, v níž roli Scarpia ztvárnil jmenovaný Otakar Kraus. V říjnu 1948 s úspěchem provedl britskou premiéru Smetanovy opery *Hubička*.¹⁶¹ Po odchodu z Carl Rosa Company v roce 1949 pracoval jako dirigent Welsh National Opera (1951–1956), poté deset let řídil BBC Concert Orchestra (1956–1966). Neustále však pokračoval v uvádění české hudby a britskému publiku představil například *Jakobína* Antonína Dvořáka, *Šárku* Zdeňka Fibicha či *Veselohru na mostě* Bohuslava Martinů.¹⁶² Tauského zásluhou došlo v roce 1959 k historicky první profesionální inscenaci *Rusalky* Antonína Dvořáka v Londýně. Operní

Obrázek č. 4: Vilém Tauský, 1995

¹⁵⁷ Obrázek č. 4: Vilém Tauský, 1995. Zdroj: Historie školy a známí absolventi. *Gymnázium Jakuba Škody* [online]. Dostupné z: <http://www.gjs.cz/rs/index.php/informace/historie-absolventi> [cit. 2014-08-11].

¹⁵⁸ JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004*, s. 85–94. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁵⁹ MASON, Graham Melville. The Repertoire of Vilém Tauský. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004. Vilém Tauský CBE FGSM, 1910–2004*. Newcastle-under-Lyme: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2010, s. 111. ISBN 978-095-3276-998.

¹⁶⁰ MASON, Graham Melville. The Repertoire of Vilém Tauský. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004. Vilém Tauský CBE FGSM, 1910–2004*. Newcastle-under-Lyme: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2010, s. 108. ISBN 978-095-3276-998.

¹⁶¹ MASON, Graham Melville. The Repertoire of Vilém Tauský. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004. Vilém Tauský CBE FGSM, 1910–2004*. Newcastle-under-Lyme: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2010, s. 112. ISBN 978-095-3276-998.

¹⁶² JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004*, s. 85. ISBN 978-09532769-8-1.

tvorbu skladatele, jehož komorní a symfonická hudba se na britských ostrovech těšila velkému zájmu již od konce 19. století, se podařilo prosadit až pětáctyřicet let po jeho smrti, a to zásluhou snah Viléma Tauského. Samotnému jevištnímu zpracování předcházelo v letech 1945–1957 devět koncertních provedení, z nichž některá živě přenášela rozhlasová stanice BBC. První takový koncert se v Československém institutu v Londýně dne 28. února 1945 konal z podnětu Viléma Tauského a v hlavní roli vystoupila česká pěvkyně Blanka Skalická. BBC vysílala například koncert dne 19. května 1954 řízený Rafaelem Kubelíkem.¹⁶³ Veškeré snahy vyústily premiérou *Rusalky* v Sadler's Wells dne 18. února 1959, které následovaly čtyři reprízy 24. února, 28. února, 11. března a 19. března 1959. Operu v anglickém překladu Christophera Hassalla řídil Vilém Tauský.¹⁶⁴

Mimo to Tauský uvedl v té době pro Anglii zcela neznámé *Dvě vdovy* či *Branibory v Čechách* od Bedřicha Smetany.¹⁶⁵ Popularitu si zajistil zejména účinkováním na letním festivalu BBC Proms v londýnské Royal Albert Hall ve druhé polovině padesátých let. Od sklonku šedesátých let působil jako pedagog na Guildhall School of Music a posléze se stal ředitelem tamního operního oddělení. Do odchodu do důchodu v roce 1980 nacvičil se svými studenty okolo 70 operních titulů včetně Janáčkovy opery *Počátek románu*.¹⁶⁶ Tauský se podílel na nahrání více než 200 nosičů, z nichž výjimečné postavení zaujímaly nahrávky s australskou sopranistkou Joan Hammond. Z jejich spolupráce vzešla například nahrávka *Árie měsíce* z Dvořákovy *Rusalky*, která si jejich zásluhou získala pozornost veřejnosti a posléze se stala vysoce populární.¹⁶⁷ Za své celoživotní zásluhy v oblasti hudby obdržel Tauský řadu cen a vyznamenání.¹⁶⁸

¹⁶³ Konkrétní výčet všech provedení *Rusalky* v Anglii v letech 1945 až 1969 viz BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský SBE FGSN*, s. 144. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁶⁴ Podrobnou historii *Rusalky* ve Velké Británii v letech 1945–1969 zpracoval Peter Herber. HERBERT, Peter. Vilém Tauský and the History of Rusalka in the British Isles between 1945 and 1969. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský SBE FGSN*, s. 135–210. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁶⁵ HERBERT, Peter. Vilém Tauský and the History of Rusalka in the British Isles between 1945 and 1969. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský SBE FGSN*, s. 135–210. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁶⁶ JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004*, s. 89. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁶⁷ JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004*, s. 90. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁶⁸ V roce 1981 mu britská královna Alžběta II. udělila *Řád britského impéria* (*Commander of the British Empire*), v říjnu 1999 obdržel *Medaili Martinů* od pražského *Institutu Bohuslava Martinů*. V roce 2000 získal *Cenu Jana Masaryka Gratias Agit* a o rok později mu *Hudební fakulta Akademie múzických umění* v Praze udělila *Zlatou medaili* za zásluhy o českou hudbu. Krátce před smrtí, 16. března 2004, obdržel *Janáčkovu medaili*. JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004*, s. 91–92. ISBN 978-09532769-8-1.

Přínos Viléma Tauského spočíval především v obeznámení londýnského publika s tvorbou i méně známých českých skladatelů (Oskara Nedbala, Vítězslava Nováka),¹⁶⁹ čímž připravil tamní půdu pro následné uvádění české tvorby v padesátých a šedesátých letech. Přes jeho nepopiratelný přínos pro českou hudbu v Anglii se o něm v Čechách dlouhou dobu nemluvalo, v hudebních slovnících chybělo jeho jméno. První dvě statě o Tauském publikoval v časopise *Harmonie* exilový skladatel Karel Janovický.¹⁷⁰

V době druhé světové války v Londýně žila klavíristka **Líza Fuchsová** (1913–1977). Aby unikla nacistickému režimu, odjela v roce 1939 do Londýna, kde ještě jako uprchlice debutovala s BBC Symphony Orchestra, načež se stala britskou občankou a setrvala v Londýně až do své smrti. Fuchsová velice aktivně podporovala a obohacovala koncertní život v britské metropoli během války. Její široký repertoár zahrnoval především klavírní díla Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany a Zdeňka Fibicha.¹⁷¹ Karel Janovický, který na Fuchsovou vzpomínal jako na jednu z tehdy nejlepších interpretek Janáčkova klavírního díla, pro ni napsal *Variations on the Theme of Brigadier H. Smith for Piano*, op. 7, (1953).¹⁷² Fuchsová se etablovala nejen jako koncertní umělkyně, ale rovněž jako vynikající učitelka klavíru. Mezi její žáky patřila Margaret Bruce, světově známá koncertní klavíristka kanadského původu.¹⁷³ Byla rovněž členkou komorního tělesa Dumka Trio, které spolu s maďarskou houslistkou Suzanne Rosza a velšskou violoncellistkou Vivien Jesech založila v roce 1965. Těleso vystoupilo například na koncertě The Dvořák Society for Czech and Slovak Music ve Wigmore Hall dne 8. září 1975, na kterém zahrálo Dvořákovu *Klavírní trio e moll*, op. 9, *Tři romantické kusy pro housle a klavír*, op. 75, *Rondo g moll pro violoncello a klavír*, op. 94, a *Klavírní trio f moll*, op. 65.¹⁷⁴ Dumka Trio zaniklo po smrti Fuchsové v roce 1977.

V důsledku druhé světové války prodělal londýnský hudební život v mnoha aspektech značnou proměnu. Několik prvních let po válce se neslo v duchu obnovování

¹⁶⁹¹⁶⁹ JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Grat Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tausky CBE FGSM 1910–2004*, s. 87. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁷⁰ JANOVIČKÝ, Karel. Vilém Tauský 1. díl. In. *Harmonie*, roč. 6, č. 6, červen 1998; JANOVIČKÝ, Karel. Vilém Tauský 2. díl. In. *Harmonie*, roč. 6, č. 8, srpen 1998. V roce 2010 vydala *The Dvořák Society for Czech and Slovak Music* publikaci o Vilémovi Tauském nazvanou *Vilém Tauský CBE FGSM*, na které se svými texty podíleli například Karel Janovický a Graham Melville-Mason. BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský SBE FGSM*. 286 s. ISBN 978-09532769-8-1.

¹⁷¹ WRIGHT, David C. F. LIZA FUCHSOVA. [online]. Dostupné z: <http://www.wrightmusic.net/pdfs/liza-fuchsova.pdf> [cit. 2015-04-27].

¹⁷² Za skladbu mu byla v roce 1953 udělena cena holandské Gaudeamus Foundation. Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

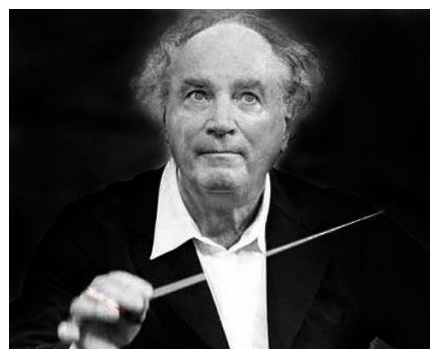
¹⁷³ Margaret Bruce: Classical Concert Pianist. [online]. Dostupné z: <http://www.margaretbruce.com/> [cit. 2015-04-27].

¹⁷⁴ Archiv Wigmore Hall, sezona 1975/1976.

předválečné tradice se zaměřením na uvádění populárních děl s vysokým podílem hostujících zahraničních umělců.

Závažně zasáhla druhá světová válka sféru opery. Vzhledem k uzavření divadla Sadler's Wells během války neměly kde být zpěvohry uváděny. To se týkalo také české opery. Společnost opětovně zahájila provoz v roce 1945. Ve stejném roce, deset let po první inscenaci české opery v Londýně, zahájil operní soubor Sadler's Wells cestu za prosazením české operní tvorby v Londýně, když do svého repertoáru zařadil Smetanovu *Prodanou nevěstu*. Coververzi původního nastudování z roku 1935 uvedlo divadlo ve dnech 26. června 1945, 12. února 1947, 26. září 1947, 29. září 1948 a 20. října 1949. Výjimku tvořil pouze rok 1946, ve kterém opera nezazněla. Svými poválečnými produkcemi, jež od roku 1948 inicioval Charles Mackerras, sehrálo divadlo zásadní úlohu v popularizaci a propagaci české operní tvorby v Londýně. Průkopnickou práci v londýnské propagaci české orchestrální hudby i opery odvedl dirigent Rafael Kubelík.

Rafael Kubelík (1914–1996) vystoupil v Londýně poprvé v letech 1937 a 1938, v rámci turné České filharmonie po Anglii, Skotsku a Belgii.¹⁷⁵ Znovu se do metropole vrátil krátce po skončení druhé světové války, v lednu 1946, když na dvou veřejných koncertech řídil BBC Symphony Orchestra. Zazněla tehdy Smetanova *Vltava*, vybrané *Slovanské tance* a *Symfonie č. 7* Antonína Dvořáka.¹⁷⁶ V listopadu téhož roku řídil na koncertě v Royal Albert Hall uvedení Janáčkovy *Sinfonietty* (13. listopadu 1946),¹⁷⁷ s níž začal být úzce spojován. S orchestrem BBC skladbu opakovaně provedl v únoru 1949 a květnu 1953. V říjnu 1946 vznikla v Praze nahrávka *Sinfonietty* s Českou filharmonií u příležitosti 50. výročí založení tohoto orchestru.¹⁷⁸ Záznam se stal první všeobecně dostupnou nahrávkou Janáčkovy tvorby ve Velké Británii a i přes odmítavou recenzi v časopise *The Gramophone* dosáhl vysokého nákladu.¹⁷⁹

Obrázek č. 5: Rafael Kubelík, 1990

¹⁷⁵ Obrázek č. 5: Rafael Kubelík, 1990. Zdroj: Před sto léty se narodil Rafael Kubelík. *Opera PLUS: hudba + tanec* [online]. Dostupné z: <http://operaplus.cz/pred-sto-lety-se-narodil-rafael-kubelik/> [cit. 2015-08-28].

¹⁷⁶ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. *Harmonie*. 2014, č. 8.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Nahrávka HMV C3573-75; CD Testament SBT 1181.

¹⁷⁹ *The gramophone*. London: MACKENZIE Compton & STONE Christopher (Ed), 1947, XXIV, č. 288. ISSN 0017-310X. Kubelíkovy nahrávky děl českých skladatelů byly distribuovány po celé Evropě a v Americe, což významně přispívalo k rozšiřování povědomí o české hudbě v zahraničí. Kromě výše uvedené *Sinfonietty* nahrál Kubelík Janáčkovu *Tarase Bulbu* (květen 1951), *Glagolskou mši* (květen 1952) a premiéru skladby

V roce 1950 nabídl vedení BBC Symphony Orchestra Kubelíkovi post hlavního dirigenta orchestru, který odmítl, a přijal místo uměleckého ředitele a dirigenta v Chicagském symfonickém orchestru (1950–1953).

Úspěšné představení *Káti Kabanové* v Sadler's Wells dirigoval Rafael Kubelík dne 1. června 1954. Na jeho základě obdržel pak nabídku funkce hudebního ředitele Royal Opera House, kterou zastával v letech 1955–1958.¹⁸⁰ Jako hudební ředitel operního domu provedl Kubelík Bizetovu *Carmen* a *Trojany*, Brittenova *Petera Grimese*, Čajkovského *Pikovou dámu*, Mozartovu *Kouzelnou flétnu*, Musorgského *Borise Godunova*, Poulencovy *Dialogy karmelitek*, Pucciniho *Bohému*, Verdiho *Aidu* a *Othella*, Wagnerovy *Mistry pěvce norimberské* nebo *Tristana a Isoldu*. Především se ale zasadil o uvedení dvou českých oper: *Prodané nevěsty* Bedřicha Smetany a *Její pastorkyně* Leoše Janáčka. Mezi jeho české spolupracovníky v opeře patřil pěvec Otakar Kraus, výtvarník Jan Brázda nebo choreograf Vlasta Rudolf.¹⁸¹ Kubelíkovým záměrem bylo vytvořit z Covent Garden národní operu se stálým souborem. Preferoval nastudování v angličtině, aby se opera stala přístupná širšímu publiku.¹⁸²

První českou operou uvedenou na scéně Royal Opera House se zásluhou Kubelíka stala Smetanova *Prodaná nevěsta*, jejíž premiéru dne 4. května 1955 sám řídil.¹⁸³ Odehrálo se pouze jedno představení, ale už na podzim téhož roku (v říjnu a listopadu 1955) se uskutečnily tři reprízy.¹⁸⁴ Ke znovunastudování Smetanovy opery přistoupil Kubelík v roce 1958 (pět repríz); pod vedením Jaroslava Krombholce provedl tentýž soubor jedno představení v roce 1967.¹⁸⁵ Neutuchajícimu zájmu se v té době *Prodaná nevěsta* těšila i v divadle Sadler's Wells, na jehož scéně se opera opakovaně objevila 26. dubna 1952,

Amarus (květen 1954), Smetanův cyklus symfonických básní *Má Vlast* nebo komplet všech symfonií Antonína Dvořáka. LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. *Harmonie*. 2014, č. 8.

¹⁸⁰ HALTRECHT, Montague. *The quiet showman: Sir David Webster and the Royal Opera House*. London: Collins, 1975, s. 191. ISBN 00-021-1163-2.

¹⁸¹ Performance Database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=1499&row=1&searchtype=production&company=Covent%20Garden%20Opera%20Company&year=1958&page=0&yearfrom=1955> [cit. 2015-04-27].

¹⁸² KRAFT, Nikol. Rafael Kubelík. *Vltava: Klasika. Umělci a soubory* [online]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/klasika/umelci_soubory/_zprava/rafael-kubelik--1318576 [cit. 2015-04-27].

¹⁸³ Více o Rafaelu Kubelíkovi viz kapitola 2. 3 Rafael Kubelík.

¹⁸⁴ Konkrétní data představení *Prodané nevěsty* v *Royal Opera House* pod vedením Rafaela Kubelíka: 22. října 1955, 3. listopadu 1955, 28. listopadu 1955, 12., 14., 20. a 26. listopadu 1958, a 8. prosince 1958. Performance Database Royal Opera House. *Royal Opera House Collection Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=1499&row=0> [cit. 2014-06-07].

¹⁸⁵ Performance Database Royal Opera House. *Royal Opera House Collection Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=1499&row=0> [cit. 2014-06-07].

9. září 1952, 17. prosince 1954, 9. prosince 1955 a 21. prosince 1956. Smetanova zpěvohra tak velmi dlouhou dobu představovala nejhranější českou operu v Londýně.

Díky úspěchu *Káti Kabanové* se Kubelík rozhodl zařadit do repertoáru další z Janáčkových oper.¹⁸⁶ V roce 1956, pět let po uvedení *Káti Kabanové*, přistoupil Kubelík k nastudování *Její pastorkyně*. Bylo to vůbec poprvé, kdy se Janáčková opera objevila na scéně Royal Opera House.¹⁸⁷ Premiéra se konala 10. prosince 1956. Kubelík řídil představení *Její pastorkyně* opětovně 10. dubna 1958 a jako hostující dirigent ještě dne 16. února 1968.¹⁸⁸ Za Kubelíkova šéfování v Royal Opera House zpíval postavu Stárka v nastudování *Její pastorkyně* již jmenovaný český pěvec Otakar Kraus.

Britský dirigent **sir Charles Mackerras** (1925–2010) byl významným znalcem české hudby a pokračovatelem Rosy Newmarch v prosazování díla Leoše Janáčka.¹⁸⁹ Mackerrasův význam pro českou hudbu okomentoval Jiří Bělohlávek slovy: „Pevná víra sira Charlese v génia Leoše Janáčka a jeho celoživotní neústupná práce ve prospěch jeho hudby umožnila, že se britská hudební scéna stala nejdůležitějším místem pro Janáčkovu uznání.“¹⁹⁰

Obrázek č. 6: Charles Mackerras, 2005

O českou hudbu a speciálně Janáčkovu dílo se Mackerras začal zajímat těsně po druhé světové válce, když získal stipendium (British Council Scholarship) na studium hudby v Praze a stal se žákem Václava Talicha. Roční studijní pobyt v československé metropoli (1947–1948) zásadně ovlivnil budoucí směřování jeho kariéry. Charles Mackerras přijel do Prahy v roce 1947 i s manželkou klarinetistkou Judy. Na pražské Akademii múzických umění se spřátelil s Jiřím Tancibudkem, hlavním hoboistou České

¹⁸⁶ Programová brožura Sadler's Wells Opera, London Coliseum. *Katya Kabanova*. 12. září 1973.

¹⁸⁷ Stárka zpíval Otakar Kraus v *Royal Opera House* ve všech představeních v padesátých, šedesátých a částečně sedmdesátých letech, konkrétně 10. prosince 1956, 10. dubna 1958, 16. února 1968 a 13. dubna 1972. Performance Database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=4161&row=0> [cit. 2014-09-25].

¹⁸⁸ Royal Opera House. *Collections online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/work.aspx?work=735&row=2&searchtype=workprodperf&keyword=czech> [cit. 2014-06-15]. Performance Database Royal Opera House. *Royal Opera House Collection Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=1499&row=0> [cit. 2014-06-21].

¹⁸⁹ Obrázek č. 6: Charles Mackerras, Londýn, 2005. Zdroj: Charles Mackerras: a life in pictures... and music. *The Guardian* [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/music/gallery/2010/jul/15/charles-mackerras-in-pictures> [cit. 2015-08-28]. Profillem Charlese Mackerra pokračuje pojednání o Janáčkově recepci v Londýně.

¹⁹⁰ Zemřel znalec české hudby, dirigent Charles Mackerras. *ceskenoviny.cz* [online]. 2010-07-15. <http://azcitaty.cz/charles-mackerras/4940/#ixzz35MAqooH2> [cit. 2014-06-22].

filharmonie, který ho seznámil s operami Leoše Janáčka. První Mackerrasovou zkušeností s tímto českým skladatelem se stalo Talichovo provedení Janáčkovy *Káti Kabanové* v Národním divadle dne 15. října 1947. Umělec své první setkání s Janáčkovou hudbou přirovnal k úderu blesku. Od té doby ho už zájem o Janáčkovu hudbu, stejně jako Rosu Newmarch před ním neopustil.

Po únorovém převratu musel Mackerras Československo opustit. „Kdyby v roce 1948 nebyl komunistický puč, určitě bych v Praze zůstal déle. Praha se opravdu pro mě stala druhým domovem,“ uvedl dirigent při přebírání medaile Artis Bohemiae Amicis v Praze v dubnu 2010.¹⁹¹ Po návratu do Londýna se připojil k londýnskému opernímu domu Sadler's Wells (nynější English National Opera) a zaměřil se na svůj cíl propagovat Janáčkovu tvorbu.¹⁹² Mackerras dirigoval dne 10. dubna 1951 britskou premiéru *Káti Kabanové* včetně šesti repríz v téže sezoně.¹⁹³ *Káťa Kabanová* se stala v pořadí druhou českou operou a historicky první operou Leoše Janáčka provedenou v Londýně.¹⁹⁴ Opera zazněla v anglickém překladu Normana Tuckera.¹⁹⁵ Do té doby nebyly Janáčkovy opery hrány mimo jiné z důvodu údajné nepřeložitelnosti dialektu v nich užívaného.¹⁹⁶ Tucker dokázal, že překlad je možný a funguje, pokud se najde ekvivalent citového jazykového výjevu v cizím jazyce.¹⁹⁷ Opera se však setkala s kritikou jak ze strany tisku, tak publika, jež nebylo, dle názoru Johna Tyrrella, na Janáčkovu hudbu připraveno.¹⁹⁸ Přes veškeré negativní reakce Mackerras ve svém úsilí vytrval a v průběhu následujících dvou dekad si Janáčkovy opery našly své místo v operním repertoáru nejen v Británii, ale i po celém

¹⁹¹ Propagátor Janáčka sir Ch. Mackerras převzal medaili. ČESKÁ TELEVIZE. *ČT24: Kultura* [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/88270-propagator-janacka-sir-ch-mackerras-prevzal-medaili/> [cit. 2015-04-30].

¹⁹² MOSS, Stephen. The modest maestro: Charles Mackerras. *The Guardian* [online]. 20. srpna 2005. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/music/2005/aug/20/classicalmusicandopera> [cit. 2015-04-28].

¹⁹³ Obsazení: Amy Shuard (Káťa), Marion Studholme (Varvara), Kate Jackson (Kabanica), Robert Thomas (Kudrjáš), Stanley Clarkson (Dikoj), John Kentish (Tichon), Rowland Jones (Boris). TYRRELL, John. *Leoš Janáček: Káťa Kabanová*. New York: Cambridge University Press, 1982, s. 121. ISBN 05-212-9853-9.

¹⁹⁴ HOPE-WALLACE, Philip. The London Opera Season. In: *The Manchester Guardian*, 13 November 1950. GILBERT, Susie. *Opera for Everybody*. London: Faber and Faber, 2009, s. 302–303, 209. ISBN 978-0-571-22493-7.

¹⁹⁵ Norman Walter Gwynn Tucker (24. dubna 1910 – 10. srpna 1978) byl anglický hudebník a překladatel. Specializoval se na překlady Janáčkových oper do anglického jazyka. Kromě *Káti Kabanové* přeložil *Lišku Bystroušku* a *Věc Makropulos*. ROSENTHAL, Harold. Tucker, Norman. *The New Grove Dictionary of Opera*, Grove Music Online, Oxford Music Online. Dostupné z: <http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/O007732> [cit. 2014-08-24].

¹⁹⁶ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

¹⁹⁷ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

¹⁹⁸ Kritiky vyšly v *Glasgow Herald* (11. dubna 1951), *Manchester Guardian* (12. dubna 1951), *The Stage* (12. dubna 1951) a *Sunday Times* (15. dubna 1951). TYRRELL, John. *Leoš Janáček: Káťa Kabanová*. New York: Cambridge University Press, 1982, s. 122. ISBN 05-212-9853-9.

světě. Bod zlomu přineslo londýnské uvedení opery *Věc Makropulos* v únoru 1964. Její úspěch umožnil Mackerrasovi nastudování dalšího Janáčkovy díla, opery *Z mrtvého domu*, v říjnu 1965.¹⁹⁹

K šíření české hudby přispěl Mackerras i svými nahrávkami. Cyklus Janáčkových oper nahraných s Vídeňským filharmonickým orchestrem z přelomu sedmdesátých a osmdesátých let zahrnoval první provedení *Její pastorkyně* bez revizí Karla Kovařovice (první od roku 1911) a taktéž první autentické nastudování opery *Z mrtvého domu*.²⁰⁰ Společně s Johnem Tyrrelem obě díla v roce 1992 upravil k publikování, stejně jako operu *Káťa Kabanová*.²⁰¹ V případě Leoše Janáčka se zasadil o to, že je jeho operní dílo dodnes neodmyslitelnou součástí repertoáru na všech významných světových scénách. Vedle Janáčka ale uváděl i Dvořáka, Martinů, Smetanu či Suka. Mackerras spatřoval svůj největší přínos hudbě právě v celosvětové propagaci Janáčka.²⁰² Za svou uměleckou činnost obdržel mnoho vyznamenání, byl povýšen do šlechtického stavu, stal se čestným rytířem.²⁰³

Postoj londýnské, potažmo britské kultury k operám Leoše Janáčka, které bylo popsáno v předchozím textu, získal zcela unikátní ráz. Právě v Londýně totiž došlo k objevení jeho oper. První významné premiéry Janáčkových oper se odehrály na tamních scénách v padesátých a šedesátých letech, a to zásluhou dirigentů Rafaela Kubelíka a Charlese Mackerrase. Odtud se zájem o Janáčkovu operní tvorbu šířil do celého světa. Zjednodušeně bychom mohli konstatovat, že přičiněním dvou dirigentů, ve spojení s kvalitou a renomé londýnských operních domů, došlo k prosazení Janáčkovy osobnosti na mezinárodním poli. Janáčkův zjev neměl v operním světě obdoby. Zájem o Janáčka a jeho operní tvorbu ze strany operních domů i veřejnosti se bezprostředně promítl i v dobovém anglickém tisku množstvím článků a recenzí na konkrétní představení.

¹⁹⁹ Věhlas, kterého jako dirigent Janáčkových oper dosáhl, náležitě využil pro další šíření hudby českého skladatele – v sedmdesátých letech řídil nové nastudování *Její pastorkyně* po Rafaelu Kubelíkovi v *Royal Opera House*, v osmdesátých letech dirigoval tutéž operu v San Francisku a ve Vídni a operu *Z mrtvého domu* v Paříži. V devadesátých letech představil například *Káťu Kabanovou* v Sydney nebo v Metropolitní opeře v New Yorku, kde rovněž dirigoval operu *Věc Makropulos*.

²⁰⁰ SADIE, Stanley – TYRRELL, John. Charles Mackerras. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 504. ISBN 0-333-60800-3.

²⁰¹ SADIE, Stanley – TYRRELL, John. Charles Mackerras. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 504. ISBN 0-333-60800-3.

²⁰² MOSS, Stephen. The modest maestro. *The guardian* [online]. 2005-08-20. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/music/2005/aug/20/classicalmusicandopera> [cit. 2014-06-22].

²⁰³ Získal Medaili za hudbu a Medaili Za zásluhy v Praze, obdržel čestné doktoráty na pražské hudební fakultě Akademie múzických umění i na brněnské Janáčkově akademii múzických umění a pamětní medaile Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů. V dubnu 2010 v Praze převzal medaili Artis Bohemiae Amicis za propagaci českého umění v zahraničí.

Recenze se objevovaly v novinách *The Musical Times* (rubrika Music in London), *The Times*, *The Daily Telegraph*, *Financial Times* či *Independent*. Nutno poznamenat, že se nejednalo o stručná sdělení v jednom odstavci, nýbrž byl těmto zprávám poskytnut značný prostor ke zhodnocení všech aspektů představení, často doplněných fotografiemi.

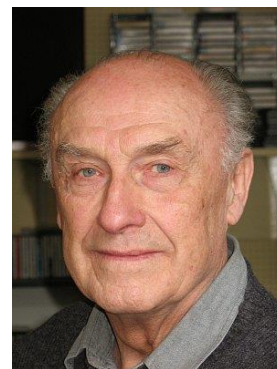
Pouňorové události roku 1948 přiměly mnoho lidí k rozhodnutí opustit republiku. Jednalo se vesměs o osoby, které byly pro komunistický režim nežádoucí, což se projevilo propouštěním ze zaměstnání, zabavováním majetku či vězením. Za hranicemi čelili emigranti ekonomickým problémům, potýkali se s obtížemi při začlenění do společnosti, která měla jiné tradice, zvyky, kulturu a především jazyk. Trpěli ztrátou kontaktu s rodinou a přáteli. V začátcích jim pomáhaly různé organizace, emigranti se obraceli také na české a slovenské spolky, které v zahraničí existovaly. Příkladem takové asociace v Londýně byl Velehrad, české a slovenské kulturní, vzdělávací, společenské a pastorační středisko, jehož původní význam spočíval právě v pomoci českým emigrantům ve Velké Británii.

U založení Velehradu v roce 1964 stál katolický kněz **Jan Lang** (1919–2007), který přijel do Anglie krátce po skončení druhé světové války, v září 1945, s cílem dokončit zde svá teologická studia. Roku 1948 ho v Londýně zastihla vlna pouňorové emigrace. Místo plánovaného návratu do vlasti proto začal organizovat pomoc pro československé uprchlíky. Kromě přímé pomoci krajanům byl Lang aktivní v různých organizacích jako Naardenské hnutí či European Liaison Group.²⁰⁴ Z podnětu kapitána Františka Rochla založil roku 1949 krajanskou farnost, jejímž střediskem se v roce 1964 stal Velehrad. Za práci pro českou komunitu v Británii a za podporu československého disentu mu v roce 1991 prezident Václav Havel udělil Řád Tomáše Garrigua Masaryka. Postupem času se Velehrad proměnil z útočiště pro lidi v nouzi v místo setkávání krajanů s cílem zprostředkovávat Čechům a Slovákům žijícím v Londýně kulturní, společenské a vzdělávací aktivity.²⁰⁵

²⁰⁴ Obě organizace usilovaly o svržení komunistického režimu a za obnovu lidských práv ve vlasti. DITRYCH, Ondřej. Současné česko-britské vztahy. *Ústav mezinárodních vztahů Praha* [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/Ditrych-VB.pdf> [cit. 2014-09-06].

²⁰⁵ O nás. *Velehrad* [online]. Dostupné z: http://www.velehrad.org.uk/?page_id=2 [cit. 2014-11-10].

V důsledku komunistického puče odešel do Velké Británie v roce 1949 skladatel a klavírista **Karel Janovický** (1930).²⁰⁶ Po svém příchodu do Anglie získal, díky vlivu **Jana Šedivky** (1917–2009),²⁰⁷ stipendium na studium hudby.²⁰⁸ V roce 1964 nastoupil na post dramaturga gramofonového oddělení rozhlasové stanice BBC Radio 3 (1964–1967) a poté do československé sekce BBC World Service, kterou v letech 1980–1990 vedl.²⁰⁹ Stal se vůbec prvním Čechem, jenž tuto funkci vykonával. Přes uvedené úspěchy neprobíhal život v exilu vždy idylicky. Z politického hlediska byly obě země v době po druhé světové válce navzájem v nepřátelském stavu – Československo se stalo členem Varšavské smlouvy, Velká Británie Severoatlantické aliance.²¹⁰ V období do osmdesátých let se Češi žijící v londýnském exilu drželi v ústraní a stýkali se jen s velmi úzkým okruhem nejbližších známých. Karel Janovický připomenul, že: „panovala všeobecná obava z agentů, kteří byli nasazeni k dohledu a donášení informací o aktivitách emigrantů, což ve svém důsledku představovalo možné nebezpečí pro rodiny, které zůstaly ve vlasti.“²¹¹ Jak se později dovídali, byly tyto obavy oprávněné.²¹²

Obrázek č. 7: Karel Janovický, 2012

Janovický napsal desítky skladeb pro nejrůznější nástrojová uskupení a zpěv, věnoval se především komorní hudbě. Jako jedno z jeho prvních děl zazněl v Londýně v roce 1954 *Koncert pro housle a smyčcový orchestr*, op. 10, na koncertě Society for the

²⁰⁶ Obrázek č. 7: Karel Janovický, 2012. Zdroj: Karel Janovický: *Hudbu si píšu pro radost. Český rozhlas: Krajané* [online]. 2012 Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/karel-janovicky-hudbu-si-pisu-pro-radost> [cit. 2015-08-28]. VONÁŠKOVÁ-NOVÁKOVÁ, Jana. *Karel Janovický – život a dílo*. Praha, 2007. Diplomová práce. Akademie múzických umění v Praze; Životopisný rozhovor s Karlem Janovickým publikovala Jana Marhounová. MARHOUNOVÁ, Jana. *Svět hudby na plátně doby*. Empatie, Praha, 1993.

²⁰⁷ Houslista českého původu Jan Šedivka působil v Londýně v letech 1949–1961 jako učitel hudby. MORRISBY, Elinor. *Up is down: a life of violinist Jan Sedivka*. Parkville, Vic: Lyrebird Press, Faculty of Music, University of Melbourne, 2008. ISBN 07-340-3770-8.

²⁰⁸ V soutěži *Garland for Shakespeare*, vypsané v roce 1956 *Bournemouth Symphony Orchestra*, vyhrál se skladbou *Variace na téma Roberta Johnsona*, op. 17. Orchestr dílo uvedl pod taktovkou svého šéfdirigenta sira Charlese Grova. E-mailová korespondence s Karlem Janovickým dne 20. září 2014.

²⁰⁹ HOLLAN, Matěj. Karel Janovický. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy Univerzity, update date 2009-01-27 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1002780; e-mailová korespondence s Karlem Janovickým dne 20. září 2014.

²¹⁰ DITRYCH, Ondřej. *Současné česko-britské vztahy. Ústav mezinárodních vztahů Praha* [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/Ditrych-VB.pdf> [cit. 2014-09-06].

²¹¹ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

²¹² Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

Promotion of New Music v Royal Festival Hall.²¹³ Karel Janovický debutoval koncertem ve Wigmore Hall v roce 1956, kde byl klavírním partnerem violoncellistky Sely Trau, která mu zde též premiérovala jeho *Sonátu pro sólové violoncello*, op. 11. Takřka po celý svůj život v Londýně vedl rovněž fonetické přípravy zahraničních pěvců a těles při nácviu českých vokálních děl (London Symphony Chorus, Welsh National Opera, Royal Opera House a další).²¹⁴ Jeho další přínos české hudební kultuře spočíval v překladu a redakční přípravě anglického vydání biografie Leoše Janáčka od Jaroslava Vogela,²¹⁵ do angličtiny přeložil vybrané písně Pavla Haase a Janáčkovu *Věčné evangelium*.²¹⁶ Za své dlouholeté působení ve Velké Británii získal skladatel v roce 2011 cenu Gratias Agit.

Padesátá léta 20. století znamenala zásadní vývojový moment pro českou operu v Londýně. Do dramaturgií obou londýnských operních scén English National Opera a Royal Opera House se prosadila nejen již známá *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany, ale nově především opery Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka. V Anglii byly Janáčkovy opery uváděny od padesátých let 20. století výhradně v Londýně pro poměrně malý okruh příznivců v čele s Vilémem Tauským, Rafaelem Kubelíkem a Charlessem Mackerrasem, z nichž každý vedl jeden ze dvou hlavních operních souborů v Londýně, jak bylo podrobně popsáno v textu výše.

Kromě operního repertoáru se v padesátých letech rozšiřoval i repertoár koncertní, přibývalo českých děl prezentovaných londýnskému publiku. Takzvaný kmenový repertoár obohacovala nová díla. Zvyšující se zájem zaznamenávala například tvorba Bohuslava Martinů. První pokusy o představení neznámého díla Bohuslava Martinů londýnskému publiku se odehrály už v polovině čtyřicátých let. *Památník Lidicím* zazněl v rámci festivalových koncertů BBC Proms dne 2. srpna 1944 a o rok později dne 16. srpna 1945, *Concertino pro klavír* bylo uvedeno dne 5. srpna 1948.²¹⁷ Rafael Kubelík představil

²¹³ HOLLAN, Matěj. Janovický, Karel. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2009. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1002780 [cit. 2014-08-22].

²¹⁴ Skladatelé: Karel Janovický. *Musica.cz: Hudební informační středisko* [online]. Dostupné z: http://www.musica.cz/skladatele.php?id_skladatele=197 [cit. 2014-08-26].

²¹⁵ VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček*. Vyd. 2., v nakl. Academia 1. Praha: Academia, 1997, 409 s., ISBN 80-200-0621-4.

²¹⁶ HOLLAN, Matěj. Janovický, Karel. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2009. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1002780 [cit. 2014-08-22]

²¹⁷ BBC Proms. *Proms archive* [online].

Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive/search/1890s/1897/september-29/419> [cit. 2014-07-09].

Čtvrtou symfonii Bohuslava Martinů na koncertě BBC v Londýně dne 16. listopadu 1946.²¹⁸ *Třetí symfonii* provedl v Londýně 25. října 1947 švýcarský dirigent Ernest Ansermet.²¹⁹ Stěžejní vzestup zájmu o hudbu Bohuslava Martinů však spadl do padesátých let. Sympatie posluchačů i samotných umělců si dílo Bohuslava Martinů získávalo obtížně. Jak napsal ve svém článku Patrick Lambert, k prvotnímu zprostředkovávání jeho hudby v Anglii docházelo hlavně prostřednictvím audionosičů a rádia. Přitom byla dostupnější komorní hudba, orchestrální hudbu dirigenti často opomíjeli pro její „hrbolatost“.²²⁰ V padesátých letech se několik děl Bohuslava Martinů dostalo do programu festivalu BBC Proms – *Koncert pro dva klavíry* (14. srpna 1952), *Koncert pro klavír a orchestr* č. 2 (29. července 1953), *Koncertantní suita* (15. srpna 1956), *Koncert pro klavír a orchestr* č. 4 „Inkantace“ (5. září 1957) a *Koncert pro hoboj* (24. srpna 1959). Významně se na propagaci Bohuslava Martinů a jeho děl v Londýně podílel již zmíněný Vilém Tauský. V roce 1955, u příležitosti skladatelových pětadesátých narozenin, nastudoval a řídil vůbec první uvedení kompletního cyklu všech symfonií Bohuslava Martinů spolu se *Symfonickými fantaziemi*, na kterém se podílely orchestry London Philharmonic a BBC Symphony Orchestra. Všechny koncerty byly vysílány prostřednictvím rozhlasové stanice BBC Radio 3.²²¹ Od té doby se skladby Bohuslava Martinů staly součástí koncertů komorní i symfonické hudby v Londýně a mezi tamní odbornou i laickou veřejností rostl zájem o tohoto českého skladatele.

Paralelně s prosazováním české opery a s rozšiřováním tzv. klasického koncertního repertoáru docházelo k přijímání českého interpretačního umění v podání pěvce Viléma Přibyla, pianisty Radoslava Kvapila a dalších, kteří v Londýně hostovali. Zahraniční kulturní styky Československa spravovala agentura Pragokonzert zřízená v roce 1958, která vybírala umělce a schvalovala zahraniční cesty. Činnost Pragokonzertu jakožto příspěvkové organizace bedlivě hlídaly a řídily příslušné orgány (Ministerstvo kultury, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo vnitra, Ústřední výbor Komunistické strany Československa).²²² Agentura měla pomáhat vytvářet zahraniční image socialistického

²¹⁸ MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 389. ISBN 9788024604268.

²¹⁹ MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 400. ISBN 9788024604268.

²²⁰ LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Postavení hudby Bohuslava Martinů ve Velké Británii. In. *Harmonie*, 2014, č. 12.

²²¹ MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, s. 488, 492. ISBN 9788024604268.

²²² Pragokonzert. *GRADDO* [online]. Dostupné z: <http://www.graddo.com/index.php?id=132> [cit. 2014-08-26].

státu. Ve druhé polovině 20. století vysílal Pragokonzert na zahraniční zájezdy a na významné festivaly nejprestižnější reprezentanty československé kultury. Českou symfonickou hudbu propagovala za hranicemi Česká filharmonie, komorní hudbu prezentovaly soubory Smetanovo kvarteto, Janáčkovovo kvarteto, České noneto, Český komorní orchestr, Panochovo kvarteto a další.²²³ O výjezdy panoval mezi umělci zájem i díky vyhlídce dobrého finančního zisku. Agentura disponovala seznamem oficiálně schválených umělců a těles, které do zahraničí dle poptávky vysílala. Vybraným interpretům byla umožňována zahraniční turné za účelem reprezentace československého státu. Pro ostatní bylo těžké se o výjezd ucházet, jak dokládá kauza klavíristy **Radoslava Kvapila** (1934). Ten v Londýně před rokem 1989 vystupoval, přestože nebyl na uvedeném seznamu Pragokonzertu. „Podařilo se mi zajistit si výjimku, povolení. Pragokonzert mě oficiálně do zahraničí nedoporučoval, ale když jsem byl jmenovitě osloven a pozván k účinkování na nějakém koncertu, tak mě pustili.“²²⁴ Političtí funkcionáři se v zásadě neobávali toho, že by v Londýně někdo zůstal, protože v této kulturní metropoli působilo hodně hudebníků a pro cizince nebylo lehké se zde prosadit. Jedinou nejistotu představovaly zpěvačky.²²⁵

Co se týče repertoáru českých interpretů v Londýně, stály v popředí zájmu skladby členů Svazu skladatelů, vyváželo se tedy vesměs to, co dovolily státní instituce. V tomto ohledu představoval mimořádnou postavu skladatel **Petr Eben** (1929–2007). Se svým mešním ordináři *Missa cum populo* z roku 1982 získal mezinárodní pozornost a zájem, který o jeho hudbu projevovali interpreti a instituce po celém světě, a to nemohly státní orgány ignorovat.²²⁶ V oboru varhanní tvorby dosáhl Petr Eben mezinárodní proslulosti a bez nadsázky lze konstatovat, že spolu s Olivierem Messiaenem patřil k nejprovozovanějším autorům varhanních děl 20. století. Rovněž se rozšířila jeho tvorba vokální, ať už se jednalo o kompozice určené pro chrám, nebo o díla koncertní. Velkých úspěchů autor dosáhl též v oboru hudby komorní. V Londýně hráli jeho komorní a

²²³ Pragokonzert. *GRADDO* [online]. Dostupné z: <http://www.graddo.com/index.php?id=132> [cit. 2014-08-26].

²²⁴ Vlastní rozhovor s Radoslavem Kvapilem, Olomouc, 28. listopadu 2014.

²²⁵ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

²²⁶ *Missa cum populo* vznikla na objednávku Radio France pro prestižní festival v Avignonu, kde měla na festivalu L'Ensemble vocal d' Avignon 17. července 1983 premiéru. Hlavní cílem této mimořádné mše bylo především sloužit pokoncilní liturgii, nikoli demonstrovat kompoziční techniku nebo slohovou originalitu. VONDROVICOVÁ, Kateřina. *Petr Eben*. 1. vyd. Praha: Panton, 1995, 241 s. ISBN 80-7039-218-5.

především varhanní hudbu, jelikož dobré varhanní soudobé tvorby existovalo všeobecně málo.²²⁷

Česká hudba v Londýně obsáhla nejen již diskutovaný rozměr dirigentský, interpretační či skladatelský, ale v neposlední řadě i muzikologický – a to na straně Čechů stejně jako Angličanů. Od padesátých let 20. století se české hudbě věnoval hudebník, muzikolog, publicista a organizátor **Graham Melville-Mason** (1933).²²⁸ Jeden z nejvýznamnějších znalců a propagátorů české hudby v Anglii se tvorbou českých skladatelů začal zabývat při studiu hudební vědy na univerzitě v Edinburgu. V šedesátých

Obrázek č. 8: Graham Melville-Mason, 2013

letech se věnoval pedagogické činnosti na edinburské univerzitě a zároveň spolupracoval na edinburském festivalu. Spolupracovníkem na univerzitě mu byl John Clapham, uznávaný anglický znalec života a díla Antonína Dvořáka, jenž podněcoval Masonův zájem o českou hudbu.²²⁹ Při práci na festivalu zase často přicházel do kontaktu s českými umělci, kteří na festivalu vystupovali – jmenovitě se jednalo o Smetanovo kvarteto, tympanistu Karla Černockého, soubor pražského Národního divadla atd.²³⁰ Díky četným kontaktům a svému vědeckému zaměření na život a dílo Bedřicha Smetany zajížděl od sedmdesátých let pravidelně do Prahy a dle vlastních slov „intenzivně prožíval vývoj politických a společenských událostí v Čechách“.²³¹ K prohloubení zájmu o českou hudební kulturu nejvíce přispěl roční studijní pobyt v roce 1975. Stipendium Winston Churchill travelling fellowship umožnilo Masonovi vyjet a studovat v zemích tzv. východní Evropy. Mason pobýval v Berlíně, Drážďanech a také v Praze, Brně a Bratislavě.²³² Podstatnou náplní jeho profesního i osobního života se česká hudba definitivně stala po jeho odchodu do důchodu v roce 1989.

²²⁷ E-mailová korespondence s Karlem Janovickým dne 20. září 2014.

²²⁸ Obrázek č. 8: Graham Melville-Mason, 2013. Zdroj: Honorary members. *Nadace Bohuslava Martinů* [online]. Dostupné z: http://www.martinu.cz/t_page.php?ID=128&IDS=817 [cit. 2014-08-11].

²²⁹ Podrobnější informace o Johnu Claphamovi viz níže v této práci.

²³⁰ Osudy Grahama Melvilla-Masona. *Český rozhlas: Vltava* [online]. 2014 Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/vltava/literatura/_zprava/osudy-grahama-melvillamasona--1348252 [cit. 2014-11-01].

²³¹ Tamtéž.

²³² V Praze byl v kontaktu mimo jiné s Miladou Ruthovou z Archivu Muzea české hudby, spolupracoval s pražským informačním střediskem. Osudy Grahama Melvilla-Masona. *Český rozhlas: Vltava* [online]. 2014 Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/vltava/literatura/_zprava/osudy-grahama-melvillamasona--1348252 [cit. 2014-11-01].

Prostřednictvím rozhlasového vysílání usiloval o propagaci české hudby v Londýně od šedesátých let **Patrick Lambert** (1943), hudební redaktor, dramaturg BBC Radio 3 a především milovník a znalec české hudby.²³³ Zájem o hudbu u Lamberta vzbudila jeho matka Barbara Kirkby-Mason, klavíristka, skladatelka a autorka učebnic k výuce hry na klavír pro začátečníky. Během univerzitních studií na Trinity College v Dublinu se angažoval jako předseda Gramofonového spolku (Gramophone Society); zde poznal hudbu Bohuslava Martinů.²³⁴

Obrázek č. 9: Patrick Lambert, 2014

Do rozhlasu BBC nastoupil v září 1968 jako studiový technik a o pět let později se stal hudebním redaktorem a dramaturgem gramofonového oddělení, kde připravoval pořady o vážné hudbě pro BBC Radio 3. V roce 1983 obdržel Sony Radio Award za nejlepší program roku o klasické hudbě (best classical musical programme of the year).²³⁵ Patrick Lambert se stal známým díky množství hudebních pořadů, ve kterých seznamoval posluchače s českými dirigenty nebo méně známými hudebními skladateli, jako byl Josef Suk či Vítězslav Novák.

Velice zajímavý a pro šíření české hudby rovněž významný počín představoval Lambertův pořad věnovaný Leoši Janáčkovi s názvem *Intimate Voices* z přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Program syntetizující mluvené slovo a hudbu připravil Patrick Lambert na žádost Paula Robersona, lídra britského komorního tělesa Medici String Quartet,²³⁶ a Johna Cairda, tehdejšího ředitele britské divadelní společnosti Royal Shakespeare Company. Lambert v té době působil jako vedoucí producent hudebního oddělení BBC Radio 3 s mimořádným zájmem o českou hudbu. V osmdesátých a devadesátých letech pravidelně navštěvoval Československou a posléze Českou republiku nejen kvůli studiu české hudby, ale i z rodinných důvodů – Lambertova manželka Jaroslava Lambert, která do Anglie emigrovala v roce 1968, pochází z bývalého Československa.

²³³ Obrázek č. 9: Patrick Lambert, 2014. Zdroj: Vlastní archiv, fotografie pořízena dne 8. června 2014 v Londýně.

²³⁴ Patrick Lambert at 70. In. *Martinů Revue*. 2013, r. 13, č. 2.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Smyčcové kvarteto Medici, které vzniklo v roce 1971, bylo všeobecně považováno za jedno z předních britských mezinárodních souborů, které vystoupilo ve více než třiceti zemích na pěti kontinentech. V jejich repertoáru měla své zastoupení česká hudba v podobě děl Bedřicha Smetany (*Smyčcový kvartet č. 1 e moll „Z mého života“* a *Smyčcový kvartet č. 2 d moll*) a Leoše Janáčka (*Smyčcový kvartet č. 1 „Kreutzer sonáta“*, *Smyčcový kvartet č. 2, Z podnětu Tolstého Kreutzerovy sonáty*).

Pořad Lambert sestavil a napsal na základě vlastních dopisů Leoše Janáčka a vzpomínek Maři, jeho hospodyně. V pozoruhodné sérii dopisů z posledních dvanácti let svého života Janáček popsal své nejnítěrnější pocity v souvislosti s Kamilou Stösslovou, téměř o polovinu mladší vdanou ženu. Intenzita lásky k ní ho inspirovala a vzbudila v něm ohromující výbuch tvůrčí energie, která našla své konečné vyjádření ve *Druhém smyčcovém kvartetu* s podtitulem *Listy důvěrné*. Program zakončilo provedení tohoto kvarteta v podání Medici String Quartet.

Okolnosti samotného vzniku *Intimate Voices* vylíčil Lambert v osobním rozhovoru následovně: „Nejprve jsem musel prozkoumat vztah mezi Janáčkem a Kamilou, jen malé příklady, které byly v té době vydány. Pod záštitou kulturního výměnného programu British Council jsem získal roční stipendium na studium v Janáčkově archivu v Brně (srpen 1979 až srpen 1980). Tam jsem zjistil, že dopisy Kamile jsou tabuizovanou záležitostí a já jsem musel tvrdě bojovat, abych k nim, jako cizinec, získal přístup. S pomocí Jarčina [manželka, pozn. autorky] překladu jsem sestavil program z Janáčkových dopisů, fejetonů otištěných v *Lidových novinách* a z pasáží knihy *U Janáčků*.²³⁷ Paměti Zdenky Janáčkové²³⁸ nebyly v té době ještě k dispozici.“²³⁹

K šedesátým létům 20. století se pojí zrod kultu Leoše Janáčka ve Velké Británii. Po čtyřech desetiletích urputných snah ze strany českých i britských muzikologů, dirigentů a hudebníků se Janáčkovým operám v šedesátých letech konečně začalo dostávat kladného přijetí. English National Opera se sídlem v divadle Sadler's Wells v šedesátých letech rozšířila svůj repertoár hned o tři Janáčkovy opery – *Příběhy lišky Bystroušky* (premiéra dne 22. března 1961), *Věc Makropulos* (12. února 1964) a *Z mrtvého domu* (28. října 1965). Pro srovnání druhý operní dům, Royal Opera House, žádnou z oper Leoše Janáčka ani jiného českého skladatele v dané době neuvedl.

²³⁷ TRKANOVÁ, Marie. *U Janáčků: podle vyprávění Marie Stejskalové*. Praha: Panton, 1959, 174 s.

²³⁸ TRKANOVÁ, Marie. *PAMĚTI: Zdenka Janáčková – můj život*. Brno: Šimon Ryšavý, 1998, 186 s. ISBN 80-86137-20-1. Paměti manželky skladatele Leoše Janáčka sepsala autorka jako historický doklad pro poznávání psychologie Leoše Janáčka.

²³⁹ Vlastní rozhovor s Patrickem Lambertem, Londýn, 15. srpna 2014. Premiéra pořadu se konala ve Wigmore Hall dne 25. ledna 1981. Medici String Quartet mělo program na repertoáru po celá osmdesátá léta, opakovaně ho provádělo zejména ve Velké Británii, ale také například na festivalu v Sydney v roce 1985. V londýnské Queen Elizabeth Hall se *Intimate Voices* dočkalo uvedení 22. srpna 1983 s recenzí v *The Times*. Zkrácená verze pro rozhlasové vysílání BBC byla poprvé přenášena stanicí BBC Radio 4 v roce 1984, o Velikonocích roku 1988 pak pořad uvedla také stanice BBC Radio 3. Radio Times 1923–2009. *BBC: Genome BETA* [online]. Dostupné z: <http://genome.ch.bbc.co.uk/8ab8092f9f6c448bab8dd8136b7723c1> [cit. 2015-09-03].

K přijetí tvorby českého skladatele na britských ostrovech přispěl svou agilností britský muzikolog **John Tyrrell** (1942), specialista na českou operu a především dílo Leoše Janáčka.²⁴⁰ Tyrrell studoval nejprve na univerzitě v Kapském Městě, kde získal v roce 1963 bakalářský titul. Po příjezdu do Velké Británie navštěvoval Univerzitu v Oxfordu, kde se

Obrázek č. 10: John Tyrrell, 2008

začal intenzivně zajímat o dílo Leoše Janáčka. Vztah k českému prostředí a české hudbě si Tyrrell utužil během studia v Brně v polovině šedesátých let. Hned své první dvě muzikologické studie věnoval vědec Janáčkovým operám. Texty nazvané *The Musical Prehistory of Janáček's Počátek románu and its Importance in Shaping the Composer's Dramatic Style* (1967)²⁴¹ a *Mr. Brouček's Excursion to the Moon* (1968–1969)²⁴² vyšly v *Časopise Moravského muzea*. Za svou disertační práci *Janáček's Stylistic Development as an Operas Composer as Evidence in his Revision of the First Five Operas*, ve které se zabýval stylistickým vývojem Janáčka jako operního skladatele, získal v Oxfordu v roce 1969 doktorát. Po studiích pracoval John Tyrrell jako redaktor *Musical Times* a spolupracovník *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Od roku 1976 přednášel na univerzitě v Nottinghamu, kde byl v roce 1996 jmenován profesorem. Ve stejném roce se stal zastupujícím redaktorem a o rok později výkonným redaktorem *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Jeho funkci vdělila řada českých skladatelů za velmi reprezentativní zastoupení v tomto předním světovém slovníku. V letech 2000–2008 působil Tyrrell jako profesor na univerzitě v Cardiffu, kde má nyní status emeritního profesora.

Odbornými pracemi a překlady dokumentárních pramenů zpřístupnil informace k dané problematice odborníkům, studentům i laikům v anglicky mluvících zemích. John Tyrrell napsal kromě mnoha článků a studií o Leoši Janáčkově a jeho operách, z nichž lze připomenout alespoň ranou studii *Janáček and the Speech-Melody Myth* z roku 1970,²⁴³

²⁴⁰ Obrázek č. 10: John Tyrrell, 2008. Zdroj: PRECLÍK, Petr. Tyrrell: Janáček byl mistrem miniatury. *Online.muni.cz: události* [online]. Dostupné z: <http://www.online.muni.cz/udalosti/1140-tyrrell-janacek-byl-mistrem-miniatury#.VeBAJfZ4uhc> [cit. 2014-11-01].

²⁴¹ TYRRELL, John. The musical prehistory of Janáček's Počátek Románu and its importance in shaping the composer's dramatic style. In: *Časopis Moravského muzea*. Brno: Moravské muzeum, 1967, LII.

²⁴² TYRRELL, John. Mr. Brouček's Excursion to the Moon. In: *Časopis Moravského muzea*. Brno: Moravské muzeum, 1968–1969, LIII–LIV, s. 89–122.

²⁴³ TYRRELL, John. Janáček and the Speech-Melody Myth. In: *Musical Times*, s. 111, 1970.

také monografické práce o české hudbě *Czech Opera*,²⁴⁴ *Intimate Letters: Leoš Janáček to Kamila Stösslová*,²⁴⁵ *Janáček's Operas: a Documentary Account*²⁴⁶ nebo *Janáček: Years of a Life*.²⁴⁷ Podílel se na katalogizaci Janáčkovy tvorby, s dirigentem Charlesem Mackerrasem připravili v roce 1992 kritické vydání původní verze dvou Janáčkových oper *Její pastorkyně* a *Z mrtvého domu*. Spolupracoval s Ústavem hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, která mu v roce 2002 udělila čestný doktorát za jeho práci pro českou hudbu a pro odkaz Leoše Janáčka.

Druhá polovina šedesátých let přinesla oživení londýnského spolkového života. V roce 1966 vzniklo pěvecké těleso London Symphony Chorus,²⁴⁸ které se specializovalo na vokální hudbu 20. století v čele s Elgarovým *The Dream of Gerontius*, Mahlerovou *Druhou*, *Třetí* a *Osmou symfonií*, Ravelovou *Dafné a Chloé*, Brittenovým *Wer Requiem* a *Carminou Buranou* Carla Orffa.²⁴⁹ V jinak pestrém repertoáru sboru, jenž obsahoval díla Elgara, Schoenberga, Verdiho, Mahlera, Berlioze, Bernsteina, Brittena a dalších, však česká tvorba chyběla.

Konec šedesátých let poznamenala srpnová okupace Československa v roce 1968, v jejímž důsledku se rozpoutala další vlna emigrace Čechů. Během prvního roku odešlo na Západ díky částečně uvolněné hraniční kontrole přibližně sto tisíc lidí.²⁵⁰ V červenci 1968 odjela do Anglie devatenáctiletá **Jarmila Karasová** (1949). Prázdninový pobyt u známých na panství v Norfolku se však v srpnu změnil v nucený trvalý pobyt. Ve dvaceti letech se Karasová ocitla v Londýně. „V té době byla Anglie velice konzervativní a bylo těžké sehnat práci, která by se pro mne hodila. Začala jsem jako uklízečka, servírka, jako každý emigrant,“²⁵¹ vzpomněla Karasová na své začátky v britské metropoli. Po neúspěšných

²⁴⁴ TYRRELL, John. *Czech Opera*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988, 352 s. ISBN 0-521-23531-6.

²⁴⁵ TYRRALL, John (ed.). *Intimate Letters: Leoš Janáček to Kamila Stösslová*. Princeton: Princeton University Press, 1994, 397 s. ISBN 0-691-03648-9.

²⁴⁶ TYRRELL, John. *Janáček's Operas: a Documentary Account London*. New Jersey: Princeton University Press, 1992, 405 s. ISBN 0-691-09148-X.

²⁴⁷ TYRRELL, John. *Janáček: years of a life. Volume 1 (1854–1914)*, London: Faber and Faber, 2006, 971 s. ISBN 0-571-17538-4; TYRRELL, John. *Janáček: years of a life. Volume 2 (1914–28)*. London: Faber and Faber, 2007, 1074 s. ISBN 978-0-571-23667-1.

²⁴⁸ About LSC: History of the LSC. *London Symphony Chorus* [online]. Dostupné z: <http://www.lsc.org.uk/about/history> [cit. 2014-08-27].

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ BILÍK, Petr. *České země a Československo ve 20. století* [online]. 1. vyd. Olomouc, 2013, s. 103. ISBN 978-80-87535-76-9. Dostupné z: <file:///C:/Users/Mark%C3%A9ta/Downloads/Ceske+zeme+a+Ceskoslovensko+ve+20.+stoleti.pdf> [cit. 2014-08-24].

²⁵¹ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Jarmile Karasové bylo devatenáct, když ji v Anglii zastihla srpnová okupace Československa*. *Radio Praha: Český rozhlas* [online]. 15. listopadu 2008. Dostupné z:

přijímacích zkouškách na konzervatoř začala pracovat, „nejdříve pro jednoho anglického spisovatele a později jsem se naučila fotit a začala jsem fotografovat. Mezitím jsem samozřejmě dělala překlady, tlumočila a pořád jsem pracovala jako servírka“.²⁵²

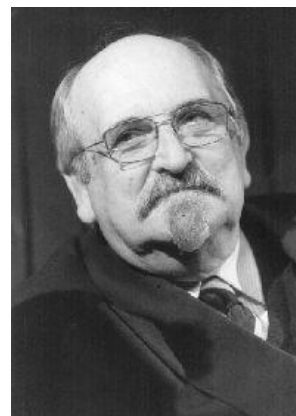
Hlavní přínos Karasové pro českou kulturu v Londýně představovala činnost organizátorská; podílela se na přípravě koncertů a vystoupení českých interpretů, kteří ve Velké Británii propagovali české umění. Zásadní počín Jarmily Karasové představovalo založení nadace Emmy Destinn Foundation v roce 1997.²⁵³ Pro nadaci získala podporu řady britských kulturních institucí a významných osobností. Jejich prostřednictvím pomáhá prosazovat český operní repertoár na britské operní a koncertní scéně a festivaly. V roce 2008 udělil český ministr kultury Jarmile Karasové cenu Artis Bohemiae Amicis za šíření české kultury v zahraničí.

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/jarmile-karasove-bylo-devatenact-kdyz-ji-v-anglii-zastihla-srpnova-okupce-ceskoslovenska> [cit. 2015-05-10].

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Nadace vznikla z podnětu Jarmily Karasové v roce 1997 v Praze, ještě téhož roku byla zapsána jako charitativní organizace ve Velké Británii. Emmy Destinn Foundation usiluje o zachování odkazu české pěvkyně Emy Destinnové prostřednictvím podpory mladých operních zpěváků v rané fázi jejich kariéry. Cílem nadace je poskytnout prostor k prezentaci mladých talentů a urychlit hudební vzdělání zpěváků skrze udělení stipendií. Prostřednictvím své činnosti chce rovněž vzbudit zájem o operu mezi dětmi a mladými lidmi. KARASOVÁ, Jarmila. The Emmy Destinn Foundation. In. *Opera Gala Benefit for Emmy Destinn Foundation*. Program koncertu, London, 1997, s. 7. Nejvýznamnější počín nadace představuje každý druhý rok pořádaná pěvecká soutěž pro mladé operní pěvce The Emmy Destinn Award for Young Singers, která se poprvé konala v Londýně v roce 2000. Emmy Destinn Foundation: Our Aims. [online]. Dostupné z: <http://www.destinn.com/aims/4523141301> [cit. 2014-08-26]. Této soutěže se zúčastnila celá řada nejen českých, ale hlavně britských mladých zpěváků, kteří zahájili svou úspěšnou pěveckou kariéru v Británii právě českým repertoárem. Dle slov Jarmily Karasové většina dosavadních vítězů soutěže patří i nadále k propagátorům české hudby na předních britských operních scénách (English National Opera, Royal Opera House v Covent Garden, English Touring Opera). Vlastní rozhovor s Jarmilou Karasovou, Londýn, 18. srpna 2014. Na propagaci české hudební kultury v Londýně se Emmy Destinn Foundation podílela a podílí také pořádáním koncertů. První benefiční koncert (Opera GalaBenefit) uspořádala nadace v Bloomsbury Theatre v Londýně dne 12. listopadu 1997.

Po srpnové invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa emigroval do Londýna se svou ženou a čtyřmi dětmi český psycholog, básník, spisovatel a skladatel **Václav Jaroslav Karel Pinkava**, působící pod uměleckým jménem **Jan Křesadlo** (1926–1995).²⁵⁴ V Anglii pracoval jako klinický psycholog a po odchodu do důchodu v roce 1982 se naplno věnoval umělecké tvorbě.²⁵⁵ Za svou prvotinu, román *Mrchopěvci*, kterou vydalo nakladatelství '68 publishers, obdržel cenu Egona Hostovského. Zkomponoval například *Glagolskou mši* (1957), jejíž premiéra se konala 28. září 1957 v Kosteletce sv. Petra a Pavla na Vyšehradě v Praze.²⁵⁶ Britská premiéra skladby se uskutečnila až po smrti skladatele dne 31. března 2007.²⁵⁷ Mimo uměleckou činnost a svůj profesní obor Pinkava úspěšně publikoval v matematické logice, přeložil do angličtiny Seifertův *Věvec sonetů*, vydal sbírku básní v sedmi jazycích, nazvanou *Sedmihlásek*. Celkem napsal přes sto sonetů. Se svou ženou v roce 1989 založil a vedl amatérský pěvecký spolek Hlahol Londýn.²⁵⁸

Obrázek č. 11: Václav Jaroslav Karel Pinkava, kolem roku 1990

The Dvořák Society for Czech and Slovak Music a růst zájmu o českou hudební kulturu

Šíření povědomí o české hudbě v Británii podněcovala od roku 1974 nově konstituovaná The Dvořák Society for Czech and Slovak Music.²⁵⁹ Od svého vzniku společnost soustavně propagovala českou hudební kulturu nejen v Londýně. Založili ji angličtí milovníci české a slovenské hudby, aby této hudbě více porozuměli.²⁶⁰ U zrodu myšlenky sjednotit příznivce Dvořákovy hudby prostřednictvím speciálního sdružení stáli na začátku roku 1973 Novozélanďan Ian Watt a Brit Ian Truffitt.

K ideji založit Dvořákovu společnost se v říjnu téhož roku připojil anglický muzikolog **John Clapham** (1908–1992). Vysokoškolské vzdělání získal na University of

²⁵⁴ Obrázek č. 11: Václav Jaroslav Karel Pinkava, kolem roku 1990. Zdroj: *Oficiální internetové stránky: Jan Křesadlo* [online]. Dostupné z: <http://kresadlo.cz/> [cit. 2014-09-04].

²⁵⁵ *Oficiální internetové stránky: Jan Křesadlo* [online]. Dostupné z: <http://kresadlo.cz/> [cit. 2014-09-04].

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Viz níže *Hlahol Londýn*.

²⁵⁹ *The Dvořák Society for Czech and Slovak Music* není krajanským spolkem v pravém smyslu; nebyl založen Čechy, ale protože odváděl dobrou práci v oblasti reprezentace České republiky respektive české hudební kultury, Ministerstvo zahraničních věcí jej zařadilo mezi krajanské spolky.

²⁶⁰ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 10. března 2014.

London, zároveň soukromě studoval hru na violoncello u Ivora Jamese a kontrabas u Eugena Crufta. V letech 1939–1941 pracoval Clapham jako technik v BBC. Po válce přednášel na University College of Wales, Aberystwyth (1946–1962) a od roku 1962 působil jako docent na University of Edinburgh. Pro českou hudební kulturu byla významná Claphamova vědecká kariéra jako experta na život a dílo Antonína Dvořáka. Svou knihou a mnoha články zpřístupnil informace o českém skladateli anglicky mluvícímu světu.²⁶¹ Úzce spolupracoval s Jarmilem Burghauserem, s nímž připravil druhé vydání Dvořákova tematického katalogu (1997).²⁶² Důležitost Johna Claphama (stejně jako Johna Tyrrella) pro šíření české hudby spočívala v teoretické muzikologické práci a v publikování poznatků o různých aspektech české hudební kultury pro širokou, anglicky mluvící, odbornou i laickou veřejnost. Tím umožnil její pochopení a následné kladné přijetí. Teoretická práce plnohodnotně doplnila propagační aktivity typu koncertů, operních inscenací apod.

K představení The Dvořák Society for Czech and Slovak Music veřejnosti došlo 9. března 1974 a 27. června téhož roku získala organizace status dobročinného spolku. Mezi její členy už od počátku patřili i čeští zástupci – ředitel Muzea Antonína Dvořáka v Praze Karel Mikysa, klavírista Rudolf Firkušný, postupně se připojil Jarmil Burghauser, Karel Šejna, Radoslav Kvapil, Ludmila Bradová nebo Josef Suk jako patron společnosti. První článek o Dvořákově společnosti v celostátním britském tisku vyšel v *Record and Recording* v listopadu 1974. Hlavní hudební událostí roku 1974 se stal výroční koncert k oslavě Antonína Dvořáka; v St Andrew's Church v Londýně provedl Philharmonic Orchestra vybraná skladatelova díla – *Slavnostní pochod*, *Biblické písně* a *Symfonii č. 5*.²⁶³ Od té doby společnost připravila nespočetné množství hudebních vystoupení, na kterých se z českých zástupců aktivně podíleli například klavírista Radoslav Kvapil nebo skladatel Antonín Tučapský.²⁶⁴ S příchodem Grahama Melvilla-Masona do společnosti v roce 1987

²⁶¹ CLAPHAM, John. The National Origins of Dvořák's Art. In. *Proceedings of the Royal Musical Association*, lxxxix, 1962–1963; CLAPHAM, John. Dvořák's Visit to Russia. In. *Music Quaterly*, li, 1965; CLAPHAM, John. Dvořák's Relations with Brahms and Hanslick. In. *Music Quaterly*, lvii, 1971; CLAPHAM, John. *Antonín Dvořák. Musician and Craftsman*. London: Faber & Faber, 1966; CLAPHAM, John. *Dvořák*. London: David & Charles, 1979. 239s. ISBN: 0715377906.

²⁶² BURGHAUSER, Jarmil – CLAPHAM, John. *Antonín Dvořák: tematický katalog, bibliografie, přehled života a díla*. 2. (rev. a dopl.) vyd. Praha: Bärenreiter Editio Supraphon, 1996. 843 s. ISBN 80-7058-410-6.

²⁶³ TODD, Mark. The Society's Early Years. In. *Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music*. 2000, č. 21.

²⁶⁴ Dne 8. září 1975 se ve Wigmore Hall konal druhý výroční koncert Dvořákovy společnosti; 16. listopadu 1975 se uskutečnil první klavírní recitál Radoslava Kvapila ve Wigmore Hall; 6. září 1976 byl ve Wigmore Hall zorganizován „Dvořákův narozeninový koncert“ (Dvořák Birthday Concert), na kterém se jako sbormistr podílel Antonín Tučapský, a zazněla díla Bedřicha Smetany – hudební ukázky z *Prodané nevěsty*,

(předseda společnosti) lze hovořit o nástupu „vědecké“ fáze společnosti.²⁶⁵ The Dvořák Society for Czech and Slovak Music dodnes podporuje provádění hudby všech českých a slovenských skladatelů někdejších i současných, podílí se na organizaci koncertů českých interpretačních umělců, pravidelně vydává bulletin *Newsletter* (čtvrtletně) a žurnál *Czech Music*,²⁶⁶ ve kterých vycházejí články a studie z různých oblastí českého a slovenského hudebního života. Společnost také uděluje českým a slovenským studentům stipendium pro prestižní Mezinárodní letní školu v Dartingtonu, publikuje vlastní knihy například o Rudolfu Firkušném,²⁶⁷ Petru Ebenovi,²⁶⁸ Václavu Talichovi²⁶⁹ nebo nejnověji sborník věnovaný Vilémovi Tauskému.²⁷⁰ V průběhu let vzrostl počet členů, mezi nimiž jsou nejen Britové, ale i příznivci české hudby z celého světa, na více než 700. Členové mají možnost se pravidelně setkávat na výročních večeřích (Annual Dinner), které se pořádají od roku 1985 pokaždé na jiném místě britských ostrovů, nebo v rámci společně organizovaných výletů do České a Slovenské republiky.

Česká hudba v Londýně představovala v sedmdesátých letech stabilní součást koncertních i operních programů. Díla českých skladatelů Smetany, Dvořáka, Janáčka, Martinů a dalších zněla v tamních sálech v podání světových i českých interpretů, české opery se těšily stále rostoucímu zájmu. Například amatérský londýnský spolek Oxford and Cambridge Musical Club, který už v roce 1958 rozšířil své koncertní aktivity o každoroční koncertantní nastudování opery, provedl roku 1973 první představení české opery. Jednalo se o *Prodanou nevěstu* Bedřicha Smetany.²⁷¹

Dalibora, Dvou vdov, a Antonína Dvořáka – úryvky z opery Jakobín, Rusalka, Dimitrij a písně. TODD, Mark. *The Society's Early Years. Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music.* 2000, č. 21, s. 57–60.

²⁶⁵ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 10. března 2014.

²⁶⁶ Jak se ukázalo v první polovině osmdesátých let, kdy zaznamenala organizační aktivita společnosti při pořádání koncertů výrazný pokles, stal se žurnál hlavním stmelovacím prostředkem členů společnosti. TODD, Mark. *The Society's Early Years.* In. *Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music.* 2000, č. 21.

²⁶⁷ MELVILLE-MASON, Graham – BEITH, Richard. *Rudolf Firkušný.* 1. publ. Burnham-on-Crouch: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 1999. ISBN 09-532-7690-2.

²⁶⁸ *A tribute to Petr Eben: to mark his 70th birthday year.* 1st pub. Editor Graham Melville-Mason. Essex: Dvořák society for Czech and Slovak Music, 2000, 239 s. ISBN 09-532-7691-0.

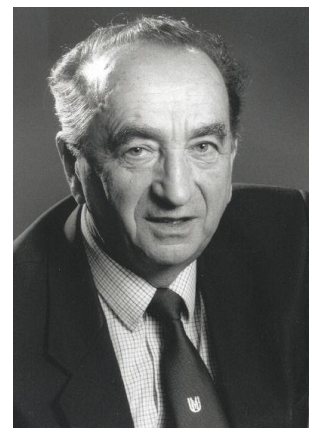
²⁶⁹ SLATER, Graham. *Václav Talich 1883–1961.* 1. publ. Tadley: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2003. ISBN 09-532-7692-9.

²⁷⁰ BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM, 1910–2004: a celebration of his life and achievements published with affectionate remembrance in his centenary year.* 1st pub. Newcastle-under-Lyme: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2010, xii, 286 s. Occasional publications, no. 6. ISBN 978-095-3276-998.

²⁷¹ *Prodanou nevěstu* spolek uvedl ještě v roce 1993 a v roce 2004 nastudoval Dvořákovu *Rusalku*. Oxford and Cambridge Musical Club. *Operas* [online]. Dostupné z: <http://www.ocmc.org.uk/operas.html> [cit. 2014-08-26].

Na Kubelíkovu dřívější aktivitu v Royal Opera House navázal Charles Mackerras, který na tamní scéně v sedmdesátých letech třikrát uvedl *Její pastorkyni* (13. dubna 1972, 22. května 1974 a 8. června 1977). Všechna výše uvedená představení se uskutečnila v anglickém překladu.²⁷² Také English National Opera věnovala Janáčkovým operám pozornost. Na programu se objevila *Věc Makropulos* (1971, 1972, 1975), *Káťa Kabanová* (1973, 1974, 1977), *Z mrtvého domu* (1977) a 28. prosince 1978 měla britskou premiéru opera *Výlety pana Broučka*. Definitivní prosazení Janáčka a přijetí jeho hudby v Británii podmínilo systematické uvádění jeho děl na operních scénách a v rozhlase v letech šedesátých. Kromě Janáčkových oper se pozornosti dostalo méně známé operní tvorbě Smetany a Martinů. Divadlo *Sadler's Wells* provedlo britskou premiéru Smetanova *Dalibora* (29. září 1976), soubor English National Opera uvedl dne 5. dubna 1978 premiéru opery *Julietta* Bohuslava Martinů.

V roce 1975 musel vlast opustit další český skladatel **Antonín Tučapský** (1928–2014).²⁷³ Kvůli obtížím, které u nás následovaly po jeho sňatku s anglickou pěvkyní Beryl, bylo manželům povoleno vystěhování do Velké Británie. V letech 1975–1996 působil Tučapský v Londýně jako profesor hudebněteoretických předmětů a kompozice na Trinity College of Music a především se prosadil jako skladatel.²⁷⁴ Stal se členem uznávaných hudebních sdružení a organizací Composers Guild of Great Britain a Royal Society of Musicians of Great Britain. Jako první Čech byl jmenován členem Královské hudební akademie. Antonín Tučapský představoval nejvýznamnějšího soudobého českého skladatele vážné hudby v Anglii, který měl stálého nakladatele (Roberton Publications) a

Obrázek č. 12: Antonín Tučapský, 1998

²⁷² Oxford and Cambridge Musical Club. *Operas* [online]. Dostupné z: <http://www.ocmc.org.uk/operas.html> [cit. 2014-08-26].

²⁷³ Obrázek č. 12: Antonín Tučapský, 1998. Zdroj: *Oficiální internetové stránky: Antonín Tučapský* [online]. Dostupné z: <http://antonintucapsky.harra.net/zivot.htm> [cit. 2014-09-03].

O Antonínu Tučapském (27. března 1927 – 9. září 2014) vznikla v roce 2011 disertační práce. KORBIČKA, Michal. *Antonín Tučapský: skladatel a dirigent*. Olomouc, 2011. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

²⁷⁴ KORBIČKA, Michal. *Antonín Tučapský skladatel a dirigent* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: http://theses.cz/id/3260cq/Disertan_prce_2011.pdf. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

jeho díla se těšila značnému zájmu.²⁷⁵ V roce 2008 byl Antonín Tučapský vyhlášen nejúspěšnějším skladatelem vážné hudby (Výroční ceny OSA 2009).²⁷⁶

Česká hudební kultura v Londýně vykazovala na počátku osmdesátých let setrvalý stav. Zásadou vytrvalého úsilí českých a britských muzikologů, dirigentů, organizátorů a skladatelů v několika předcházejících dekadách se symfonická, komorní i operní tvorba ústředních představitelů českého skladatelského umění Dvořáka, Smetany, Janáčka a Martinů soustavně objevovala na londýnských pódiiích a těšila se zjevnému zájmu posluchačů. Zásadní zvraty při prosazení české hudby v Londýně se již odehrály – prvotní uvedení vybraných děl Antonína Dvořáka a Bedřicha Smetany na konci 19. století, boj za Janáčka, který ve dvacátých letech zahájila Rosa Newmarch a který skončil definitivním přijetím Janáčkovy operní tvorby v šedesátých letech 20. století, až po prosazení hudby Bohuslava Martinů v letech sedmdesátých. Osmdesátá léta lze proto označit za období snah o rozšíření standardního repertoáru o neznámá díla proslulých autorů i o tvorbu méně známých skladatelů období 18., 19. i 20. století, k nimž patřili Antonín Rejcha, František Xaver Richter, Zdeněk Fibich, Josef Suk, Vítězslav Novák, Zdeněk Lukáš, Petr Eben a další.

Částečně v pozadí stála začátkem osmdesátých let česká opera. Soubor Royal Opera House uvedl českou operu naposledy v roce 1977, jednalo se o provedení Janáčkovy *Její pastorkyně* (18. června 1977). Znovu se do repertoáru divadla dostala česká tvorba o necelých deset let později, v roce 1986, opět se jednalo o nastudování *Její pastorkyně* (17. listopadu 1986). Poněkud živěji se českým dílům věnovala druhá londýnská scéna English National Opera, která v roce 1982 uvedla nové nastudování Janáčkovy opery *Věc Makropulos* (premiéra 11. srpna 1982), a o rok později přinesla Dvořákovu *Rusalku*. Z její premiéry dne 16. března 1983 byl pořízen a opakovaně reprízován audiovizuální záznam.²⁷⁷ Paralelně uvádělo divadlo v roce 1983 také Janáčkovu operu *Výlety pana Broučka*. Pozornost operní obce patřila téměř výhradně (s jedinou výjimkou) tvorbě Leoše Janáčka, jehož opery už jednoznačně patřily k vysoce oblíbeným.²⁷⁸

²⁷⁵ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. 8. 2014.

²⁷⁶ Skladatelé: Antonín Tučapský. *Musica.cz: Hudební informační středisko* [online]. Dostupné z: http://www.musica.cz/skladatele.php?id_skladatele=197 [cit. 2014-08-26].

²⁷⁷ SMACZNY, Jan. *Rusalka*. In. SADIE, Stanley (ed). *The new Grove dictionary of Opera*. New York: Oxford University Press, 2004, ISBN 0195221869.

²⁷⁸ V roce 1980 bylo v Londýně otevřeno Almeida Theatre (Almeida St, London N1 1TA), komorní divadelní studio s kapacitou 325 sedadel.²⁷⁸ Divadlo si získalo mezinárodní pověst pořádáním každoročního letního

2. Česká hudební kultura v Londýně v letech 1984–1994

Pojednávané desetiletí plynule navazovalo na předchozí, výše rozebrané období. Mezníky vytyčené éry představují dva Roky české hudby (1984 a 1994) a zejména pak tzv. sametová revoluce, respektive snaha zachytit potencionální změny po roce 1989. Popularizace české hudební kultury v Londýně probíhala na několika úrovních, a to jak ze strany české, tak anglické. České snahy byly o to specifitější, že se odehrávaly jednak prostřednictvím Čechů trvale žijících na britských ostrovech, jednak prostřednictvím zájezdové činnosti českých interpretů do Londýna. Dříve než naváže pojednání o jednotlivých sférách české hudební kultury, přiblíží následující text situaci a dění v Londýně ve vymezeném období.

Na první rok vymezeného období připadlo vyhlášení Roku české hudby v roce 1984, který se nesl v obdobném duchu jako oslavy v roce 1974.²⁷⁹ „Rok české hudby v roce 1974 byl chytrým tahem normalizační kulturní politiky. Podpořil tradiční českou hudbu i její export, ze soudobé hudby samozřejmě pouze autory tzv. doporučované.“²⁸⁰ Rok 1984 tuto tradici utvrdil. Hudba tak znovu vyjevila svou schopnost propagovat naši zemi ve světě. Zcela opačná situace panovala o deset let později, v roce 1994, kdy nebyla v dynamické politické situaci vůle k pobídce a koordinaci Roku české hudby, především však převládala distance vůči jakékoli předchozí praxi, i když pocházela z doby starší. Nakolik se Rok české hudby odrazil v uvádění české hudby v Londýně v obou zmíněných letech, ukážou následující kapitoly nejen o opeře, komorní a symfonické hudbě, ale také o festivalové produkci a vysílání rozhlasové stanice BBC Radio 3.

V roce 1985 se v Londýně konal festival příznačně nazvaný Celebration of Czech and Slovak Music, k jehož organizaci dal podnět Ian Horsbrugha (1941–2006). Britský hudebník, pedagog a organizátor se dlouhodobě zabýval českou hudbou, především

festivalu soudobé opery, hudby a divadla. Česká tvorba se však součástí dramaturgie Almeida Theatre nestala.

²⁷⁹ Tradici Roků české hudby založily velké oslavy 100. výročí narození Bedřicha Smetany v roce 1924. Zároveň tehdy pod gescí Leoše Janáčka proběhl festival soudobé hudby v rámci 2. ročníku festivalu Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu. Své vlastenecké, buditelské či sebezáchovné opodstatnění měly tyto akce zvláště v těžkých dobách našich národních dějin – do protektorátních let spadala jubilea Bedřicha Smetany i Antonína Dvořáka. Roky české hudby pokračovaly také po druhé světové válce. V roce 1954 bylo připomenuto padesát let od smrti Antonína Dvořáka.

²⁸⁰ *Ministerstvo kultury ČR. Odbor umění, literatury a knihoven: Příprava a realizace programu „Rok české hudby 2014: tvořivost a spolupráce“.* 2013. Dostupné také z: http://www.rokceskehudby.cz/download/RCH-schvaleny_porad_o_uvedeni_MK.pdf

Leošem Janáčkem, o kterém v roce 1981 vydal knihu.²⁸¹ Z tohoto zájmu vzešla v roce 1982 myšlenka více zviditelnit českou hudbu, která vyvrcholila v říjnu 1985. Do organizace festivalu se zapojila i Československá republika. Výkonné radě festivalu ve složení Ian Horsbrugh, Amelia Jennison, Jan Smaczny, John Acton, Raymond Few, Anthony Phillips, Stanley Simmonds, Penny Steer a Laurence Watt jako prezident předsedal londýnský velvyslanec naší země. Na zahajovacím koncertě festivalu se londýnskému publiku poprvé představil dirigent **Libor Pešek** (1933).²⁸² Při svém debutu v Royal Festival Hall dne 1. října 1985 řídil provedení Janáčkovy přehry k opeře *Z mrtvého domu*, Dvořákova *Violoncellového koncertu h moll*, op. 104, a symfonickou báseň *Holoubek a Symfonii č. 6* Bohuslava Martinů. Peškovi byl v dekadě 1987–1997 umožněn dlouhodobý pracovní pobyt ve Velké Británii. Působil ve funkci uměleckého ředitele a šéfdirigenta Royal Liverpool Philharmonic Orchestra, avšak často s tělesem vystupoval v Londýně. Spolupracoval rovněž s londýnskými orchestry London Symphony Orchestra či London Philharmonic Orchestra. Zasloužil se o zdejší systematickou propagaci české tvorby, obzvláště díla Josefa Suka, jehož vybrané skladby se svým liverpoolským tělesem také nahrál.²⁸³ Londýnskému publiku představil kromě Sukovy *Smuteční symfonie c moll*, op. 27, zvané *Asarel* (Guildhall School of Music, 20. září 1988; Royal Albert Hall, 13. srpna 1991), také jeho symfonickou báseň *Zráni*, op. 34, (Royal Festival Hall, 5. října 1993) a čtyřvětou suitu *Pohádka*, op. 16, (Barbican Hall, 18. dubna 1994). Za své zásluhy obdržel řadu ocenění. Při příležitosti státní návštěvy v České republice mu britská královna Alžběta II. udělila v roce 1996 Řád britského impéria. Téhož roku byl jmenován čestným členem Preston University v hrabství Lancashire, v roce 1997 získal prestižní Cenu Classic a z rukou prezidenta Václava Havla obdržel Medaili Za zásluhy I. stupně.

²⁸¹ HORSBRUGH, Ian. *Leoš Janáček: The field that prospered*. Londýn: David & Charles PLC, 1981. ISBN 0715380605.

²⁸² Český dirigent Libor Pešek (22. června 1933) byl žákem Karla Ančerla, Václava Smetáčka a Václava Neumanna na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze v oboru dirigování. V mládí studoval hru na klavír, trombón a violoncello. V době studií začal hrát jako pozounista ve svém vlastním jazzovém Orchestru Libora Peška. V roce 1958 založil Komorní harmonii, která uváděla i premiéry děl mladých soudobých českých skladatelů. V letech 1965–1969 Pešek založil a řídil komorní soubor Sebastian orchestr, se kterým vystupoval i v cizině. Od roku 1970 spolupracoval s různými českými a zahraničními orchestry – Českou filharmonií (1981 až 1990), Symfonickým orchestrem hlavního města Prahy FOK. Po roce 2007 zastával post hlavního dirigenta Českého národního symfonického orchestru a vystupuje v zahraničí. GOODWIN, Noël. Pešek, Libor. In. SADIE, Stanley. *The New Grove dictionary of music and musicians*. Volume 19. 2nd ed. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 483. ISBN 0-333-60800-3.

²⁸³ V roce 1991 například natočil Sukovu symfonii *Asrael*; SUK, Josef. *Asrael Symphony*, Op. 27 [CD]. Londýn: Virgin, 1991.

Účast našich umělců na zahraničních koncertech přitom až do roku 1989 stále podléhala schvalování patričních vládních orgánů, které se pojilo s cenzurou koncertních programů. Ty sestávaly prakticky výhradně z českých děl, aby byla zajištěna propagace státu v zahraničí. Paradoxně se popsaná skutečnost pozitivně odrazila ve sféře popularizace českých skladatelů, jejichž tvorbu naši interpreti mezinárodnímu publiku zprostředkovávali. Česká hudba tak měla zajištěnou propagaci minimálně ze strany vyjíždějících umělců, kterých v osmdesátých letech přibývalo. V Londýně v letech 1984 až 1994 opakovaně hostovala řada českých těles (Česká filharmonie, Dechové kvinteto Academia, Smetanovo kvarteto, Panochovo kvarteto) i jednotlivců (Vladimír Mikulka, Štěpán Rak, Josef Suk, Radoslav Kvapil), jak bude detailněji vyloženo v následujících kapitolách.

Velkou změnu pro českou hudební kulturu obecně přinesl listopadový převrat v roce 1989. Pád komunistického režimu v tehdejší Československu znamenal pro řadu Čechů žijících trvale v zahraničí silný, nejen emocionální zážitek. Manželka exilového skladatele Karla Janovického Sylva Šimsová vzpomněla událost ze dne 24. listopadu 1989, kdy se během výroční večere The Dvořák Society for Czech and Slovak Music přítomní členové společnosti dozvěděli o převratu v Československu: „Stála jsem tam v předsíni hotelu se svou přítelkyní, když někdo přinesl zprávu, že komunistická vláda v Československu skončila. Mé přítelkyni se z toho zatočila hlava a musela si sednout. Byl to pro nás obě – a všechny ostatní návštěvníky – nečekaný, nepředvídaný a nezapomenutelný okamžik.“²⁸⁴ „Jednalo o moment, ve který všichni dlouho doufali, ale nikdo nevěřil, že skutečně přijde,“ doplnil Karel Janovický.²⁸⁵ V roce 1990 registrovala česká ambasáda v Londýně zhruba 7 500 československých obyvatel, kteří trvale žili ve Velké Británii.²⁸⁶ Po revoluci někteří z nich uvažovali o návratu do nyní svobodné vlasti, avšak k reemigraci se jich odhodlalo jen málo. Po letech strávených v jiné zemi, která se jim stala novým domovem, nechtěli opět začínat znovu. Republika prošla zcela odlišným vývojem a mnozí se v ní cítili jako cizinci.²⁸⁷ Po listopadu 1989 mohli navíc čeští emigranti v Londýně volně navštěvovat rodnou zemi bez obav ze zatčení a vyslýchání. Této možnosti začali záhy využívat k návštěvám svých příbuzných a přátel v republice.

²⁸⁴ Vlastní rozhovor se Sylvou Šimsovou, Londýn, 21. srpna 2014.

²⁸⁵ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

²⁸⁶ Vlastní rozhovor s Natašou Newton, Praha, 13. října 2014.

²⁸⁷ BILÍK, Petr. *České země a Československo ve 20. století* [online]. 1. vyd. Olomouc, 2013, s. 135.

ISBN 978-80-87535-76-9. Dostupné z:

file:///C:/Users/Mark%C3%A9ta/Downloads/Ceske+zeme+a+ceskoslovensko+ve+20.+stoleti.pdf [cit. 2014-09-01].

„Po sametové revoluci jsem jezdila do Čech snad každý druhý měsíc,“ uvedla Jarmila Karasová.²⁸⁸ Pro zájemce byly pořádány hromadné zájezdy do Čech. V lednu 1990 se například uskutečnil zájezd pracovníků českého vysílání BBC World Service do Československé republiky.²⁸⁹ Několik zájezdů zorganizovala také společnost The Dvořák Society for Czech and Slovak Music, aby příznivci české kultury a hudby mohli poznat domov skladatelů, jejichž hudbu si oblíbili.

Devadesátá léta se nesla v duchu navazování nových přátelských vazeb mezi Československou, respektive Českou republikou a Velkou Británií, snah o vyvázání se ze sovětského vlivu a obnově postavení v západní Evropě, kam v minulosti kulturně a historicky české země patřily.²⁹⁰ To znamenalo především integraci do evropských společenství. Z kulturního hlediska byly významné rozsáhlé vztahy hudební, díky nimž mohla Česká republika stavět na dobré obeznámenosti Britů s českými skladateli minulosti i interprety současnosti.

Ze strany hudebně zainteresovaných Čechů (žijících jak v Čechách, tak v Anglii) se po roce 1989 objevily dvě tendence:

- čeští umělci a studenti začali aktivně využívat možnosti volně vyjíždět do Anglie, studovat či vyučovat na tamních školách a vystupovat,
- Češi žijící trvale v Británii propagovali kulturu, umění a hudbu své rodné země prostřednictvím zakládání spolků a organizací.

S možností výměnných studijních pobytů se po roce 1989 pozvolna zvedala mezi českými studenty vlna zájmu o studium na londýnských vysokých hudebních školách. Vzhledem k prestiži zdejších škol a vysokému školnému se v Londýně podařilo studovat jen těm nejlepším, mezi kterými vynikla například klavíristka Lada Valešová.²⁹¹ Po absolvování tříměsíční výměnné stáže na Guildhall School of Music and Drama v rámci studijního

²⁸⁸ Vlastní rozhovor s Jarmilou Karasovou, Londýn, 18. srpna 2014.

²⁸⁹ Informace z vlastního rozhovoru s tehdejším šéfem zahraničního vysílání BBC do Československa Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

²⁹⁰ BILÍK, Petr. *České země a Československo ve 20. století* [online]. 1. vyd. Olomouc, 2013, s. 131.

ISBN 978-80-87535-76-9. Dostupné z:

file:///C:/Users/Mark%C3%A9ta/Downloads/Ceske+zeme+a+Ceskoslovensko+ve+20.+stoleti.pdf

[cit. 2014-09-01].

²⁹¹ Klavíristka Lada Valešová absolvovala na Guildhall School of Music and Drama a poté se stala v této prestižní hudební instituci profesorkou. V Anglii působí jako sólová hráčka, účastní se soutěží, vyučuje novou generaci klavíristů a zpěváků a působí jako členka výboru různých soutěží a hudebních organizací (Emmy Destinn Foundation), podporuje čilý kulturní život v Británii a Čechách. Lada Valešová: *Biography and Repertoire. Oficiální stránky Lady Valešové* [online]. Dostupné z: <http://ladavalesova.com/about/> [cit. 2014-08-31].

programu Erasmus se Valešové podařilo úspěšně složit přijímací zkoušky a získat stipendium pro studium na škole. Po ukončení studia se stala členkou tamního profesorského sboru. Lada Valešová dodnes představuje umělkyni, která v Londýně vystudovala, trvale zde pracuje a žije.²⁹²

Přestože čilá hudební činnost se na britských ostrovech odehrávala i mimo hlavní město, byla podstatná část anglického hudebního života koncentrována do Londýna. V provinčních městech se konaly například mezinárodně vyhlášené hudební festivaly (operní Glyndebourne Festival, Aldeburgh Festival, Brighton Festival), fungovaly orchestry (Royal Liverpool Philharmonic, City of Birmingham Symphony, Hallé Orchestra of Manchester) a vzdělávací instituce (Royal Northern College of Music, Manchester). Decentralizaci umění podporovala do určité míry agentura Arts Council of Great Britain, která představuje jeden z nejdůležitějších činitelů hudebního života v zemi.²⁹³ Jedná se o agenturu oficiálně nezávislou na vládě,²⁹⁴ jež podporuje široké spektrum uměleckých aktivit od amatérských po profesionální přes tradiční instituce (např. Royal Opera House) po experimentálnější typy projektů.²⁹⁵ Od roku 1946 Arts Council rozděluje státní dotace na umění.

Hlavní anglické hudební instituce jsou situovány v centrálním Londýně. Nachází se zde prestižní hudební školy, symfonické a komorní orchestry, divadla a operní domy, koncertní haly a sály. Pro potřeby předkládané disertační práce byl vytvořen přehled londýnských institucí (tabulka 2-1), které mimo jiné poskytovaly prostor i české hudební kultuře.

Profesionální hudební výchovu, která má v anglickém prostředí bohaté zastoupení, reprezentují vysoké hudební školy. V Anglii existuje celkem devět národních institucí, označovaných jako konzervatoř (Birmingham Conservatory), akademie (Royal Academy of Music) nebo vysoká hudební škola (Royal College of Music). Stejně jako v České republice fungují i v Anglii různé hudební katedry vysokých škol s hudebním, pedagogickým či muzikologickým zaměřením. V Londýně sídlí čtyři hlavní hudebně vzdělávací instituce Guildhall School of Music and Drama, Royal College of Music, Royal

²⁹² Dalšího českého reprezentanta v Londýně představoval řadu let klavírista Libor Nováček. Nováček (1979) trvale žil a působil v Londýně v letech 1998–2009. V roce 2004 promoval na Guildhall School of Music and Drama. Více informací na oficiálních webových stránkách Libora Nováčka. *Libor Nováček* [online]. Dostupné z: <http://www.libornovacek.com/> [cit. 2014-08-26].

²⁹³ SINCLAIR, Andrew. *Arts and cultures: the history of the 50 years of the Arts Council of Great Britain*. London: Sinclair-Stevenson, 1995, 501 s. ISBN 18-561-9342-X.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ England. In. RANDEL, Don Michael – APEL, Willi. *The New Harvard dictionary of music*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 1986, s. 285. ISBN 0674615255.

Academy of Music a Trinity College of Music and Dance. Na programech studentských koncertů a vystoupení se díla českých skladatelů objevují zcela výjimečně, případně z iniciativy především českých studentů, což ostatně na základě vlastní zkušenosti ze studia londýnské Guildhall School of Music and Drama v devadesátých letech potvrdil i pianista Libor Nováček: „Skladby českých skladatelů nejsou do osnov zahrnuty, český repertoár není pro výuku příliš vhodný ve srovnání např. s Brahmssem.“²⁹⁶ Čestnou výjimkou v tomto ohledu se jevila éra Viléma Tauského v čele operního oddělení Guildhall School of Music and Drama v letech 1966–1992,²⁹⁷ který pravidelně každý rok nastudoval se svými žáky českou operu.²⁹⁸ Dění na londýnských hudebních školách neneslo tedy zásadní podíl na utváření podoby české hudební kultury ve městě. Z tohoto důvodu nejsou hudební školy předmětem podrobnějšího zájmu.

Pro potřeby pořádání koncertů symfonické hudby sloužily v letech 1984–1994 prostory Royal Albert Hall, dále v Southbank Centre situované sály Queen Elizabeth Hall a Royal Festival Hall, sídlo London Philharmonic Orchestra a Royal Philharmonic Orchestra, a v neposlední řadě v roce 1982 otevřené Barbican Centre, respektive Barbican Hall, s domácími tělesy London Symphony Orchestra a BBC Symphony Orchestra. Produkci komorní hudby v Londýně zajišťovaly Wigmore Hall a Purcell Room a operní představení se odehrávala na scénách Royal Opera House nebo English National Opera.

Do přehledu institucí (tabulka 2-1) byly rovněž zařazeny české organizace, spolky a asociace (Velehrad, Hlahol, České centrum Londýn, Anglo-Czechoslovak Trust), které doplňovaly analogicky zaměřené spolky anglické: The Dvořák Society for Czech and Slovak Music, Oxford and Cambridge Musical Club, London Symphony Chorus a BBC Symphony Chorus.²⁹⁹ Sbory ve Velké Británii vždy reprezentovaly jistou formu spolkové činnosti fungující na principu amatérských těles. Svými výkony však dle slov Karla Janovického dosahují profesionální úrovně: „[...] v Anglii a v Británii vůbec jsou

²⁹⁶ Vlastní rozhovor s Liborem Nováčkem, Praha, 3. října 2013.

²⁹⁷ JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910 až 2004*, s. 85–94. ISBN 978-09532769-8-1.

²⁹⁸ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Karel Janovický přes půl století propaguje českou hudbu ve Velké Británii. Rozhovor s Karlem Janovickým. *Český rozhlas: Krajané* [online]. 3. ledna 2012. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/karel-janovicky-pres-pul-stoleti-propaguje-ceskou-hudbu-ve-velke-britanii> [cit. 2014-08-26].

²⁹⁹ BBC Symphony Chorus byl zřízen při korporaci BBC v roce 1928 s cílem rozšířit repertoár BBC Symphony Orchestra o vokální tvorbu.

v každém městě velké pěvecké sbory. A ty odvádějí profesionální výkon. Těžký repertoár se třeba učí půl roku, ale odvedou profesionální výkon. [...] Nic menšího se neočekává.“³⁰⁰

³⁰⁰ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Karel Janovický přes půl století propaguje českou hudbu ve Velké Británii. Rozhovor s Karlem Janovickým. *Český rozhlas: Krajane* [online]. 3. ledna 2012. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/karel-janovicky-pres-pul-stoleti-propaguje-ceskou-hudbu-ve-velke-britanii> [cit. 2014-08-27].

Tabulka 2-1: Systematizace londýnských hudebních institucí

PROFESIONÁLNÍ	
Hudební školy	
	Guildhall School of Music and Drama
	Royal College of Music
	Royal Academy of Music
	Trinity College of Music and Dance
Orchestra	
	London Symphony Orchestra
	London Philharmonic Orchestra
	Royal Philharmonic Orchestra
	BBC Symphony Orchestra
	Philharmonia Orchestra
Koncertní sály a divadla	
Symfonická hudba	
	Barbican Hall
	Royal Festival Hall
	Queen Elizabeth Hall
	Royal Albert Hall
	St John's Smith Square
Komorní hudba	
	Wigmore Hall
	Purcell Room
	Queen Elizabeth Hall
	St John's Smith Square
Opera	
	Royal Opera House
	English National Opera
Ostatní	
	České centrum Londýn
AMATÉRSKÉ	
Sbory a spolky	
	London Symphony Chorus
	BBC Symphony Chorus
	Oxford and Cambridge Musical Club
	The Dvořák Society for Czech and Slovak Music
Krajanské spolky a organizace	
	Velehrad
	Hlahol
	Anglo-Czechoslovak Trust

S cílem pěstovat společensko-vlastenecký život Čechů, podporovat a propagovat v Anglii českou kulturu a umění vznikly v Londýně v období mezi léty 1989 až 1994 tři nové organizace, které pořádaly koncerty, workshopy, soutěže či besedy.³⁰¹ Jednalo se o Hlahol Londýn, Anglo-Czechoslovak Trust a České centrum Londýn.³⁰² Propagaci české hudby považovalo za jednu ze svých priorit i Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, které se podílelo na pořádání kulturních akcí jako patron česko-britské spolupráce.³⁰³ Náplň práce kulturního referátu ambasády tvořila, spíše než vlastní agilní činnost, spolupráce s krajanskými organizacemi, kterým pomáhala při organizaci akcí, ať už finančně, zajištěním prostoru, nebo zprostředkovávala komunikaci s úřady v České republice (např. při žádostech o neinvestiční dotace poskytované Ministerstvem zahraničních věcí).³⁰⁴ V případě potřeby podpořila ambasáda i další aktivity spolků, které v Británii propagovaly českou kulturu.³⁰⁵

Amatérský pěvecký kroužek londýnského Sokola Hlahol Londýn vznikl na podzim 1989, ještě před listopadovým převratem, z podnětu Evy Pinkavové, tehdejší vedoucí zábavního výboru Sokola Londýn, a jejího muže Jana Křesadlo (vlastním jménem Václav Jaroslav Karel Pinkava).³⁰⁶ V netradičně uskupeném smíšeném sboru byly obsazeny hlasy prvního a druhého altu (kontraaltu), tenoru a basu. Jeho poloha a zvuk stály na pomezí konvenčního smíšeného sboru a mužského sboru. Široký repertoár Hlaholu obsahoval

³⁰¹ Historie českých spolků v Londýně spadá do druhé poloviny 19. století. První spolek – Česko-moravský spolek čtenářský – založil v Londýně roku 1869 český rodák Adolf Vilém Straka. KOCOUREK, Milan. Češi ve světě – Velká Británie. In. *Krajane.net* [online]. 23. dubna 2008.

Dostupné z: <http://krajane.radio.cz/articleDetail.view?id=1291> [cit. 2015-03-27].

³⁰² V dané době vznikla také společnost British Czech and Slovak Association. Společnost byla založena roku 1990 v Londýně na tehdejším československém velvyslanectví. K její registraci do seznamu britských charitativních organizací došlo v roce 1995, s cílem zvyšovat povědomí veřejnosti v Británii o českém a slovenském životě ve všech jeho aspektech, tedy v oblastech historie, umění, literatury, ekonomiky, politiky a vědy, a to prostřednictvím rozhovorů, vydávání časopisu, společenských akcí a informačních bulletinů. Dle finančních možností pořádala British Czech and Slovak Association pravidelně různé společenské akce – divadelní představení, rozhovory a debaty s hosty z různých oborů, promítání filmů, výstavy. Z dostupných materiálů společnosti však nebyly zjištěny informace o žádném koncertě, který by *British Czech and Slovak Association* pořádala; na šíření české hudební kultury v Londýně se společnost nepodílela. WILLOUGHBY, Ian. British Czech and Slovak Association going strong despite 1993 split. *Radio Prague* [online]. 2003. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curaffrs/british-czech-and-slovak-association-going-strong-despite-1993-split> [cit. 2014-11-10].

³⁰³ Kultura, krajané a školství. *Ministerstvo zahraničních věcí: Velvyslanectví České republiky v Londýně* [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/london/cz/kultura_skolstvi/index.html [cit. 2014-09-05].

³⁰⁴ Kultura, krajané a školství. *Velvyslanectví České republiky v Londýně* [online]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/london/cz/kultura_skolstvi/index.html [cit. 2014-10-17].

³⁰⁵ Vlastní rozhovory s Jarmilou Karasovou, Londýn, 18. srpna 2014, Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014 a Natašou Newton, Praha, 13. října 2014.

³⁰⁶ PINKAVA, Václav. O pěveckém kroužku londýnského Sokola. In. *VII. slet Paris (5. – 8. VII. 1990)*, r. 40, č. 7, 8, září/říjen 1990. Ústředí Československého Sokolstva v zahraničí.

nejen lidové písně a koledy, ale také Dvořákovy *Moravské dvojzpěvy* nebo starý chorál *Dočkali jsme času svítání*.³⁰⁷ Hlahol vystupoval nejméně dvakrát do roka, nejčastěji na československém a posléze českém velvyslanectví v Londýně, navíc zpíval u příležitosti státních svátků či při oslavách Jana Amose Komenského.

První koncert tělesa, které čítalo okolo osmnácti zpěváků, se uskutečnil 19. prosince 1989.³⁰⁸ Na vystoupení se podílel skladatel Antonín Tučapský s manželkou, pěvkyní Beryl Tučapskou. Dalším uměleckým počinem se stal koncert v březnu 1990 u příležitosti návštěvy prezidenta Václava Havla v Londýně (21. března 1990).³⁰⁹ V kostele ve Farm Street zazpíval Hlahol Smetanův *Slavnostní sbor* v úpravě Jana Křesadlo. Pěvecký kroužek prezentoval českou vokální hudbu i na sletové akademii v Paříži dne 7. července 1990, kde vystoupil se dvěma pásmy národních písní nazvanými *Od Šumavy k Tatrám*.³¹⁰

Dobročinná organizace Anglo-Czechoslovak Trust vznikla v roce 1990 s cílem rozšiřovat ve Velké Británii povědomí o české hudbě tím, že umožňovala mladým českým a slovenským studentům cestovat a vystupovat v Londýně a navazovat zde kontakty se studenty z celého světa.³¹¹ Nadaci založila a řídila Nataša Newton.³¹² Přestože nadšení pro

³⁰⁷ E-mailová korespondence s dr. Evou Pinkavovou, manželkou Václava Pinkavy, ze dne 22. června 2014.

³⁰⁸ PINKAVA, Václav. O pěveckém kroužku londýnského Sokola. In. *VII. slet Paris (5.–8. VII. 1990)*, r. 40, č. 7, 8, září/říjen 1990. Ústředí Československého Sokolstva v zahraničí, s. 204–206.

³⁰⁹ Tamtéž.

³¹⁰ PINKAVA, Václav. O pěveckém kroužku londýnského Sokola. In. *VII. slet Paris (5.–8. VII. 1990)*, r. 40, č. 7, 8, září/říjen 1990. Ústředí Československého Sokolstva v zahraničí, s. 204–206.

Hlahol London existoval ještě pár let po smrti svého zakladatele v roce 1995. Vedení a organizace sboru se ujala Pinkavova choť Eva Pinkavová. Činnost sboru po roce 1998 postupně ochabovala, až Hlahol zcela zanikl. „Existovali jsme nějaký čas ještě jaksi ideově, když jsme byli požádáni, abychom občas tradičně zapívali při našich příležitostných setkáních bývalých emigrantů, exulantů a čerstvých návštěvníků z vlasti po tzv. sametové revoluci, například každoročně při oslavách 28. října na vyslanectví, ale pravidelné zkoušky sboru vymizely, lidé, členové sboru, mohli zase cestovat svobodně do vlasti, a tak sbor ztratil svůj původní účel a důležitost pro krajanskou komunitu. Později pro špatnou docházku členů sboru, kteří ještě v cizině zbyli, jsem nakonec pravidelné týdenní zkoušky dočasně, a jak se ukázalo později, trvale musela zrušit, i když mnozí emigranti vzpomínali nostalgicky na vystoupení Hlaholu Londýn a přáli si, abychom svou činnost zase obnovili. Sbor Hlahol jaksi zmizel do ztracena, původní důvod jeho existence neexistoval a smrt jeho zakladatele v roce 1995 a později nový personál na vyslanectví, který neznal naši historii a neposkytoval tak ochotně pro vystoupení sboru přístřeší, byly dvěma hlavními důvody zániku pravidelných vystoupení sboru Hlahol Londýn,“ přiblížila okolnosti zániku tělesa paní Pinkavová. E-mailová korespondence s Evou Pinkavovou ze dne 5. září 2014.

³¹¹ About Us. *Anglo Czechoslovak Trust* [online]. Dostupné z:

http://www.actrust.pwp.blueyonder.co.uk/about_us.html [cit. 2014-09-04].

³¹² Nataša Newton (1950) se v roce 1972 provdala za anglického rozhlasového pracovníka v Českém rozhlase. Od roku 1978 do roku 2013 trvale žila v Londýně. V Anglii pracovala jako učitelka českého jazyka a hudby, významně se zapojila do organizace hudebního života a propagace české hudby a umění v Londýně. WILLOUGHBY, Ian. Natasa Newton – helping young Czech and Slovak musicians play in the UK. *Rádio Praha: One on One* [online], 2006.

Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/one-on-one/natasa-newton-helping-young-czech-and-slovak-musicians-play-in-the-uk> [cit. 2014-10-13]; vlastní rozhovor s Natašou Newton dne 13. října 2014.

zřízení Anglo-Czechoslovak Trust nebylo dle vlastních slov Nataši Newton „vlasteneckého charakteru, nýbrž pramenilo ze skutečnosti, že se v Londýně něco děje“,³¹³ znamenaly politické změny v Československu důležitý moment, jelikož bylo možné volně vyjíždět do západních zemí. První počín Newton představovala organizace koncertu české hudby v Royal Albert Hall dne 2. června 1990, symbolicky naplánovaného na den prvních tzv. svobodných voleb v Československu. Další činnost a směřování nadace podnítila účast dcery Nataši Newton na North London Music Festival v roce 1991. „Uvědomila jsem si, že umožnit studentům účast na festivalu je něco, co bych pro ně mohla udělat [...]“.³¹⁴ V roce 1992 začala úzká spolupráce Anglo-Czechoslovak Trust s North London Music Festival, kterého se v prvním roce zúčastnilo 43 studentů z Československa. V rámci festivalu byly vytvořeny dvě speciální kategorie pro českou a slovenskou hudbu. Účastníci měli možnost vystupovat ve foyer National Theatre, Barbican Centre i Royal Albert Hall. Dne 13. května 1993 například soutěžící koncertovali na slovenské ambasádě v Londýně. Na koncertě zazněla díla českých a slovenských skladatelů.³¹⁵

V průběhu let se pozvolna ztrácel prvotní smysl nadace umožnit studentům hudby prakticky poprvé vycestovat, vystoupit v Londýně a navázat kontakty. Mladí umělci měli stále více možností studia a práce v Anglii.³¹⁶ Svými aktivitami v podobě pořádání veřejných koncertů přispívala Anglo-Czechoslovak Trust k šíření české hudby v Londýně a zároveň podněcovala prostřednictvím soutěže zájem o tvorbu českých skladatelů u studentů hudby z celého světa.

³¹³ Vlastní rozhovor s Natašou Newton, Praha, 13. října 2014.

³¹⁴ Vlastní rozhovor s Natašou Newton, Praha, 13. října 2014.

³¹⁵ Koncert na slovenské ambasádě. *Newsletter: The Dvořák Society for Czech and Slovak Music*. 1993, č. 25, s. 5. Spolupráce s North London Music Festival vydržela do roku 1995. S rostoucím zájmem studentů z českých, slovenských i britských hudebních škol došlo v roce 1996 k vytvoření vlastní samostatné soutěže. Podmínkou účasti bylo přednesení alespoň jedné české skladby. Kromě českých a slovenských hudebníků se do soutěže hlásili studenti londýnských hudebních škol z celého světa – Španělé, Japonci, Rusové, Britové. Každoroční součástí festivalu byl také tzv. koncert vítězů v Praze, který se konal v prostorách Thun-Hohenštejnského paláce, později v sále Lichtenštejnského paláce. Vlastní rozhovor s Natašou Newton, Praha, 13. října 2014.

³¹⁶ Jubilejní koncert k 20. výročí nadace se konal 27. června 2010 v londýnské Wigmore Hall za účasti českých hudebníků a někdejších účastníků soutěže Karla Dohnala (klarinet), Václava Vonáška (fagot), Jany Vonáškové-Novákové (housle) a Lady Valešové (klavír), kteří zahráli výhradně česká díla. Program vypadal následovně: Miloslav Ištván: *Sonáta pro klarinet a klavír* (1954), Karel Janovický: *Sonáta pro fagot a klavír* (2005), Bedřich Smetana: *Z mého domova* (1880), Josef Suk: klavírní cyklus *Jaro*, op. 22a, (1902), Zbyněk Matějů: *Smorfia (Škleb)* pro klarinet a klavír (1988), Karel Janovický: *Duo pro housle a fagot č. 1* (2004), Leoš Janáček: *V mlhách* (1912). Po roce 2010 činnost nadace fakticky zanikla. Zatím poslední koncert se uskutečnil na slovenské ambasádě v Londýně dne 5. září 2013, na kterém vystoupil Ladislav Pala a Ladislav Fanzowitz. Od října 2013 žije zakladatelka a hlavní organizátorka všech akcí v Praze, chod nadace v Londýně nemá kdo řídit. Vlastní rozhovor s Natašou Newton, Praha, 13. října 2014.

České Centrum Londýn je jedním z 22 center působících po celém světě. Mimo zahraniční sídla působí také ústředí všech center se sídlem v Praze, které zajišťuje jejich metodickou koordinaci a kontrolu pořádaných aktivit.³¹⁷ Všechna Česká centra jsou příspěvkovými organizacemi zřízenými Ministerstvem zahraničních věcí České republiky s cílem propagovat Českou republiku a českou kulturu v zahraničí. Česká centra tak přinášejí do zahraničí český kulturní program, který je zaměřený na výtvarné umění, architekturu a design, hudbu, film, divadlo, literaturu. Kromě kulturních akcí nabízejí výuku českého jazyka nebo provoz knihoven s českou literaturou. Svou činností mají šířit povědomí o České republice a její kulturní scéně.³¹⁸

České centrum Londýn působí ve Velké Británii od roku 1993. Jeho činnost je hrazena z finančních prostředků zřizovatele a z finanční podpory partnerů, dále využívá centrum různých grantů a dotací od českých institucí.³¹⁹ Z hlediska propagace české hudby si České centrum Londýn vytyčilo cíl poskytovat zahraniční veřejnosti co nejvíce z české hudební scény, klasickou hudbu nejslavnějších českých skladatelů i poslední hudební trendy. Těchto cílů se dařilo dosahovat především prvních několik let po založení, kdy bylo Centrum situováno v budově s vlastními prostory pro pořádání kulturních akcí.³²⁰ Po přestěhování do domu na Harley Street a posléze do Long Acre v Covent Garden už nemělo České centrum vlastní sál a mnoho z aktivit převzaly krajanské spolky jako Emmy Destinn Foundation, Anglo-Czechoslovak Trust nebo Česká ambasáda, v jejichž prostorách byly koncerty organizovány. Hlavní činnost Českého centra Londýn spočívá v navazování kontaktů a případné finanční podpoře koncertů české hudby.

Jakou konkrétní pozici zastávala česká hudební kultura v Londýně, se pokusí objasnit následující kapitoly reflektující dílčí oblasti, jako jsou skladatelská produkce, interpretace a recepce české hudby včetně analytické části zaměřené na pět nejvýznamnějších specifických sfér hudby – operu, komorní a symfonickou hudbu, festivalovou produkci a rozhlas.

³¹⁷ *Česká centra* [online]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/> [cit. 2014-05-08].

³¹⁸ Tamtéž.

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ Rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

2. 1 Skladatelská tvorba

Produkci české hudby v Londýně ve vymezené dekádě zajišťovali především dva již jmenovaní exiloví skladatelé Karel Janovický a Antonín Tučapský. Oběma představitelům se kromě jiného podařilo v Londýně prosadit svou kompoziční činností.

Antonín Tučapský se profiloval zejména jako autor vokálních či vokálně-instrumentálních skladeb. Během života v Londýně napsal množství skladeb, z nichž do vymezeného období patří *Stabat Mater* (1988) pro alt, baryton, smíšený sbor a symfonický orchestr, dva smíšené sbory *Dva hymnické zpěvy* (1988), skladba *The seven Sorrows* pro smíšený sbor a housle (1989), kantáta pro sopránové sólo, smíšený sbor a symfonický orchestr *Mary Magdalene* (1991) či mše pro smíšený sbor *Missa Brevis* (1994). Instrumentální tvorbu pak reprezentují například *Six Bagatelles* (1984), *Concerto for Violin and Orchestra* (1992) nebo *Concertino for Piano and Strings* (1992), včetně opery o jednom dějství *The Undertaker* (1987).³²¹

Karel Janovický se jako skladatel věnoval kompozici moderní vážné hudby, a to především hudby komorní, kterou reprezentuje *Sonata for Bass Clarinet and Piano* (1984), *Trio for Guitars* (1986), *Terzina for Violin and Piano* (1988), *Sonata for Solo Cello* (1989), *Duo for Cellos* (1990), *Sonata for Bassett Horn and Piano* (1991), *Quartet for Strings* (1992), *Sonata for Piano* (1993) a další. Psal i skladby symfonické či sborové, z nichž do vytyčené dekády spadá *Four little fairy tales* pro dětský sbor a capella (1991).³²²

³²¹ KORBIČKA, MICHAEL. *Antonín Tučapský: skladatel a dirigent*. Olomouc, 2011. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

³²² VONÁŠKOVÁ-NOVÁKOVÁ, Jana. *Karel Janovický - život a dílo*. Praha, 2007. Diplomová práce. Akademie múzických umění v Praze; oficiální webové stránky Karla Janovického. *Karel Janovický* [online]. Dostupné z: <http://www.karel-janovicky.co.uk/pages/list-of-works.html> [cit. 2014-10-01].

2. 2 Interpretace

Prostřednictvím následujících pěti analytických kapitol o nejdůležitějších druzích hudební oblasti, které tvoří poměrně nesourodá skupina obsahující operu, symfonickou hudbu, komorní hudbu, festivalovou produkci a rozhlas, se práce snaží podat ucelný obraz o interpretaci české hudbě v Londýně v období 1984–1994. Jsou sledovány aspekty jako provozování děl českých skladatelů nebo vystoupení českých interpretačních umělců.

2. 2. 1 Opera

Od prvního uvedení české opery v roce 1935 do roku 1983 bylo v Londýně představeno celkem deset českých operních titulů, konkrétně Smetanova *Prodaná nevěsta* (poprvé 1935) a *Dalibor* (1976), Janáčkova *Káťa Kabanová* (1951), *Její pastorkyňa* (1956), *Příběhy lišky Bystroušky* (1961), *Věc Makropulos* (1964), *Z mrtvého domu* (1965) a *Výlety pana Broučka* (1978), Dvořákova *Rusalka* (1959) a *Julietta* (1978) Bohuslava Martinů. Většinu inscenací provedl tehdejší soubor Sadler's Wells, který byl v roce 1974 přejmenován na English National Opera;³²³ výjimku tvořila *Její pastorkyňa*, uvedená pouze souborem Royal Opera House, a *Prodaná nevěsta*, již provedla obě londýnská divadla.³²⁴

Londýnské scéně v letech 1984–1994 dominovaly dva operní domy:

- Royal Opera House
- English National Opera

Ty společně zprostředkovávaly prakticky veškerou operní produkci ve městě.³²⁵ Na základě odlišných struktur dramaturgických plánů a marketingových strategií zastávaly

³²³ Počátky English National Opera, původně Sadler's Wells, s nynějším sídlem v budově London Coliseum (St. Martin's Lane, Charing Cross, London WC2N 4ES), spadají do roku 1889. Do roku 1930 sídlila společnost v Sadler's Wells Theatre v severním Londýně. Během druhé světové války bylo divadlo uzavřeno a společnost podnikla turné po britských městech a obcích. Po válce se soubor vrátil do své domovské budovy a nadále se rozšiřoval. Z kapacitních důvodů požádalo vedení divadla v roce 1960 o větší prostory, které našlo v budově London Coliseum v centru Londýna, kam se společnost v roce 1968 přestěhovala. Společnost přestála několik návrhů na sloučení s Royal Opera House.

³²⁴ Performance database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/performances.aspx> [cit. 2014-11-27]. LYDFORD, Annie. *History of English National Opera: Databáze inscenací*. Londýn, 30. dubna 2014.

³²⁵ Operní produkci v metropoli doplňovala nepravidelně pořádaná představení londýnských hudebních škol a akademií (Royal Academy of Music, Royal College of Music, Guildhall School of Music and Drama). Od roku 1980 pak nově založené komorní scény Almeida Theatre.

jmenované scény své specifické místo v londýnské hudební kultuře, každá cílila na jinou diváckou základnu. Historicky starší scénu reprezentovala English National Opera (London Coliseum, St Martin's Lane, Londýn WC2N 4ES), přesto známějším a na bohatou tradici navazujícím operním divadlem zůstávalo Royal Opera House (Bow Street, Londýn WC2E 9DD) sídlící v centrálním londýnském distriktu Covent Garden. Scéna založená roku 1946 jako Operní společnost v Covent Garden nesla tento název do roku 1968, kdy došlo k rozšíření scény a změně názvu na Royal Opera House.³²⁶

2. 2. 1. 1 Royal Opera House, English National Opera a provozování české hudby

Vedení Royal Opera House následovalo v mnoha směrech počínání předních světových operních domů, ať už způsobem získávání finanční podpory ze soukromého sektoru, skladbou repertoáru, nebo volbou jazyka představení, zacílení na publikum, či počtem repríz.

Ve druhé polovině 20. století přijalo Royal Opera House trend velkých divadel anglosaského prostoru uvádět opery v originálním jazyce. Tato tendence se na hlavních světových scénách prosazovala postupně od počátku 20. století z důvodu (1) nedostatku původního repertoáru v angličtině, (2) snahy zjednodušit mezinárodní mobilitu špičkových interpretů, kteří se v době překladů museli tutéž roli učit v několika jazycích, a (3) z uměleckého důvodu, což znamenalo zohlednění úzké vazby hudby s melodií řeči, významem jednotlivých slov či zvukovou kvalitou hlásek, kterou nelze v překladu nikdy zcela dodržet.³²⁷ Vedle italštiny zněly opery taktéž ve francouzštině a v němčině, jazyky jako ruština nebo čeština přišly na řadu později.

³²⁶ V budově Royal Opera House sídlí soubory královské opery (Royal Opera), královského baletu (Royal Ballet) a orchestr operního domu (Orchestra of the Royal Opera House). Opera má k dispozici v pořadí již třetí budovu, když první dvě podlely požárům (1808 a 1856). Provoz v současné budově byl zahájen dne 15. května 1858 operou *Hugenoti* Giacomo Meyerbeera. V důsledku neustále se zvyšujícího počtu uváděných oper (zejména německých a francouzských) došlo v roce 1892 k přejmenování divadla na Royal Opera House. V průběhu první světové války sloužilo divadlo jako úložiště nábytku pro Ministerstvo práce a během druhé světové války se z Royal Opera House stal taneční sál (Mekka Dance Hall). Po válce byla pozvána baletní skupina Sadler's Wells Ballet tanečnice Ninette de Valois, aby se stala stálým divadelním souborem, který dne 20. února 1946 zahájil novou éru Royal Opera House baletem Petra Iljiče Čajkovského *Šípková Růženka*. V té době neexistovala operní společnost vhodná k angažování, proto se sestavení nového operního souboru ujalo samo vedení divadla. V roce 1946 byl rovněž zřízen nový orchestr (Orchestra of the Royal Opera House). První představení se spoluúčastí baletního souboru proběhlo v prosinci 1946 a na programu byla *The Fairy Queen (Královna víl)* Henry Purcella. Debut nově vzniklého operního souboru se uskutečnil 14. ledna 1947 provedením opery George Bizeta *Carmen*.

³²⁷ MÁLEK, Václav. *Problematika operního překladu*. Olomouc, 2012. Dostupné z: https://theses.cz/id/onp6jx/VaclavMalek_bc_opera.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, s. 18, 19 a 47.

K inscenaci české opery v původním jazyce přistoupil v Londýně poprvé soubor Royal Opera House v roce 1986; dne 17. listopadu 1986 uvedl Janáčkovu *Její pastorkyni* v českém originále. Do obou hlavních ženských rolí byly obsazeny české pěvkyně Eva Randová (Kostelnička) a Gabriela Beňačková (Jenůfa), kterou nakonec vystřídala americká sopranistka Ashley Putnam.³²⁸ V lednu 1987 otiskly londýnské noviny *The Musical Times* odbornou recenzi Johna Tyrrella, jenž zdůraznil mimořádný výkon Evy Randové v roli Kostelničky. Vyhlášený monolog ve druhém aktu, kdy se rozhodne utopit Jenůfino dítě, označil za jeden z nejpůsobivějších momentů představení.³²⁹ Mimo jiné se ve svém příspěvku pozastavil nad sporností překladu promítaných anglických titulků.³³⁰ V Londýně zůstala *Její pastorkyňa* jedinou českou operou nastudovanou v originálním jazyce až do uvedení *Káti Kabanové*, opět v Royal Opera House, v březnu roku 1994.³³¹ Není bez zajímavosti, že u nastudování českých operních titulů v původním jazyce zůstala Eva Randová jedinou českou pěvkyní přizvanou ke spolupráci.³³² Randová zpívala v obou inscenacích *Její pastorkyně* v letech 1986 a 1988 roli Kostelničky a v nastudování *Káti Kabanové* ztvárnila ve všech sedmi produkcích postavu Marfy Ignatěvny Kabanové (Kabanichy).³³³ Ostatních úloh se zhostili britští či jiní zahraniční pěvci. Randová zároveň reprezentovala jedinou zástupkyni českého operního umění v Londýně, kterou k hostování ve vytyčeném období vyzvala operní scéna Royal Opera House. English National Opera naproti tomu spolupracovala výhradně s anglickými umělci. Žádný jiný český pěvec či pěvkyně v letech 1984–1994 s londýnskými operními domy nespolečně spolupracovali.

Při nácviu děl v češtině, ať už se jednalo o operu, nebo sborovou skladbu, si londýnské soubory zvaly ke spolupráci jako fonetického poradce Karla Janovického. Ten

³²⁸ Kompletní obsazení: Ashley Putnam (Jenůfa), Eva Randová (kostelnička Buryjovka), Philip Langridge (Laca Klemeň), Neil Rosenshein (Števa Buryja), Elizabeth Bainbridge (stařenka Buryjovka), Linda Kitchen (Jano), Brian Kemp (stárek), Juliet Oppenheimer (Barena), Elizabeth Sikora (pastuchyňa), Eric Garrett (rychtář), Maureen Morelle (rychtářka), Claire Powell (Karolka), Nada Pobjoy (tetka), Gwynneth Price, Anthony Smith (vesničaná). Performance database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/performance.aspx?performance=12041&row=0> [cit. 2015-05-11].

³²⁹ TYRRELL, John. Music in London: Jenůfa. *The Musical Times*. 1987, r. 128, č. 1727.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ The Royal Opera uvedla ve vymezeném období 1985–1995 *Její pastorkyni* v českém originále v letech 1986 (jedno představení), 1988 (jedno představení) a 1993 (šest představení). Performance Database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=4163&row=1> [cit. 2014-08-07].

³³² TYRRELL, John. Music in London: Jenůfa. *The Musical Times*. 1987, roč. 128, č. 1727, s. 33.

³³³ Kompletní obsazení *Káti Kabanové* ze dne 4. března 1994: Christopher Ventris (Váňa Kudrjáš), Anna Cooper (Glaša), Gwynne Howell (Savěl Prokofjevic Dikójj), Keith Olsen (Boris Grigorjevič), Elizabeth Sikora (Fekluša), Eva Randová (Marfa Ignatěvna Kabanová), Kim Begley (Tichon Ivanyč Kabanov), Elena Prokina (Káťa), Monica Groop (Varvara), Gordon Sandison (Kuligin), Jean Tredaway (žena), Neil Griffiths (opilec). Performance database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/performance.aspx?performance=12449&row=0> [cit. 2015-05-11].

k otázce náročnosti nácvičku české opery v originálním jazyce pro zahraniční pěvce uvedl: „[...] vůbec to není těžké! Tady pracujete s lidmi, kteří se od začátku svých studií učí italský, francouzský nebo německý repertoár od rodilých fonetiků. Takže fonetika je pro ně snadná. Zadruhé, oni mají cvičené mozky. To jsou lidé, kteří se naučí tříhodinovou operu zpívat za týden z paměti. [...] Pro obyčejného Angličana je ale čeština samozřejmě velmi odlehlá a je pro něj velmi těžká. Pro zpěváky ale ne.“³³⁴ Za nejnáročnější naopak Janovický označil spolupráci s ruskými pěvci, kteří se často mylně domnívají, že češtinu, kterou cítí jako blízký jazyk, zvládnou přirozeně snadno, avšak jejich způsob tvorby hlásek se liší.³³⁵ Uvedení dvou jmenovaných českých oper v originálním jazyce patřilo tedy ve sledovaném období k výjimkám.³³⁶

Soubor English National Opera pak ve své strategické koncepci soustavně setrval v uvádění oper pouze v anglickém překladu, obdobně jako například New York City Opera v New Yorku, berlínská Komische Opera, Volksoper ve Vídni, pařížský Théâtre national de l'Opéra-Comique v Paříži nebo Staatstheater am Gärtnerplatz v Mnichově.

Otázka překladu českého originálu se jevila jako vysoce aktuální, ať už se jednalo o nastudování české opery v originálním jazyce s titulky, nebo v anglickém překladu. Objevovaly se polemiky o kvalitě překladu a o tom, nakolik překlady vystihují obsahovou, jazykovou či emocionální stránku originální verze. Úskalí práce překladatelů v tomto smyslu vystihl ve své stati Bohumil Mathesius slovy: „Hlavní a nejdůležitější věcí je mi vystihnout záměr autorův [...] Pak teprve je možno vybrat ze zásobárny vlastního jazyka onen jazykový klíč, který se dané věci hodí, přepnout ji, tak říkajíc, z klíče originálního jazyka na klíč jazyka překladového a překládat ducha díla, ne literu, ne slova a věty, ale myšlenky a city, ne třeba tímž rozměrem jako autor, ale jeho obdobou, která by vzbudila u mého čtenáře či posluchače stejné pocity. Taková transpozice díla, nebo chcete-li přebásnění, umí, trvám, mazávat rozdíly jazyků, epoch, místních podmínek, úrovně literární a literárních tradic.“³³⁷ Oslovení britští příznivci české operní tvorby Mark Todd a Patrick Lambert shodně preferovali nastudování oper v originálním jazyce, přičemž

³³⁴ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Karel Janovický přes půl století propaguje českou hudbu ve Velké Británii. Rozhovor s Karlem Janovickým. *Český rozhlas: Krajané* [online]. 3. ledna 2012. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/karel-janovicky-pres-pul-stoleti-propaguje-ceskou-hudbu-ve-velke-britanii> [cit. 2014-08-27].

³³⁵ Vlastní rozhovor s Karlem Janovickým, Londýn, 21. srpna 2014.

³³⁶ V českém jazyce byla *Prodaná nevěsta* v Anglii uvedena např. na *Glyndebournském operním festivalu* v roce 1999. About Us: Performance database. *Glyndebourne* [online]. Dostupné z: <http://glyndebourne.com/discover/performance-database> [cit. 2014-10-27].

³³⁷ MATHESIUS, Bohumil. *Básníci a buřiči: výbor ze statí o literatuře*. Praha: Lidové nakladatelství, 1975. s. 222. ISBN 26-061-75.

vycházeli z předpokladu, že diváci budou mít k dispozici programy s dějem opery, případně anglické titulky.³³⁸

Strategie obou operních domů se rozcházely i v otázce repertoárové pestrosti. Zatímco English National Opera upřednostňoval více operních titulů s menším počtem repríz s cílem překvapovat a přinášet divákům neustále něco nového, držel se Royal Opera House výhradně osvědčených titulů s vyšším počtem opakování, které zajišťovaly vysoký prodej vstupenek, zaplněné hlediště, a tudíž finanční zisk.

Dalším bodem strategického řízení, ve kterém se obě hlavní operní scény v Londýně lišily, představovala cenová politika vstupenek. V porovnání s Royal Opera House se English National Opera vyznačovala nižší cenou vstupného, která měla pro operní dům klíčový význam pro zajištění nárůstu stálého publika v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století.³³⁹ Vlivem politiky britské premiérky Margaret Thatcher v osmdesátých letech se vývoj obrátil.³⁴⁰ Thatcher prosadila výrazné snížení financí určených k podpoře hlavních uměleckých organizací včetně operních domů. Zpráva Arts Council o opeře z července 1985 zdůraznila, že růst publika byl nesporně spojen s cenami vstupenek. V Londýně, kde jejich ceny během pětiletého období (1980–1985) vzrostly o 16 %, počet návštěvníků opery klesal.³⁴¹ Scéně English National Opera se nicméně podařilo udržet nižší cenu vstupenek v porovnání s divadlem Royal Opera House.

Výše finanční podpory se promítala do skladby dramaturgických plánů operních domů, respektive do počtu zařazených českých oper. Od konce druhé světové války, včetně sledovaného období, převládal v Evropě (včetně Velké Británie) model, kdy byla stálá operní divadla vlastněna nebo kontrolována veřejnoprávními subjekty – státem, městy či jinou právníckou osobou – a jejich provoz byl částečně dotován z veřejných prostředků. Výše státní subvence se v jednotlivých zemích lišila, obecně však platila tendence podporu snižovat. Například subvence Nizozemské opery v Amsterdamu činila až 90 % potřebných financí, podíl kolem 70–80 % byl běžný v Německu a ve Francii,³⁴² ve Velké Británii dosahovala výše okolo 30 %.³⁴³ Milánskou La Scalu stát dotoval ze 40 %³⁴⁴ a ještě

³³⁸ Vlastní rozhovor s Markem Toddem a Patrickem Lambertem, Londýn, 22. srpna 2014.

³³⁹ GILBERT, Susie. *Opera for everybody: the story of English National Opera*. London: Faber and Faber, 2009, ISBN 0571224938.

³⁴⁰ Funkci premiérky Spojeného království zastávala v období 4. května 1979 – 28. listopadu 1990.

³⁴¹ GILBERT, Susie. *Opera for everybody: the story of English National Opera*. London: Faber and Faber, 2009, s. 582. ISBN 0571224938.

³⁴² PAYNE, Nicholas. Opera in the marketplace. In: COOKE, Mervyn. *The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 311. ISBN 978-0-521-78009-4.

³⁴³ PAYNE, Nicholas. Opera in the marketplace. In: COOKE, Mervyn. *The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-0-521-78009-4. S. 311;

menší veřejný příspěvek získávala operní divadla například v Austrálii a Jižní Africe, v Japonsku nebo Americe pak veřejný podíl činil okolo zanedbatelných 4 %.³⁴⁵ Důležitý zdroj financí tak stále výrazněji představovaly soukromé dary a sponzorství, které se kromě Spojených států (46 % příjmů operních divadel)³⁴⁶ rozšířily právě na britských ostrovech, a v případě Royal Opera House činily 21 % potřebných příjmů.³⁴⁷ Jakým způsobem se tedy konkrétně projevil model financování londýnských operních domů do jejich dramaturgie?

Londýnský Royal Opera House, stejně jako americká divadla, financovaná ze soukromých zdrojů, preferoval spíše osvědčený mezinárodní repertoár, tradiční realistickou režii i výpravu, přičemž ve velké míře využíval kultu pěveckých hvězd. Tímto počínáním divadlo přirozeně cílilo na širokou veřejnost, aby si zajistilo dostatečnou obsazenost divadla a maximalizovalo prodej vstupenek. Státem bohatě dotovaná divadla francouzská nebo německá obdobné problémy neřešila a mohla si dovolit uvádět novinky nebo opomíjený historický repertoár, s inovativními přístupy v oblasti režie či výpravy.³⁴⁸ V repertoáru operního souboru Royal Opera House, který každoročně přinesl v průměru sedmáct operních titulů, fakticky dominovala německá a italská díla, jež doplňovala tvorba francouzská, a objevilo se i několik titulů anglických. Ruská opera, podobně jako opera česká stála zcela v pozadí zájmu.

Druhá londýnská scéna uváděla v období 1984–1994 průměrně dvacet titulů za rok, přičemž taktéž jednoznačně převažovaly opery německé a italské. Na rozdíl od Royal Opera House však soubor English National Opera věnoval značnou pozornost tvorbě anglicky mluvících autorů, o niž byl větší zájem než o operu francouzskou. Ruské a české

Annual Review [online]. London: Royal Opera House, Covent Garden, 2011 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: http://www.roh.org.uk/uploadedFiles/About_the_Royal_Opera_House/Annual_Review/annualreview0910.pdf.pdf.

³⁴⁴ OWEN, Richard. Is it curtains for Italy's opera houses? *Times online* [online]. 2010 [cit. 2014-08-04].

Dostupné z:

<https://login.thetimes.co.uk/?gotoUrl=http%3A%2F%2Fwww.thetimes.co.uk%2Fto%2Farts%2Fmusic%2Fclassical%2F>

³⁴⁵ PAYNE, Nicholas. Opera in the marketplace. In: COOKE, Mervyn. *The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 311. ISBN 978-0-521-78009-4.

³⁴⁶ PAYNE, Nicholas. Opera in the marketplace. In: COOKE, Mervyn. *The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 311. ISBN 978-0-521-78009-4.

³⁴⁷ *Annual Review* [online]. London: Royal Opera House, Covent Garden, 2011 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: http://www.roh.org.uk/uploadedFiles/About_the_Royal_Opera_House/Annual_Review/annualreview0910.pdf.pdf; Hands in their pockets. *The Economists* [online]. 2001 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: http://www.roh.org.uk/uploadedFiles/About_the_Royal_Opera_House/Annual_Review/annualreview0910.pdf.pdf

³⁴⁸ Hands in their pockets. *The Economists* [online]. 2001. Dostupné z: http://www.roh.org.uk/uploadedFiles/About_the_Royal_Opera_House/Annual_Review/annualreview0910.pdf.pdf [cit. 2014-08-04].

tvorbě pak sice patřil nejmenší prostor, avšak četnost jejich uvádění zůstala stále několikanásobně vyšší než v případě Royal Opera House.

2. 2. 1. 2 Analýza českého repertoáru

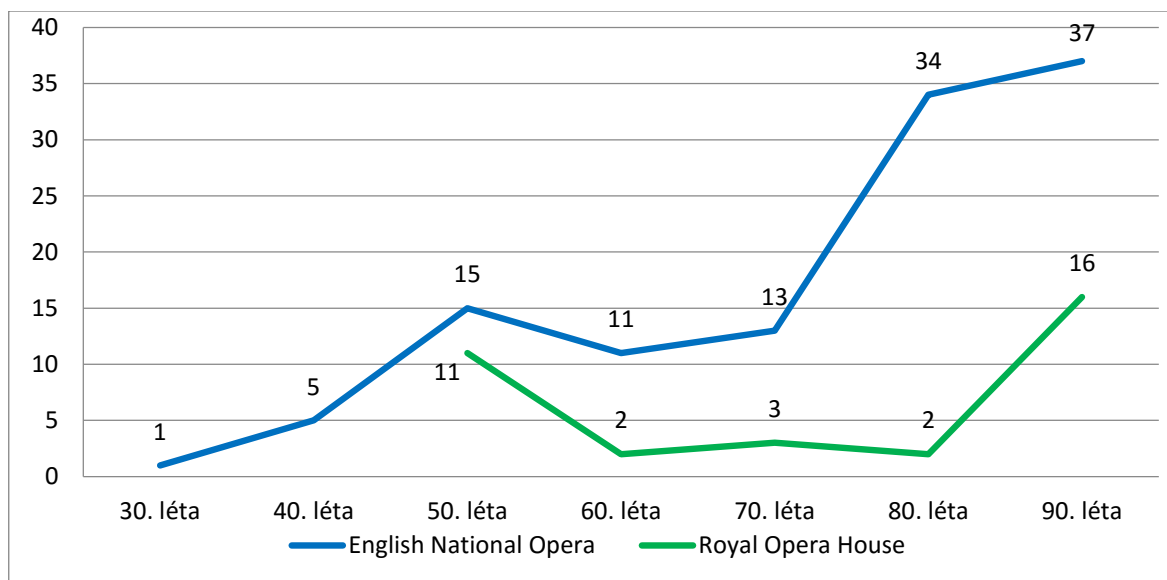
English National Opera si k uvádění českých oper odjakživa zachovávala vstřícnější přístup. Stejně tomu bylo i v letech 1984–1994. Konkrétní poměr mezi počtem provedení českých oper v English National Opera a Royal Opera House znázorňuje tabulka 2-1. Jak v období od prvního londýnského uvedení české opery (1935) do roku 1983, tak v letech 1984 až 1994 provedla English National Opera průměrně třikrát více českých titulů než konkurenční Royal Opera House. Z celkových 61 produkcí v letech 1935–1983 jich 45 odehrála English National Opera (74 %), soubor Royal Opera House provedl 16 představení (26 %). Při hodnocení tohoto poměru je však nezbytné zohlednit dobu vzniku obou operních scén. Zatímco soubor English National Opera začal pod názvem Sadler's Wells fungovat v posledním desetiletí 19. století, Royal Opera House vznikla o půl století později, po druhé světové válce, v roce 1946. Kratší doba provozu Royal Opera House se mohla stát příčinou nižšího počtu provedených oper, avšak tuto domněnku se nepodařilo prokázat. Porovnání počtu inscenovaných oper na obou operních scénách v dekádě 1984–1994 totiž naznačilo, že délka činnosti nepodmiňovala počet nastudovaných českých oper, nýbrž že Royal Opera House české opeře jednoduše nevěnovala takovou pozornost jako English National Opera.

Tabulka 2-1: Srovnání počtu uvedených českých oper v English National Opera a Royal Opera House

	1935–1983	1984–1994
English National Opera	45	61
Royal Opera House	16	23

Graf 2-2 dokumentuje počty uvedených českých oper v jednotlivých dekádách 20. století od uvedení první české opery ve třicátých letech. Modrá osa (English National Opera) ilustruje pozvolné zařazování českých titulů do repertoáru ve třicátých a čtyřicátých letech, následně jistou stagnaci v padesátých až sedmdesátých letech 20. století, která zároveň představovala konstatní uvádění českého repertoáru na londýnských operních scénách, po

kterém následoval prudký nárůst počtu inscenací českých oper v posledních dvou dekádách 20. století. Zásahu na tom neslo nejen neustávající uvádění Janáčkových oper na londýnských operních scénách, ale také muzikologické dílo Johna Tyrrella. Tyrrell svými články a studii o různých aspektech Janáčkovy tvorby bezesporu přispěl k jejímu pochopení a s ním spojenému přijetí a oblibě (viz kapitola 1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů). Zelená osa (Royal Opera House) vykazuje rozdílnou tendenci ve vývoji české opery na druhé londýnské scéně. Produkce českých oper zde započala v padesátých letech, a to zásluhou Rafaela Kubelíka, který do dramaturgie divadla český repertoár prosadil. Po jeho odchodu v šedesátých letech a v následujících sedmdesátých a osmdesátých letech zájem o českou operu ze strany vedení divadla zřetelně poklesl. O provozování českých oper v šedesátých a sedmdesátých letech se starala především scéna English National Opera, a to až do devadesátých let, kdy došlo k jejímu znovuoživení a prudkému nárůstu zájmu o ni také ze strany Royal Opera House. Zásluhou nepolevujícího úsilí jak ze strany interpretační, tak teoretické a propagační si česká opera, v čele s tvorbou Leoše Janáčka, získala přízeň odborné i laické veřejnosti. Toto zjištění dokazuje výše uvedené tvrzení, že v osmdesátých a následně devadesátých letech už české opeře náleželo v mezinárodním repertoáru pevné místo.

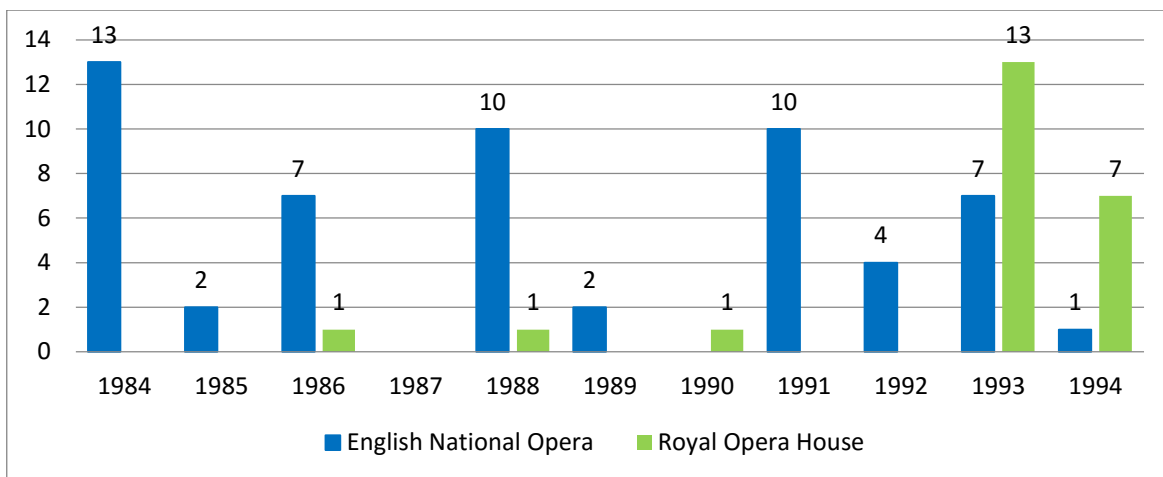
Graf 2-2: Vývoj četnosti provádění českých oper v Londýně ve 20. století

Ze zjištěných údajů vyplynula ještě jedna zajímavá a pro českou hudební kulturu v Londýně pozitivní skutečnost, a to zvýšení počtu inscenací českých operních titulů na obou londýnských scénách ve sledovaném časovém horizontu vůči předchozímu období. V Royal Opera House zaznamenal počet jejich uvedení významný nárůst, a to o celých 45 %. Do roku 1983 uvedla scéna Royal Opera House pouze dva české tituly – proběhlo šest představení *Její pastorkyně* v rozmezí padesátých a sedmdesátých let a deset představení *Prodané nevěsty* v padesátých a šedesátých letech 20. století, na které navázala nastudováním další české opery, *Příběhů Lišky Bystroušky* Leoše Janáčka, až v roce 1990.³⁴⁹ Na všeobecně se zvyšující diváckou poptávku po dílech českých tvůrců, především Leoše Janáčka, reagovalo divadlo fakticky až s příchodem operního ředitele Nicolase Payne v roce 1993. V dramaturgii Royal Opera House se totiž zcela zřetelně projevil Payneho blízký vztah k české operní tvorbě, především pak k dílu Leoše Janáčka (graf 2-3).³⁵⁰

Stejně jako English National Opera se Royal Opera House držela své dramaturgické koncepce. Při zařazení nového titulu do repertoáru rozhodovala jeho popularita mezi londýnskou operní veřejností.

³⁴⁹ Do dnešní doby pak Royal Opera House zařadila do repertoáru ještě *Řecké pašije* Bohuslava Martinů (poprvé 2000) a Dvořákovu *Rusalku* (2003). Historie opery *Řecké pašije* v Londýně však spadá již do roku 1957, kdy o její uvedení v Royal Opera House poprvé usiloval dirigent Rafael Kubelík. Vedení divadla se tehdy rozhodlo předložit operu komisi odborníků a na základě jejího verdiktu ji odmítlo. BŘEZINA, Aleš – DOSTÁLOVÁ, Růžena. *Řecké pašije – osud jedné opery: korespondence Nikose Kazantzakise s Bohuslavem Martinů*. Praha: Set Out, 2003. 229 s. ISBN 80-862-7728-3; JOHNSTON, Rosie. Out of the archives and onto the stage: Martinů's 'Greek Passion' revived. *Český rozhlas Radio.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/out-of-the-archives-and-onto-the-stage-martinus-greek-passion-revived> [cit. 2015-07-13].

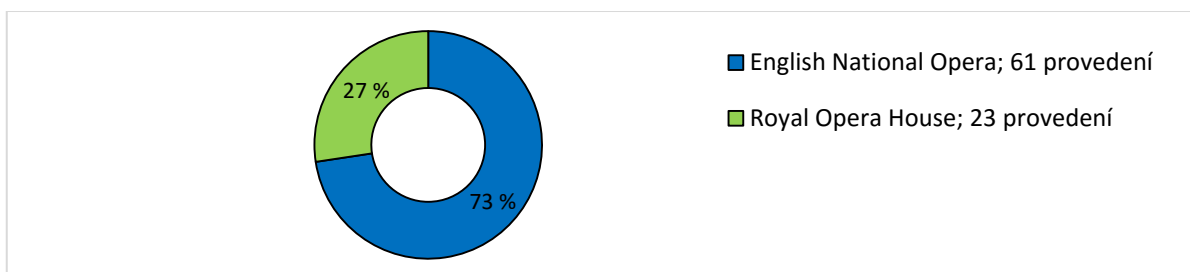
³⁵⁰ V rozhovoru s Michaelou Černou pro webový portál *Opera + Nicolas Payne* uvedl: První českou operou, kterou jsem jako dítě ve třináctiletých viděl, byla *Její pastorkyňa* v Covent Garden. Ta opera mi natolik učarovala, že jsem rodiče požádal o nahrávku k narozeninám a pak jsem se ji vlastně naučil zpaměti, aniž bych rozuměl češtině! Mé první setkání s českou operou bylo tedy skrze Janáčka a pak přišly další – *Prodaná nevěsta*, která představovala zase jiný způsob operní tvorby. Největší zjevení pak přišlo v roce 1964, kdy jsem na Edinburském festivalu, kde tehdy Národní divadlo hostovalo, zhlédl hned několik českých děl jako *Káťa Kabanovou*, *Věc Makropulos*, *Dalibora*, *Rusalku* a také *Vzkříšení* Jána Cikker. ČERNÁ, Michaela. Nicolas Payne: Bylo by pošetilé hrát pouze Tosku, Aidu nebo Carmen. *Opera +* [online]. Dostupné z: <http://operaplus.cz/nicolas-payne-bylo-by-posetile-hrat-pouze-tosku-aidu-nebo-carmen/> [cit. 2014-08-18].

Graf 2-3: Přehled počtu uvedení českých oper v jednotlivých letech 1984–1994

Počet provedení českých oper se ve vymezeném období mírně zvýšil také v English National Opera, ve kterém nárůst činil 7 %. Toto zjištění svědčí o tom, že po vytrvalém úsilí o prosazení české operní tvorby v Londýně (viz kapitola 1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů) se v osmdesátých letech 20. století české opeře definitivně podařilo prorazit a stát se nedílnou součástí operního repertoáru londýnských divadel.

Úhrnem došlo na obou londýnských operních scénách v letech 1984–1994 k 84 inscenacím českých oper, z nichž téměř tři čtvrtiny připravila English National Opera (graf 2-4). Konkrétně se na scéně English National Opera odehrálo jednašedesát představení (73 %) a soubor Royal Opera House jich připravil třiadvacet (27 %). Jinými slovy provedla English National Opera téměř třikrát více představení českých oper než konkurenční Royal Opera House.

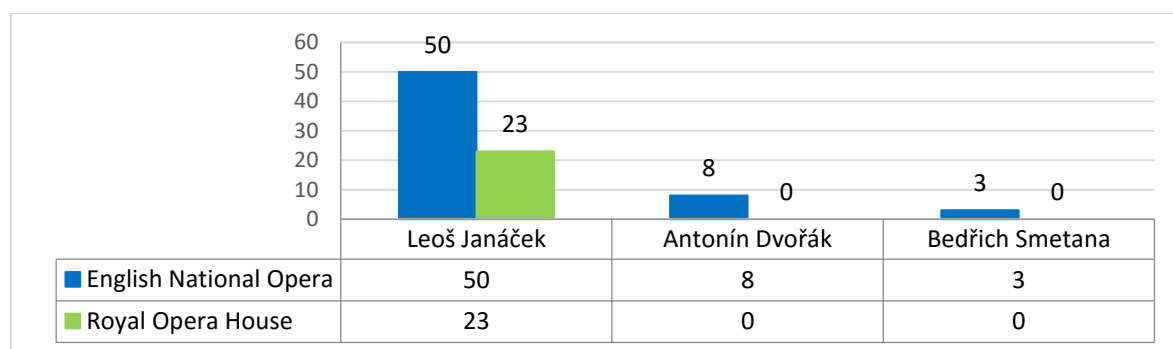

Graf 2-4: Srovnání počtu provedení českých oper v Londýně v letech 1984–1994

Mezi nastudovanými tituly měly své zastoupení pouze opery tří českých autorů: Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka (graf 2-5). K jednoznačně nejfrekventovanějším patřila díla Leoše Janáčka. V Royal Opera House představoval

moravský skladatel, s počtem třiatdvaceti uvedením, jediného českého reprezentanta ve vymezeném období (graf 2-5). Janáčková hudba na tamním jevišti zazněla navíc i v rámci baletního představení; v jednoaktovém baletu *Return to the Strange Land* použil český choreograf Jiří Kylián úryvky ze *Sonáty es moll 1. X. 1905* a *Po zarostlém chodníčku*.³⁵¹

V případě English National Opera nepředstavoval Janáček jediného českého zástupce, přesto jeho opery, s počtem padesáti inscenací, tvořily drtivou většinu české produkce (81 %) v tomto divadle. Operní soubor English National Opera dále osmkrát uvedl operu Antonína Dvořáka a třikrát operu Bedřicha Smetany (graf 2-5).

Graf 2-5: Zastoupení českých skladatelů v English National Opera a Royal Opera House v letech 1984 až 1994

Detailní rozpisy operních titulů a počty jejich provedení v English National Opera a Royal Opera House v tabulce 4-6 a grafu 4-7 dokládají, jak každý z operních domů důsledně dbal na dodržování své dramaturgické struktury, o níž již byla řeč. Během dekády 1984 až 1994 publiku nabídla English National Opera sedm titulů od Leoše Janáčka – *Příběhy lišky Bystroušky* (1988, 1991), *Věc Makropulos* (1984, 1988, 1989), *Výlety pana Broučka* (1992, 1993), *Káťu Kabanovou* (1985, 1989), *Její pastorkyni* (1994), *Osud* (1984, 1986) a *Zápisník zmizelého* (1986), dále *Rusalku* Antonína Dvořáka (1984, 1986, 1991) a ze Smetanovy tvorby nastudovala kromě *Prodané nevěsty* (1985, 1986) také *Dvě vdovy* (1993; tabulka 4-6). Rovněž soubor druhé londýnské operní scény striktně dodržoval svou dramaturgickou koncepci; soubor Royal Opera House uvedl pouze tři české opery od jediného skladatele – Leoše Janáčka – avšak s vyšším počtem repríz. Výběr oper *Příběhy lišky Bystroušky* (1990, 1993), *Káťa Kabanová* (1994) a *Její pastorkyňa* (1986, 1988 a 1993) vypovídal o jasné preferenci osvědčených titulů (tabulka 2-6).

³⁵¹ Balet byl v Royal Opera House uveden 11. dubna 1984, 9. března 1985 a 26. června 1986. Performance Database. *Royal Opera House: Collections Online* [online]. Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/production.aspx?production=4674&row=0> [cit. 2014-08-11].

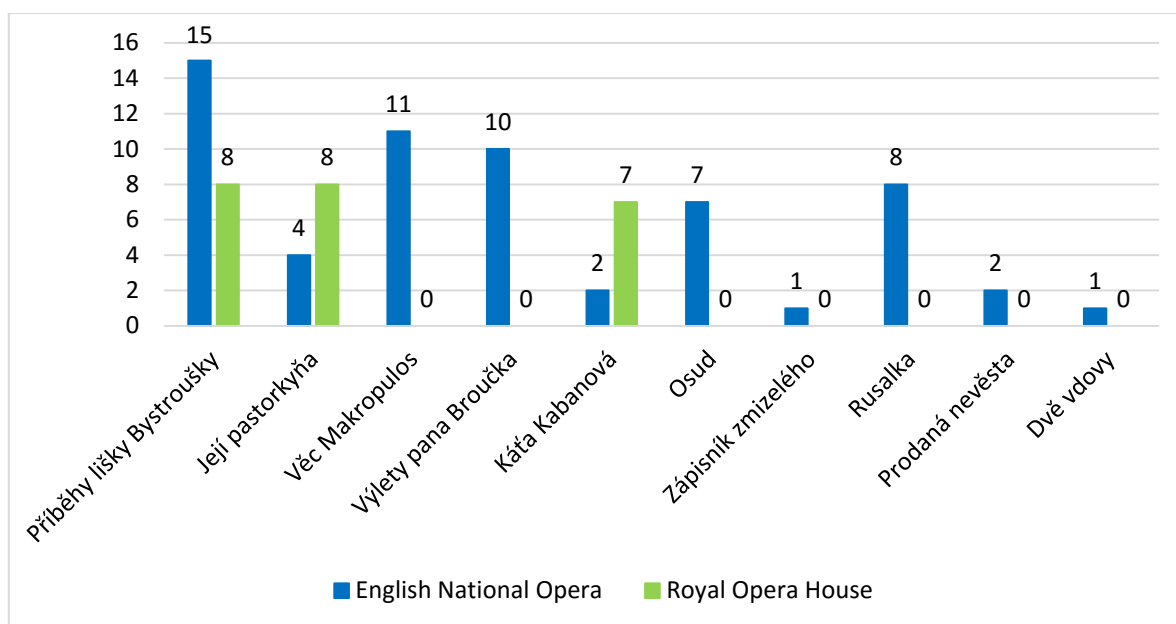
Tabulka 2-6: Podrobný rozpis uvedených českých oper v letech 1984–1994 v Londýně

Datum uvedení	Název	Autor	Místo provedení
8., 11., 13., 21., 25., 29. září 1984	Osud	Leoš Janáček	ENO
15. listopadu 1984	Rusalka	Antonín Dvořák	ENO
6. prosince 1984	Věc Makropulos	Leoš Janáček	ENO
4. dubna 1985	Prodaná nevěsta	Bedřich Smetana	ENO
14. listopadu 1985	Káťa Kabanová	Leoš Janáček	ENO
10. dubna 1986	Prodaná nevěsta	Bedřich Smetana	ENO
17., 20., 25., 28. června 1986	Rusalka	Antonín Dvořák	ENO
17. listopadu 1986	Její pastorkyňa	Leoš Janáček	ROH
19. prosince 1986	Osud	Leoš Janáček	ENO
19. prosince 1986	Zápisník zmizelého	Leoš Janáček	ENO
10. února 1988	Její pastorkyňa	Leoš Janáček	ROH
14., 19., 23., 30. dubna 1988	Věc Makropulos	Leoš Janáček	ENO
9., 15., 17., 20., 22., 24. června 1988	Příběhy lišky Bystroušky	Leoš Janáček	ENO
22. dubna 1989	Věc Makropulos	Leoš Janáček	ENO
25. srpna 1989	Káťa Kabanová	Leoš Janáček	ENO
7. června 1990	Příběhy lišky Bystroušky	Leoš Janáček	ROH
4. února 1991	Rusalka	Antonín Dvořák	ENO
1., 4., 10., 14., 18., 23., května 1991	Příběhy lišky Bystroušky	Leoš Janáček	ENO
1., 5., 13. června 1991	Příběhy lišky Bystroušky	Leoš Janáček	ENO
16., 18., 22., 31. prosince 1992	Výlety pana Broučka	Leoš Janáček	ENO
5., 8., 12., 15., 20., 23. ledna 1993	Výlety pana Broučka	Leoš Janáček	ENO
20., 22., 27., 29. dubna 1993	Její pastorkyňa	Leoš Janáček	ROH
5., 7. května 1993	Její pastorkyňa	Leoš Janáček	ROH
24., 29. června 1993	Příběhy lišky Bystroušky	Leoš Janáček	ROH
1., 2., 5., 7., 10. července 1993	Příběhy lišky Bystroušky	Leoš Janáček	ROH
20. prosince 1993	Dvě vdovy	Bedřich Smetana	ENO
4., 8., 10., 14., 17., 22., 25. března 1994	Káťa Kabanová	Leoš Janáček	ROH
8., 20., 23., 29. června 1994	Její pastorkyňa	Leoš Janáček	ENO

Janáčkovy opery v Londýně nesporně představovaly nejatraktivnější artikl z české operní tvorby. Mimořádnou pozici přitom hned z několika důvodů zastávala *Její pastorkyňa*, celosvětově považovaná za nejznámější a nejhranější Janáčkovu operu. Její jednotlivá nastudování vzbuzovala snad největší zájem veřejnosti i tisku. *Její pastorkyňa* v Londýně poprvé uvedl Rafael Kubelík v Royal Opera House. Na jeho tři inscenace z let 1956, 1958 a 1968 navázal Charles Mackerras, který ve stejném divadle operu provedl v letech 1972, 1974 a 1977. Po devíti letech, v roce 1986, se *Její pastorkyňa* stala první českou operou nastudovanou londýnskou Royal Opera House v originálním jazyce. Při její premiéře divadlo historicky poprvé použilo promítání titulků, respektive anglického překladu libreta

nad scénou, čemuž se ve své recenzi pro *The Daily Telegraph* obsáhle věnoval například Robert Henderson.³⁵² Veškerá následující provedení *Její pastorkyně* na tamní scéně v roce 1988 a 1993 (i dosud poslední provedení v roce 2001) se odehrála výhradně v českém jazyce. Zatímco v Royal Opera House představovala *Její pastorkyňa* v pořadí druhou nastudovanou českou operou, do repertoáru English National Opera se zařadila až jako poslední ze všech nastudovaných Janáčkových oper. English National Opera uvedla na scénu šest Janáčkových oper, než v roce 1994 přistoupila k inscenaci *Její pastorkyně*. Provedení bylo výjimečné tím, že soubor nenastudoval verzi Karla Kovařovice, kterou zpravidla světové operní domy prováděly, nýbrž využil zrekonstruovanou původní Janáčkovu podobu opery, takzvanou brněnskou verzi Charlese Mackerrase a Johna Tyrrella, o které již bylo pojednáno v této práci výše.

Přes intenzivní reakce, jaké Janáčková opera vyvolávala, se *Její pastorkyňa* nestala nejčastěji prováděným českým operním titulem v Londýně. Všechna první místa nicméně dle předpokladu obsadily právě Janáčkovy opery (graf 2-7). S počtem 23 představení se nejhranějším dílem v Londýně stala opera *Příběhy lišky Bystroušky*, za kterou s dvanácti provedeními následovala *Její pastorkyňa*, dále pak opera *Věc Makropulos* (11), *Výlety pana Broučka* (10), *Káťa Kabanová* (9), *Osud* (7) a *Zápisník zmizelého* (1).

Graf 2-7: České operní tituly a počet jejich provedení na scénách English National Opera a Royal Opera House v letech 1984–1994

³⁵² HENDERSON, Robert. Opera: Haunting Jenůfa. In. *The Daily Telegraph*. 19. listopadu 1986.

V porovnání se situací okolo české opery v Londýně ve čtyřicátých, padesátých i šedesátých letech 20. století, kdy veškerou nebo alespoň většinovou část české operní produkce tvořila Smetanova *Prodaná nevěsta* (viz předchozí kapitola), zájem o Smetanovy opery v letech 1984 až 1994 prokazatelně opadl na úkor tvorby Leoše Janáčka. Pouze English National Opera uvedla dvakrát *Prodanou nevěstu* (4. dubna 1985 a 10. dubna 1986) a jedenkrát představila tatáž scéna *Dvě vdovy* (4. února 1993), čímž rozšířila svůj repertoár o nové, v Londýně do té doby neuvedené české dílo. Ve druhé polovině osmdesátých let se do povědomí výrazněji prosazovala Dvořákova *Rusalka*, která se ve sledované dekádě dočkala osmi uvedení na scéně English National Opera a spolu s Janáčkovou *Její pastorkyní* se zařadila k nejslavnějším a nejhranějším českým operám nejen v Londýně.

2. 2. 1. 3 Shrnutí

Oslavy Roku české hudby v roce 1984, ani politický vývoj a změny v důsledku listopadového převratu v roce 1989 v Československu se v londýnském operním světě neseťkaly s významnou odezvou. V žánru opery, na rozdíl od žánru komorní či symfonické hudby (viz následující kapitoly 2. 2. 2 Symfonická hudba a 2. 2. 3 Komorní hudba), nedošlo k žádným projevům sympatií a podpory nově vzniklého demokratického státu prostřednictvím četnějšího uvádění českých děl. Obě londýnské společnosti se držely svého dramaturgického systému, přičemž větší význam v uvádění a propagaci české opery měla English National Opera. Ta uvedla v letech 1984 až 1994 dvakrát více českých představení než konkurenční Royal Opera House. English National Opera uváděla pravidelně každý rok, s výjimkou let 1987 a 1990, alespoň jednu českou operní produkci, přičemž jejich počet ve vymezeném období značně kolísal. V tomto ohledu se však pravděpodobně jednalo o pouhou náhodu, čemuž nasvědčuje i analýza počtu provedených českých oper od roku 1935, respektive od konce druhé světové války v roce 1945, kdy se česká tvorba stala nedílnou součástí repertoáru tehdejší Sadler's Wells (dnešní English National Opera).

Nejatraktivnějším českým operním skladatelem v letech 1984–1994 jednoznačně zůstával Leoš Janáček, jehož kult ve sféře opery právě v tomto časovém horizontu kulminoval. S výjimkou Dvořákovy *Rusalky*, Smetanovy *Prodané nevěsty* a *Dvou vdov*, které uvedla English National Opera, byla zástupkyní české operní tvorby pouze tvorba Leoše Janáčka.

Vzhledem k tomu, že zastoupení české opery v dramaturgii Royal Opera House a English National Opera v poměru k tvorbě německé, francouzské či anglické bylo minoritní, nelze v jejím případě hovořit o repertoárovém stereotypu. Během vymezené dekády došlo celkem k inscenaci deseti českých titulů, jejich nabídka tedy dosahovala značné pestrosti.

2. 2. 2 Symfonická hudba

Symfonická hudba, která zastávala ve formování kultury ve Velké Británii významnou funkci, se ve 20. století stala dostupnou divákům ze všech sociálních vrstev. Ti se na koncertech mohli pravidelně seznamovat s vybranými symfonickými díly českých skladatelů, především Antonína Dvořáka (viz kapitola 1. Historicko kulturní sonda do budování česko-londýnských hudebních vztahů). Od poloviny osmdesátých let 20. století ovlivňovala londýnský hudební život kulturní rozmanitost populace (způsobená vysokým počtem přistěhovalců), která podnítila zájem o alternativní zkušenosti v podobě koncertů tzv. world music, crossover či new age. Hlavní problém, jemuž musely londýnské instituce po celé vymezené období 1984–1994 čelit, představoval pokles návštěvnosti symfonických koncertů. Její obnovení se stalo jednou z hlavních priorit. Důležité téma v této souvislosti představovalo hudební vzdělávání publika a výchova nové divácké generace.³⁵³ Význam vzdělání publika v Británii posílilo vydání národního kurikula (National Curriculum) v roce 1992, které formulovalo osnovy povinné hudební výchovy v Anglii. Do té doby nebylo hudební vzdělání jednotné, za vytváření osnov a plánů odpovídali jednotliví učitelé.³⁵⁴

Zprávu o pozici symfonické hudby v britské společnosti vydala v roce 1994, pod názvem *Review of National Orchestra Provision*, korporace BBC společně s Arts Council of England a Arts Council of Great Britain. Výzkum prokázal dominanci orchestrální hudby, jež v Británii poutala větší pozornost publika než jakákoliv jiná oblast vážné hudby.³⁵⁵ Z šetření rovněž vyplynulo zjištění, že ve společnosti přestalo existovat typicky

³⁵³ Financování londýnských orchestrů fungovalo dle principu tzv. amerického modelu, což v praxi znamenalo nižší státní finanční podpory a apel na získávání dotací jinou cestou. Výše finanční soběstačnosti orchestrů (tzn. poměrná část zisků z vlastní činnosti; u orchestrů především ze vstupného a prodeje desek, případně další merchandise, zisky z firemních akcí, pronájmů prostor apod.) dosahovala zhruba 30 %, zbylých 70 % financí bylo získáváno ze soukromých zdrojů.³⁵³ Proto si orchestry, stejně jako další nositelé vysoké kultury (např. operní domy) uvědomovaly důležitost výchovy nového publika. HLAVAČKA, Miroslav. Hudební výchova a vzdělávání v Anglii. *Talent: měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol*, 2005, 7(5), s. 7–10. ISSN 1212-3676.

³⁵⁴ Centralizované osnovy předmětů estetické výchovy scházely ve většině západních zemích (zejména v Americe). Nekomplexní výchovnou péči dětí a mladých lidí ze strany veřejných škol kompenzovali rodiče volbou speciálních soukromých škol s rozšířenou výukou či nadstandardními koníčky. V tomto lze hledat možnou příčinu, proč jsou výzkumy západní provenience zaměřeny spíše na vliv rodiny na vkus jedince, než že by uznávaly funkci vzdělávacích organizací. HLAVAČKA, Miroslav. Hudební výchova a vzdělávání v Anglii. *Talent: měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol*, 2005, 7(5), s. 7–10. ISSN 1212-3676.

³⁵⁵ *BBC/Arts Council review of national orchestral provision: consultation document*. London: BBC/Arts Council Review, 1994, 185 s. ISBN 07-287-0691-1.

jednohádrové publikum koncertů vážné hudby, které nahradila řada menších, specifičtější vyhraněných diváckých skupin.

2. 2. 2. 1 Koncertní sály Royal Albert Hall, Barbican Centre, Royal Festival Hall, Queen Elizabeth Hall, St John's Smith Square a provozování české hudby

Širokou nabídku symfonických koncertů obstarávalo v letech 1984–1994 pět hlavních center:

- Royal Albert Hall
- Barbican Centre
- Royal Festival Hall
- Queen Elizabeth Hall
- St John's Smith Square

Royal Albert Hall

Budova Royal Albert Hall of Arts and Sciences, jak zní úplný název, se nachází v jižní části londýnského obvodu Kensington (Kensington Gore, Londýn, SW7 2AP) a byla postavena k naplnění vize prince Alberta o tzv. centrální hale, která by sloužila k podpoře a porozumění umění a věd.³⁵⁶ Kapacita haly podle dnešních norem dosahuje dle oficiálních informací přibližně 5 500 míst k sezení (v závislosti na typu pořádané akce se může kapacita měnit).³⁵⁷

Royal Albert Hall byla otevřena 29. března 1871. Při slavnostním zahajovacím koncertu se projevíly problémy s akustikou, které se podařilo zcela vyřešit a eliminovat až v roce 1969 montáží mnoha velkých sklolaminátových rozptylových kotoučů pod střechu sálu, čímž bylo zamezeno vzniku ozvěny. Každý rok se v hale konalo více než 350 akcí včetně koncertů vážné, rockové a populární hudby, baletních a operních představení, sportovních událostí, slavnostních předávání cen, školních či společenských akcí, charitativních vystoupení a rautů. Od roku 1941 se Royal Albert Hall pravidelně každý rok stává hlavním dějištěm festivalu vážné hudby BBC Proms.

³⁵⁶ Více o Royal Albert Hall viz About the Hall: History and Archives. *Royal Albert Hall* [online]. Dostupné z: <http://www.royalalberthall.com/about/history-and-archives/default.aspx> [cit. 2014-09-29].

³⁵⁷ About the Hall: The Building. *Royal Albert Hall* [online]. Dostupné z: http://www.royalalberthall.com/uploadedFiles/About_The_Hall/assets/History_of_the_Royal_Albert_Hall.pdf [cit. 2014-09-29].

Barbican Centre

Největší multižánrové umělecké centrum svého druhu v Evropě Barbican Centre či zkráceně Barbican (Silk Street, Londýn, EC2Y 8DS) zahájilo provoz 3. března 1982.³⁵⁸ V areálu se kromě divadelních sálů, kina a knihovny nachází koncertní hala Barbican Hall s kapacitou 1 943 míst.³⁵⁹ Moderní prostory s vynikající akustikou umožňují provozování tzv. klasické i současné hudby, divadelních představení, filmových produkcí či uměleckých výstav. V Barbican Hall sídlí London Symphony Orchestra a BBC Symphony Orchestra, hostují zde přidružené soubory London Symphony Chorus, BBC Symphony Chorus, Academy of Ancient Music a Britten Sinfonia.³⁶⁰

Royal Festival Hall

Royal Festival Hall (Southbank Centre, Belvedere Rd, Londýn, SE1 8XX) je součástí komplexu Southbank Centre,³⁶¹ které zahájilo činnost v roce 1951 uspořádáním Festival of Britain.³⁶² V Southbank Centre se každý rok uskutečnilo na tisíc kulturních akcí – koncertů, tanečních a divadelních vystoupení, vzdělávacích programů a uměleckých výstav, přičemž téměř polovinu z nich tvořily koncerty v Royal Festival Hall (asi 450 koncertů). Nejstarší z budov Southbank Centre byla otevřena 3. května 1951. S kapacitou 2 900 míst k sezení představuje Royal Festival Hall největší koncertní sál

³⁵⁸ Budova Barbicanu v moderním architektonickém stylu brutalismu vznikla z návrhů architektů Chamberlina, Powella a Bona jako součást utopické vize transformace části Londýna na levém břehu Temže, zrušené bombardováním za druhé světové války. Výstavba Centra trvala více než deset let. První návrhy na výstavbu předložila Corporation of London v roce 1955. Stavební práce začaly v roce 1971 s podporou Royal Shakespeare Company a London Symphony Orchestra. Barbican, který je považován za jeden z tzv. moderních divů světa, byl slavnostně otevřen 3. března 1982 královnou Alžbětou II. V roce 2002 a 2007 prošlo Centrum velkými rekonstrukčními změnami, budova získala nový vzhled i vybavení, došlo k vylepšení veřejných prostor a usnadnění přístupu. Díky unikátním prostorům a jedinečné poloze v centru Barbican Estate (systém rezidenčních nemovitostí) si Centrum získalo mezinárodní renomé a svým zasazením do městské krajiny je uznáváno jako jeden z nejvýznamnějších architektonických úspěchů 20. století. About Barbican: History. *Barbican* [online]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20070912191350/http://www.barbican.org.uk/about-barbican/history> [cit. 2014-09-18].

³⁵⁹ Barbican Centre: Barbican Hall. *SEARCYS* [online]. Dostupné z: <http://searcys.co.uk/venues/barbican-centre/at-a-glance/#.VVcPEiusWCl> [cit. 2015-05-16].

³⁶⁰ Music: About Music. *Barbican* [online]. Dostupné z: <http://www.barbican.org.uk/music/about-music> [cit. 2014-05-09].

³⁶¹ About Us. *Southbank Centre* [online]. Dostupné z: <http://www.southbankcentre.co.uk/about-us> [cit. 2014-09-29].

³⁶² JOHNSON, Ben. History Magazine: The Festival of Britain 1951. *Historic UK: The History and Heritage Accommodation Guide* [online]. Dostupné z: <http://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofBritain/The-Festival-of-Britain-1951/> [cit. 2014-09-29].

komplexu. V hale sídlí rezidentní soubory London Philharmonic Orchestra, Philharmonia Orchestra, London Sinfonietta a Orchestra of the Age of Enlightenment.³⁶³

Queen Elizabeth Hall

Koncertní síň Queen Elizabeth Hall (Southbank Centre, Belvedere Rd, Londýn SE1 8XX), která se nachází ve stejnojmenné budově areálu Southbank Centre, byla otevřena společně se sálem Purcell Room dne 1. března 1967. S kapacitou přes devět set míst představuje Queen Elizabeth Hall druhý největší sál komplexu, který nabízí středně velké neformální hlediště a přizpůsobivé pódium.³⁶⁴ Díky flexibilitě se v hale konaly akce nejrůznějšího charakteru od klavírních recitálů přes čtení a taneční vystoupení až po jazzové koncerty a koncerty vážné hudby.

Koncertní sál Queen Elizabeth Hall poskytoval své prostory především pro hudební akce intimnějšího charakteru. Symfonické koncerty zabíraly zhruba čtvrtinu z celkové hudební produkce.

St John's Smith Square

Mezi dějiště komorní hudby patřila také unikátní stavba anglické barokní architektury – bývalý kostel St John's Smith Square ve Westminsteru, centrální městské části Londýna (Smith Square, Londýn, SW1P 3HA). Po bombovém útoku během druhé světové války prošel kostel celkovou rekonstrukcí a od znovuotevření dne 6. října 1969 sloužil nejen pro liturgické účely, ale díky výborné akustice zároveň také jako koncertní sál.³⁶⁵ Velikostí jeviště i hlediště o celkové kapacitě 740 míst se prostory St John's Smith Square využívaly jak pro koncerty symfonické, tak komorní hudby.

Česká symfonická tvorba měla své zastoupení na koncertech ve všech pěti jmenovaných institucích. V závislosti na ekonomickém faktoru a vzhledem k umělecké profilaci se však její množství v jednotlivých případech podstatně lišilo. V sálech St John's Smith Square a Queen Elizabeth Hall, jejichž prostory sloužily širšímu spektru kulturních

³⁶³ About Us: Resident Orchestras and Artists in Residence. *Southbank Centre* [online]. Dostupné z: <http://www.southbankcentre.co.uk/about-us/resident-orchestras-and-associate-artists> [cit. 2014-09-29].

³⁶⁴ WATKINS, Shaw. London. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 208. ISBN 0-333-60800-3.

³⁶⁵ St John's Smith Square. *History* [online]. Dostupné z: <http://www.sjss.org.uk/about-us> [cit. 2015-04-04].

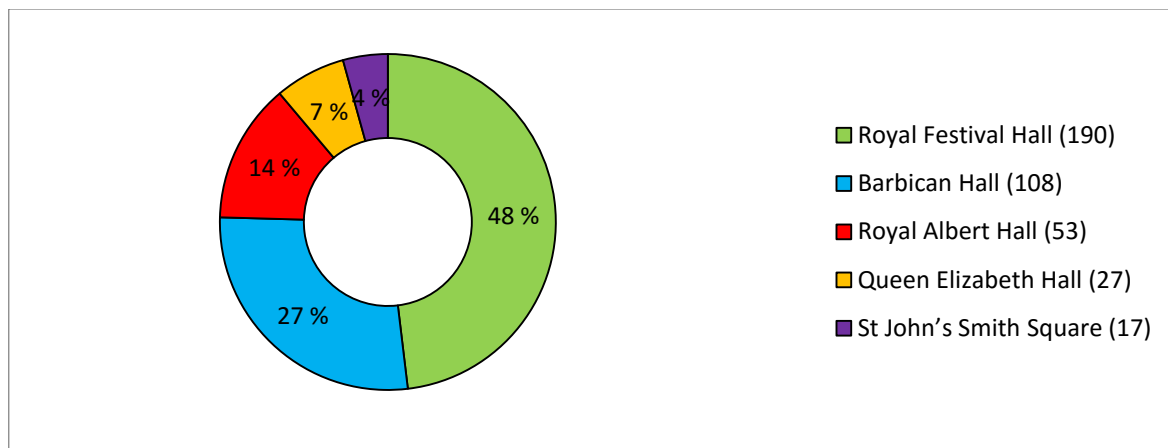
akcí, a nikoli jen orchestrálním koncertům, se přirozeně česká symfonická hudba objevovala nejméně často (tabulka 2-8). Ústřední zprostředkovatele české hudby představovaly koncertní síně Royal Festival Hall a Barbican Hall, respektive komplexy Southbank Centre a Barbican Centre, jichž byly součástí. Společně obě centra, která zahrnovala sály Royal Festival Hall, Queen Elizabeth Hall a Barbican Hall, pokryla v Londýně v letech 1984–1994 více než čtyři pětiny (82,3 %) celkové produkce české symfonické hudby (graf 2-9). Suverénně největší podíl nesl sál Royal Festival Hall. Celkovému počtu 190 koncertů, na kterých se české dílo objevilo 218krát, odpovídalo průměrně sedmnácti koncertům s českým dílem za rok. Při celkovém počtu okolo 450 koncertů za rok tak diváci měli možnost slyšet českou hudbu na necelých čtyřech procentech vystoupení. Pomyslné druhé místo obsadil Barbican Hall. Koncertní sál, který zahájil provoz teprve dva roky před vymezeným obdobím, stihl v dekadě 1984–1994 uvést 108 koncertů, na nichž tvorba českých skladatelů zazněla 142krát. U zbývajících tří koncertních síní nedosahovala frekvence provedení české hudby ani počtu pěti koncertů za rok. V Royal Albert Hall se uskutečnilo na první pohled „pouhých“ 53 koncertů, avšak v porovnání s ostatními sály se na zdejší scéně česká hudba objevovala jen v rámci osmitýdenního letního festivalu BBC Proms, což vysvětluje tolik rozdílný výsledek. Ještě menší podíl na uvádění české symfonické tvorby v Londýně měly sály Queen Elizabeth Hall a St John’s Smith Square. Vzhledem ke skutečnosti, že symfonické koncerty v Queen Elizabeth Hall a St John’s Smith Square doplňovaly ještě koncerty komorní hudby, byl výsledný počet zde provedených českých skladeb ještě o to vyšší (viz kapitola 2. 2. 3 Komorní hudba).

Tabulka 2-8: Zastoupení české hudby v jednotlivých centrech symfonické hudby v Londýně za období 1984–1994

	Počet koncertů s českou hudbou	Počet provedení českých děl
Royal Festival Hall	190	218
Barbican Hall	108	142
Royal Albert Hall	53	58
Queen Elizabeth Hall	27	42
St John’s Smith Square	17	20

Česká hudba se ve vymezeném období objevila úhrnem na 395 koncertech a množství uvedených českých skladeb dosáhlo počtu 483. Zájem Royal Festival Hall, Barbican Hall a

ostatně i Royal Albert Hall o českou symfonickou hudbu svědčil o její oblibě mezi návštěvníky koncertů. Díky ní si mohly velké koncertní haly dovolit čtenější zařazování děl českých skladatelů do koncertních programů.

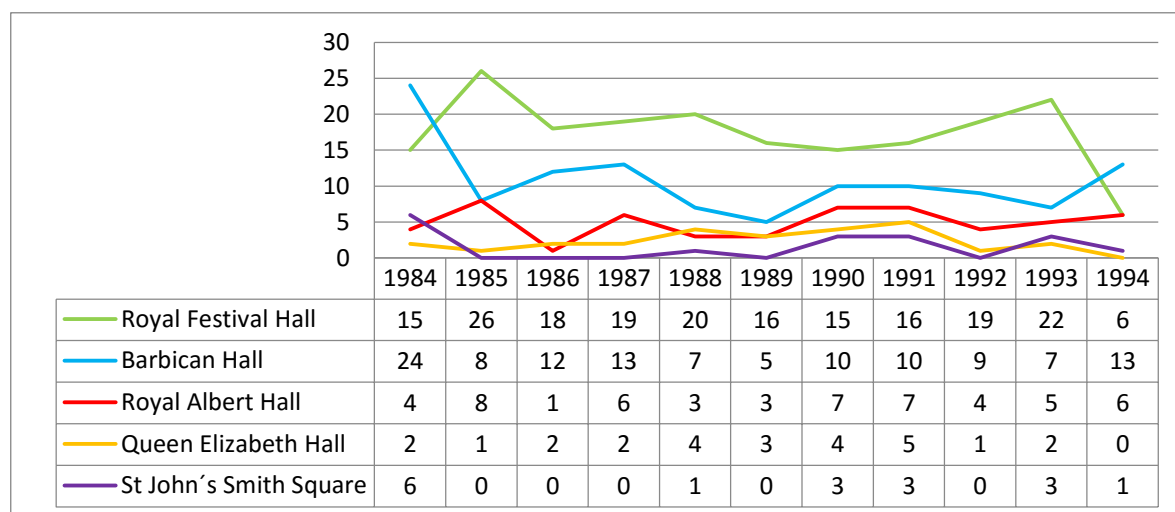

Graf 2-9: Procentuální vyjádření podílu londýnských center na uvádění české symfonické hudby v období 1984–1994

Skutečnost, že česká hudba tvořila trvalou součást dramaturgie koncertních hal v Londýně po celé sledované období, dokládá graf 2-10. S výjimkou St John's Smith Square se česká tvorba fakticky každý rok dočkala uvedení v každé ze jmenovaných síní. V případě St John's Smith Square se česká hudba objevovala na programech nepravidelně a nárazově; v některých letech nezněla vůbec (1985, 1986, 1987, 1989, 1992), v jiných byla provedena hned několikrát (1984, 1990, 1991, 1993). Vizualizace v grafu 2-10 názorně demonstruje dominanci Royal Festival Hall v propagaci české hudby. Pouze v letech 1984 a 1994 předstihl Royal Festival Hall sál Barbican Hall. Co způsobilo odchylku v prvním a posledním roce vytyčeného období, není zřejmé.

Vývojové linie znázorňující počty koncertů v Royal Festival Hall a v Barbican Hall, potažmo všech ostatních halách, vyvolávají dojem, jako by se centra v uvádění české hudby ve vymezené dekádě doplňovala; postupují paralelně v téměř dokonalé zrcadlové shodě. Pokud v jedné instituci dostala česká tvorba větší prostor, poskytla jí o to menší prostor instituce druhá. Konkrétně například v roce 1985 zazněla v Royal Festival Hall česká díla na šestadvaceti koncertech, zatímco v Barbican Hall na pouhých pěti. Naopak když v roce 1994 došlo v Barbican Hall k provedení třinácti koncertů, snížil se jejich počet v Royal Festival Hall na pouhých šest (graf 2-10). Nabízená otázka spolupráce mezi

institucemi však prokázána nebyla, jednalo se pouze o náhodnou, byť pozoruhodnou shodu.

Graf 2-10: Počty koncertů s českou hudbou v jednotlivých letech 1984–1994 v hlavních koncertních halách v Londýně

Snaha přilákat na koncerty specifickou cílovou skupinu diváků a zvýšit klesající návštěvnost vedla hlavní hudební komplexy Southbank Centre a Barbican Centre k plánování tematických koncertů a festivalů jako například Mahler, Vienna and the 20th Century (1985) či Tender is the North (1992) v Barbican Centre. Pozornosti se dostalo i hudbě české provenience. Tři akce zaměřené na českou hudbu podpořil v letech 1984 až 1994 Southbank Centre; v říjnu 1985 zaštitil festival s názvem Celebration of Czech and Slovak Music, o tři roky později uspořádal sérii tří tematických koncertů Czechmates (duben 1988) a dějištěm českého festivalu, nazvaného jednoduše Czech festival, se komplex stal v říjnu 1993. Na koncertech spolupracovaly rezidenční orchestry, stejně jako čeští interpreti i další zahraniční umělci.

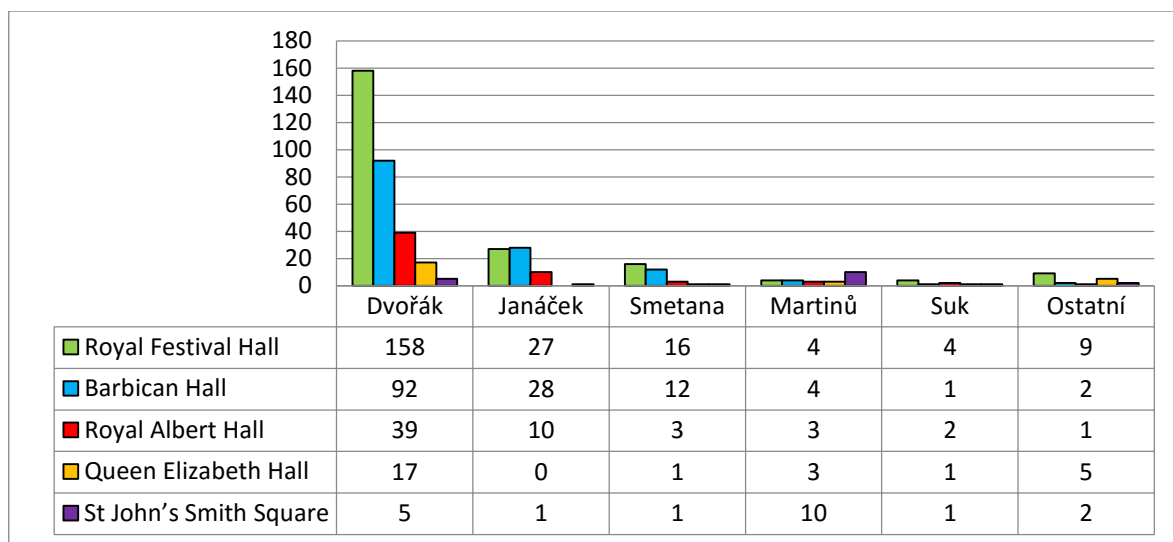
2. 2. 2. 2 Analýza českého repertoáru

Českou hudební tvorbu v Londýně reprezentovalo dílo poměrně širokého spektra patnácti skladatelů soudobých i minulých, jejichž úplný přehled podává tabulka 5-4. Pouze dílo čtyř ústředních reprezentantů české hudební kultury v Londýně – Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Bedřicha Smetany a Bohuslava Martinů – však překonalo hranici deseti uvedení (tabulka 2-11). Z ostatních skladatelů se větší pozornosti dostalo ještě Josefu Sukovi, jehož skladby, spolu s díly čtyř výše jmenovaných autorů, zazněly v každé z pěti londýnských koncertních hal. Svě zastoupení měla i soudobá tvorba prostřednictvím díla Petra Ebena. Český repertoár navíc rozšiřovala zpravidla jednorázová provedení vybraných skladeb méně známých autorů Františka Kramáře, Leopolda Koželuha, Václava Vačkáře, Julia Fučíka a dalších (tabulka 2-11).

Tabulka 2-11: Výčet zástupců české symfonické hudby v londýnských koncertních sálech v letech 1984 až 1994 včetně počtu provedení jejich děl

Skladatel	Počet provedení
Antonín Dvořák	300
Leoš Janáček	60
Bedřich Smetana	30
Bohuslav Martinů	24
Josef Suk	9
Petr Eben	7
František Benda	2
Jan Václav Voříšek	2
Jan Dismas Zelenka	2
Antonín Tučapský	1
Václav Vačkář	1
František Kramář	1
Leopold Koželuh	1
Miloš Sokola	1
Julius Fučík	1

Repertoárová skladba všech pěti center symfonické hudby se, s výjimkou St John's Smith Square, výrazně nelišila. Za prototyp může oprávněně posloužit dramaturgie Royal Festival Hall, ve které česká hudba zaznívala nejčastěji. Pořadí skladatelů zde uváděných bylo následující: Dvořák, Janáček, Smetana, Martinů, Suk a dále Eben, Voříšek, Fučík a Sokola (graf 2-12). Nespornou preferenci skladeb Dvořáka a Janáčka vykázaly shodně sály Barbican Hall a Royal Albert Hall. Také v Queen Elizabeth Hall převládala Dvořákova hudba, ovšem pořadí dalších skladatelů se zcela lišilo. Ani jediného uvedení se v Queen Elizabeth Hall nedostalo symfonické tvorbě Leoše Janáčka a Smetanova tvorba zazněla jen jednou, zato však, co do poměru k celkovému množství uvedených děl, tamní pořadatelé poskytli největší prostor méně proslulým autorům – Koželuhovi, Kramářovi, Vačkářovi, Zelenkovi a Tučapskému. Paradoxně nejvíce excentrický repertoár provozovala síň St John's Smith Square, ve které zněla česká hudba nejméně často. St John's Smith Square představoval jediný londýnský sál, v němž nedominovala hudba Antonína Dvořáka. Polovina z dvaceti uvedených skladeb patřila Bohuslavu Martinů, Dvořákovi připadla druhá pozice s počtem pěti provedení (graf 2-12). Ze všech jmenovaných institucí se v letech 1984–1994 St John's Smith Square nejaktivněji zasadila o propagaci symfonické tvorby Bohuslava Martinů v Londýně.

Graf 2-12: Počet uvedení děl českých skladatelů v jednotlivých londýnských koncertních sálech

Ze skladatelů, jejichž orchestrální tvorba v Londýně zaznívala, jednoznačně vyčníval Antonín Dvořák. Provádění Dvořákových skladeb pětinašobně převyšovalo počet uvedení děl v pořadí druhého skladatele Leoše Janáčka (tabulka 2-12). Vzhledem k oblibě a dlouhé tradici Dvořákovy symfonické hudby v Londýně toto zjištění nepřekvapilo. Jeho hudba,

konkrétně symfonie, dominovala nejen v programech všech zmíněných sálů, ale stála také v popředí zájmu londýnských symfonických orchestrů, jak bude blíže objasněno v následující kapitole. V letech 1986 a 1987 se pak Dvořákova *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, stala nejčastěji hranou symfonií v londýnských koncertních sálích vůbec; předstihla dokonce i symfonie Beethovenovy.³⁶⁶ Například v Royal Festival Hall zaznělo české dílo úhrnem 218krát, z čehož se ve 101 případech jednalo právě o provedení některé ze symfonií Antonína Dvořáka.

U skladatelů Dvořáka, Smetany a Janáčka lze pozorovat určitou míru periodicity v provádění jejich děl. Z Dvořákovy tvorby se jmenovitě jednalo, kromě již zmíněné *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, o *Symfonii č. 7 d moll*, op. 70, a *Symfonii č. 8 G dur*, op. 88. Poslední tři Dvořákovy symfonie představovaly v éře 1984–1994 nedílnou součást standardního koncertního repertoáru, avšak v osmdesátých letech k nim přibýly ranější *Symfonie č. 5 F dur*, op. 76, a *Symfonie č. 6 D dur*, op. 60.³⁶⁷ Janáčka reprezentovala primárně *Sinfonietta*, v Londýně patrně jeho nejznámější orchestrální dílo,³⁶⁸ dále *Taras Bulba* a *Glagolská mše*. Z tvorby Bedřicha Smetany se opakovaného nastudování dostávalo především k *Prodané nevěstě* nebo vybraným částem symfonické básně *Má vlast*, nejvíce *Vltavě*.

Tvorba Dvořáka, Janáčka a Smetany sice zaplňovala majoritní část (80 %) z uváděné české hudby, nikoli však veškerou. Pozornost vzbuzovaly symfonie Bohuslava Martinů (5 %), které se na koncertní programy v Londýně začaly prosazovat po roce 1978, kdy došlo k vydání kompletního cyklu symfonií Bohuslava Martinů v podání České filharmonie za řízení Václava Neumanna.³⁶⁹ Zbývajících 15 % české produkce pokrývala tvorba jedenácti zbylých skladatelů, již nepřekonalí hranici deseti provedení. Londýnský repertoár obohacovala tvorba Josefa Suka, díla soudobých skladatelů Antonína Tučapského a Petra Ebena či skladby autorů dob minulých Františka Bendy, Jana Václava Voříška, Jana Dismase Zelenky, Josefa Myslivečka a dalších. (tabulka 2-12).

³⁶⁶ PODGORNÝ, Oleg. O české hudbě v BBC. In. *Hudební rozhledy: měsíčník pro hudební kritiku*, r. XLXX, č. 2, 1989.

³⁶⁷ HORSBRUGH, Ian – SMACZNY, Jan. *Celebration of Czech Music: October 1985*. Katalog k festivalu. Londýn, 1984.

³⁶⁸ Tmatěž.

³⁶⁹ VÍTEK, Bohuslav. Václav Neumann – Let sedmdesátých. *Časopis Harmonie* [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vaclav-neumann-let-sedmdesatych.html> [cit. 2015-01-10].

2. 2. 2. 3 Symfonická tělesa London Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra, Philharmonia Orchestra, Royal Philharmonic Orchestra a provozování české hudby

V osmdesátých a devadesátých letech 20. století se počet londýnských orchestrů pohyboval okolo čtyřiceti, řada z nich dosahovala celostátního významu.³⁷⁰ Avšak pouze pět mezinárodně uznávaných těles se systematicky podílelo na produkci české hudby:

- London Symphony Orchestra
- BBC Symphony Orchestra
- London Philharmonic Orchestra
- Philharmonia Orchestra
- Royal Philharmonic Orchestra

London Symphony Orchestra

Nejstarší z londýnských symfonických orchestrů London Symphony Orchestra vznikl v roce 1904.³⁷¹ Dočasný úpadek orchestr prodělal ve třicátých a padesátých letech 20. století v důsledku odlivu hráčů do nově vznikajících souborů BBC Symphony Orchestra a London Philharmonic Orchestra v roce 1930 a Royal Philharmonic Orchestra po druhé světové válce. V šedesátých letech obnovil London Symphony Orchestra své vedoucí postavení, a aby mohl provádět i sborové skladby, podnítil založení pěveckého sboru London Symphony Chorus v roce 1966. Bezprostředně po otevření Barbican Centre v roce 1982 se London Symphony Orchestra stal jeho historicky prvním rezidenčním ansámblem. S orchestrem spolupracovaly dirigentské osobnosti jako Hans Richter, Edward Elgar, Thomas Beecham či později sir Colin Davis.

³⁷⁰ MILLINGTON, Barry. Why London needs five orchestras. *London Evening Standard* [online]. 2011. Dostupné z: <http://www.standard.co.uk/goingout/music/why-london-needs-five-orchestras-7290670.html> [cit. 2015-01-04].

³⁷¹ Více o *London Symphony Orchestra* viz Orchestra: History. *London Symphony Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://lso.co.uk/history> [cit. 2014-09-27].

BBC Symphony Orchestra

Symfonický orchestr BBC Symphony Orchestra britského veřejnoprávního rozhlasu BBC byl založen v roce 1930 jako společný projekt BBC a dirigenta Thomase Beechama.³⁷² Kvůli častým personálním změnám a nedostatečným finančním prostředkům orchestr dlouhou dobu nedosahoval úrovně konkurenčních těles London Symphony Orchestra a London Philharmonic Orchestra. Pozvolný vzestup přinesla iniciativa Williama Glocka v šedesátých letech, největší prosperity však orchestr dosáhl pod vedením Andrewa Davise v devadesátých letech 20. století a zejména pak pod vedením Jiřího Bělohlávka na počátku 21. století. Od svého vzniku se orchestr profiloval jako průkopník nové hudby, v čemž pokračoval jako hlavní orchestr festivalu BBC Proms a přidružený orchestr Barbican Centre, ve kterém pravidelně vystupoval.

London Philharmonic Orchestra

London Philharmonic Orchestra založili dirigenti Thomas Beecham a Malcolm Sargent v roce 1932 jako konkurenční orchestr ke stávajícím London Symphony Orchestra a BBC Symphony Orchestra.³⁷³ Od otevření Southbank Centre v roce 1951 vystupoval orchestr především v prostorách sálu Royal Festival Hall, jehož rezidenčním tělesem se stal v roce 1992. Během více než osmdesátileté činnosti spolupracoval orchestr s dirigenty Adrianem Boulttem, Bernardem Haitinkem, Georgem Solti, Klausem Tennstedtem nebo Kurtem Masurem.

Philharmonia Orchestra

Těleso zřídil v roce 1945 vlivný britský hudební producent s židovskými kořeny Harry Walter Legge.³⁷⁴ Před druhou světovou válkou pracoval Legge jako asistent

³⁷² Více o *BBC Symphony Orchestra* viz About the Orchestra. *BBC Symphony Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/programmes/profiles/3ZdqdVLsMqsvj8ZHptXN2ZT/about-the-orchestra> [cit. 2014-09-29] nebo *BBC Symphony Orchestra*. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/BBC_Symphony_Orchestra [cit. 2014-09-29].

³⁷³ Více o *London Philharmonic orchestra* viz About Us: London Philharmonic Orchestra History. *London Philharmonic Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.lpo.org.uk/about/london-philharmonic-orchestra.html> [cit. 2014-09-27].

³⁷⁴ SCHWARZKOPF, Elisabeth. *On and Off the Record: A Memoir of Walter Legge*. London: Faber and Faber, 1982. ISBN 0-571-11928-X.

Thomase Beechama v Royal Opera House, pro který plánoval zřídit nový prvotřídní orchestr. Po válce se vedení operního domu změnilo, přesto se Leggemu díky mnoha kontaktům podařilo orchestr založit. První koncert Philharmonia Orchestra se konal 25. října 1945 a záhy si získal přízeň diváků i pověst kvalitního ansámblu, který spolupracoval s řadou předních hudebních umělců 20. století. Mezi dirigenty Philharmonia Orchestra patřil Richard Strauss, Arturo Toscanini, Herbert von Karajan, Otto Klemperer, Riccardo Muti, sir Charles Mackerras nebo Giuseppe Sinopoi, který těleso vedl ve sledované dekádě 1984–1994.

Royal Philharmonic Orchestra

Royal Philharmonic Orchestra založil bezprostředně po druhé světové válce, v roce 1946, Thomas Beecham, který zastával post šéfdirigenta ansámblu až do své smrti v roce 1961.³⁷⁵ Na základě výsledků přezkoumání stavu symfonických orchestrů v Londýně, který jménem Arts Council provedl v roce 1984 novinář William Rees-Mogg, se objevila doporučení, že by se Royal Philharmonic Orchestra měl přemístit do Nottinghamu, případně sloučit s London Symphony Orchestra, rezidentním tělesem Barbican Centre. Ani jeden z návrhů se neuskutečnil.³⁷⁶ V dekádě 1984–1994 se ve vedení orchestru vyřádili Walter Weller (1980 až 1985), André Previn (1985–1992) a Vladimír Ashkenazy (1987–1994), v letech 1993–1996 s orchestrem spolupracoval také Charles Mackerras.³⁷⁷

Londýnské symfonické orchestry se v osmdesátých a devadesátých letech 20. století potýkaly s podobnými problémy, jaké ve stejné době řešily operní domy. Tyto problémy pramenily v poválečné kulturní politice. Ve snaze rehabilitovat hudebněkulturní dění v poválečném Londýně zavedla Velká Británie po druhé světové válce financování múzického umění z veřejných zdrojů. Tento počín vedl k rozkvětu hudebního života ve městě a vzniku mnoha nových orchestrů. Rostoucí finanční nároky stále většího počtu hudebních institucí podnítilo diskuzi o způsobu přidělování státních dotací a její výši, která vedla k přísnému omezení veřejných výdajů na umění v osmdesátých letech. Omezení

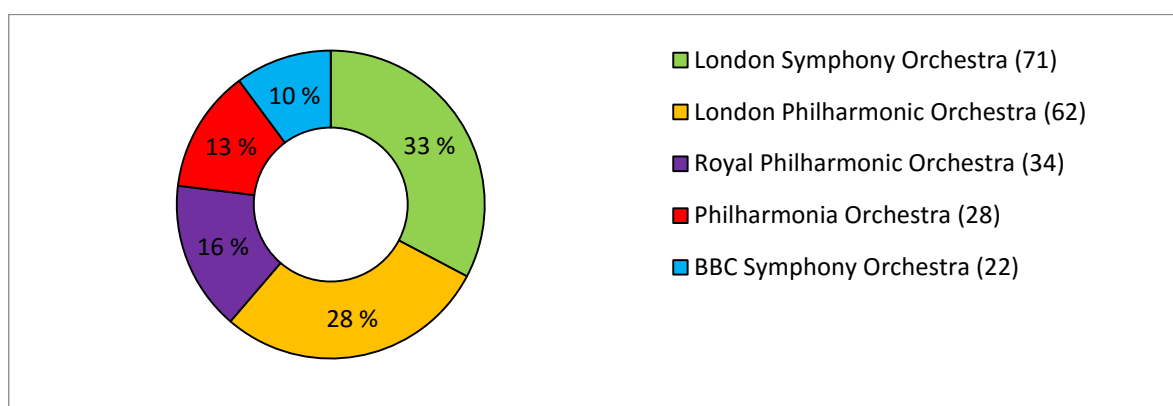
³⁷⁵ Více o Royal Philharmonic Orchestra viz About the Orchestra. *Royal Philharmonic Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.rpo.co.uk/history.php> [cit. 2014-09-27].

³⁷⁶ MORRISON, Richard. *Orchestra: the LSO : a century of triumph and turbulence*. London: Faber, 2005. ISBN 05-712-1584-X.

³⁷⁷ Conductors. *Royal Philharmonic Orchestra* [online]. Dostupné z: <http://www.rpo.co.uk/about/rpo-information/conductors> [cit. 2015-06-19].

státního příspěvku donutilo orchestry shánět peníze v soukromém sektoru, přesně jako tomu bylo v případě opery (viz kapitola 2. 2. 1 Opera). Tato situace vedla nevyhnutelně ke snaze maximalizovat příjmy z koncertů prostřednictvím rozšíření divácké základny. Odtud pramenila tendence orchestrů vzdělávat publikum, přivést k hudbě novou generaci diváků, která by koncerty symfonické hudby navštěvovala. Aby si orchestry zajistily vlastní budoucí publikum, přejímaly v osmdesátých letech stále významněji výchovnou funkci, připravovaly rozvinuté systémy vzdělávacích programů pro školy i veřejnost. Nastalou situaci komentoval ve své práci David Fanciullo slovy: „Minulostí jsou doby, kdy pro výchovnou činnost stačilo svázat mladé lidi autobusy na dopolední a odpolední představení. Dnes je třeba přinášet své umění až do tříd a rodin.“³⁷⁸

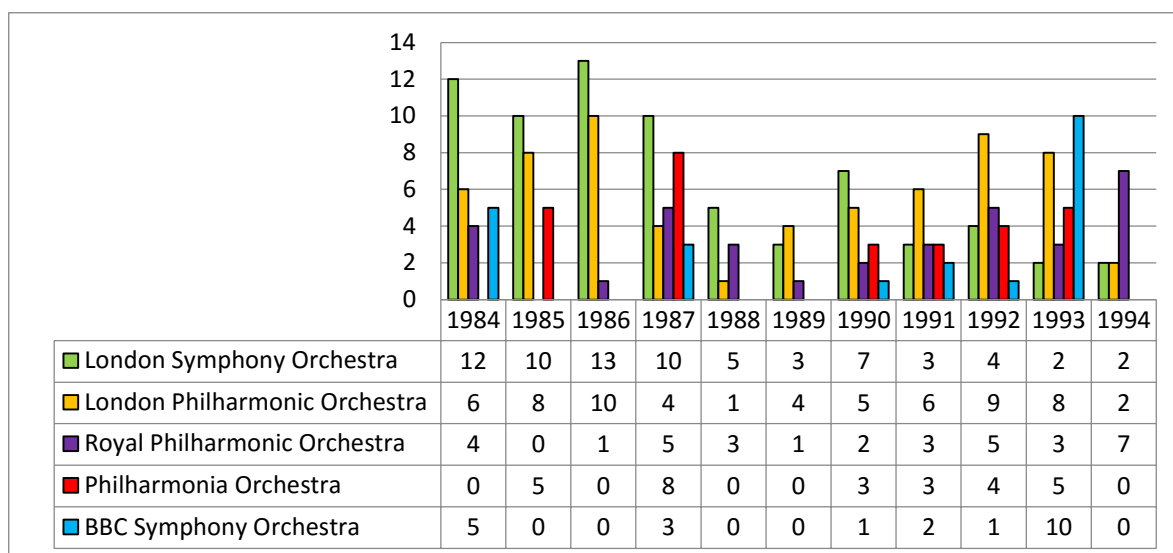
Nastalá ekonomická situace se nutně projevila při tvorbě dramaturgických koncepcí symfonických orchestrů, jež shledávaly relativně velké dilema v otázce, zda výrazně inovovat, nebo se raději držet ustálených postupů a uspokojovat tím velkou část věrného publika. Zájem o českou hudbu přetrvával; tvorba českých skladatelů se ve stanoveném období 1984–1994 nalézala v repertoáru všech jmenovaných těles, její množství se však u jednotlivých orchestrů lišilo. Největší pozornost české hudbě věnoval London Symphony Orchestra, který uvedl 71 děl, a London Philharmonic Orchestra s počtem 62 provedených českých děl. Za nimi následoval Royal Philharmonic Orchestra (34), Philharmonia Orchestra (28) a BBC Symphony Orchestra (22; graf 2-13).

Graf 2-13: Podíl v uvádění české hudby jednotlivých orchestrů v letech 1984–1994

³⁷⁸ FANCIULLO, David. Innovative Educational Efforts Target Teenagers, Families, and Visually and Hearing-Impaired Youngsters. *Arts Reach*. December 1998/January 1999. ISSN 1-650-726-4494. [online] 1999, Dostupné z: http://www.australiacouncil.gov.au/__data/assets/pdf_file/0003/37902/031015_Audience_Development_3_Innovative_Educational_Efforts_Target_Teenagers,_Families,_and_Visually_and_Hearing-Impaired_Youngsters.pdf [cit. 2014-09-21].

Ačkoliv některé symfonické orchestry (London Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra) zařazovaly do svého repertoáru více českých děl než jiné (Philharmonia Orchestra, BBC Symphony Orchestra), v jednom aspektu se všechny shodovaly. Česká hudba se v dramaturgii objevovala nekonstantně, v jednotlivých případech počty provedených skladeb výrazně kolísaly. Obecně platilo, že čím méně prostoru česká tvorba dostávala, tím větší byly výkyvy v jejím uvádění. Tato skutečnost je nejpatrnější u Philharmonia Orchestra a BBC Symphony Orchestra, jež v některých letech provedly více českých děl, jindy nezařadily do programu ani jedinou skladbu za celý rok (graf 2-14). K fluktuaci docházelo i u ostatních těles, která však dbala na to, aby česká hudba nezmizela z jejich dramaturgie úplně, a alespoň jedno dílo se snažila každoročně nastudovat a předvést londýnskému publiku.

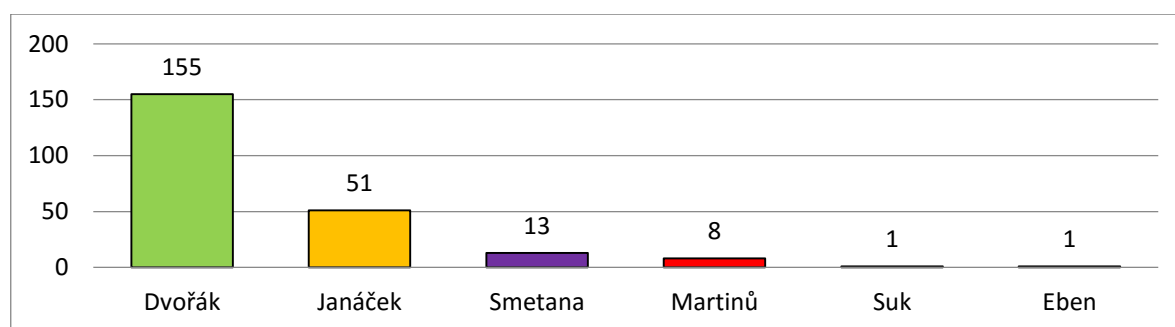
Graf 2-14: Počet provedených českých děl jednotlivými orchestry v období 1984–1994

Množství české hudby v dramaturgii jednotlivých orchestrů podmiňovalo několik činitelů, z nichž k nejzásadnějším patřila účast na akcích pro podporu české hudební kultury a spolupráce s českými dirigenty. Kupříkladu počet skladeb provedených London Philharmonic Orchestra v devadesátých letech vzrostl hlavně díky tamnímu působení dirigentů Jiřího Bělohlávka a sira Charlese Mackerrase. London Philharmonic Orchestra tím přerušil převahu London Symphony Orchestra, který v osmdesátých letech spolupracoval pro změnu s Rafelem Kubelíkem a Liborem Peškem (graf 2-14).

2. 2. 2. 4 Analýza českého repertoáru³⁷⁹

Ekonomické okolnosti nevyloučily českou hudbu z repertoáru londýnských symfonických orchestrů, avšak významně ovlivnily výběr skladeb. Tělesa zachovávala osvědčený model s převahou známých kusů a populárních melodií, což vedlo k častému opakování nejoblíbenějších skladeb a maximálnímu omezení nových nebo méně známých děl, která nezaručovala vysokou návštěvnost koncertů, a tedy zisk. Tato selekce oblíbených titulů se reprodukovala ve fatálním kruhu, který známe i z jiných hudebních scén: „To, co je nejznámější, je nejúspěšnější, proto se to hraje stále znovu a dělá se to ještě známějším.“³⁸⁰ Ansámby jednoznačně preferovaly vybraná, povšechně známá díla čtyř hlavních českých skladatelských osobností Dvořáka, Janáčka, Smetany a Martinů.

Zájem orchestrů o konkrétní díla přímo odrážel jejich popularitu mezi diváky. Symfonické orchestry zařazovaly do svých programů přednostně taková díla, která vzbuzovala pozornost a zvyšovala návštěvnost koncertů. Z české produkce se největší pozornosti dostávalo tvorbě Antonína Dvořáka (graf 2-15), jejíž dominanci ve sféře symfonické hudby prokázala už analýza repertoáru koncertních síní v předchozím textu. Dvořákovy skladby tvořily 68 % produkce české hudby v podání jmenovaných londýnských symfonických orchestrů. Preference koncertních hal a symfonických orchestrů se zcela shodovala i v případě dalších skladatelů. Za Dvořákem s velkým rozdílem následovali Leoš Janáček (22 %), dále Bedřich Smetana (6 %) a Bohuslav Martinů (4 %). Jednou se na repertoáru londýnských orchestrů objevilo dílo Josefa Suka a Petra Ebena (graf 2-15).

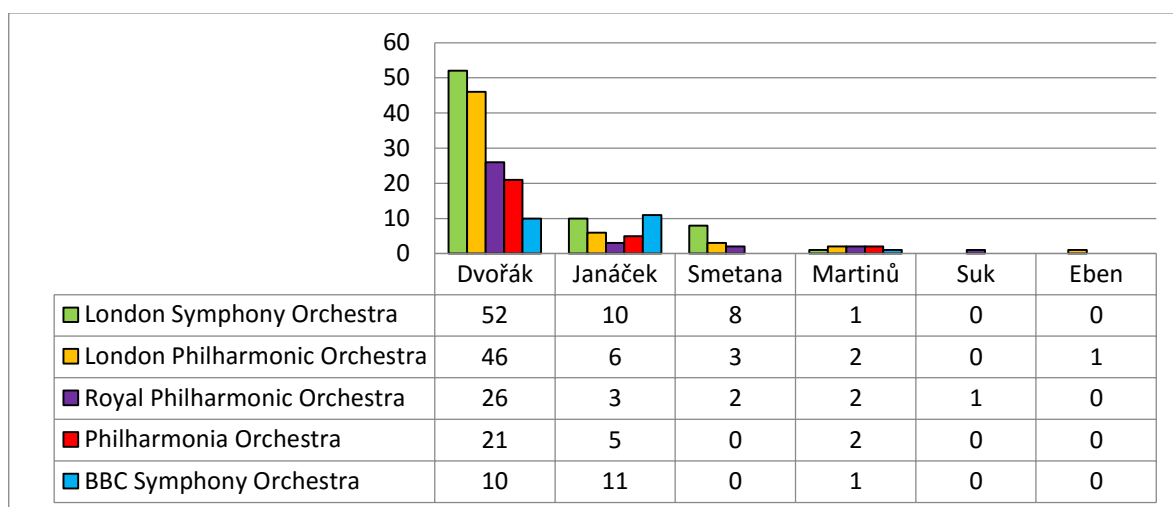

Graf 2-15: Přehled počtu uvedení děl českých skladatelů londýnskými orchestry v letech 1984–1994

³⁷⁹ V následující kapitole jsou zohledněna pouze provedení českých děl v Londýně, naopak nejsou sledována uvedení českých děl londýnskými orchestry v jiných anglických městech či v zemích.

³⁸⁰ ADORNO, Theodor, W.: O fetišovém charakteru v hudbě a regresi slyšení. In: *Divadlo*, 1964, č. 1.

S jedinou výjimkou převažovalo u všech orchestrů uvádění Dvořáka nad všemi ostatními českými skladateli. Pouze BBC Symphony Orchestra poskytla větší prostor jinému autorovi – Leoši Janáčkově (graf 2-16). Na repertoáru všech zkoumaných těles mělo své zastoupení jak dílo Dvořáka, Janáčka, tak trochu překvapivě i Bohuslava Martinů, byť se v každém případě jednalo o jedno nebo dvě nastudovaná díla. Pozorností ze strany všech jmenovaných orchestrů předčil zájem o Martinů i Smetanu, skladatele s mnohem delší tradicí uvádění děl na půdě britské metropole. Smetanovy skladby začlenily do repertóru tři z pěti orchestrů (London Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra a Royal Philharmonic Orchestra), přičemž zejména díky opětovnému provedení London Symphony Orchestra se stal Smetana častěji hraným skladatelem než Martinů (graf 2-16). Nastudování skladeb Josefa Suka a Petra Ebena mělo jednorázový charakter a uskutečnilo se zásluhou českých dirigentů. Libor Pešek řídil provedení Sukovy čtyřvěté suity *Pohádka*, op. 16, v podání Royal Philharmonic Orchestra na koncertě v Barbican Hall dne 18. dubna 1994. Ebenovu symfonickou větu *Vox Clamantis* pro tři trubky a orchestr zahrál London Philharmonic Orchestra pod vedením Jiřího Bělohlávka dne 19. října 1993. Výhradně český koncert, na jehož programu se objevil i Dvořákův *Houslový koncert a moll*, op. 53, a *Symfonie č. 6* Bohuslava Martinů, se uskutečnil v Royal Festival Hall jako součást tzv. českého festivalu zastřešeného komplexem Southbank Centre. Orchestrální tvorba Petra Ebena zůstávala poněkud v pozadí zájmu možná i z důvodu jejího malého množství; kromě koncertů (jednoho klavírního a dvou varhanních) Eben mnoho čistě orchestrálních děl nezkomponoval.

Graf 2-16: Zastoupení českých skladatelů v repertoárech jednotlivých orchestrů, počet provedení děl jednotlivých skladatelů v letech 1984–1994

Z pestrého repertoáru čtyř preferovaných skladatelů Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Bedřicha Smetany a Bohuslava Martinů si orchestry konstantně vybíraly relativně omezené spektrum několika skladeb (tabulka 2-17). Dvořák patřil k oblíbeným autorům, jehož tvorba propagační kampaň v Londýně nepotřebovala; pozornosti se v dekádě 1984 až 1994 těšila jak jeho hudba komorní (viz kapitola 2. 2. 3 Komorní hudba), tak orchestrální. Z obrovského množství opusů, které po sobě Dvořák zanechal, přesto stála v centru pozornosti londýnských orchestrů jen její nepatrná výše zastoupená symfoniemi. Nejpopulárnější *Symfonii č. 9 e moll*, op. 95, doplňovaly *Symfonie č. 7 d moll*, op. 70, a *Symfonie č. 8 G dur*, op. 88. Za zmínku stojí i opakovaná nastudování *Violoncellového koncertu h moll*, op. 104. Všechna čtyři díla spojovala v londýnském hudebním životě dlouhá tradice, která se zrodila na konci 19. století, v době návštěv Dvořáka v Londýně. Vztah Britů k českému skladateli se projevil jako natolik silný, že se jeho hudba stala trvalou a nepostradatelnou součástí anglické hudební kultury. Obdobně i v případě Leoše Janáčka, v Londýně známého zvláště prostřednictvím operní tvorby, volily orchestry ponejvíc proslavené skladby *Sinfonietta* a *Glagolskou mši* (tabulka 2-17). Smetana byl nejčastěji ztotožňován s předehrou k *Prodané nevěstě* a symfonickou básní *Vltava* z cyklu *Má vlast*, z hudby Bohuslava Martinů se opakovaného provedení dostalo pouze *Symfonii č. 4*.

Tabulka 2-17: Seznam nejuváděnějších českých skladeb v podání londýnských symfonických orchestrů v letech 1984–1994

Autor	Dílo	Počet provedení
Antonín Dvořák	<i>Symfonie č. 9 e moll, op. 95</i>	29
	<i>Symfonie č. 8 G dur, op. 88</i>	25
	<i>Symfonie č. 7 d moll, op. 70</i>	20
Leoš Janáček	<i>Sinfonietta</i>	9
	<i>Glagolská mše</i>	7
Bedřich Smetana	<i>Má vlast</i>	7
	<i>Předehra k Prodané nevěstě</i>	4
Bohuslav Martinů	<i>Symfonie č. 4</i>	2

2. 2. 2. 5 Čeští interpreti

Vzhledem ke složité politické situaci mělo české interpretační umění v oblasti symfonické hudby v Londýně v letech 1984–1994 relativně silné zastoupení. Tělesa i jednotlivci kromě reprezentace umění jako takového usilovali rovněž o propagaci české hudební tvorby.

Z orchestrů vyjížděla před rokem 1989 do Londýna pouze Česká filharmonie, která fungovala jako tzv. reprezentativní soubor vysíláný na koncerty do zahraničí (viz kapitola 1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů). V nových podmínkách, to jest bez závislosti na Pragokonzertu a vůli politických autorit, začaly rozvíjet zahraniční zájezdovou činnost i další orchestry. Kromě již tradiční České filharmonie tak do roku 1994 v Londýně vystoupil Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK a Filharmonie Brno (do roku 2006 Státní filharmonie Brno) v čele se svými šéfdirigenty. Z české tvorby se orchestry zaměřovaly obzvláště na díla nejznámějších skladatelů Dvořáka, Janáčka a Smetany. Například tvorba Bohuslava Martinů zůstávala ze strany českých těles zcela v pozadí jejich zájmu. V lednu 1993 podnikl turné po britských městech Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK. Pod vedením Martina Turnovského se těleso představilo v Birminghamu, Eastbournu, Leedsu a Londýně, kde na koncertě v Royal Festival Hall dne 24. ledna 1993 zahrálo Janáčkovu *Glagolskou mši*.³⁸¹ Zájezd na britské ostrovy podnikla na podzim 1994 také Státní filharmonie Brno s šéfdirigentem Leošem Svárovským.³⁸² Celočeský koncert v Royal Festival Hall dne 15. listopadu 1994 zahrnoval Smetanovu předehru k *Prodané nevěstě*, Sukovo *Fantastické scherzo* a Janáčkovu *Sinfoniettu*.

České dirigentské umění reprezentovalo v Londýně sedm dirigentů: Vilém Tauský, Rafael Kubelík, Libor Pešek, Jiří Bělohlávek, Aleš Podařil a již zmíněný Martin Turnovský a Leoš Svárovský, kteří v letech 1984–1994 řídili úhrnem osmatřicet koncertů (tabulka 2-18).

³⁸¹ Dirigent Martin Turnovský (1928) vedl *Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK* v letech 1992 až 1995. Orchester: Šéfdirigenti FOK. *Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK* [online]. Dostupné z: <http://www.fok.cz/dirigenti/> [cit. 2015-06-15].

³⁸² Český dirigent Leoš Svárovský (1961) vedl *Státní filharmonii Brno* v období 1991–1995. BENEŠ, Jiří. Filharmonie Brno. In. *Český hudební slovník osob a institucí*. [online]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary [cit. 2015-06-15].

Tabulka 2-18: Soupis českých dirigentů, kteří v letech 1984–1994 vystoupili v Londýně, včetně počtu dirigovaných koncertů a jejich datování

Dirigent	Počet dirigovaných koncertů	Datace
Vilém Tauský	1	1984
Rafael Kubelík	3	1984
Libor Pešek	25	1985, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994
Jiří Bělohlávek	6	1985, 1991, 1993
Aleš Podařil	1	1989
Martin Turnovský	1	1993
Leoš Svárovský	1	1994

Z někdejších významných dirigentských osobností, jejichž umělecká kariéra v osmdesátých letech doznívala, předstoupili před londýnské publikum v roce 1984 Vilém Tauský a Rafael Kubelík. Kubelík se se svou aktivní dirigentskou dráhou rozloučil třemi koncerty v čele London Symphony Orchestra v Barbican Hall.³⁸³ Program obsahoval výhradně českou tvorbu: Janáčkovu *Sinfoniettu*, Smetanovu symfonickou báseň *Richard III*, Dvořákovu *Symfonii č. 8 G dur*, op. 88, a *Klavírní koncert č. 2* Bohuslava Martinů, v němž se klavírního partu ujal Rudolf Firkušný. Jediný symfonický koncert dirigoval ve vymezené dekádě Vilém Tauský. Se svým symfonickým orchestrem Guildhall School of Music nastudoval Smetanovu *Mou vlast*, kterou divákům představili na koncertě v Barbican Hall dne 31. října 1984.³⁸⁴

Ústřední českou dirigentskou postavu té doby zosobňoval Libor Pešek, jenž ve vymezené éře oddirigoval v britské metropoli pětadvacet koncertů. Vystupoval hlavně se svým tělesem Royal Liverpool Philharmonic Orchestra, u kterého měl v letech 1987–1998 stálé angažmá jako umělecký ředitel a šéfdirigent; zájem o spolupráci s českým dirigentem však projevovaly i londýnské ansámby London Symphony Orchestra a London Philharmonic Orchestra. Mimo to se Pešek několikrát podílel na koncertech festivalu BBC Proms (viz kapitola 2. 2. 4 Festivalová produkce). Stejně jako předchozí dirigenti i Pešek využil své pozice k systematickému šíření české hudby. Specializoval se především

³⁸³ Koncerty se konaly 6. června, 3. července a 5. července 1984.

³⁸⁴ Tauský vyučoval na Guildhall School of Music and Drama v letech 1968–1991. JANOVIČKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In. BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM, 1910–2004: a celebration of his life and achievements published with affectionate remembrance in his centenary year*. 1st pub. Newcastle-under-Lyme: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2010, s. 89–90. Occasional publications, no. 6. ISBN 9780953276998.

na tvorbu Dvořáka, Janáčka a Smetany, do programu koncertů začleňoval ale i méně proslulé skladby Sukovy či Voříškovy.³⁸⁵

Do povědomí londýnské hudební obce se svým vystoupením v osmdesátých letech poprvé dostal Jiří Bělohlávek. V rámci festivalu Celebration of Czech and Slovak Music, který pořádalo Southbank Centre, řídil dne 23. října 1985 koncert České filharmonie, jež zahrála Dvořákovu *Symfonii č. 6 D dur*, op. 60, a *Památník Lidicím* Bohuslava Martinů.³⁸⁶ Znovu Bělohlávek zavítal do Londýna v rámci turné České filharmonie po Spojeném království v září 1991, tentokrát už jako šéfdirigent tělesa. Zájezdu věnovaného propagaci díla Antonína Dvořáka se jako druhý dirigent účastnil Libor Pešek. Mimo devět koncertů v Glasgow, Nottinghamu, Cardiffu, Leedsu a Dublinu se tři vystoupení uskutečnila v londýnské Barbican Hall, přičemž dvě řídil Bělohlávek (24. a 25. září 1991) a jednou se taktovky chopil Pešek (27. září 1991). Výlučně český program obsahoval Dvořákovu koncertantní ouverturu *Othello*, op. 93, *Violoncellový koncert h moll*, op. 104, a *Symfonii č. 6 D dur*, op. 60, předehru *Domov můj*, op. 62, *Klavírní koncert g moll*, op. 33, předehru *V přírodě*, op. 91, a *Houslový koncert a moll*, op. 53. Bělohlávek řídil také zahajovací koncert českého festivalu v Royal Festival Hall dne 2. října 1993, na kterém Česká filharmonie přednesla kompletní cyklus symfonických básní Bedřicha Smetany *Má vlast*. V rámci téhož festivalu dirigoval ještě dva koncerty 19. a 26. října 1993. Bělohlávkovo šestero vystoupení v letech 1984–1994 představovalo začátek jeho úspěšné dirigentské kariéry spjaté od roku 1995 s londýnským BBC Symphony Orchestra. V orchestru působil nejprve jako hlavní hostující dirigent (1995–2000) a později jako šéfdirigent (2007–2012). V roce 2012 udělila britská královna Alžběta II. Jiřímu Bělohlávkovi za jeho přínos v oblasti hudby čestný titul komandér Řádu Britského impéria.³⁸⁷

České reprezentanty z řad dirigentů doplnil ve vymezené dekádě Aleš Podařil, kterého si ke spolupráci přizval londýnský komorní orchestr English Chamber Orchestra. Pestrý program koncertu věnovaného české tvorbě, který se konal 29. listopadu 1989 v Barbican Hall, zahrnoval hudbu 19. a 20. století. *Symfonii in D* Jana Václava Voříška, *Romanci*, op. 11, a *Symfonii č. 8 G dur*, op. 88, Antonína Dvořáka doplnila premiéra dvou nových skladeb: *Pražského nokturna* s podtitulem *Pocta Mozartovi* Petra Ebena a

³⁸⁵ Přehled všech londýnských koncertů Libora Peška viz Příloha č. 1 Katalog provedených českých děl v Londýně v letech 1984–1994.

³⁸⁶ Program Southbank Centre, Royal Festival Hall, říjen 1985. Uloženo v archivu Southbank Centre, Belvedere Road, Londýn SE1 8XX.

³⁸⁷ WYLD, Joanna. Jiří Bělohlávek hudební ředitel a šéfdirigent. *Česká filharmonie: Dirigenti* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.ceskafilharmonie.cz/jiri-belohlavek-hudebni-reditel-a-sefdirigent-p7.html> [cit. 2015-06-15].

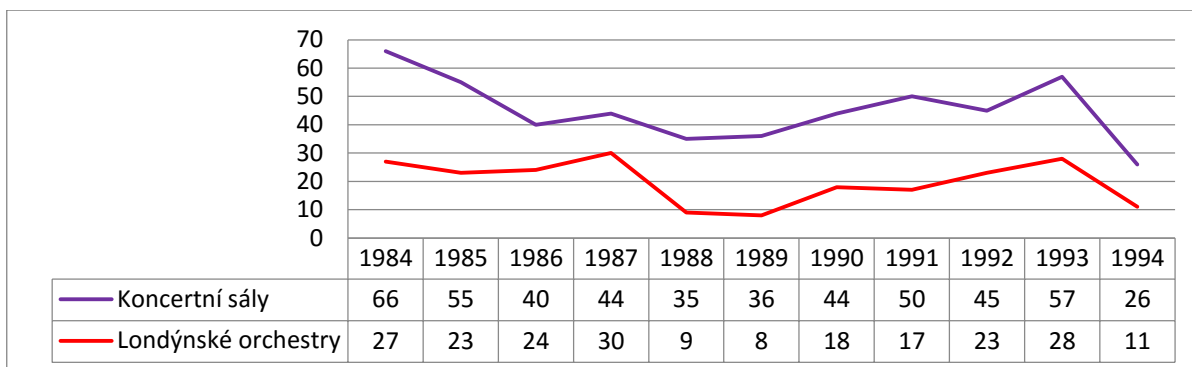
Houslového koncertu Petera Grahama.³⁸⁸ Jednalo se o historicky první uvedení tvorby Petera Grahama ve Velké Británii. Koncertu předcházela diskuze s oběma autory premiérováných děl. Z Grahamovy tvorby se londýnského nastudování dostalo dále například grafické partitury pro libovolné obsazení *Get Out of Whatever* CAGE, která zazněla na koncertě v Purcell Room 11. října 1993, v rámci již zmíněného českého festivalu v Southbank Centre.

V souvislostis dirigenty, kteří se v letech 1984–1994 zasadili o provozování české hudby v londýnských koncertních síních a operních domech, nelze alespoň krátce nepřipomenout Charlese Mackerrase (viz kapitola 1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů). Anglický odborník a celoživotní propagátor české hudby systematicky prosazoval českou tvorbu do repertoáru všech těles, se kterými během své umělecké kariéry pracoval. Ve vymezené dekádě stál v čele pětadvaceti operních představení a symfonických koncertů v Royal Festival Hall.

Zásluhou všech výše představených dirigentů se česká hudba prosazovala do repertoáru londýnských těles, a tedy i do povědomí londýnské hudební společnosti.

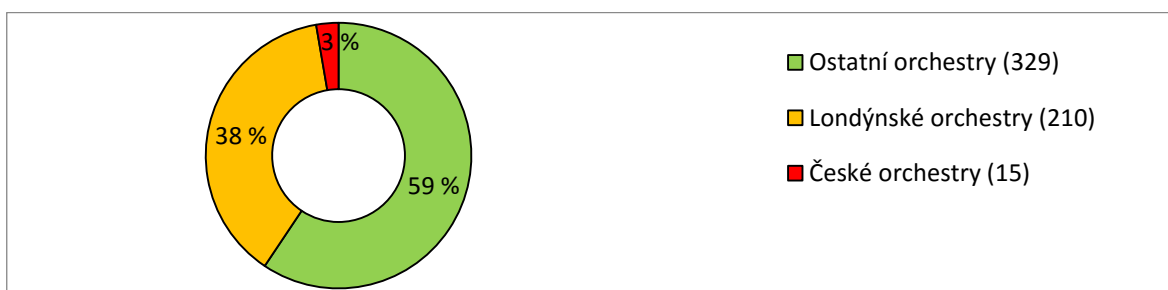
Grafické schéma počtu provedených děl jak londýnskými orchestry (London Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra a Royal Philharmonic Orchestra), tak v příslušných hudebních institucích (Royal Festival Hall, Barbican Hall, Queen Elizabeth Hall, Royal Albert Hall, St John's Smith Square) nabylo podoby sinusoidy s horními vrcholy v letech 1984 a 1993 a nejnižšími body v letech 1988, 1989 a 1994 (graf 2-19). Prakticky se střídala období s vysokým (1984, 1987) a nízkým podílem (1988, 1989, 1994) zastoupení české symfonické hudby v Londýně.

³⁸⁸ Peter Graham je pseudonym brněnského hudebníka a skladatele Jaroslava Šťastného (1952). *Hudební fakulta Janáčkovy akademie múzických umění v Brně*. Jaroslav Šťastný [online]. Dostupné z: <http://hf.jamu.cz/seznam-pedagogu/staff/stastny.html> [cit. 2015-06-15].

Graf 2-19: Porovnání počtu uvedených českých děl ve sledovaných londýnských koncertních halách a prostřednictvím londýnských symfonických orchestrů v letech 1984–1994

Celkem bylo v londýnských sálech Royal Festival Hall, Barbican Hall, Royal Albert Hall, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square zjištěno 554 provedení českých skladeb v podání londýnských, českých nebo jiných symfonických orchestrů. S osmatřicetiprocentním podílem pokrývaly londýnské orchestry London Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra, Philharmonia Orchestra a Royal Philharmonic Orchestra více než jednu třetinu produkce české hudby (graf 2-20). Česká tělesa, která v letech 1984–1994 zastupovala pouze Česká filharmonie, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK a Filharmonie Brno, uvedla v Londýně patnáct skladeb a jejich koncerty pokryly 3 % české produkce. Ve zbylých 59 % stály za nastudováním děl českých autorů zahraniční orchestry hostující v Londýně. Častým hostem londýnských koncertních sál byl například Royal Liverpool Philharmonic Orchestra, který pod vedením Libora Peška vystupoval v Londýně pravidelně několikrát do roka a obecnstvu opakovaně přinášel právě díla českých mistrů.

Graf 2-20: Podíl londýnských, českých a ostatních orchestrů na provádění českých děl v Londýně v letech 1984–1994

2. 2. 2. 6 Shrnutí

O českou symfonickou hudbu projevovaly v letech 1984–1994 zájem jak koncertní sály a symfonické orchestry, tak diváci, jejichž preferencím se dramaturgické koncepce maximálně přizpůsobovaly (viz text výše). Jako největší problém se tedy ukázalo stereotypní složení repertoáru. Pozornost patřila téměř výhradně známým skladatelům Dvořákovi, Janáčkovvi, méně pak Smetanovi a Martinů a jejich vybraným dílům. Londýnské orchestry se do nastudování pro ně neznámých českých děl nepouštěly. Tuto úlohu přebírali hostující čeští dirigenti, jako tomu bylo v již zmíněných případech jediného londýnského provedení Sukovy *Pohádky*, op. 16, (Libor Pešek) a Ebenovy *Vox Clamantis* (Jiří Bělohlávek).

Do provozování české symfonické hudby v Londýně v dekadě 1984–1994 se s počtem patnácti koncertů zapojila i česká tělesa v čele s Českou filharmonií, dále Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK a Filharmonie Brno. Tato vystoupení však pokrývala jen minimální počet všech koncertů s českou hudbou na programu. O její provozování se přičinily především orchestry místní a jiné zahraniční orchestry hostující v Londýně. Hlavní české reprezentanty představovali ve sféře symfonické hudby dirigenti Libor Pešek, Jiří Bělohlávek a další (tabulka 2-18), kteří do programu svých vystoupení intenzivně zařazovali tvorbu českých autorů.

Politické události roku 1989 v Československé, respektive České republice, ani čistě hudební záležitost v podobě oslav Roku české hudby, pozici české symfonické hudby v Londýně neovlivnily. Velké množství uvedených děl v letech 1985 a 1993 způsobily dva festivaly věnované české hudbě: Celebration of Czech and Slovak Music (1985) a Czech festival (1993). Mimo to o provozování české hudby po celé období notně pečovali čeští dirigenti, bez jejichž iniciativy by byl seznam provedených českých skladeb v Londýně výrazně chudší.

2. 2. 3 Komorní hudba³⁸⁹

Společně s dalšími změnami v londýnském koncertním životě vzrůstal od poloviny osmdesátých let minulého století zájem publika o koncerty komorní hudby.³⁹⁰ John Baron označil za potencionální důvod této skutečnosti vysoké náklady na organizaci orchestrálních koncertů a rovněž astronomické částky vyžadované slavnými sólisty, promítnuté do výše vstupného, jež se pohybovala mimo dosah většiny publika.³⁹¹

Mimořádný nárůst zájmu veřejnosti o komorní hudbu podněcoval zakládání nových hudebních těles, která se specializovala na interpretaci specificky vyhraněného repertoáru. V Londýně vznikaly nejen četné komorní orchestry, ale i pěvecké sbory, které se ve společnosti rychle prosadily. Na historické provozování hudby starších epoch se zaměřily například soubory London Sinfonietta, Nash Ensemble, Academy of Ancient Music, English Concert, Taverner Consort and Players, London Baroque Orchestra či Monteverdi Choir. Oproti tomu Academy of St Martin-in-the-Fields, London Mozart Players, City of London Sinfonia či English Chamber Orchestra se věnovaly provádění tzv. klasického repertoáru. Segmentace koncertního dění způsobila rozdělení publika na menší skupiny se zájmem o rozdílné typy koncertů. K jejich pořádání sloužil rekordní počet koncertních hal s diváckou kapacitou pod tisíc míst, vyšší než kdekoliv jinde na světě – Purcell Room, Queen Elizabeth Hall, Wigmore Hall, St John's Smith Square, Cadogan Hall, Kings Place Halls, Blackheath Halls, Conway Hall, Roundhouse, Amaryllis Fleming Hall, Britten Theatre v Royal College of Music nebo Duke's Hall v Royal Academy of Music.³⁹²

³⁸⁹ Dnešní hudební terminologie definuje komorní hudbu jako hudbu napsanou pro malou skupinu, zpravidla dvou až devíti hráčů, přičemž každý part hraje jeden hráč. Komorní hudba je určena k provádění v menších prostorách, obvykle bez dirigenta, a charakterizuje ji určitá intimita hudebního zážitku a úzký kontakt interpretů s posluchači. TILMOUTH, Michael. Chamber music. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 4. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 113–118. ISBN 0-333-60800-3; MCCALLA, James. *Twentieth-century chamber music*. 2nd ed. New York: Routledge, 2003, xxviii, 284 s. ISBN 04-159-6695-7. Jiří Fukač definuje výraz komorní hudba jako název „specificky ohraničených, žánrově, stylově i druhově vymezovaných okruhů hudby převážně umělého rázu.“ FUKAČ, Jiří. Komorní hudba. In. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří. *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 453–545.

ISBN 8070584629.

³⁹⁰ WATKINS, Shaw. London. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 208. ISBN 0-333-60800-3.

³⁹¹ BARON, John H. *Intimate music: a history of the idea of chamber music*. Stuyvesant, NY: Pendragon Press, 1998, s. 425. ISBN 15-764-7018-0.

³⁹² PHILLIPS, Peter. Does London really need another concert hall? In. *The Spectator*. 5. října 2013. Dostupné z: <http://www.spectator.co.uk/arts/music/9040421/does-london-really-need-another-concert-hall/> [cit. 2015-03-26].

2. 2. 3. 1 Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall, St John's Smith Square a provozování české hudby

Z výše jmenovaných koncertních hal se na produkci české komorní hudby v letech 1984–1994, z hlediska počtu pořádaných koncertů, nejvíce podílely:

- Wigmore Hall
- Purcell Room
- Queen Elizabeth Hall
- St John's Smith Square

První dvě sítě se přitom orientovaly výhradně na koncerty komorní hudby, druhé dvě poskytovaly prostory jak koncertům komorním, tak symfonickým.

Wigmore Hall

Wigmore Hall (36 Wigmore Street, Londýn, W1U 2BP), historicky nejstarší ze čtyř vybraných londýnských sítí, nechal v letech 1899–1901 vystavět německý výrobce klavírů Carl Bechstein, podle něhož zněl původní název haly – Bechstein Hall.³⁹³ Již v prvních sezonách po zahájení provozu dne 31. května 1901 zde vystupovali významní interpreti – komorní orchestry, pěvci či hudebníci jako Enrico Caruso, Artur Rubinstein nebo skladatel Charles Camille Saint-Saëns. Bechstein Hall rychle nabývala renomé uznávané koncertní haly. Po první světové válce, kdy došlo k přejmenování haly podle její geografické polohy na Wigmore Hall, na tamním jevišti koncertovali například Sergej Prokofjev či Paul Hindemith. Připomeňme také koncert z komorních děl Leoše Janáčka dne 6. května 1926, kterého se v rámci své týdenní londýnské návštěvy zúčastnil i sám skladatel.³⁹⁴ I v letech 1984–1994 si Wigmore Hall udržovala v celosvětovém měřítku pověst jedné z nejprestižnějších sítí pro komorní hudbu. Wigmore Hall, tradiční místo konání sólových

³⁹³ Doposud nebyla vydána komplexní práce o Wigmore Hall (36 Wigmore Street, London W1U 2BP, Velká Británie) a její historii. Jediným uceleným dokumentem je stručný přehled vývoje koncertní haly s názvem *The Story of a Concert Hall*, kterou pro potřeby Wigmore Hall vytvořily Julia MacRae a Paula Best (ředitelka archivu Wigmore Hall). Článek je zveřejněn na webových stránkách instituce: <http://www.wigmore-hall.org.uk/about-us/history#Story> [cit. 2014-04-09].

³⁹⁴ COLLES, Henry C. – PLATT, Peter – BROWN, David: Rose Newmarch. In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. 2. vyd., XXVII. svazek, s. 807–808.

i komorních koncertů, zažívalo v osmdesátých a na počátku devadesátých let renesanci díky pečlivé přípravě tematických koncertů a spolupráci s renomovanými umělci.³⁹⁵

Purcell Room

Koncertní síň Purcell Room (Southbank Centre, Belvedere Road, Londýn, SE1 8XX) vznikla v roce 1967 jako součást uměleckého komplexu Southbank Centre a nachází se v budově Queen Elizabeth Hall. Purcell Room nese název po anglickém hudebním skladateli 17. století Henry Purcellovi. Se svými 360 místy k sezení představuje Purcell Room nejintimnější koncertní sál komplexu Southbank Centre a zároveň nejmenší ze všech čtyř sálů (Wigmore Hall disponuje 545 sedadly), který se hodí zejména pro akce spojené s komorní hudbou, literaturou a mluveným slovem, pantomimou či pro sólové recitály. Od svého založení sloužila síň Purcell Room hlavně začínajícím nebo méně známým interpretům a tělesům. Kýžený cíl většiny umělců představovalo vystoupení ve známější Wigmore Hall; Purcell Room fungovala jako jakási alternativa. I z tohoto důvodu Purcell Room postrádala vystoupení světově proslulých umělců.

Queen Elizabeth Hall

Koncertní síň Queen Elizabeth Hall, o jejíž historii a funkci bylo blíže pojednáno v předcházející kapitole o symfonické hudbě, poskytovala své prostory hudebním vystoupením rzného druhu, avšak nejčastěji se zde konaly především koncerty komorní hudby.

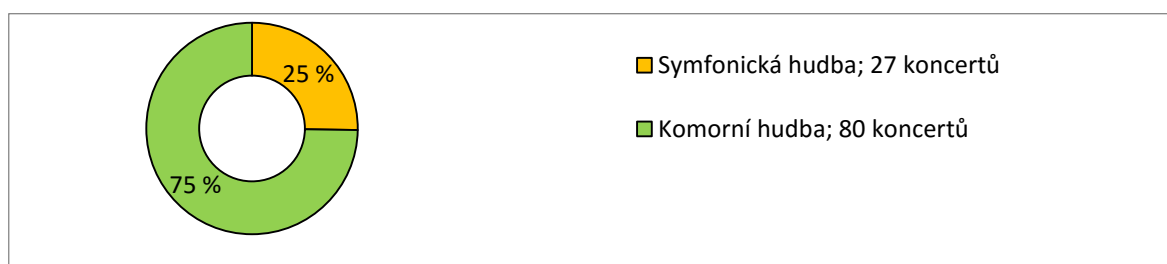
St John's Smith Square

Obdobně jako v případě Queen Elizabeth Hall taktéž o sálu St John's Smith Square, který sloužil rozmanitým druhům umění, byly podrobnější informace uvedeny již v předcházející kapitole o symfonické hudbě (kapitola 2. 2. 2 Symfonická hudba).

³⁹⁵ SNELSON, John. London, §VI, 2: Musical life: 1800–1945: Concert life. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 141. ISBN 0-333-60800-3.

Ve sféře komorní hudby zastávala Wigmore Hall ze všech londýnských sálů nejvýznamnější pozici. I díky nejdelsí historii patřila k umělci nejvyhledávanějším koncertním sálům pro komorní hudbu vůbec. Tato skutečnost se promítla ve vyšší frekvenci pořádaných koncertů ve Wigmore Hall, kterých se zde v období 1984–1994 uskutečnilo každoročně přibližně čtyři sta.³⁹⁶ V Purcell Room, druhé londýnské síni zaměřené na komorní hudbu, se za stejné období realizovalo zhruba o polovinu koncertů méně. Rozdílné postavení obou koncertních sál bychom mohli přirovnat ke vzájemné pozici londýnských operních domů Royal Opera House a English National Opera, popsané v předchozí kapitole. Stejně jako v případě opery i každá ze sál pro provozování komorní hudby zastávala v hudebním životě města specifickou funkci podmíněnou mimo jiné dramaturgickou koncepcí, jak bude objasněno v textu níže.

Oproti nim se Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square vyznačovaly možností multifunkčního využití prostoru. V Queen Elizabeth Hall a obdobně i v St John's Smith Square se ve vymezené dekádě uskutečnil průměrně jeden koncert denně, což odpovídalo zhruba 350 koncertům za rok. Poměr mezi množstvím uvedené komorní a symfonické hudby se však v každé ze sál lišil. Z veškeré produkce české hudby v Queen Elizabeth Hall v letech 1984 až 1994 spadaly tři čtvrtiny do oblasti komorní hudby (graf 2-21). Z celkových 108 koncertů jich 80 náleželo komorní hudbě, zbylých 27 připadlo symfonické hudbě. Alespoň v případě české tvorby se Queen Elizabeth Hall prokazatelně více zasadila o propagaci hudby komorní než hudby symfonické.

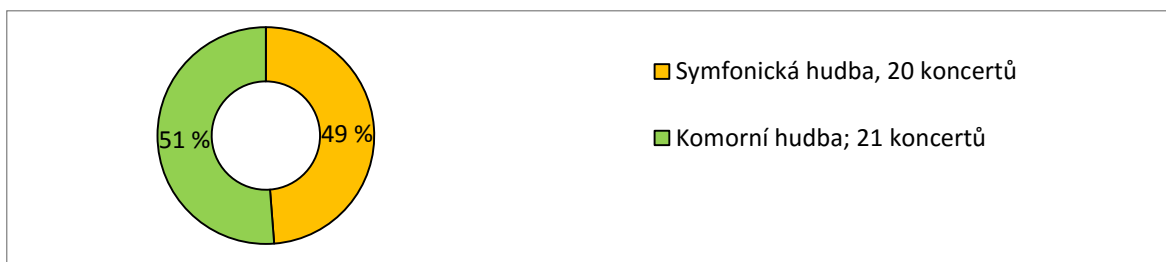

Graf 2-21: Podíl české komorní a symfonické hudby v Queen Elizabeth Hall v letech 1984–1994

Koncerty pořádané v St John's Smith Square se víceméně vyváženě věnovaly jak komorní, tak symfonické tvorbě. Tato skutečnost se promítla i v uvádění české hudby; mezi množstvím provedené české tvorby komorní a symfonické panovala v letech 1984 až 1994 jistá rovnováha, i když mírnou převahu přece jen nabyla hudby komorní (graf 2-22).

³⁹⁶ Wigmore Hall. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001–2014. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Wigmore_Hall [cit. 2014-11-16].

Z jednačtyřiceti uskutečněných koncertů jich dvacet náleželo symfonické a jednadvacet komorní hudbě.

Graf 2-22: Podíl české komorní a symfonické hudby v St John's Smith Square v letech 1984–1994

S odkazem na právě popsanou uměleckou orientaci jednotlivých sálů nepřekvapilo zjištění, že se nejvíce koncertů s českou hudbou na programech realizovalo ve Wigmore Hall, za kterou s polovičním počtem koncertů následoval konkurenční Purcell Room (tabulka 2-23).

Používané označení „koncerty s českou hudbou“ zahrnuje takové koncerty, na jejichž programu tvořila česká díla určitou – větší či menší – část. Málokdy totiž koncertní program obsahoval pouze dílo autorů jedné národnosti. Naprostá většina koncertů (94 %) ve všech sálech, jejichž součástí byla i česká tvorba, nabízela současně jedno či více děl zahraničních skladatelů. Přesto se ve sledovaném období objevily také akce věnované zcela české komorní hudbě. Úměrně počtu koncertů odpovídalo množství provedených děl. Na celkem 264 koncertech ve Wigmore Hall zaznělo české dílo 374krát, na 130 koncertech v Purcell Room došlo k provedení 191 děl českých skladatelů (tabulka 2-23). I přes víceúčelové využití haly dosáhla nezanedbatelného počtu uvedení české komorní hudby také Queen Elizabeth Hall s 80 koncerty, na kterých se česká tvorba objevila 101krát (tabulka 2-23). V porovnání s Wigmore Hall, Purcell Room i Queen Elizabeth Hall sehrávala St John's Smith Square s počtem jednadvaceti koncertů, na nichž české dílo zaznělo čtyřiadvacetkrát, v propagaci české hudby v Londýně minimální roli (tabulka 2-23).

Tabulka 2-23: Počet koncertů s českou hudbou a počet provedení českých děl ve Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square v letech 1984–1994

	Počet koncertů	Počet provedení českých děl
Wigmore Hall	264	374
Purcell Room	130	191
Queen Elizabeth Hall	80	101
St John's Smith Square	21	24

Aby bylo možné relevantně zhodnotit postavení české hudby s odpovídající výpovědní hodnotou, bylo nezbytné zohlednit celkový počet koncertů za rok. Pro tento účel posloužily údaje o standardním počtu uskutečněných akcí, které čítaly ve Wigmore Hall 400 a v Purcell Room 200 koncertů komorní hudby ročně. Z předložených dat vyplývá, že se česká hudba objevila ve Wigmore Hall v průměru na čtyřadvaceti koncertech, zatímco v Purcell Room na necelých dvanácti koncertech za rok.³⁹⁷ V obou případech analýza prokázala přímou úměrnost mezi počtem celkově realizovaných koncertů a počtem koncertů s českou hudbou. Byť česká hudba zněla v Purcell Room dvakrát méně často než ve Wigmore Hall, zůstalo zastoupení české hudby v obou sálech prakticky stejné. Procentuálním vyjádřením tvořily koncerty s českou hudbou v období 1984–1994 ve Wigmore Hall i v Purcell Room shodně 6 % z celkového počtu všech zde uskutečněných koncertů. Na druhou stranu však, díky vyšší frekvenci koncertů, sehrála v propagaci české komorní hudby v Londýně větší roli Wigmore Hall.

Komplikovanější úkol představovalo zhodnocení pozice české komorní hudby v dramaturgii Queen Elizabeth Hall. Kvůli absenci konkrétních dat o počtu koncertů komorní hudby v hale bylo možné určit pouze podíl české komorní hudby vzhledem k průměrnému počtu 350 každoročně uskutečněných koncertů všeho druhu. Koncerty s českou komorní hudbou se na programu Queen Elizabeth Hall objevovaly zhruba sedmkrát do roka, čímž tvořily 2 % tamní produkce. Ještě menšího podílu, který nedosahoval ani půl procenta, mělo zastoupení české hudby v St John's Smith Square. Na 350 koncertů ročně připadly necelé dva koncerty s českou hudbou.

³⁹⁷ Počítáno s průměrným počtem pořádaných koncertů ve Wigmore Hall a Purcell Room za rok. V případě Wigmore Hall se za celé období 1984–1994 uskutečnilo 4 400 koncertů, v Purcell Room o polovinu méně, tedy 2 200 koncertů.

Z celkových 495 zjištěných koncertů v londýnských sálech Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square jich výhradně české hudbě patřilo pětadvacet – šestnáct ve Wigmore Hall, pět v Queen Elizabeth Hall a čtyři v Purcell Room. V St John's Smith Square se nerealizoval jediný koncert věnovaný výlučně české tvorbě. Většina celočeských koncertů (19) byla součástí některé z akcí k podpoře české hudební kultury v britské metropoli – festivalu, oslavy výročí skladatele apod. (viz dále v této kapitole). Oproti očekávání však výhradně český program nezprostředkovali pouze čeští umělci, nýbrž se stejnou měrou podíleli i hudebníci zahraniční, již provedli dvanáct takových představení. Velký zájem vzbuzovala česká hudba u anglických interpretů. Tři celočeské koncerty ve dnech 22., 23. a 24. června 1990 provedlo v rámci akce Bohemian Festival ve Wigmore Hall britské komorní těleso Lindsay Quartet, které se z našich skladatelů zaměřovalo především na Dvořáka, Smetanu, Janáčka a Martinů.³⁹⁸ Vybraná díla jmenovaných skladatelů na začátku devadesátých let minulého století Lindsay Quartet také vydalo.³⁹⁹ Celočeský koncert připravilo i londýnské uskupení Chilingirian Quartet (Wigmore Hall; 29. dubna 1990)⁴⁰⁰ či pianista William Howard, který se intenzivně zabýval českou klavírní tvorbou. Za svou interpretaci Janáčkovy díla obdržel v roce 1986 od ministra kultury České republiky medaili.⁴⁰¹ Howard se věnoval i provádění soudobé hudby. Na koncertě v Purcell Room dne 15. září 1991, nazvaném výstižně Czech, Moravian and Slovak Music, uvedl v londýnské premiéře, mimo jiné, první část *24 preludií a fug* Pavla Nováka⁴⁰² či *Dopisy Mileně* Petra Ebena.

Dalších třináct celočeských koncertů prezentovali, nebo se na nich alespoň spolupodíleli, čeští interpreti a komorní soubory: Radoslav Kvapil (1. července 1987),

³⁹⁸ V rámci tří festivalových koncertů zahrál *Lindsay Quartet Smyčcový kvartet č. 1 Es dur*, op. 5, Františka Kramáře, *Serenádu pro dva klarinety a smyčcové trio* Bohuslava Martinů, oba smyčcové kvartety Bedřicha Smetany a Leoše Janáčka, *Smyčcový kvartet G dur*, op. 106, *Smyčcový kvartet Es dur*, op. 97, a *Terčeto C dur*, op. 74, Antonína Dvořáka.

³⁹⁹ Výběr z diskografie *Lindsay String Quartet: Smetana: The Two String Quartets; Dvořák: Romance, op. 9; Two Waltzes, op. 54* [CD]. [London]: ASV Label, 1991; *Janáček: The Two String Quartets; Dvořák: Cypresses* [CD]. [London]: ASC Label/Living Era, 1991; *Dvořák: String Quartet No. 10, op. 51; String Quartet No. 14, op. 105* [CD]. [London]: ASV Label, 1992; *Antonín Dvořák: String Quartet Nos. 12 & 13* [CD]. [London]: ASV Label, 1992. ERIKSSON, Erik. ALL MUSIC. *The Lindsays: Discography* [online]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/the-lindsays-mn0001380609/discography> [cit. 2015-04-03].

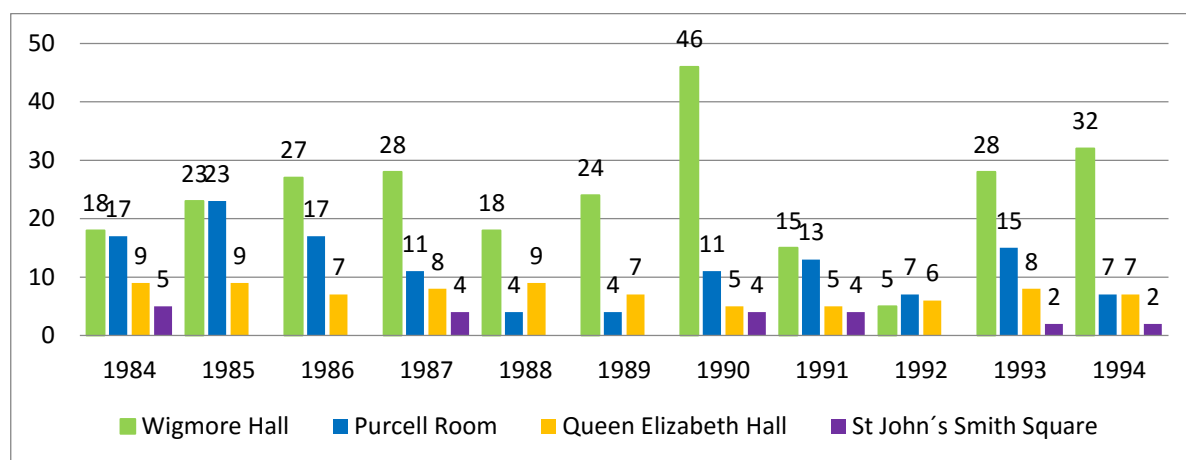
⁴⁰⁰ Program tvořila tři díla Antonína Dvořáka: *Smyčcový kvartet F dur*, op. 96, *Valčíky*, op. 54, *Smyčcový kvartet G dur*, op. 106.

⁴⁰¹ Nepodařilo se zjistit, o jakou konkrétní medaili se jednalo. Oficiální stránky Williama Howarda. *William Howard pianist: Biography* [online]. Dostupné z: <http://www.williamhoward.co.uk/biogdec08.htm> [cit. 2015-03-30].

⁴⁰² Brněnský skladatel a hobojista Pavel Novák (1957) je známý také pod pseudonymem Pavel Zemek. Hudební informační středisko. *Skladatelé: Zemek (Novák) Pavel* [online]. Dostupné z: <http://www.musicbase.cz/skladatele/1153-zemek-novak-pavel/> [cit. 2015-08-30].

Stamicovo kvarteto (11. října 1987 a 12. února 1989), Sukovo trio (30. ledna 1990), Talichovo kvarteto (19. května 1990), Janáčkovo kvarteto (4. listopadu 1990), Pavel Prantl s Martinou Maixnerovou (21. listopadu 1990), Josef Suk (30. dubna 1991 a 10. října 1993), Kociánovo kvarteto (21. listopadu 1992), Pražské kvarteto (4. října 1993), Petr Kofroň (11. října 1993) a Eva Randová (20. listopadu 1993).

Detailní rozpis počtu koncertů s českou hudbou v jednotlivých letech vymezeného období v grafu 4-11 zachycuje vývojové tendence v uvádění české hudby ve všech čtyřech koncertních sálech i eventuální odchylky, jako v případě Wigmore Hall. Wigmore Hall, která si jinak udržovala jednoznačnou dominanci v šíření české komorní hudby, zaznamenala v letech 1990 a 1991 až 1992 dva markantní výkyvy v počtu pořádaných koncertů. Kvůli dočasnému přerušení provozu haly z důvodu kompletní rekonstrukce budovy Wigmore Hall v období od července 1991 do listopadu 1992 klesl počet tamních koncertů s českou hudbou v roce 1991 na patnáct a v roce 1992 dokonce jen na pět. V následujících letech po znovuotevření haly se počet koncertů vrátil k průměru až lehkému nadprůměru (graf 2-24).

Graf 2-24: Počet koncertů s českou hudbou v jednotlivých letech ve Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square

Naopak výrazný nárůst počtu koncertů v roce 1990 zapříčinil Bohemian Festival pořádaný ve Wigmore Hall od ledna do července 1990 ve spolupráci s velvyslanectvím tehdejší Československé republiky v Londýně. Festival se však neuskutečnil v reakci na významné politické a společenské změny v Československu na podzim 1989, které vedly k pádu komunistického režimu v zemi. Přípravy na festivalu začaly ještě před tzv. sametovou

revolucí a jeho jediným cílem bylo upozornit na bohatství české hudby.⁴⁰³ Tvorba českých skladatelů představovala v londýnském prostředí známý, oblíbený, a tudíž kýžený artikl, o jehož uvádění jevila tamní společnost přirozený zájem. Na celkem dvaceti koncertech vystoupily v roce 1990 kromě zahraničních umělců také tři české komorní soubory – Sukovo trio ve složení Josef Suk (housle), Josef Hála (klavír) a Josef Chuchro (violoncello), Talichovo kvarteto v sestavě Petr Messiereur (1. housle), Jan Kvapil (2. housle), Jan Talich ml. (viola), Petr Prause (violoncello) a Sukovo kvarteto v obsazení Ivan Štraus (1. housle), Ludvík Hašek (2. housle), Karel Řehák (viola) a Jan Štros (violoncello; tabulka 2-25).⁴⁰⁴

V reakci na festivalové koncerty vyšla v anglickém tisku řada zpráv a recenzí i na vystoupení jmenovaných českých těles. Richard Fairman v článku pro *The Financial Times*, kromě nadšeného líčení vysoké umělecké úrovně Sukova tria jak po stránce hráčského mistrovství, tak po stránce příhodné volby repertoáru, upozornil čtenáře na zmíněné politické události v Československu a zdůraznil význam umění a především hudby ve společnosti.⁴⁰⁵ Stejně pozitivní ohlasy sklídilo z pera Paula Drivera i debutující Talichovo kvarteto. Driver ocenil hráče pro jejich úchvatný, avšak nenucený projev a přirozeně správné vnímání rytmu, tempa a smyslu hudby.⁴⁰⁶ I přes drobnou výtku se kladné recenze dočkalo také poslední vystupující české těleso Sukovo kvarteto. K provedení českých skladeb neměl autor článku jedinou připomínku, nicméně podání Beethovenova *Smyčcového kvartetu A dur č. 5*, op. 18, shledal za nejisté a překvapivě nedostatečně připravené.⁴⁰⁷

Tabulka 2-25: Bohemian Festival, Wigmore Hall, 1990

Datum	Autor	Dílo	Interpret
23.1.	A. Dvořák	Smyčcový kvartet Es dur, op. 51	
	B. Martinů	Smyčcový kvartet č. 5	
24.1.	J. Suk	Jaro, op. 22a	
	B. Martinů	Marionetta	
28.1.	V. Kramář	Oktet-Partita F dur, op. 57	
	A. Dvořák	Serenáda d moll, op. 44	

⁴⁰³ E-mailová komunikace s Paulou Best, archivářkou Wigmore Hall, ze dne 22. dubna 2015.

⁴⁰⁴ Sukovo kvarteto založili členové České filharmonie pod názvem Kvarteto symfoniků v roce 1968. O dva roky později přijalo se souhlasem dědiců Josefa Sukova nynější název a s ním i závazek propagovat zejména českou soudobou tvorbu a dílo Josefa Suka zvlášť. Koncerty 5. a 11. července 1990 byly prvním vystoupením souboru v Londýně. FAIRMAN, Richard. Suk Quartet. In. *The Financial Times*. 13. července 1990.

⁴⁰⁵ FAIRMAN, Richard. Suk Trio. In. *The Financial Times*. 6. února 1990.

⁴⁰⁶ DRIVER, Paul. Talich Quartet. In. *The Financial Times*. 20. května 1990.

⁴⁰⁷ FAIRMAN, Richard. Suk Quartet. In. *The Financial Times*. 13. července 1990.

30.1.	J. Suk	Elegie, op. 23	Sukovo trio
	A. Dvořák	Klavírní trio f moll, op. 65	
	B. Smetana	Klavírní trio g moll, op. 15	
3.2.	V. Kalabis	Klavírní trio	Sukovo trio
	J. Suk	Klavírní trio C dur, op. 2	
	V. Novák	Klavírní trio d moll op. 27	
	A. Dvořák	Klavírní trio e moll, op. 90	
17.3.	A. Dvořák	Nokturno H dur, op. 40	
	J. Suk	Serenáda pro smyčce Es dur, op. 6	
19.4.	J. B. Foerster	Klavírní trio f moll, op. 8	
	P. Eben	Klavírní trio (1986)	
	Z. Fibich	Klavírní kvintet D dur, op. 42	
21.4.	A. Dvořák	4 Romantické kusy, op. 75	
	L. Janáček	Sonáta es moll 1. X. 1905	
29.4.	A. Dvořák	Smyčcový kvartet F dur, op. 96	
	A. Dvořák	Valčíky, op. 54	
	A. Dvořák	Smyčcový kvartet G dur, op. 106	
6.5.	A. Dvořák	Bagately, op. 47	
	A. Dvořák	Klavírní kvintet A dur, op. 81	
19.5.	L. Janáček	Smyčcový kvartet č. 1 e moll	Talichovo kvarteto
	B. Martinů	Smyčcový kvartet č. 2	
	A. Dvořák	Smyčcový kvartet F dur, op. 96	
24.5.	J. V. Voříšek	Sonáta b moll, op. 20	
	A. Dvořák	Téma a variace As dur, op. 36	
	B. Smetana	České tance (výběr)	
	L. Janáček	V mlhách	
26.5.	A. Dvořák	Kvartet č. 11, op. 61	
	A. Dvořák	Klavírní kvintet, op. 81	
6.6.	A. Dvořák	Smyčcový kvartet d moll, op. 34	
22.6.	F. Kramář	Smyčcový kvartet č. 1, Es dur, op. 5	
	B. Smetana	Smyčcový kvartet č. 1 e moll	
	L. Janáček	Smyčcový kvartet č. 2	
23.6.	L. Janáček	Smyčcový kvartet č. 1 e moll	
	B. Smetana	Smyčcový kvartet č. 2 d moll	
	A. Dvořák	Smyčcový kvartet G dur, op. 106	
24.6.	A. Dvořák	Terčeto C dur, op. 74	
	A. Dvořák	Smyčcový kvartet Es dur, op. 97	
5.7.	J. Suk	Smyčcový kvartet č. 1 B dur, op. 11	Sukovo kvarteto
	J. Suk	Meditace na staročeský chorál, op. 35a	
	A. Dvořák	Smyčcový kvartet As dur, op. 105	
11.7.	J. Suk	Smyčcový kvartet č. 2, op. 31	Sukovo kvarteto
21.7.	A. Dvořák	Moravské dvojzpěvy, op. 32	
	J. Suk	Klavírní kvintet g moll, op. 8	

Přehled jednotlivých koncertů českého festivalu obsahuje informace o provedených českých dílech včetně autorů, v případě informací o interpretovi jsou uvedeni výhradně čeští umělci

Bohemian Festival nepředstavoval jediný počín tohoto druhu v Londýně. O tři roky později, v říjnu 1993, se dějištěm dalšího českého festivalu stalo Southbank Centre. Nejednalo se však výhradně o festival komorní hudby, jako tomu bylo v případě festivalu ve Wigmore Hall. Kromě koncertů komorní hudby v sálech Purcell Room a Queen Elizabeth Hall dostala prostor i hudba symfonická, pro jejíž potřeby využili organizátoři budovu Royal Festival Hall. V rámci deseti koncertů koncentrovaných do jediného měsíce se tak diváci mohli seznámit s širokým spektrem české hudby – program obsahoval skladby z období od 18. století až po soudobou tvorbu, díla instrumentálního i vokálního charakteru atd. Šest koncertů přitom patřilo komorní hudbě – tři se konaly v Purcell Room, tři v Queen Elizabeth Hall. Festival se vyznačoval velkou účastí českých umělců, kteří se, s výjimkou jediného koncertu komorní hudby ze dne 24. října 1993, podíleli na všech akcích. Konkrétně účinkovali houslista Josef Suk, kytarista Štěpán Rak, pěvkyně Eva Randová, Pražské kvarteto, Wihanovo kvarteto či pražský (tabulka 2-26). Na koncertech orchestrální hudby vystoupili dirigenti Jiří Bělohlávek a Libor Pešek, pěvkyně Dagmar Pecková a Eva Urbanová a Česká filharmonie.

Tabulka 2-26: Český festival, Southbank Centre, 1993

Datum	Místo	Autor	Dílo	Interpret
2. 10.	RFH	B. Smetana	Má vlast	Česká filharmonie, Jiří Bělohlávek
4. 10.	PR	F. X. Richter	Divertimento, op. 5, č. 1	Pražské kvarteto
		V. Novák	Smyčcový kvartet č. 2	
		A. Dvořák	Smyčcový kvartet F dur, op. 96	
5. 10.	RFH	B. Smetana	Hubička (předehra)	Libor Pešek
		J. Suk	Zrání	
		A. Dvořák	Biblické písně č. 1–5	Dagmar Pecková
		L. Janáček	Sinfonietta	
10. 10.	QEH	A. Dvořák	Bagately, op. 47	Josef Suk
		B. Martinů	Tři madrigaly pro housle a violu	
		B. Smetana	Z domoviny	
		A. Dvořák	Dechová serenáda d moll	
18. 10.	PR	J. Suk	Meditace na svatováclavský chorál, op. 35a	Wihanovo kvarteto
		Š. Rak	Nové dílo pro kytaru a smyčcové kvarteto	Štěpán Rak
		B. Smetana	Smyčcový kvartet č. 1	
19. 10.	RFH	P. Eben	Vox Clamantis	Jiří Bělohlávek
		A. Dvořák	Houslový koncert	
		B. Martinů	Symfonie č. 6	
20. 10.	QEH	J. N. Hummel	Vojenský septet militaire C dur, op. 114	

		A. Dvořák	Cikánské písně, op. 55	Eva Randová
		B. Smetana	Večerní písně	
		A. Dvořák	Klavírní kvartet č. 2	
21. 10.	PR	Z. Lukáš	Pastime for five	Dechový kvintet Academia
		A. Dvořák	Polonéza Es dur, Humoreska	
		A. Rejcha	Dechový kvintet F dur	
24. 10.	QEH	A. Dvořák	Smyčcový kvartet, op. 51	Alban Berg Quartet
		L. Janáček	Smyčcový kvartet č. 1	
		A. Dvořák	Klavírní kvintet, op. 81	
26. 10.	RFH	A. Dvořák	Symfonie č. 8	Jiří Bělohlávek, Dagmar Pecková
		L. Janáček	Glagolská mše	Eva Urbanová

Vysvětlivky zkratk míst konání koncertů: RFH – Royal Festival Hall, QEH – Queen Elizabeth Hall, PR – Purcell Room

V porovnání s Wigmore Hall, v níž se frekvence koncertů s českou hudbou na programu pohybovala po celé vymezené období přibližně na stejné úrovni a důvody zjištěných odchylek byly vysvětleny, počet koncertů v Purcell Room ve stejném časovém horizontu značně kolísá (graf 2-24). Například v roce 1985 zazněla česká hudba v Purcell Room na třiaadvaceti koncertech, v roce 1988 a 1989 pouze na čtyřech (graf 2-24). Příčina těchto výkyvů není zřejmá, patrně neexistovaly žádné hlubší souvislosti a množství koncertů s českou hudbou bylo zcela náhodné. Nabízí se zde však souvislost mezi počtem uvedených českých děl a počtem vystupujících českých umělců, ve kterých se obě koncertní sítě odlišovaly.

2. 2. 3. 2 Čeští interpreti

Ve Wigmore Hall, jejíž dlouhá tradice v provozování české hudby sahá do dvacátých letech 20. století (viz Rosa Newmarch a koncert z děl Leoše Janáčka ve Wigmore Hall v roce 1926; kapitola 1. Historická sonda do česko-londýnských hudebních vztahů), hráli v letech 1984–1994 čeští interpreti pravidelně několikrát za rok. Jednalo se především o komorní soubory, tria a kvarteta, z nichž některé už byly zmíněny: Panochovo kvarteto, Pražské kvarteto, Smetanovo kvarteto, Doležalovo kvarteto, Stamicovo kvarteto, Sukovo trio, Talichovo kvarteto, Sukovo kvarteto, Janáčkovovo kvarteto, Martinů kvartet, Kociánovo kvarteto, Guarneri trio či Wihanovo kvarteto. Mimořádnou pozici si ve Wigmore Hall vydobylo Škampovo kvarteto.⁴⁰⁸ Těleso vzniklo na pražské Akademii múzických umění v březnu 1989. Ve Wigmore Hall vystupovalo pravidelně od roku 1993 a na jeho koncerty vycházely v britském tisku pochvalné recenze.⁴⁰⁹ Z podnětu Williama Lyne, tehdejšího ředitele instituce, se Škampovo kvarteto stalo v říjnu 1994 vůbec prvním rezidenčním kvartetem Wigmore Hall v historii.⁴¹⁰ V letech 1994–1998 pak na tamním jevišti odehrálo desítky koncertů.⁴¹¹ I přes bohaté české hudební dědictví, a přestože byli vyzýváni ke hře Dvořáka a Janáčka, se Škampovo kvarteto do propagace naší hudební kultury nezapojilo tolik, jak mohlo. Dle slov samotných členů kvarteta tvořila repertoár především známá díla Haydna, Beethovena, Schuberta apod. O systematické šíření české hudby v Londýně Škampovo kvarteto překvapivě neusilovalo.⁴¹²

Z českých sólistů patřili mezi nejčastější hosty ve Wigmore Hall houslista Josef Suk, dále klavíristé Josef Hála, Ivan Moravec, Jan Panenka, Radoslav Kvapil a Martina Maixnerová, vystoupili i kytarista Vladimír Mikulka či pěvkyně Dagmar Pecková. Koncerty ve Wigmore Hall, včetně koncertů českých interpretů, britský tisk pozorně

⁴⁰⁸ O nás: Škampovo kvarteto. *Škampovo kvarteto* [online]. Dostupné z: <http://www.skampaquartet.cz/cs/onas.html> [cit. 2014-04-11].

⁴⁰⁹ LOPPERT, Max. Weekend music in London: New quartet, old orchestra. In. *The Financial Times*. 21. 9. 1993; PETTITT, Stephen. Youthful spirit. Skampa quartet. In. *The Times*. 21. 9. 1993; GOODWIN, Noel. CHAMBER RECITALS: The Cleveland bows out, the Skampa checks in: The old guard and the new. In. *The Times*. 30. 11. 1994.

⁴¹⁰ Classical Preview: The Skampa Quartet. In. *Time Out*. 23. listopadu 1994.

⁴¹¹ O nás: Škampovo kvarteto. *Škampovo kvarteto* [online]. Dostupné z: <http://www.skampaquartet.cz/cs/onas.html> [cit. 2014-04-11].

⁴¹² „We’re not trying to specialise in anything, just getting the basic repertoire, Haydn, Beethoven, Schubert and so on. Of course we’re asked to play Dvořák and Janáček but we’re not consciously trying to develop any particular part of the repertoire.“ Classical Preview: The Skampa Quartet. In. *Time Out*. 23. listopadu 1994.

sledoval a přinášel svým čtenářům četné recenze.⁴¹³ Zvláště vystoupení Josefa Suka, jakož i Sukova tria, jehož byl členem, poutala mediální pozornost a těšila se pochvalným komentářům.⁴¹⁴

Situace v Purcell Room se veskrze lišila. Kolísavost počtu koncertů v jednotlivých letech ovlivňovaly dva faktory. Obyčejně nízký počet koncertů s českou hudbou prokazatelně stoupal při pořádání rozmanitých akcí k podpoře české hudební kultury a s nimi spojené hostování českých interpretů. Velké akce s cílem šířit v Londýně českou hudbu se konaly právě v letech 1984, 1985 a 1993, kdy množství koncertů s českou hudbou dosáhlo nejvyššího počtu (graf 2-24).

U příležitosti desátého výročí existence The Dvořák Society for Czech and Slovak Musica, rovněž pro připomenutí Roku české hudby, připravila společnost v roce 1984 několik koncertů. V Purcell Room se dne 25. června 1984 konala premiéra Tučapského *Fantasie quasi una sonata* v provedení klavíristky Margaret Bruce, již autor dílo dedikoval. Dvořákova společnost se podílela například i na organizaci koncertu 16. září 1984, na kterém Schubertovo Trio a William Howard zahráli *Klavírní kvartet* Bohuslava Martinů a *Z domoviny* Bedřicha Smetany.⁴¹⁵

V říjnu 1985 proběhl v Londýně hudební festival nazvaný Celebration of Czech and Slovak Music. Netradiční festival na oslavu české a slovenské hudby, na němž se podílela například tehdejší československá ambasáda, British Council a další sponzoři jako Škoda auto či cestovní kancelář Čedok, zahrnoval na čtyřicet koncertů komorní, orchestrální a sborové hudby. Šesti festivalových koncertů v Purcell Room se zúčastnilo Dechové kvinteto Academia,⁴¹⁶ které v Purcell Room zahrálo ještě v roce 1993 (21. října 1993).

⁴¹³ Dokladem jsou například recenze na hostování Vladimíra Mikulky: CLINTON George. Vladimír Mikulka. In. *Guitar International*. Prosinec 1984; HAYES, Malcolm. Vladimír Mikulka. In. *The Times*. 14. 10. 1985; CLEMENTS, Andrew. Vladimír Mikulka/Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 7. 12. 1987; COOPER, Colin. Vladimír Mikulka. In. *Guitar International*. Leden 1988; DUARTE, John. Vladimír Mikulka. In. *Guitar International*. Únor 1988; THOMAS, Paul. Vladimír Mikulka. In. *Guitar International*. Leden 1991.

⁴¹⁴ SIDDONS, Llewelin. Suk (violin)/Hala (piano): Dvořák, Janáček, Brahms, Beethoven, Smetana. In. *The Strad*. Srpen 1985; MORRISON, Richard. Concert: Suk/Hála. In. *The Times*. 9. 1. 1986; LOPPERT, Max. Josef Suk/Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 10. 1. 1986; HENDERSON, Robert. Josef Suk recital. In. *The Times*. 10. 1. 1986; WHITE, John Michael. Wigmore Hall: Josef Suk. In. *The Guardian*. 12. 7. 1986; LOPPERT, Max. Josef Suk/Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 6. 6. 1988; CANNING, Hugh. Wigmore Hall: Josef Suk. In. *The Guardian*. 8. 6. 1988; FINCH, Hilary. Suk Trio: Wigmore Hall. In. *The Times*. 1. 2. 1990; MURRAY, David. Suk Trio: Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 1. 2. 1990; NICE, David. Wigmore Hall: Josef Suk. In. *The Guardian*. 6. 2. 1990; FAIRMAN, Richard. Suk Trio: Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 6. 2. 1990; MURRAY, David. Suk Trio goes Bohemian. In. *The Financial Times*, 7. 7. 1990; DRIVER, Paul. Josef Suk: Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 2. 5. 1991.

⁴¹⁵ DIARY. In. *The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music*, r. 10, č. 1, leden 1984.

⁴¹⁶ Dechové kvinteto Academia vystoupilo ve dnech 7., 8., 9., 15. a 16. října 1985 (viz příloha č. 2 Soupis vystoupení českých hudebních umělců v Londýně v letech 1984–1994).

Pražský soubor se specializací na dílo Antonína Rejchy nabídl kromě jeho *Dechových kvintetů F dur, D dur, C dur a Es dur č. 2, op. 88*, také *Burlesku pro dechový kvintet* Miroslava Hlaváče, *Čtvero ročních dob* Ilji Hurníka, *Dechový kvintet* Iši Krejčího, *Dechový kvintet, op. 95*, Josefa Bohuslava Foerster, *Divertimento pro dechový kvintet* Viktora Kalabise nebo *Noční hodiny* Petra Ebena.⁴¹⁷

Třetí významnou akci, která přispěla ke zvýšení počtu koncertů s českou hudbou v Purcell Room, představoval již uvedený český festival uspořádaný v říjnu 1993 v prostorách Southbank Centre. Na všech čtyřech koncertech, jejichž program obsahoval i české skladby, se podíleli čeští interpreti – Pražské kvarteto (4. října 1993) zahrálo vybrané skladby Františka Xavera Richtera, Vítězslava Nováka a Antonína Dvořáka; Josef Suk (10. října 1993) provedl díla Dvořáka, Martinů a Smetany; Wihanovo kvarteto (18. října 1993) uvedlo tvorbu Josefa Suka a Bedřicha Smetany a spolu s kytaristou Štěpánem Rákem představilo premiéru jeho skladby *From central Australia* pro smyčcové kvarteto a kytaru.

V rámci pořadu *Czech masters* vystoupil v Purcell Room houslista Pavel Prantl spolu s klavíristkou Martinou Maixnerovou, kteří svůj český program představili divákům na koncertě dne 21. listopadu 1990.⁴¹⁸ Možná kvůli chybějící tradici čeští umělci vystupovali na tamním jevišti mnohem méně než ve Wigmore Hall a prakticky veškeré jejich koncerty v Purcell Room proběhly v rámci právě uvedených kulturních akcí. V období, kdy se žádné takové akce nekonaly, se česká hudba na programech koncertů v Purcell Room, a paralelně i v Queen Elizabeth Hall, objevovala vzácně a v podání zahraničních umělců. Uvedená zjištění potvrdila skutečnost, že vyšší počet hostujících českých hudebníků ve Wigmore Hall přímo souvisel s vyšším počtem provedených českých děl. Je proto pozoruhodné a pro kvality české kompoziční produkce svědčí, že se poměrem české a zahraniční produkce přesto Purcell Room podařilo vyrovnat Wigmore Hall.

České interpretační umění mělo své zastoupení i v Queen Elizabeth Hall. Ve vymezené éře vystoupili naši hudebníci na čtyřech tamních koncertech komorní hudby. V rámci již uvedených oslav desátého výročí The Dvořák Society for Czech and Slovak Music byl kavírista Radoslav Kvapil přizván britským ansámblem Medici Quartet, aby na

⁴¹⁷ HORSBRUGH, Ian – SMACZNY, Jan. *Celebration of Czech Music: October 1985*. Katalog k festivalu. Londýn, 1984.

⁴¹⁸ Koncertní program Southbank Centre, listopad 1990.

koncertě dne 12. května 1984 společně zahráli Dvořákův *Klavírní kvintet A dur*, op. 81.⁴¹⁹ V následujícím roce koncertoval v Queen Elizabeth Hall klavírista Ivan Moravec. Na svém recitálu dne 22. dubna 1985 provedl kromě Janáčkovy klavírního cyklu *V mlhách* ještě Beethovenovu *Sonátu D dur*, op. 28, „pastorální“ a čtyři Chopinova *Scherza*.⁴²⁰ Josef Suk a British Chamber Orchestra zahráli na společném vystoupení 22. dubna 1988 Sukovu *Meditaci na staročeský chorál Svatý Václave*, op. 35, Vaňhalův *Houslový koncert G dur*, Dvořákovu *Serenádu E dur*, op. 22, a Mozartův *Houslový koncert D dur*, K211. Výčet vystupujících českých interpretů v Queen Elizabeth Hall uzavřela Eva Randová, která na koncertě dne 20. října 1993 zazpívala za doprovodu londýnského komorního uskupení Nash Ensemble.⁴²¹

Jak se ukázalo, všichni čeští interpreti do programu svých londýnských koncertů shodně zařazovali českou tvorbu, čímž zásadně přispívali k její propagaci. Zdaleka ne na všech jejich koncertech však zněla výhradně česká hudba. I vzhledem k tomu, že si české umělce občas přizvali ke spolupráci zahraniční hudebníci či tělesa, doplňovala prezentovaný český repertoár díla zahraničních skladatelů. Avšak objevily se i programy českých umělců, které obsahovaly pouze zahraniční repertoár. Při zahraničních zájezdech do Londýna absolvovali čeští hudebníci, a komorní ansámby obzvláště, zpravidla dva či více koncertů. Proto si občas někteří z nich dovolili jeden koncert věnovat zahraniční tvorbě. Například Doleželovo kvarteto provedlo při své návštěvě dvě vystoupení ve Wigmore Hall; na prvním koncertě dne 27. října 1985 představilo čistě zahraniční repertoár, když zahrálo Mozartův *Smyčcový kvartet B dur*, „Lovecký“ a Schubertův *Smyčcový kvartet d moll*, „Smrt a dívka“. Teprve do programu druhého koncertu, který se uskutečnil 30. října 1985, zařadili kromě Haydnova *Smyčcového kvartetu d moll*, op. 76, č. 2 s přízviskem „kvintový“, také česká díla – Janáčkův *Smyčcový kvartet č. 2* a ve spolupráci s anglickou klavíristkou Normou Fisher zahráli Dvořákův *Klavírní kvintet A dur*, op. 81. Totožně jednalo i Panochovo kvarteto v únoru 1989, Talichovo kvarteto v květnu 1990 nebo Škampovo kvarteto v září 1993.

Dohromady dvaadvacet českých interpretů a těles se v rozmezí let 1984–1994 podílelo na dvaosmdesáti koncertech komorní hudby v Londýně (tabulka 2-27). Počet

⁴¹⁹ Program kromě Dvořákova *Klavírního kvintetu A dur*, op. 81, zahrnoval ještě Dvořákův *Smyčcový kvartet F dur*, op. 96, a Smetanův *Smyčcový kvartet č. 1 e moll*.

⁴²⁰ *Scherzo č. 1 h moll*, op. 20, *Scherzo č. 2 b moll*, op. 31, *Scherzo č. 3 cis moll*, op. 39, a *Scherzo č. 4 E dur*, op. 54. Koncertní program *Southbank Centre* duben 1985.

⁴²¹ Na programu byl Hummelův *Vojenský septet C dur*, op. 115; Dvořákovy *Cikánské písně*, op. 55, a *Klavírní kvintet č. 2 A dur*, op. 81; Smetanovy *Večerní písně*, op. 124, a *Rybář*, op. 103. Koncertní program *Southbank Centre* na říjen 1993.

jejich vystoupení přitom přímo souvisel s pořádanými akcemi na oslavu české hudby. Rozdíl je evidentní. V období, kdy se žádná slavnost nekonala, nedosahoval průměrný počet ani šesti koncertů ročně. Oproti tomu v letech 1985 (Celebration of Czech and Slovak Music), 1990 (Bohemian Festival) a 1993 (Czech festival) vzrostl jejich počet na patnáct. Vystoupení našich umělců lze rozčlenit na (1) koncerty v rámci festivalu a (2) koncerty tzv. nezávislé. Většina koncertů (62) spadala do druhé kategorie, festivalová vystoupení tvořila čtvrtinový podíl (20).

Tabulka 2-27: Soupis českých těles/interpretů vystupujících v Londýně v letech 1984–1994 včetně počtu koncertů

Interpret	Počet koncertů
Josef Suk	9
Škampovo kvarteto	7
Panochovo kvarteto	6
Talichovo kvarteto	6
Dechové kvinteto Academia	6
Kociánovo kvarteto	5
Smetanovo kvarteto	5
Pražské kvarteto	4
Vladimír Mikulka	4
Stamicovo kvarteto	3
Jan Panenka	3
Radoslav Kvapil	3
Sukovo kvarteto	2
Sukovo trio	2
Štěpán Rak	2
Guarneri trio	2
Janáčkovo kvarteto	2
Doležalovo kvarteto	2
Wihanovo kvarteto	1
Martinů kvartet	1
Smetanovo trio	1
Rudolf Firkušný	1

Výběr českého repertoáru se u našich a cizích interpretů příliš nelišil. Pro svá londýnská vystoupení volili všichni nejčastěji osvědčenou komorní tvorbu Antonína Dvořáka (48), Bedřicha Smetany (25), Leoše Janáčka (21) a Bohuslava Martinů (13).⁴²² Především díky Josefu Sukovi a Sukovu Triu se pozornosti dostávalo i tvorbě Josefa Suka (12). Ze 163 provedení českých děl jich 119 náleželo některému z pěti jmenovaných skladatelů. Umělci se ve většině případů (75 %) spoléhali na standardní, mezinárodně známý repertoár. České interpretační umění reprezentovalo v Londýně poměrně velké množství sólových hráčů a komorních souborů, avšak vzhledem k poměrně nízkému počtu vystoupení jednotlivých umělců představuje charakteristika jejich repertoáru značně ošidnou otázku. Například Škampovo kvarteto působilo, alespoň co se náplně londýnských koncertů týče, jako prototyp nevyhraněného tělesa. Obdobným dojmem působily londýnské produkce Panochova či Talichova kvarteta. Na jejich programech se vyskytovala pouze díla pěti nejznámějších autorů – Dvořáka, Smetany, Janáčka, Martinů a Suka. Zcela odlišné, osobité podoby dosahovaly programy Dechového kvinteta Academia, které se nejzřetelněji zasadilo o šíření méně známé či neznámé české hudby. Každý z jejich šesti londýnských koncertů obsahoval dílo Antonína Rejchy, na jehož interpretaci se těleso specializovalo. Repertoár doplňovala tvorba skladatelů 18. a 20. století – Františka Xavera Duška, Jana Václava Stamice, Petra Ebena, Viktora Kalabise, Václava Trojana, Ilji Hurníka, Iši Krejčího nebo Zdeňka Lukáše. Svě zastoupení měla v Londýně taktéž česká kytarová tvorba reprezentovaná dílem Štěpána Raka v podání Vladimíra Mikulky i samotného autora.

Vystoupení českých hudebníků se v Londýně setkávalo s kladnými ohlasy. Britští kritici všeobecně vysoce cenili naše hudebníky za interpretaci české hudby, pro kterou měli přirozené porozumění díky tomu, že vyrostli v rámci národní hudební tradice. Richard Fairman pro list *The Financial Times* výstižně napsal: „No doubt because they have grown up within the national musical tradition, the players have a natural appreciation for the proper style of their Czech repertoire.“⁴²³ Hugh Canning obdobně vyzdvihl schopnost českých hudebníků naprosto se ztotožnit se s hudebním jazykem českých skladatelů: „In

⁴²² Čísla v závorkách označují počet provedení tvorby daného skladatele, nikoliv počet provedených děl.

⁴²³ Volně přeloženo: „Bezpochyby protože vyrostli v rámci národního hudební tradice, mají hráči přirozené správné porozumění pro styl svého českého repertoáru.“ FAIRMAN, Richard. Suk Trio. In. *The Financial Times*. 6. února 1990.

their native repertory they remain unsurpassed, not technically perhaps, but in their complete identification with the idioms of Smetana, Dvořák and Janáček.“⁴²⁴

2. 2. 3. 3 Analýza českého repertoáru

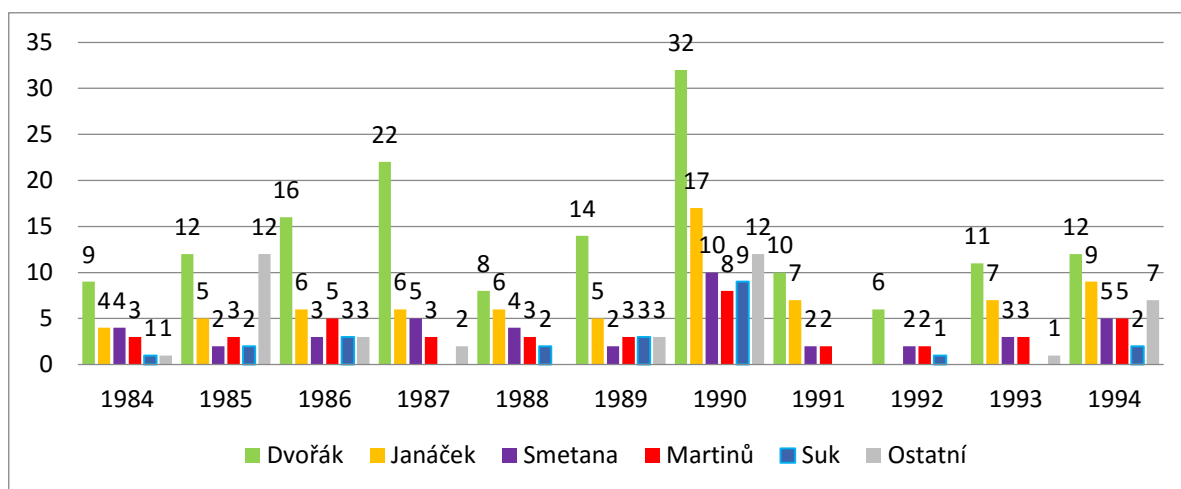
Následující analýza cílí na detailní, víceúčelový rozbor provozovaného českého repertoáru v Londýně v kontinuálním vývoji let 1984–1994 a následné srovnání výsledných dat ze všech čtyř sálů (Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square). Z důvodu zachování přehlednosti bylo u vybraných institucí individuálně sledováno uvádění děl čtyř hlavních reprezentantů české hudby – Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů – a kvůli vyššímu počtu provedených děl také Josefa Suka. Provozování skladeb všech ostatních českých autorů bylo zařazeno do souhrnné kategorie „ostatní“ (v grafech znázorněno šedou barvou).

České hudbě ve Wigmore Hall jednoznačně dominovala tvorba Antonína Dvořáka, která v každém roce sledovaného období převyšovala počet uvedených děl všech ostatních českých skladatelů (graf 2-28). V koncertním sále s nejvyšší koncentrací české hudby zaznělo Dvořákovo dílo celkem 152krát. O více než polovinu tím překonal počet provedení děl Leoše Janáčka, který se s celkovými 72 uvedenými zařadil na druhé místo. Třetím nejhranějším skladatelem se stal Bedřich Smetana (42) následován Bohuslavem Martinů (40).⁴²⁵ Na většině z třiatvaceti uvedených skladeb Josefa Suka se podíleli čeští interpreti, konkrétně Josef Suk a Sukovo trio ve složení Josef Suk (housle), Josef Chuchro (violoncello) a Josef Hála (klavír). Dramaturgickou koncepcí cílila Wigmore Hall na širokou posluchačskou obec. Do programu vystupujících umělců prosazovala oblíbená díla od známých autorů. V případě českého repertoáru tvořila taková náplň, složená z vybraných skladeb Dvořáka, Janáčka, Smetany, Martinů a Suka, 87,5 % produkce. Zbýlých 12,5 % produkce (41 provedených děl) poskytovalo prostor dílům ostatních českých skladatelů, přičemž 5,5 % náleželo hudbě 20. století zastoupené díly Ervína Schulhoffa, Viktora Kalabise, Petra Ebena, Luboše Fišera či Štěpána Raka. Ještě méně prostoru připadlo starší hudbě 18. století, která s počtem sedmnácti provedených skladeb

⁴²⁴ Volně přeloženo: „Ve svém rodném repertoáru zůstávají nepřekonatelnými, možná ne technicky, ale ve své úplné identifikaci s idiomy Smetany, Dvořáka a Janáčka.“ CANNING, Hugh. *Bohemian Rhapsodies*. In. *London Daily News*. 20. ledna 1987.

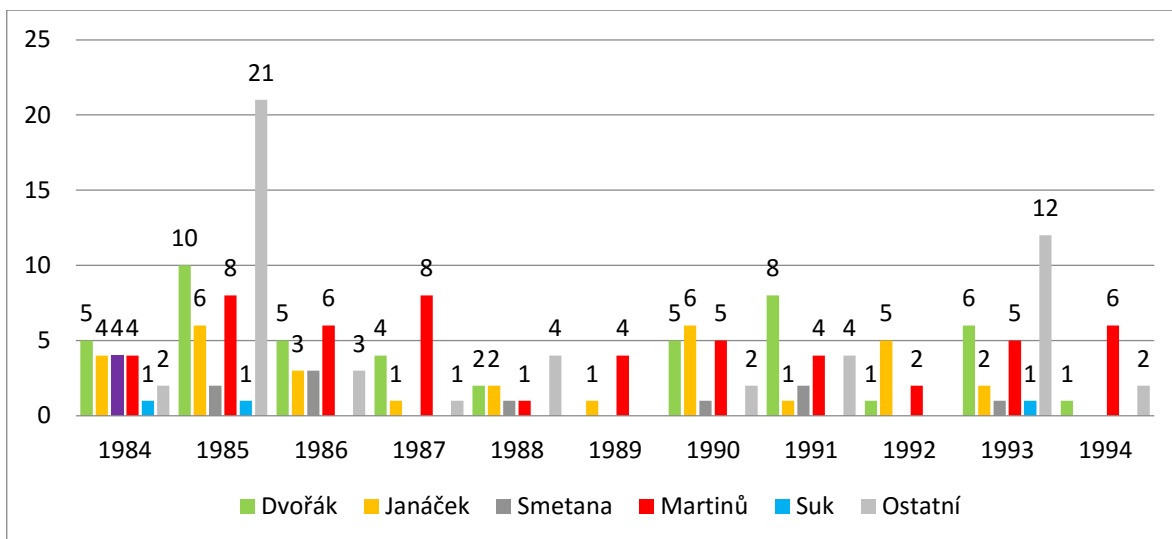
⁴²⁵ Celkové počty uvedených děl jednotlivých skladatelů zahrnují veškerá provedení děl včetně opakovaných nastudování stejných skladeb.

od Františka Xavera Richtera, Františka Bendy nebo Jana Václava Voříška představovala 4,5 % české tvorby provedené ve Wigmore Hall v letech 1984–1994.

Graf 2-28: Počet uvedených českých děl ve Wigmore Hall

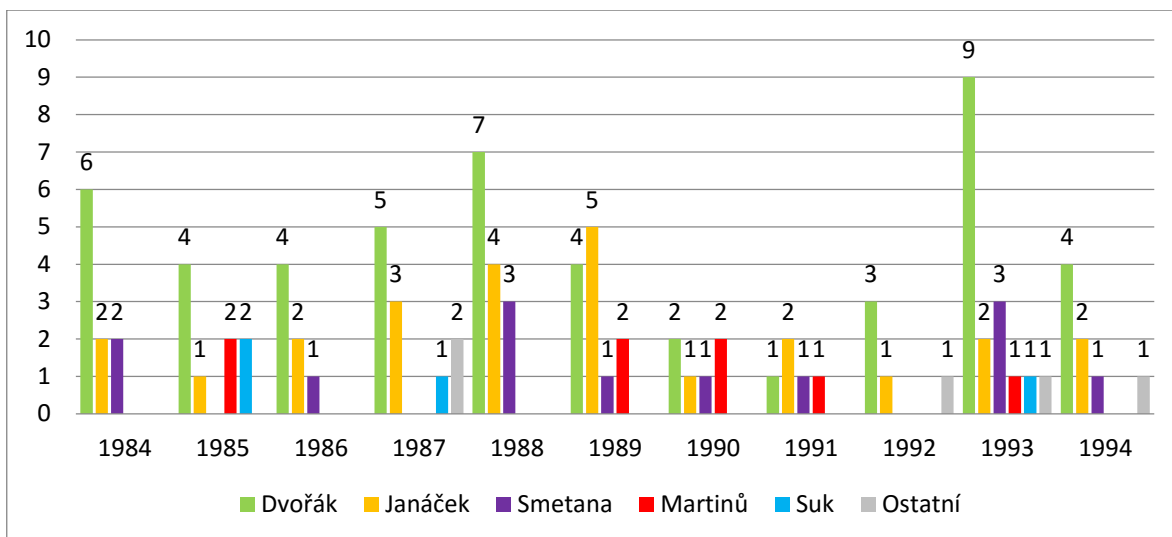
Označíme-li český repertoár prezentovaný ve Wigmore Hall v letech 1984–1994 za standardní až konzervativní, můžeme pak repertoár Purcell Room považovat za neotřelý a progresivní. Tendence poskytnout prostor nejen populárním dílům, ale také tvorbě méně známé, případně nové, jsou patrné již při zběžném pohledu na statistiku počtu uvedených děl (graf 4-16). S počtem třiapadesáti předvedení jeho skladeb obsadil pozici nejuváděnějšího skladatele v Purcell Room Bohuslav Martinů. Více než třetinu produkce české hudby (34,5 %) představovala tvorba novodobých autorů 20. století – Petra Ebena, Zdeňka Lukáše, Viktora Kalabise, Josefa Adamíka, Oldřicha Flosmana, Iši Krejčího, Miroslava Hlaváče či Viléma Tauského, spolu se skladateli 18. století – Antonínem Rejchou, Františkem Xaverem Duškem, Josefem Václavem Stamicem, Františkem Bendou nebo Josefem Myslivečkem – kteří jsou zahrnuti v kategorii „ostatní“ (51 provedení). V letech 1985, 1988 a 1993 byl souhrnný počet uvedení jejich děl vyšší než počet provedených děl Bohuslava Martinů i dalších, individuálně sledovaných hudebních skladatelů (graf 2-29). Dvořákovo dílo se na programu Purcell Room objevilo 47krát, ještě menší pozornosti se dostalo tvorbě Janáčka (31). Skladby Bedřicha Smetany (14) a Josefa Suka (3) stály mimo hlavní okruh zájmu. Alespoň v případě české hudby docházelo v Purcell Room fakticky k upořádování takzvaného klasického repertoáru, ve smyslu standardně provozovaných komorních děl Dvořáka, Janáčka, Smetany a Suka.

Graf 2-29: Počet uvedených českých děl podle skladatelů v Purcell Room

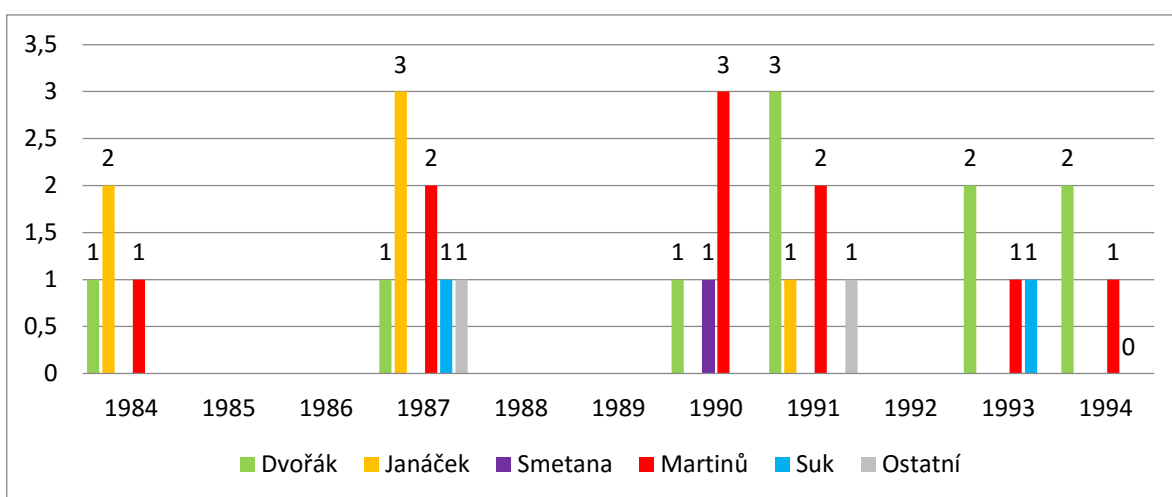
Preference mezi českými skladateli prezentovanými v síni Wigmore Hall (graf 2-28) a Purcell Room (graf 2-29) se projevily jako značně rozdílné. V porovnání s Purcell Room se Wigmore Hall prokazatelně držela standartního repertoáru, do svých programů prosazovala osvědčené skladby a skladatele, prakticky s absencí hudby méně známých soudobých skladatelů či skladatelů 17 a 18. století.

Dramaturgická struktura Queen Elizabeth Hall se výrazně podobala koncepci Wigmore Hall. Oba sály preferovaly díla stejných českých skladatelů, ač výsledné množství provedených skladeb v Queen Elizabeth Hall (104) bylo několikanásobně nižší než ve Wigmore Hall (370). České komorní hudbě v Queen Elizabeth Hall, stejně jako ve Wigmore Hall vévodila tvorba Antonína Dvořáka s počtem 49 provedených skladeb. Druhým nejuváděnějším skladatelem se stal Leoš Janáček (25). Tvorba Dvořáka a Janáčka zněla na úkor díla Bedřicha Smetany (13), ale především pak Bohuslava Martinů (8) a Josefa Suka (4; graf 4-17). Rovněž „ostatním“ skladatelům – soudobým i minulým – náležel minimální prostor (5). Není bez zajímavosti, že ačkoliv počet koncertů s českým repertoárem se po celé období pohyboval průměrně okolo sedmi za rok, počet skladeb na nich provedených značně kolísal. Běžná frekvence činila okolo jedenácti skladeb ročně, nicméně v období 1990 až 1992 jejich počet významně poklesl na pět až šest skladeb. Naopak v roce 1993 zaznělo sedmadvacet děl (graf 2-30).

Graf 2-30: Počet uvedení českých děl podle skladatelů v Queen Elizabeth Hall

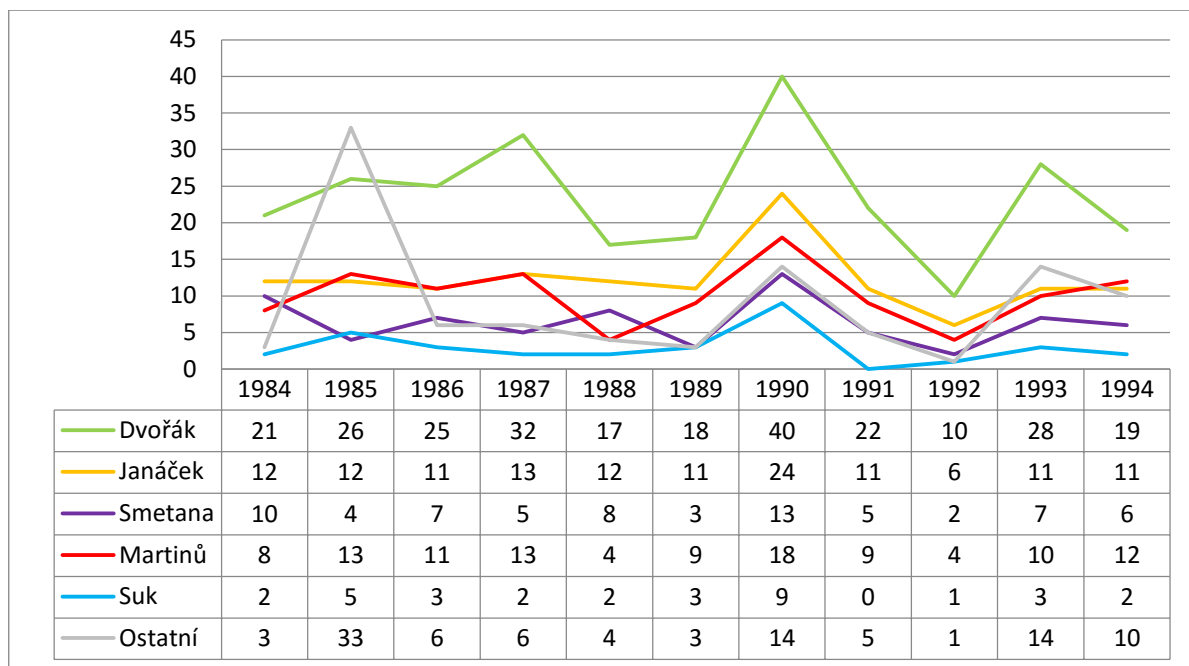
Podstatně méně české hudby znělo, ve srovnání se všemi výše uvedenými síněmi, v St John's Smith Square. Tamní provozování českých děl se vyznačovalo nepravidelností a nárazovostí. V některých letech (1984, 1987, 1990, 1991, 1993 a 1994) se do programu dostalo hned několik skladeb od různých autorů, jindy (1985, 1986, 1988, 1989, 1992) se hudba našich skladatelů na koncertech neobjevila vůbec (graf 2-31). Vzhledem k tomu, že v St John's Smith Square nevystoupil žádný český interpret, a o produkci české hudby se tudíž starali jen zahraniční interpreti, není toto zjištění překvapující.

Graf 2-31: Počet uvedení českých děl podle skladatelů v St John's Smith Square

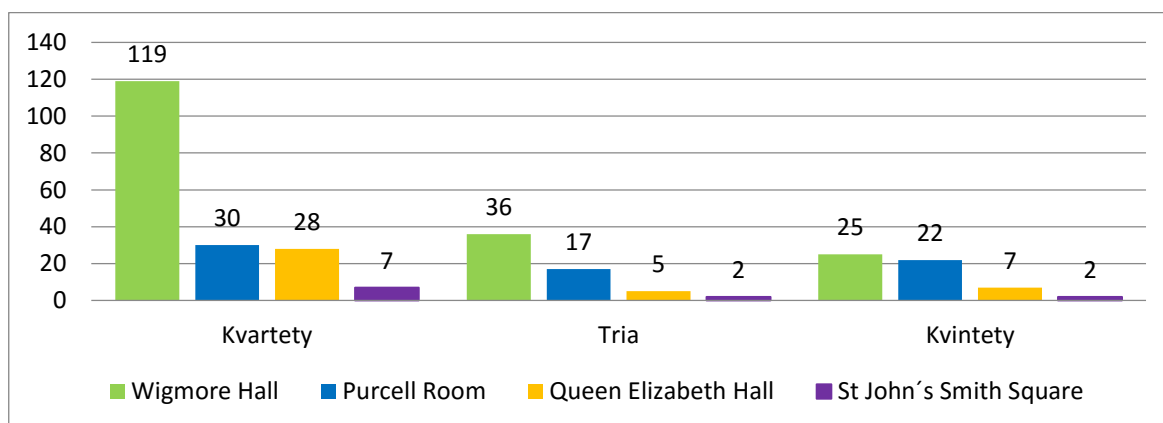
Sumárně se z české komorní tvorby v Londýně nejčastěji hrála díla Antonína Dvořáka. Svůj podíl na tom nesla všeobecná obliba Dvořákovy hudby v Londýně spolu se skutečností, že mezi Dvořákovou tvorbou hraje komorní hudba důležitou roli, snad ještě více než u Smetany. Díky bohatšímu repertoáru tak existovala velká pravděpodobnost, že bude jeho komorní hudba uváděna častěji. Dvořák složil čtrnáct kvartetů, zatímco Smetana s Janáčkem zkomponovali po dvou kvartetech – v tomto ohledu je opět Janáčková pozice v Londýně lepší než Smetanova, a to jednak zásluhou jeho londýnských kontaktů a především tamní popularitou skladatelových oper. Počet uvedení Dvořákových skladeb každoročně převyšoval počet uvedení děl ostatních skladatelů. Jedinou výjimku představoval rok 1985, ve kterém zásluhou festivalu Celebration of Czech and Slovak Music dostalo velké pozornosti autorům, jejichž tvorba se na programy londýnských koncertů obvykle nedostávala. Počet provedených děl skladatelů, souhrnně zařazených do kategorie ostatní, tak v roce 1985 převýšil i počet uvedených děl Antonína Dvořáka (graf 2-32).

Vývojové schéma počtu provedených děl jednotlivých českých skladatelů se vyznačuje sinusoidním tvarem; množství uvedených skladeb v jednotlivých letech kolísalo. Za každým rokem s vysokým počtem českých děl následovalo období menšího zájmu o českou tvorbu. Na propagaci české hudby měly největší vliv festivaly, oslavy a jiné akce k podpoře české hudby. V letech 1985, 1990 a 1993, kdy se oslavy konaly, skutečně došlo k uvedení většího počtu českých děl (graf 2-32). Na druhou stranu se do uvádění českých děl v Londýně nepromítly oslavy Roku české hudby v roce 1984.

Graf 2-32: Vývojová linie počtu uvedených děl jednotlivých českých skladatelů v období 1984 až 1994

Kvartety bývají považovány za skladatelsky, interpretačně i divácky nejpřitažlivější typ komorní hudby. Mezi českou komorní hudbou provedenou v Londýně kvartety sice dominovaly, avšak detailnější šetření u jednotlivých koncertních sál odhalilo v preferenci typů komorní hudby jisté rozdíly. S celkovým počtem 184 provedení se kvartety staly nejčetněji zastoupeným typem české komorní hudby v Londýně v letech 1984–1994. Hlavní podíl na tom se 119 uvedenými nesla Wigmore Hall (graf 2-33). Taktéž v Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square převýšily kvartety další běžné typy jako tria a kvintety, avšak netvořily majoritní část (graf 2-33).

Graf 2-33: Nejpreferovanější typy české komorní hudby v Londýně v letech 1984–1994

V rámci jednotlivých druhů komorní hudby lze sledovat standardizaci jistých vyhraněných zvukových soustav jako klavírní trio, smyčcový kvartet, dechový kvintet apod. Jiří Fukač považuje za základní a dominující typ komorních skladeb smyčcový kvartet.⁴²⁶ S tímto tvrzením můžeme v případě české hudby v Londýně souhlasit; smyčcové kvartety se ve vymezené dekádě skutečně těšily největší přízni. S počtem 72 uvedení dominovaly smyčcové kvartety Antonína Dvořáka, následovaly kvartety Leoše Janáčka (43), Bedřicha Smetany (30), Bohuslava Martinů (6) a Josefa Suka (3). Mimo uvedené zazněl i méně hraný *Smyčcový kvartet C dur*, op. 5, Františka Xavera Richtera (Wigmore Hall, 19. října 1985), *Smyčcový kvartet č. 1 d moll* Vladimíra Sommera (Wigmore Hall, 22. července 1987), *Smyčcový kvartet č. 1 Es dur*, op. 5, Františka Kramáře (Wigmore Hall, 22. června 1990), *Smyčcový kvartet č. 2 Vítězslava Nováka* (Purcell Room, 4. října 1993) nebo *Smyčcový kvartet č. 1* Ervína Schulhoffa (Queen Elizabeth Hall, 4. prosince 1994).

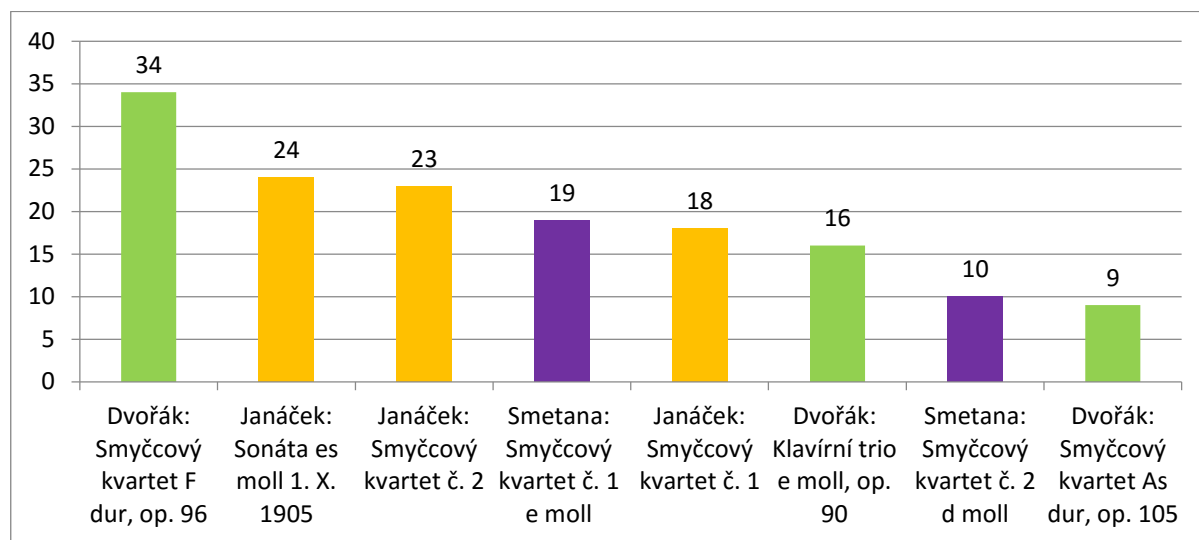
Jasnou preferenci smyčcových kvartetů nad ostatními typy komorní hudby vystihuje přehled osmi nejuváděnějších českých děl v Londýně za období 1984–1994, z nichž šest náleželo právě typu smyčcového kvartetu (graf 2-34). Vůbec nejoblíbenější skladbou se co do počtu provedení stal *Smyčcový kvartet č. 12 F dur*, op. 96, „Americký“, z Dvořákova zralého období a po něm Janáčkova *Sonáta es moll 1. X. 1905*. Mezi nejuváděnějšími českými díly se dále umístily oba smyčcové kvartety Leoše Janáčka a taktéž oba smyčcové kvartety Bedřicha Smetany, *Klavírní trio e moll*, op. 90, „Dumky“, a *Smyčcový kvartet As dur*, op. 105, Antonína Dvořáka (graf 2-34).⁴²⁷

Konzervatismus Wigmore Hall, zmíněný již v souvislosti s dramaturgií haly, se projevil i v případě upřednostňovaných typů komorní hudby. Vzhledem k celkovému počtu uváděných českých děl ve sledovaném období ve Wigmore Hall převažovaly kvartety, naopak Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square poskytovaly mnohem větší prostor skladbám jiného komorního typu sonáty (*Sonáta pro flétnu a klavír* Bohuslava Martinů), fantazie (*Fantazie in C*, op. 12, Jana Václava Voříška), variace (*Variace na slovenskou lidovou píseň* Bohuslava Martinů), serenády (*Serenáda d moll*,

⁴²⁶ FUKAČ, Jiří. Komorní hudba. In. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří. *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 453–545. ISBN 8070584629.

⁴²⁷ Přesto že ve světovém kontextu Smetana nikdy nedosáhl pozice Antonína Dvořáka nebo Leoše Janáčka, smyčcové kvartety (č. 1 e moll a č. 2 d moll), které skladatel napsal v posledním desetiletí svého života, náleží k vrcholným dílům umělecké zralosti skladatele, mezi skvosty světové kvartetní literatury a zároveň mezi nejhranější česká komorní díla v Londýně. HONOLKA, Kurt. Smetana, Bedřich. In. *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Kassel: Bärenreiter-Verlag, 1986, sv. 12, s. 781.

op. 44, Antonína Dvořáka), sonatiny (*Sonatina pro klarinet a klavír* Bohuslava Martinů), divertimenta (*Divertimento pro dechový kvintet* Viktora Kalabise), písně (*Písně zimní noci*, op. 30, Vítězslava Nováka) atd. Například v Queen Elizabeth Hall ze 101 provedení českých děl jich 28 patřilo kvartetům, 7 triím, 5 kvintetům a 61 ostatním typům komorní hudby.

Graf 2-34: Osm nejváděnějších českých komorních děl v letech 1984–1994

2. 2. 3. 4 Shrnutí

Z londýnských institucí se do šíření české komorní hudby v letech 1984–1994 nejaktivněji zapojila Wigmore Hall. V koncertní síni se uskutečnilo nejvíce koncertů, zazněl největší počet skladeb českých autorů a vystoupilo nejvíce českých interpretů. Za Wigmore Hall následovaly sály Purcell Room, Queen Elizabeth Hall a St John's Smith Square. Na koncertních programech povšechně převažoval univerzální repertoár tzv. klasiky 19. století, který organizátoři preferovali především z ekonomických důvodů. Populární repertoár zajišťoval zájem publika, vysokou návštěvnost koncertů a s ní související finanční zisk. Například v sezoně 1991/1992 pocházela polovina z celkem 1244 provedených děl v Londýně z období před rokem 1900 a zhruba sto skladeb vzniklo po roce 1982.⁴²⁸ Především programy koncertní síně Wigmore Hall jednoznačně dokládají upřednostňování posluchačsky oblíbených děl známých skladatelů. Jen výjimečně

⁴²⁸ SNELSON, John. London, §VII, 2: Musical life: 1800–1945: Concert life; (iii) Diversity and marketing initiatives from the mid-1980s. In. SADIE, Stanley. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 142. ISBN 0-333-60800-3.

vystoupila tělesa specializovaná na provádění moderních děl. Vstřícnější přístup k soudobé tvorbě nebo tvorbě méně známých autorů obecně vykazovaly koncertní síně Purcell Room a Queen Elizabeth Hall.

Do šíření české komorní hudby v Londýně aktivně zasahovali hostující čeští interpreti spolu s britskými příznivci české hudby v čele s Grahamem Melville-Masonem. V osmdesátých a devadesátých letech stál Mason v pozadí většiny koncertů českých hudebníků ve Wigmore Hall.⁴²⁹ Díky činnosti The Dvořák Society for Czech and Slovak Music však česká hudba našla ve Velké Británii mnoho dalších příznivců, byla v povědomí hudební obce, proto ji neopomíjeli ani organizátoři koncertů. Svůj podíl nesl také náš stát, respektive jeho zahraniční politika tím, že se spolupodílel na organizaci tzv. festivalů české hudby ve Wigmore Hall (1990) a Purcell Room (1993). Čeští skladatelé žijící v Londýně do propagace české komorní hudby ve sledovaném období nezasahovali. Antonín Tučapský a Karel Janovický se do dění zapojovali prostřednictvím své činnosti v The Dvořák Society For Czech and Slovak Music. Ze všech sledovaných oblastí (opera, symfonická hudba, komorní hudba, festivalová produkce, rozhlas) vykazovali čeští interpreti největší aktivitu právě ve sféře komorní hudby. Zájem vystoupit v Londýně opakovaně projevovala řada českých hudebníků (Josef Suk, Vladimír Mikulka) i komorních ansámbků (Škampovo kvarteto, Panochovo kvarteto; tabulka 2-27).

Koncertní programy českých a cizích interpretů se příliš nelišily. Až na několik výjimek čeští hudebníci, stejně jako ti zahraniční shodně preferovali standardní, posluchačsky populární repertoár. Jednalo se vesměs o výběr nejznámějších komorních skladeb Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany a Leoše Janáčka. Konkrétní podobu nabyly původní domněnky oslovených odborníků o nárůstu zájmu o Bohuslava Martinů, jehož komorní dílo se ve sledovaném časovém horizontu objevovalo na koncertních programech dokonce častěji než tvorba Bedřicha Smetany (graf 2-32) a jen o něco méně často než hudba Leoše Janáčka.

Česká komorní hudba v Londýně nezaznamenala po listopadovém převratu v roce 1989 zásadní změny, po celé vytyčené období vykazovala setrvalý stav. Česká tvorba měla v repertoáru dvou hlavních síní, Wigmore Hall a Purcell Room, své pevné místo; oblibě se těšila jak u českých a zahraničních interpretů, tak u londýnského publika. Pouze čeští hudebníci, ač obecně v uvádění české tvorby setrvali, zařazovali do programu rovněž tvorbu světových skladatelů a větší prostor dostávala i hudba novodobých autorů

⁴²⁹ E-mailová komunikace s Grahamem Mellville-Masonem ze dne 8. března 2013.

20. století, jejichž provozování nebylo před rokem 1989 pro české interprety možné. Členové Škampova kvarteta v rozhovoru pro britský magazín *Time Out* přiznali, že jim změny po roce 1989 umožnily hrát takovou hudbu, kterou sami považovali za dobrou, například dříve tzv. zakázaného Šostakoviče.⁴³⁰

Politické uspořádání státu před rokem 1989 nemělo na šíření české komorní hudby tak zásadní vliv, jako tomu mohlo být v případě jiných uměleckých oblastí. Vedení státu mělo zájem na budování pozitivní image republiky v zahraničí, k čemuž se jim všeobecně známá oblíbená hudba Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany, Leoše Janáčka či Josefa Suka, případně vybraná díla jiných skladatelů, jednoznačně hodila. Například však tolik proklamovaný Rok české hudby 1984, a zároveň rok, na který připadají výročí významných českých skladatelů, se dle provedené analýzy v programech londýnských sálů významněji nepromítl.

⁴³⁰ Classical Preview: The Skampa Quartet. In. *Time Out*. 23. listopadu 1994.

2. 2. 4 Festivalová produkce

Většina festivalů vážné hudby, kterých se na britských ostrovech každoročně uskutečnilo více než třicet,⁴³¹ se konala v provinčních městech, jako například Aldeburgh Festival of Music and the Arts, Oxford Lieder Festival nebo St Albans International Organ Festival. Z londýnských festivalů vynikaly English Bach Festival, Spitalfields Festival nebo Tonic Solfa Festival založený už v roce 1874.

V souvislosti s českou hudební kulturou však mimořádné místo zaujímal oblíbený festival BBC Proms a prestižní operní festival Glyndebourne Festival Opera, který se sice nekonal přímo v anglické metropoli (jeho dějištěm se stal venkovský dům Glyndebourne ve východním Sussexu), ale jeho význam podstatně přesáhl hranice regionu. Mezi návštěvníky festivalu byli kromě zahraničních hostů tradičně nejpočetněji zastoupeni právě obyvatelé Londýna.

Každý z festivalů – Glyndebourne Festival Opera a BBC Proms – je věnován jinému hudebnímu žánru, čemuž je podřízena i jeho celková koncepce. Z tohoto důvodu není možné festivaly vzájemně porovnávat tak, jako tomu bylo v případě opery či symfonické a komorní hudby; každému z festivalů proto patří samostatná kapitola.

2. 2. 4. 1 Glyndebourne Festival Opera

Festival založil britský producent John Christie se svou ženou, operní pěvkyní Audrey Mildmay v roce 1934 s cílem prezentovat návštěvníkům operu nejvyšší kvality, uvádět do provozu soudobá díla, podporovat mladé talentované umělce a zároveň oslovit nové publikum. Aby zpřístupnil kvalitní operní inscenace širšímu publiku po celém Spojeném království, zřídil Christie v roce 1968 Glyndebourne Touring Opera, putovní soubor, který prováděl vybrané opery v různých britských městech. Původní kapacita divadla Glyndebourne činila 300 míst, avšak z důvodu stále se zvyšujícího zájmu veřejnosti došlo v roce 1977 nejprve k navýšení kapacity na 850 míst a v roce 1994 nechal George William Langham Christie, syn zakladatele, vystavět zcela novou budovu s kapacitou hlediště 1 200 míst. Organizace festivalu, který každou sezonu přinesl čtyři až šest nových operních představení, patří k vysoce náročným. Samotnému festivalu

⁴³¹ List of music festivals in the United Kingdom. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_music_festivals_in_the_United_Kingdom [cit. 2014-10-27].

předchází několikátýdenní příprava a zkoušení, které vyžaduje přítomnost všech účinkujících – zpěváků, dirigentů, orchestrů i sborů, čímž se Glyndebourne zcela odlišuje od ostatních festivalů. Více než 120 vystoupení v rámci samotného festivalu i turné navštíví každoročně přes 150 tisíc lidí.⁴³²

Analýza českého repertoáru

Česká opera se do dramaturgie Glyndebourne Festival Opera poprvé prosadila v roce 1975 a díky vzrůstajícímu zájmu o ni v osmdesátých a devadesátých letech, o kterém bylo pojednáno výše v této práci (viz kapitola 2. 2. 1 Opera), se česká díla na programech festivalu objevovala častěji (graf 2-35). Doposud se festivalového uvedení dostalo operám tří českých skladatelů – Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka (tabulka 2-35).⁴³³

Tabulka 2-35: Přehled inscenovaných oper v rámci Glyndebourne Festival Opera od prvního uvedení české opery do roku 2014

Autor	Opera	Roky uvedení
Leoš Janáček	<i>Příběhy lišky Bystroušky</i>	1975, 1977, 2012, 2014
Leoš Janáček	<i>Káťa Kabanová</i>	1988, 1990, 1992, 1998, 2002
Leoš Janáček	<i>Její pastorkyňa</i>	1989, 1990, 1991, 1992, 2000, 2004, 2009
Leoš Janáček	<i>Věc Makropulos</i>	1995, 1997, 2001
Bedřich Smetana	<i>Prodaná nevěsta</i>	1999, 2005
Antonín Dvořák	<i>Rusalka</i>	2009, 2011, 2012

Prvními českými díly inscenovanými na Glyndebourne Festival Opera se přirozeně staly opery Leoše Janáčka, jejichž popularitu u publika prokázala předcházející nastudování v londýnských operních domech Royal Opera House a English National Opera (kapitola 2. 2. 1 Opera). Konkrétně se ambasadorem české hudební kultury a festivalu stala v roce 1975 Janáčková opera *Příběhy lišky Bystroušky*. O rozšíření repertoáru o další česká díla se

⁴³² A brief History of Glyndebourne. *Glyndebourne* [online]. Dostupné z: <http://glyndebourne.com/brief-history-glyndebourne> [cit. 2014-12-02].

⁴³³ About Us: Performance database. *Glyndebourne* [online]. Dostupné z: <http://glyndebourne.com/discover/performance-database> [cit. 2014-10-27].

přičinil dirigent Andrew Davis (1944), který zastával od roku 1988 místo hudebního ředitele Glyndebourne Festival Opera. Davis se během své dirigentské kariéry orientoval na hudbu 20. století, z českých autorů se věnoval tvorbě Leoše Janáčka.⁴³⁴ Není proto s podivem, že s rostoucí poptávkou po české opeře v osmdesátých letech rozšířil nabídku českých titulů právě o další Janáčkovy díla: *Káťu Kabanovou* (1988)⁴³⁵ a *Její pastorkyni* (1989),⁴³⁶ které v devadesátých letech doplnila opera *Věc Makropulos* (1995). Provedení *Její pastorkyně* s německou sopranistkou Anjou Silja v roli Kostelničky se setkalo s takovým ohlasem, že ji během svého působení v Glyndebourne Festival Opera Davis uvedl ještě čtyřikrát (1990, 1991, 1992, 2000) a v roce 1991 ji nechal provést i v rámci Glyndebourne Touring Opera.⁴³⁷ Ve vytyčeném období tak opery *Káťa Kabanová* (1988, 1990, 1992), *Její pastorkyňa* (1989, 1990, 1991, 1992) a *Věc Makropulos* (1995) od Leoše Janáčka představovaly jediné české zástupce na Glyndebourne Festival Opera.

Teprve v roce 1999 na festivalu zazněla česká opera od jiného autora než od Leoše Janáčka. Jednalo se o provedení *Prodané nevěsty* Bedřicha Smetany, na jejíž přípravě se jako fonetický poradce podílel Karel Janovický. V této souvislosti je nezbytné zdůraznit, že v osmdesátých letech přijali pořadatelé festivalu, stejně jako vedení Royal Opera House trend uvádět opery v originálním znění s anglickými titulky. S výjimkou dvou nastudování opery *Příběhy lišky Bystroušky* v sedmdesátých letech (1975 a 1977) se všechna představení, včetně nového nastudování opery *Příběhy lišky Bystroušky* v letech 2012 a 2014, odehrála v českém jazyce. Na rozdíl od operní scény Royal Opera House, která přistupovala k nastudování českých oper v původním jazyce rozpačitě a zřídka (viz

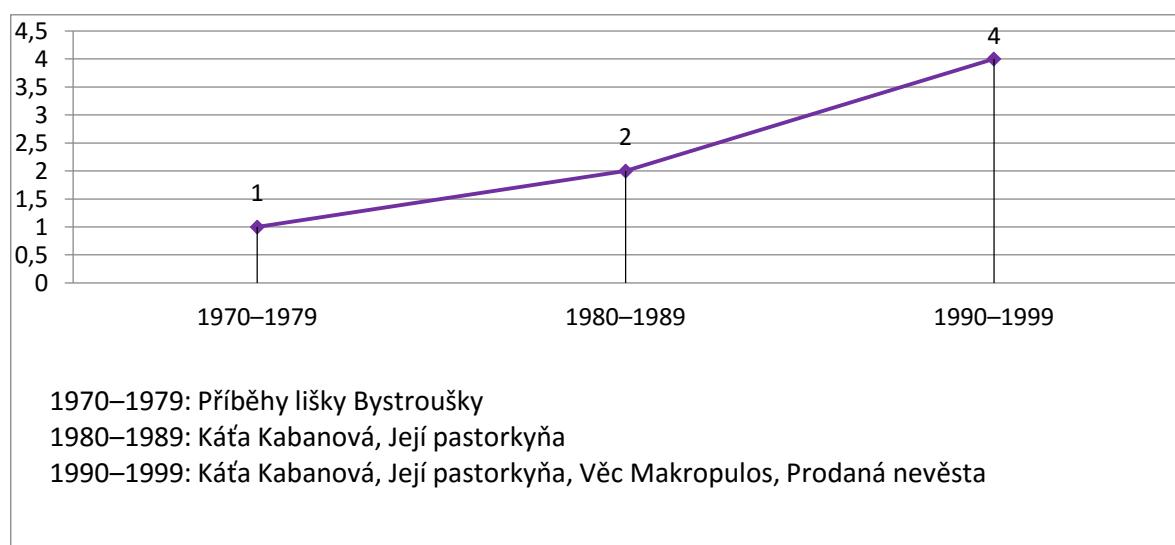
⁴³⁴ Vysoce ceněna je například Davisova nahrávka Janáčkovy *Tarase Bulby* a opery *Příběhy lišky Bystroušky*. JANÁČEK, Leoš. *Taras Bulba/ Cunning Little Vixen – Suite*. [vinyl]. Andrew Davis, Toronto Symphony Orchestra. Columbia Masterworks, 1978.

⁴³⁵ Obsazení opery ze dne 19. května 1988: Donald Adams (Dikój), Christine Bunning (Glaša), Ryland Davies (Tichon), John Graham-Hall (Váňa Kudrjaš), Nancy Gustafson (Káťa), Rachael Hallawell (Žena), Barry McCauley (Boris Grigorjevič), Linda Ormiston (Fekluša), Felicity Palmer (Kabanicha), Robert Poulton (Kuligin), Louise winter (Varvara). About Us. Our archive. Performance archive: Káťa Kabanová. *Glyndebourne* [online]. Dostupné z: <http://www.glyndebourne.com/about-us/our-archive/performance-archive/performance/2453> [cit. 2015-05-23].

⁴³⁶ Obsazení opery ze dne 19. května 1989: Roberta Alexander (Jenůfa), Mark Baker (Števa Buryja), Philip Langridge (Laca Klemeň), Anja Silja (Kostelnička), Menai Davies (Stařenka Buryjovka), Alison Hagley (Karolka), Sarah Pring (Barena), Gordon Sandison (Rychtář), Linda Ormiston (Rychtářka), Robert Poulton (Stárek). About Us. Our archive. Performance archive: Jenůfa. *GLYNDEBOURNE* [online]. Dostupné z: <http://www.glyndebourne.com/about-us/our-archive/performance-archive/performance/1820> [cit. 2015-05-23].

⁴³⁷ 50 years at Glyndebourne. *London Philharmonic Orchestra: About Us*. [online]. 2014 Dostupné z: <http://www.lpo.org.uk/about/50-years-at-glyndebourne.html> [cit. 2015-05-22].

kapitola 2. 2. 1 Opera), tvořilo 100 % všech představení v Glyndebourne od osmdesátých let 20. století provedení v originálním jazyce.

Graf 2-36: Přehled českých oper inscenovaných na Glyndebourne Festival Opera v jednotlivých dekadách⁴³⁸

Kromě výčtu konkrétních děl, uvedených v jednotlivých dekadách, ilustruje graf 4-36 vzestupnou tendenci v počtu a rozmanitosti uvedených českých oper. Rozšířením nabídky českých operních titulů reagovali pořadatelé Glyndebourne Festival Opera na narůstající poptávku po české opeře v Londýně, kterou dokumentuje graf 2-2 v kapitole 2. 2. 1 Opera. K inscenaci českých oper na londýnských scénách docházelo od padesátých let 20. století, avšak skutečný boom přinesly až následující dekády. Prudký nárůst zájmu o operní tvorbu českých skladatelů v osmdesátých letech pokračoval systematicky v posledním desetiletí 20. století i na počátku 21. století. Aktuální stav na konci roku 2014 nasvědčoval tomu, že by dosavadní vzrůstající tendence mohla přetrvat (graf 2-36). Četnost uváděných českých oper a rostoucí nabídka českých titulů však přímo souvisí se zájmem diváků, kteří svou návštěvností prokazují tamní oblibu českého repertoáru.

⁴³⁸ V této vzestupné tendenci pokračuje Glyndebourne Festival Opera až do současnosti. Základní český repertár, reprezentovaný nejznámějšími, potažmo v zahraničí nejoblíbenějšími operami Leoše Janáčka let sedmdesátých a osmdesátých, se na přelomu 20. a 21. století rozrostl o dílo Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. *Rusalka* Antonína Dvořáka, doposud poslední česká opera představená na festivalu, se glyndebournské premiéry dočkala v roce 2009. V dekadě 2000–2009 uvedl festival pět českých titulů (*Káťa Kabanová*, *Její pastorkyňa*, *Věc Makropulos*, *Prodaná nevěsta*, *Rusalka*), v letech 2010–2014 stihl uvést dokonce ještě o jeden operní titul více (*Příběhy lišky Bystroušky*, *Káťa Kabanová*, *Její pastorkyňa*, *Věc Makropulos*, *Prodaná nevěsta*, *Rusalka*).

2. 2. 4. 2 BBC Proms

Zatímco většina jiných londýnských institucí a organizací reprezentujících vážnou hudbu permanentně usilovala o snížení věkového průměru svého publika, festival BBC Proms disponoval stálou a širokou základnou mladých posluchačů.⁴³⁹ Nárůst publika festivalu v osmdesátých a devadesátých letech byl vyrovnán poklesem návštěvnosti v Royal Festival Hall. Tato skutečnost poukázala na zvláštní přitažlivost festivalu BBC Proms, který ve své dramaturgii neopomíjel nová nebo méně známá díla, a na význam identifikovatelného profilu pro úspěšný koncertní marketing.

Důvody úspěchu festivalu se ve svém výzkumu pokusila ozřejmit americká specialistka na marketing a řízení kulturních organizací Bonita Kolb. Kolb dospěla k závěru, že hlavní příčiny velkého zájmu veřejnosti o festivalové koncerty představovala rozumná cena, neformální prostředí a jistota kvality.⁴⁴⁰ Právě zmíněná jistota a dlouhá tradice festivalu pravděpodobně mohly mít velkou zásluhu na jeho popularitě mezi londýnskými občany. Britové byli vždy považováni za konzervativní národ, který v různých kontextech (vlast, rodina, náboženství, hierarchizace společnosti, morálka, ale také umění) podporuje tradiční normy.⁴⁴¹ Britský filozof, estetik, politolog, hudebník, zastánce a typický představitel konzervatismu Roger Scruton (1944) napsal, že konzervativci obhajují kontinuitu společenského vývoje, nebrání se pokroku, ale odmítají revoluce.⁴⁴² Konzervatismus je chápán jako postoj, vyjádřený nejen v politických rozhodnutích, ale také v literatuře, umění a náboženství. Britský politolog Andrew Heywood (1952) ve své knize *Politické ideologie* označil za základy konzervatismu dodržování tradic, organickou společnost, hierarchii, přirozenou autoritu a právo na majetek.⁴⁴³ Reálně se postoj projevoval tím, že Britové obhajovali jen funkční, léty prověřené instituce, které měly být zachovány, upřednostňovali pouze malé změny, a preferovali hodnoty vyplývající z náboženských, kulturních a národních zkušeností a zvyků.

⁴³⁹ History of the Proms. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/programmes/articles/1sgMxZvFzHqG3Y1HktMfg6w/history-of-the-proms> [cit. 2015-06-09].

⁴⁴⁰ KOLB, Bonita. Classical music concerts can be fun: the sukses of BBC Proms. In. *International Journal of Arts Management*. Volume 1, number 1, 1998. ISSN: 1480-8986. [online] 1998 Dostupné z: <http://www.gestiondesarts.com/index.php?id=807&L=0> [cit. 2014-11-08].

⁴⁴¹ CABADA, Ladislav – KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, Kapitola Politické ideologie. Konzervatismus, s. 132–139. ISBN 978-80-7380-076-5.

⁴⁴² SCRUTON, Roger. *Smysl konzervatismu*. Praha: Torst, 1993, 293 s. ISBN 80-856-3910-6.

⁴⁴³ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 293 s. ISBN 80-858-6510-6.

Tento přístup Britů k hudbě potvrdil Roger Scruton ve spisu *The Aesthetics Of Music* z roku 1997, který vyšel také ve slovenském překladu.⁴⁴⁴ Zřetelný příklon k tradičnímu tonálnímu systému a preference tzv. klasického repertoáru odrážela všeobecný postoj britské společnosti k hudebnímu umění, který se snad nejzřetelněji projevil v případě BBC Proms. Přes veškerá inovativní opatření ze strany pořadatelů byl festival považován za konzervativní hudební událost, na které převládalo osvědčené a oblíbené nad novým a neznámým. Pořadatelé festivalu, byť si díky obrovské návštěvnosti mohli dovolit experimentovat nejen v dramaturgické struktuře, ale i v oblasti prostředků své propagace, se spíše drželi osvědčených postupů. V programech festivalu se tak sice občas objevila díla méně známá, většinový podíl však připadal známému repertoáru zastoupenému v případě české hudby oblíbenými symfonickými skladbami Antonína Dvořáka či Leoše Janáčka.

Analýza českého repertoáru

Česká hudba figurovala na programech nejvýznamnějšího londýnského festivalu vážné hudby prakticky od jeho samotného vzniku v roce 1895 a díky své popularitě si vybuodovala v dramaturgii BBC Proms natrvalo pevné místo. K tradičním představitelům českého skladatelského umění na BBC Proms Antonínu Dvořákovi a Bedřichu Smetanovi, jejichž tvorba se na program přehlídky dostala už na konci 19. století, přibývali v průběhu 20. století další zástupci jako Zdeněk Fibich, Vítězslav Novák či Bohuslav Martinů. Konkrétně můžeme jmenovat nastudování Fibichovy přede hry *Noc na Karlštejně*, op. 26, (27. září 1906), Novákovy *Slovácké suity*, op. 32, (23. září 1919) a *Svatováclavského triptychu*, op. 70, (5. září 1947) nebo v padesátých letech uvedené skladby Bohuslava Martinů: *Koncert pro dva klavíry*, (14. srpna 1952), *Klavírní koncert č. 2* (29. července 1953), *Koncertantní suita* (15. srpna 1956) a *Klavírní koncert č. 4* (5. září 1957).⁴⁴⁵ Období šedesátých let znamenalo transformaci BBC Proms z úspěšné, ale poměrně konzervativní události na velký mezinárodní festival. Teprve v sedmdesátých letech nastal skutečný rozkvět provozování tvorby Leoše Janáčka na BBC Proms, i když určité výjimky lze z festivalových programů vyčíst již dříve – Janáčková symfonická

⁴⁴⁴ SCRUTON, Roger. *Hudobná estetika*. Bratislava: Hudobné centrum, 2009. Preklady. ISBN 978-80-89427-11-6.

⁴⁴⁵ Proms performance archive. Composers and Works: Zdeněk Fibich, Vítězslav Novák, Bohuslav Martinů. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/events/composers/by/a-z> [cit. 2015-06-11].

rapsodie *Taras Bulba* zazněla na festivalu poprvé v roce 1937, *Sinfonietta* se premiéry dočkala v roce 1954.⁴⁴⁶

Již ze vstupního chronologického výčtu všech provedených českých skladeb v jednotlivých sezonách festivalu v tabulce 2-37, která skýtá kromě údajů o autorovi a díle i informace o dirigentovi a datu koncertu, lze získat přesvědčení o stabilní pozici české hudby v dramaturgii festivalu. Českým dílům se dostávalo konstantní pozornosti na každém ročníku BBC Proms.

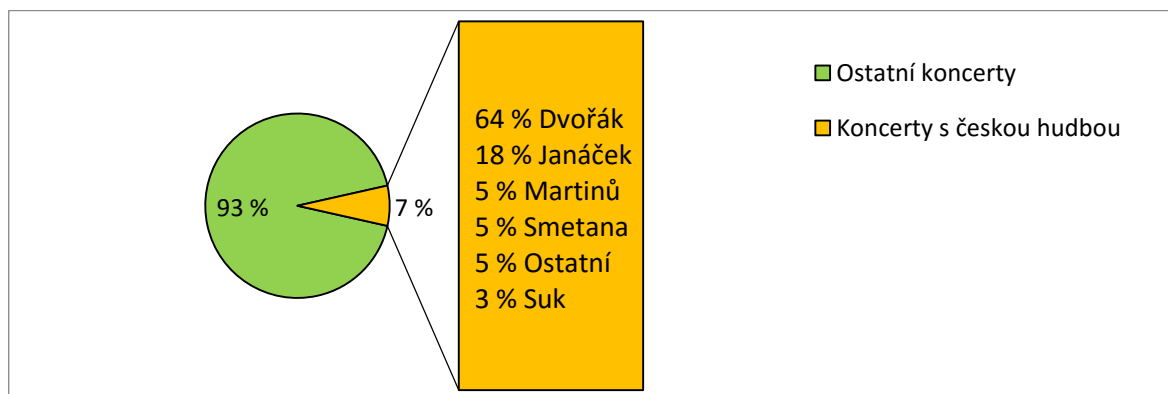
Tabulka 2-37: Soupis provedených českých děl v rámci BBC Proms v letech 1984–1994

Datum	Autor	Dílo	Dirigent
1984			
28.7.	A. Dvořák	V přírodě, op. 91	Charles Groves
28.7.	L. Janáček	Taras Bulba	Charles Groves
28.7.	A. Dvořák	Slovanské tance č. 1 a 3, op. 46; č. 2, op. 72	Charles Groves
8.8.	A. Dvořák	Houslový koncert a moll, op. 53	James Loughran
15.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 7 d moll, op. 70	Yuri Temirkanov
6.9.	A. Dvořák	Polednice, op. 108	Walter Weller
6.9.	B. Martinů	Symfonie č. 4	Walter Weller
1985			
8.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 8 G dur	Neeme Järvi
9.8.	A. Dvořák	Violoncellový koncert h moll, op. 104	Esa-Pekka Salonen
14.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 7 d moll, op. 70	James Loughran
24.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 9 e moll, op. 95	Lorin Maazel
28.8.	L. Janáček	Sinfonietta	Marek Janowski
4.9.	L. Janáček	Říkadla	David Atherton
7.9.	B. Martinů	Koncertantní symfonie č. 1	Vernon Handley
7.9.	A. Dvořák	Symfonie č. 5, op. 76	Vernon Handley
1986			
21.8.	A. Dvořák	Houslový koncert a moll, op. 53	Yuri Temirkanov
1987			
17.7.	L. Janáček	Sinfonietta	John Pritchard
22.7.	A. Dvořák	Symfonie č. 7 d moll, op. 70	Bernhard Klee
26.7.	P. Eben	Faust (č. 8 Valpuržina noc)	-
6.8.	A. Dvořák	Violoncellový koncert h moll, op. 104	George Hurst
14.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 9 e moll, op. 95	Mariss Jansons
12.9.	B. Smetana	Předehra k Prodané nevěstě	sir Mark Elder
1988			
25.7.	A. Dvořák	Symfonie č. 7 d moll, op. 70	Libor Pešek
13.8.	L. Janáček	Taras Bulba	Charles Mackerras
15.9.	B. Smetana	Fanfáry k Shakespearovu dramatu Richard III	David Honeyball

⁴⁴⁶ Proms performance archive. Composers and Works: Janáček. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive/search/people/edfced8a-01bc-4c22-96b2-da58edd6b8af> [cit. 2014-11-08].

1989			
22.7.	B. Smetana	Má vlast: Blaník, Šárka, Vltava, Z českých luhů a hájů	Libor Pešek
9.9.	A. Dvořák	Violoncellový koncert h moll, op. 104	Charles Groves
13.9.	A. Dvořák	Symfonie č. 9 e moll, op. 95	Stanislaw Skrowaczewski
1990			
30.7.	A. Dvořák	Karneval, op. 92	Tadaaki Otaka
6.8.	P. Eben	Musica Dominicalis (č. 3 Molto ostinato)	-
17.8.	B. Martinů	Klavírní koncert č. 4	Charles Mackerras
17.8.	L. Janáček	Putování dušičky	Charles Mackerras
17.8.	A. Dvořák	Symfonické variace, op. 78	Charles Mackerras
24.8.	L. Janáček	Káťa Kabanová	Andrew Davis
26.8.	A. Dvořák	Violoncellový koncert h moll, op. 104	Gennady Rozhdestvensky
2.9.	L. Janáček	Glagolská mše	Libor Pešek
7.9.	A. Dvořák	Symfonie č. 9 e moll, op. 95	Rudolf Barshai
12.9.	L. Janáček	Sinfonietta	Michael Tilson Thomas
1991			
26.7.	A. Dvořák	Symfonie č. 8 G dur, op. 88	Edward Downes
7.8.	A. Dvořák	Houslový koncert a moll, op. 53	Jerzy Maksymiuk
13.8.	J. Suk	Asrael, op. 27	Libor Pešek
16.8.	A. Dvořák	Svatební košile, op. 69	Gennady Rozhdestvensky
21.8.	J. Suk	Serenáda Es dur, op. 6	-
26.8.	A. Dvořák	8 Slovanských tanců, op. 46	Lothar Zagrosek
8.9.	A. Dvořák	Symfonie č. 7 d moll, op. 70	Colin Davis
1992			
19.7.	L. Janáček	Glagolská mše	sir Simon Rattle
29.7.	A. Dvořák	Symfonie č. 9 e moll, op. 95	Libor Pešek
27.8.	A. Dvořák	Othelo, op. 93	Mark Elder
1.9.	A. Dvořák	Symfonie č. 7 d moll, op. 70	Takuo Yuasa
1993			
25.7.	A. Dvořák	Klavírní koncert g moll, op. 33	Libor Pešek
5.8.	A. Dvořák	Violoncellový koncert h moll, op. 104	Martyn Brabbins
16.8.	A. Dvořák	Houslový koncert a moll, op. 53	Franz Welser-Möst
24.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 8 G dur, op. 88	Mariss Jansons
8.9.	L. Janáček	Taras Bulba	Mark Elder
1994			
16.7.	A. Dvořák	Karneval, op. 92	Barry Wordsworth
16.7.	A. Dvořák	Cikánské melodie, op. 55	Barry Wordsworth
1.8.	A. Dvořák	Requiem, op. 89	Libor Pešek
24.8.	J. D. Zelenka	Hipocondria à 7	Thomas Hengelbrock
27.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 9 e moll, op. 95	Christoph Dohnányi
31.8.	A. Dvořák	Symfonie č. 6 D dur, op. 60	Fedor Glushchenko
6.9.	A. Dvořák	Holoubek, op. 110	Colin Davis

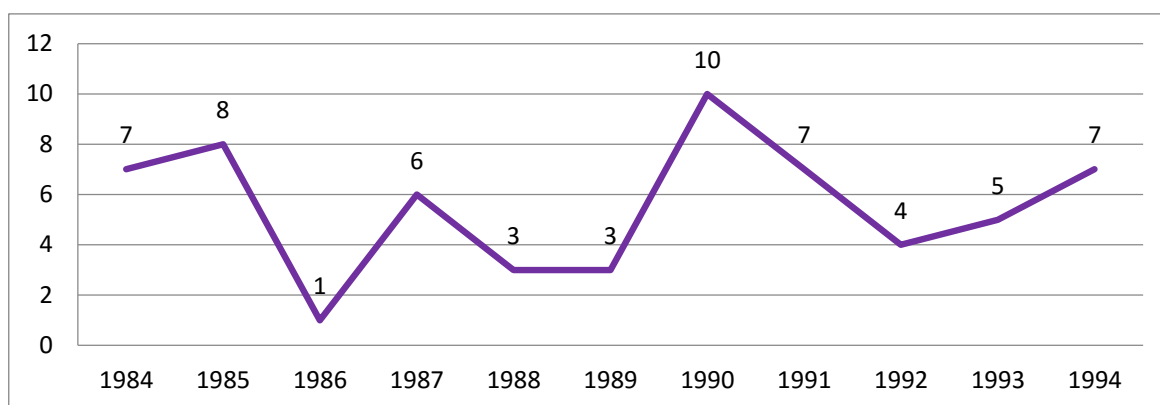
Dohromady se během jedenácti ročníků festivalu v časovém horizontu 1984–1994 uskutečnilo 716 koncertů, přičemž česká hudba měla své zastoupení na čtyřiapadesáti z nich. Na průměrných pětadesát koncertů za jednu sezonu tak připadalo pět koncertů s dílem českého skladatele na programu. Jinými slovy zazněla česká skladba přibližně na každém třináctém festivalovém koncertu. Česká tvorba ve sledovaném období pokrývala něco přes sedm procent festivalové produkce (graf 2-38). Její uvádění na takto významné mezinárodní hudební události znamenalo pro českou hudební kulturu v Londýně podstatný přínos. Jelikož festivalové koncerty přenášela také britská média – rozhlas a televize – dostala se česká hudba nejen mezi přímé návštěvníky festivalu, ale rovněž mezi širokou veřejnost u rozhlasových a televizních přijímačů.

Graf 2-38: Zastoupení české hudby na BBC Proms v letech 1984–1994

Frekvence, s jakou se česká tvorba na festivalu objevovala, zračila její popularitu. Minimálně jedna česká skladba zazněla na každém ročníku BBC Proms v letech 1984 až 1994, avšak jejich počet v jednotlivých letech kolísal v rozmezí od jednoho do deseti uvedených děl, jak je patrné z přehledu v tabulce 2-37. Nejméně české tvorby – avizovaná jedna skladba – se do programu dostalo v roce 1986, zatímco v sezoně 1990 začlenili pořadatelé do dramaturgického plánu hned deset českých děl od čtyř různých skladatelů: Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů a Petra Ebena (tabulka 2-37; graf 2-38). K takto vysokému počtu zařazených českých děl mohly přispět dva specifické faktory. První, sociologický činitel, představovala snaha podpořit tímto způsobem českou kulturu po politických událostech a pádu režimu v Československu v listopadu 1989 (stejná tendence se ostatně projevila i ve sféře komorní hudby, jak bylo zjištěno a popsáno v kapitole 4. 2 Komorní hudba). Svou úlohu však bezesporu sehrálo angažování tzv. pročeských dirigentů sira Charlese Mackerrase a Libora Peška, kteří řídili devět

z devětačtyřiceti koncertů, na jejichž programu se česká hudba objevila (tabulka 2-37). Z počtu koncertů s českou hudbou v jednotlivých letech lze rovněž vyčíst, že oslavy Roku české hudby v roce 1984 se do programu BBC Proms výrazněji nepromítly. Přes výkyvy počtu prováděných českých děl vykazovalo zastoupení české hudby na BBC Proms v průběhu dekády mírně vzestupnou tendenci (graf 2-39), na které měli svůj nemalý podíl čeští hostující umělci (viz podkapitola Čeští interpreti na BBC Proms). Důležitým faktorem ovlivňujícím dramaturgii je rovněž výročí narození nebo smrti autora.

Graf 2-39: Vývojový graf počtu provedených českých děl v jednotlivých letech 1984–1994

Českou hudbu na BBC Proms v letech 1984–1994 reprezentovala tvorba celkem sedmi skladatelů: Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů, Bedřicha Smetany, Josefa Suka, Petra Ebena a Jana Dismase Zelenky. Řazení není náhodné, nýbrž odpovídá počtu uvedení jejich děl. Pravidelného a tím pádem častějšího provedení se však dostávalo pouze Antonínu Dvořákovi a Leoši Janáčkovi, i když odstup mezi nimi byl značný (graf 4-40). Tvorba zbývajících autorů nepřekročila ve sledovaném období hranici tří uvedení, k zařazení jejich děl docházelo výjimečně.

Vůbec nejhranějším českým skladatelem na BBC Proms se v letech 1984–1994 stal Antonín Dvořák, jehož hudba zde tradičně patřila k nejhranějším od samého vzniku festivalu a tamního prvního uvedení české tvorby. Vůbec nejuváděnějším českým dílem v rámci BBC Proms se staly Dvořákovy *Slovanské tance*, které se do roku 2014 dočkaly 127 uvedení.⁴⁴⁷ Celkem již na festivalu zaznělo pětadesát Dvořákových děl – od skladeb drobnějšího charakteru (písní) přes koncerty a symfonie po opery a monumentální *Requiem*, op. 89, či kantátu *Svatá Ludmila*, op. 71. K dalším z osvědčených Dvořákových

⁴⁴⁷ Proms performance archive. Composers and Works: Antonín Dvořák. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive/search/people/819eae2-8dd8-48a5-ad07-0bcd137985ef> [cit. 2014-11-08].

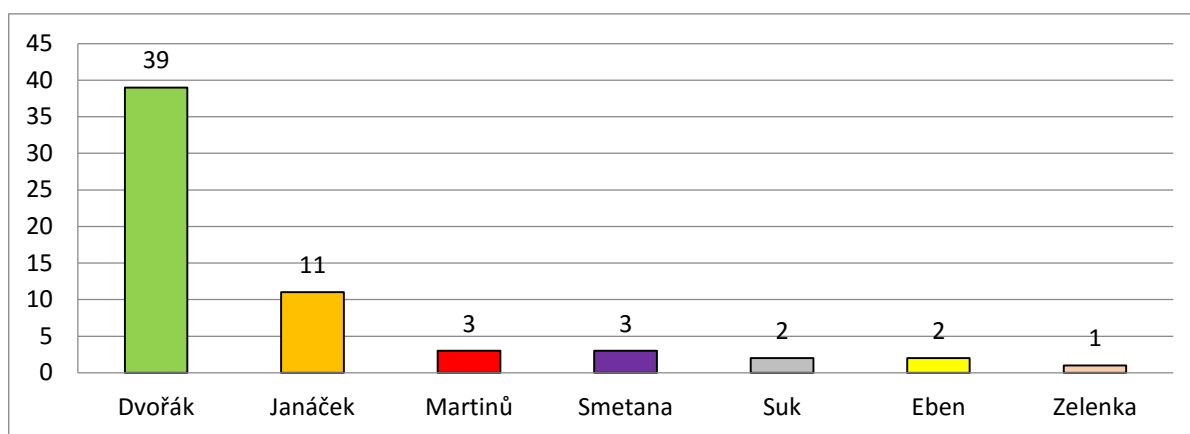
děl na festivalu patřily symfonie, přesněji *Symfonie č. 7 d moll*, op. 70, *Symfonie č. 8 G dur*, op. 88, a *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, jak bude vysvětleno níže v této kapitole. Ve vymezeném období zazněly Dvořákovy skladby celkem devětatřicetkrát, což se rovnalo třem až čtyřem provedeným dílům během jednoho roku. Pakliže každým rokem reprezentovalo českou hudbu na festivalu pět skladeb, představovala Dvořákova hudba zhruba 70 % veškeré tamní české produkce.

Dvacet procent z provedené české tvorby náleželo dílu Leoše Janáčka, čímž zaujal pozici druhého nejhranějšího skladatele. Dramaturgie BBC Proms vykázala v případě prvních dvou nejčastěji uváděných českých autorů totožné výsledky s obecnou situací české symfonické hudby v Londýně, komentovanou v kapitole 4. 3 Symfonická hudba. Toto zjištění partikulárně vyvrací mínění, že v zahraničí je Janáček znám výlučně jako operní autor, popřípadě jako autor komorní hudby. Londýnské hudební dění z let 1984 až 1994 naopak poskytovalo ucelený obraz Janáčka nejen jako operního skladatele (kapitola 2. 2. 1 Opera) a autora komorních děl (kapitola 2. 2. 3 Komorní hudba), ale rovněž jako skladatele orchestrální hudby (kapitola 2. 2. 2 Symfonická hudba). V rámci BBC Proms opakovaně zazněla *Sinfonietta*, orchestrální suita *Taras Bulba* a *Glagolská mše* (tabulka 2-37).

Vzhledem k vysoké preferenci hudby Antonína Dvořáka a do jisté míry i Leoše Janáčka náležela ostatním skladatelům skutečně minimální pozornost čítající celkem 10 % české produkce na festivalu. Ani dlouhá tradice Smetanovy tvorby na festivalu sahající do konce 19. století, ani skutečnost, že jeho vybraná díla patřila v Londýně mezi známé kusy, nezajistily skladateli větší zájem. Ve stanoveném časovém horizontu zazněla Smetanova hudba pouze třikrát, přičemž se jednalo vesměs o skladatelovy reprezentativní skladby: předeheru k opeře *Prodaná nevěsta*, cyklus symfonických básní *Má vlast* a *Fanfáry k Shakespearovu dramatu Richard III* (tabulka 2-37). První dvě jmenované skladby přitom figurovaly, spolu s tvorbou Antonína Dvořáka, na seznamu deseti nejuváděnějších českých děl v historii BBC Proms vůbec. S blížícím se koncem století ustupovala Smetanova symfonická tvorba do pozadí zájmu interpretů i samotných pořadatelů festivalu. V počtu uvedení se Smetanovi vyrovnal Bohuslav Martinů, jehož tvorbu na BBC Proms reprezentovala *Symfonie č. 4*, *Koncertantní symfonie č. 1* a *Klavírní koncert č. 4* (tabulka 2-37).

Kromě již zmíněného Dvořáka, Smetany, Janáčka a Martinů obohatila koncertní program festivalu díla dalších tří českých skladatelů (graf 2-40). Do nesourodé skupinky autorů, jejichž hudba patřila v Londýně k méně hraným, se zařadil barokní skladatel Jan

Dismas Zelenka, zástupce české hudební moderny Josef Suk a soudobý tvůrce Petr Eben. Posluchači se tak postupně mohli seznámit s částí Ebenovy varhanní suity *Faust* (27. června 1987) a skladbou *Musica Dominicalis* (6. srpna 1990), Sukovou symfonickou básní *Asrael*, op. 27, (13. srpna 1991) a *Serenádou Es dur*, op. 6, (21. srpna 1991) nebo Zelenkovou *Hipocondrií à 7 A dur* (24. srpna 1994; tabulka 4-37). Jejich hudba nepatřila v Londýně ke zcela neznámé, čas od času zazněla některá z jejich komorních skladeb na koncertě ve Wigmore Hall (kapitola 2. 2. 3 Komorní hudba).

Graf 2-40: Počet uvedení jednotlivých českých skladatelů v letech 1984–1994

Výběr děl pro festivalové koncerty zcela kopíroval všeobecný trend prováděných českých skladeb na londýnských symfonických scénách. Obliba Dvořáka a jeho symfonické hudby v anglickém prostředí se v dramaturgii BBC Proms odrážela snad nejzřetelněji. Bez výjimky se na programu festivalu hudba Antonína Dvořáka vyskytla každý rok (tabulka 2-37). Jednalo se především o jeho symfonickou tvorbu, která pro svou oblibu dostala prostor téměř na všech ročních festivalu v letech 1984–1994. Jedinou výjimkou byl rok 1986, ve kterém místo symfonie zazněl Dvořákův *Houslový koncert a moll*, op. 53, (tabulka 2-37). Naprostý soulad přitom panoval mezi volbou pořadatelů BBC Proms a trendem u londýnských symfonických orchestrů (London Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra, Royal Philharmonic Orchestra), potažmo institucí (Royal Festival Hall, Queen Elizabeth Hall, Barbican Hall, St John's Smith Square). V centru zájmu všech jmenovaných společností stály poslední tři Dvořákovy symfonie (*Symfonie č. 7 d moll*, op. 70, *Symfonie č. 8 G dur*, op. 88, *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95). V rámci BBC Proms došlo také k uvedení skladatelových méně hraných symfonií, konkrétně *Symfonie č. 5 F dur*, op. 76, (1985) a *Symfonie č. 6 D dur*, op. 60, (1994).

Opakovaného uvedení se dočkala již zmíněná *Sinfonietta*, orchestrální suite *Taras Bulba* a *Glagolská mše* Leoše Janáčka. Vzhledem k nízkému počtu uvedení všech ostatních skladatelů nelze hovořit o periodicitě v provádění některého z dalších děl. Zajímavé je, že kromě malého zastoupení děl Bedřicha Smetany se nepatrného zájmu dočkala i tvorba Bohuslava Martinů, jehož symfonická hudba se jinak v Londýně těšila poměrně velké oblibě (viz kapitola 2. 2. 2 Symfonická hudba). Díla méně známých skladatelů Zelenky a Suka na festivalu zazněla v provedení zahraničních, nikoli českých interpretů.

Čeští interpreti

Veškerou hudební produkci na festivalu zajišťoval zpočátku výhradně BBC Symphony Orchestra v čele se svým šéfdirigentem. Okruh účinkujících se pomalu rozšiřoval teprve ve čtyřicátých letech 20. století. Do tohoto období spadá také počátek vystupování českých umělců na BBC Proms. Československý armádní pěvecký sbor (The Czechoslovak Army Choir) participoval na koncertě s názvem Polish-Czechoslovak Concert pořádaném 12. srpna 1943.⁴⁴⁸ Program vystoupení zahrnoval mimo jiné tvorbu Antonína Dvořáka, Josefa Bohuslava Foerstra, Pavla Křížkovského, Bedřicha Smetany či Josefa Suka. Řady českých reprezentantů na londýnském festivalu rozšířila klavíristka Líza Fuchsová svou aktivní účastí na koncertech 5. srpna 1948 a 31. července 1956⁴⁴⁹ nebo tehdejší člen operního souboru Royal Opera House pěvec Otakar Kraus, který se účastnil čtyř festivalových inscenací; v nastudování Wagnerovy opery *Parsifal* zpíval Kraus roli kouzelníka Klingsora (1. srpna 1966),⁴⁵⁰ v Schönbergově oratoriu *Jakobův žebřík* ztvárnil postavu bojovníka (25. července 1968),⁴⁵¹ postavu Selima paši hrál v Mozartově opeře

⁴⁴⁸ Proms performance archive, ročník 1943: Prom 47 – Polish-Czechoslovak Concert. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/eg638g> [cit. 2015-05-31].

⁴⁴⁹ Proms performance archive, ročník 1948: Prom 11. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e8hrbp> [cit. 2015-05-31]; Proms performance archive, ročník 1956: Prom 09. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e5vq2m> [cit. 2015-05-31].

⁴⁵⁰ Proms performance archive, ročník 1966: Prom 08. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ewfhn3> [cit. 2015-05-31].

⁴⁵¹ Proms performance archive, ročník 1968: Prom 07. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/edmxj5> [cit. 2015-05-31].

Únos ze Serailu (5. srpna 1968)⁴⁵² a v Musorgského opeře *Boris Godunov* ztělesnil roli Rangoniho (26. července 1971).⁴⁵³

Od poloviny 20. století na BBC Proms hostovaly prominentní dirigentské osobnosti jako Charles Groves, Colin Davis, Charles Mackerras nebo Vilém Tauský, jehož tamní debut se uskutečnil dne 1. září 1956. Během umělecké kariéry se Tauskému podařilo řídit celkem pět festivalových koncertů, a to v letech 1956, 1957, 1958, 1964 a 1976. Ve druhé polovině šedesátých let byly ke spolupráci poprvé přizvány mezinárodní orchestry, mezi nimi i Česká filharmonie. Pod vedením Václava Neumanna zazněla na koncertě dne 6. září 1969 předehra k opeře *Prodaná nevěsta* a symfonická báseň *Blaník* z cyklu *Má vlast* Bedřicha Smetany, Dvořákova *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, a spolu s klavíristkou Evou Bernáthovou přednesl orchestr Beethovenův *Klavírní koncert č. 2 B dur*, op. 19.⁴⁵⁴ Znovu Česká filharmonie na festivalu vystoupila až o téměř třicet let později, v roce 1998.

Zásluhou všech právě jmenovaných jednotlivců i těles nabývala v Londýně na známosti nejen česká tvorba, ale především české interpretační umění. Na jejich činnost navázali v rámci BBC Proms v letech 1984–1994 další čtyři představitelé české hudební kultury: klavírista Radoslav Kvapil, operní pěvkyně Eva Randová a dirigenti Libor Pešek a Jiří Bělohlávek.

Jediného stálého českého zástupce na BBC Proms ve vymezené éře představoval Libor Pešek. Dirigent, který měl v té době trvalé angažmá jako šéfdirigent Royal Liverpool Philharmonic Orchestra (viz kapitola 2. Česká hudební kultura v Londýně v letech 1984–1994), hostoval na festivalu se svým orchestrem v letech 1988–1998 pravidelně každý rok. Této příležitosti dokonale využíval k propagaci české hudby tím, že ji soustavně zařazoval na všechny festivalové koncerty. Postupně tak publikum seznámil mimo jiného se *Symfonií č. 7 d moll*, op. 70, Antonína Dvořáka (25. července 1988),⁴⁵⁵ symfonickými básněmi *Blaník*, *Šárka*, *Vltava* a z *Českých luhů a hájů* ze Smetanova cyklu *Má vlast* (22. července 1989),⁴⁵⁶ Janáčkovou *Glagolskou mší* (2. září 1990),⁴⁵⁷ symfonií *Asrael*, op. 27, Josefa Suka (13. srpna 1991),⁴⁵⁸ Dvořákovou *Symfonií č. 9 e moll*, op. 95, (29. července 1992),⁴⁵⁹ *Symfonií č. 6 D dur*, op. 60, (25. července 1993)⁴⁶⁰ a ve festivalové premiéře uvedl Dvořákovo *Requiem*, op. 89, (1. srpna 1994).⁴⁶¹ V obdobném duchu

⁴⁵² Proms performance archive, ročník 1968: Prom 16. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ec2fxj> [cit. 2015-05-31].

⁴⁵³ Proms performance archive, ročník 1971: Prom 03. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ewwrzc> [cit. 2015-05-31].

⁴⁵⁴ Proms performance archive, ročník 1956: Prom 45. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e3bj5v> [cit. 2015-05-31].

pokračoval ve svém počínání až do roku 1998. Libor Pešek sázel ve svém výběru na takové skladatele, kteří patřili ve Velké Británii k oblíbeným. Jeho přínos tedy spočíval především v systematickém připomínání tvorby českých velikánů spíše než v propagaci nové nebo neznámé tvorby.

Radoslav Kvapil, který účinkoval na BBC Proms pouze jednou, zahrál na koncertě dne 17. srpna 1990 spolu s britskou houslistkou Tasmin Little a Welsh National Opera Orchestra pod vedením dirigenta Charlese Mackerrase.⁴⁶² Hlavní náplň programu tvořila česká díla: *Symfonické variace*, op. 78, Antonína Dvořáka, festivalová premiéra houslového koncertu *Putování dušičky* Leoše Janáčka a konečně *Klavírní koncert č. 4 „Incantation“* Bohuslava Martinů v podání Kvapila. Navíc zazněla ještě *Symfonie č. 38 D dur* od Wolfganga Amadea Mozarta.

Své zastoupení na londýnském festivalu získalo ve vymezeném období české operní umění zásluhou sopranistky Evy Randové. Pěvkyně, která rovněž jako jediná Češka spolupracovala v letech 1984–1994 s londýnským operním domem Royal Opera House (viz kapitola 2. 2. 1. Opera), zpívala roli Klytaimnstry v koncertantním nastudování *Elektry* Richarda Strause na zahajovacím koncertu festivalu BBC Proms dne 16. července 1993.⁴⁶³ Pod vedením dirigenta Andrewa Davise hrál BBC Symphony Orchestra a podílel se sbor BBC Singers.

Posledním umělcem, který v dekadě 1984–1994 reprezentoval na BBC Proms českou hudební kulturu, se stal Jiří Bělohlávek. Vystoupením dne 12. srpna 1993 odstartoval dirigentskou budoucí zářnou kariéru v britské metropoli. Orchestr

⁴⁵⁵ Proms performance archive, ročník 1988: Prom 05. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ez2xj5> [cit. 2015-06-01].

⁴⁵⁶ Proms performance archive, ročník 1989 Prom 02. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e9grzc> [cit. 2015-06-01].

⁴⁵⁷ Proms performance archive, ročník 1990: Prom 51. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/efnd4f> [cit. 2015-06-01].

⁴⁵⁸ Proms performance archive, ročník 1991: Prom 29. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e4nd4f> [cit. 2015-06-01].

⁴⁵⁹ Proms performance archive, ročník 1992: Prom 14. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ejfv5v> [cit. 2015-06-01].

⁴⁶⁰ Proms performance archive, ročník 1993: Prom 11. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e4qrzc> [cit. 2015-06-01].

⁴⁶¹ Proms performance archive, ročník 1994: Prom 21. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e5vrzc> [cit. 2015-06-01].

⁴⁶² Proms performance archive, ročník 1990: Prom 32. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ecdfxj> [cit. 2015-05-31].

⁴⁶³ Úplné obsazení rolí: Willard White (Orestes), Peter Sidhom (Orestův vychovatel), William Cochan (Aigisthos), Eva Randová (Klytaimnestra), Marilyn Zschau (Elektra), Deborah Voigt (Chrysothemis), Phylis Cannan (dohlážitelka), Ann Howard (první služka), Anne Mason (druhá služka), Gillian Knight (třetí služka), Helen Walker (čtvrtá služka), Judith Howarth (pátá služka). *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/ew4xj5> [cit. 2015-06-01].

BBC Philharmonic Orchestra zahrál pod Bělohlávkovým vedením Brahmsovu *Tragickou předehru*, op. 82, Mahlerovu *Symfonii č. 1 D dur* a nizozemská mezzosopranistka Jard van Nes přednesla *6 Maeterlickových písní*, op. 13, Alexandra Zemlinského.⁴⁶⁴ Program koncertu sice neobsahoval dílo českého skladatele, přesto měl koncert pro českou hudební kulturu nezměrný význam. V roce 1995 byl totiž Bělohlávek po svém neobyčejně úspěšném debutu s BBC Symphony Orchestra se skladbou *Epos o Gilgamešovi* Bohuslava Martinů jmenován hlavním hostujícím dirigentem orchestru. Tímto nabyla česká hudební kultura v Londýně důležitého zástupce, který svou aktivní propagací české umění navázal na snahy řady již jmenovaných předchůdců.

Shrnutí

České hudbě náleželo v dramaturgii populárního BBC Proms čestné místo podložené desítky let dlouhou tradicí. Přes veškeré inovativní snahy ze strany pořadatelů zůstával festival spíše konzervativní událostí, na které převládala známá a oblíbená tvorba nad hudebními novinkami. Nejuváděnějšího českého skladatele tak představoval – stejně jako v případě syfonické či komorní hudby – Antonín Dvořák (graf 2-40). Nedílnou součástí festivalového programu tvořila vystoupení zahraničních umělců. Mezi hostujícími interprety se prosazovali i čeští zástupci z řad zpěváků (Eva Randová), hudebníků (Radoslav Kvapil) a dirigentů (Jiří Bělohlávek), kteří se kromě reprezentace českého interpretačního umění přičinili o šíření české hudební kultury v Londýně.

Na pozici české hudební kultury se nic nezměnilo ani po listopadových událostech roku 1989. Frekvence vystoupení českých umělců na BBC Proms i spektrum uváděných skladeb se nadále držely dramaturgické koncepce festivalu. Politické události v tehdejší Československu se do dění okolo prestižního festivalu nepromítly.

⁴⁶⁴ Proms performance archive, ročník 1993: Prom 30. *BBC Proms* [online]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/events/e3cgwh> [cit. 2015-06-01].

2. 2. 5 Rozhlas

Díky svým možnostem představovalo zavedení rozhlasového vysílání významný prostředek pro šíření české hudby po celé Velké Británii. V období 1984–1994 poskytovala v Londýně přenos vážné hudby (opery, symfonické i komorní hudby) veřejnoprávní stanice BBC Radio 3, k níž dne 7. září 1992 přibyla komerční Classic FM. Obě stanice do vysílání českou hudbu zařazovaly, ovšem podoba jejich dramaturgických koncepcí se lišila. BBC Radio 3 usilovala o to, aby posluchačům skýtala co nejširší spektrum hudby. Rozhlasové programy tak obsahovaly jak díla známých skladatelů Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů a Bedřicha Smetany, tak hudbu soudobých (Petra Ebena, Antonína Tučapského) nebo méně hraných skladatelů (Zdeňka Fibicha, Jana Václava Voříška). Koncepce Classic FM, jak už napovídá její oficiální slogan *The world's greatest music*, spočívala hlavně v preferenci populárních děl známých skladatelů.⁴⁶⁵

Podrobné studium rozhlasového vysílání by po kvantitativní i kvalitativní stránce mohlo naplnit nový spis a není to ani cílem předkládané práce. Smysl kapitoly spočívá ve snaze doplnit obraz o české hudební kultuře v Londýně v letech 1984–1994. Vzhledem k významu hudebních programů zaměřených na propagaci české hudby, které vznikly v osmdesátých a devadesátých letech 20. století především zásluhou Grahama Melville-Masona a Patricka Lamberta, je však na tomto místě nezbytné provést alespoň stručnou sondu do propagace české hudby prostřednictvím britského rozhlasového vysílání BBC Radio 3.⁴⁶⁶

2. 2. 5. 1 BBC Radio 3 provozování české hudby

Rozhlasová stanice BBC Radio 3 zahájila vysílání 29. září 1946 jako BBC Third Programme.⁴⁶⁷ K přijetí názvu BBC Radio 3 došlo dne 30. září 1967, paralelně s reorganizací struktury rozhlasového vysílání, potažmo separací jednotlivých kanálů BBC – Radio 1, Radio 2 (původně Light Programme), Radio 3 a Radio 4 (dříve Home

⁴⁶⁵ Classic FM. *About Classic FM Values and History* [online]. <http://www.classicfm.com/about-classic-fm/values-history/#MG7r9tiOxAG2Zafh.97> [cit. 2015-06-26].

⁴⁶⁶ Databáze rozhlasové stanice *Classic FM* archivuje údaje až od prosince 1995. Classic FM. *Music details. Archived* [online]. <http://www.abc.net.au/classic/daily/> [cit. 2015-06-26].

⁴⁶⁷ Provoz britské rozhlasové stanice *BBC Radio 3* zajišťuje rozhlasová a televizní společnost British Broadcasting Corporation (BBC), která plní funkci veřejnoprávního vysílání ve Velké Británii.

Service).⁴⁶⁸ Při zavádění strukturálních změn v dubnu 1970 čelil třetí kanál několika snahám o jeho zrušení. Kvůli potřebě snížit náklady se například uvažovalo o snížení počtu stanic ze čtyř na tři, přičemž BBC Radio 3 by pro své pořady užívalo v průběhu dne frekvencí prvního nebo druhého kanálu. S odvoláním na statistická zjištění, zveřejněná v *The Guardian*, směřoval další návrh k úplnému zrušení třetího kanálu BBC.⁴⁶⁹ Tehdejší generální ředitel Charles Curran tuto možnost odmítl a označil ji za „zcela v rozporu s cílem BBC, která má poskytovat komplexní rozhlasovou službu“.⁴⁷⁰ Curran již dříve zavrhl jakékoliv úvahy o malé posluchačské základně stanice: „Rozhodující je, zda se jedná o hodnotné publikum, čímž myslím publikum, které bude mít z vysílání uspokojení.“⁴⁷¹

V roce 1992 ztratilo BBC monopol na domácí vysílání vážné hudby, když Independent Radio Authority (Nezávislý úřad pro rozhlasové vysílání) ve Velké Británii udělil povolení k provozování prvního celonárodního komerčního rádia Classic FM.⁴⁷² Stanice začala vysílat 7. září 1992 s cílem oslovit posluchače prostřednictvím známých a povšechně oblíbených „hitů“ vážné hudby, čímž brzy získala přes čtyři miliony posluchačů, tedy dvakrát více než mělo BBC Radio 3.⁴⁷³ Úspěch vysílání Classic FM nepochybně způsobil některé změny v BBC Radio 3 v průběhu následujících let, zejména vytváření většího počtu „přístupných“ programů, které cílily na širší, laické publikum. Vznikly pořady jako On Air (1992), In Tune (1992) nebo Sounding the Century (1997). Stanice si také najala reklamní agenturu Saatchi & Saatchi, aby pomohla zlepšit vnímání stanice veřejností.

Existence BBC Radio 3 byla kontroverzní od samého počátku. Objevovала se kritika obsahu vysílání pro jeho údajné elitářství, a to jak v sekci mluveného slova, tak v sekci hudební. Kritici se dále odvolávali na značný nepoměr mezi náklady na provoz stanice v porovnání s malým posluchačským dosahem. Vzhledem k cíli zakladatelů společnosti, který spočíval v podpoře „něčeho zásadního pro naši civilizaci“ a ve snaze

⁴⁶⁸ CARPENTER, Humphrey, *The envy of the world: Fifty Years of the BBC Third Programme and Radio 3, 1946 až 1996*, London: Weidenfeld & Nicolson, 1996. ISBN 0-297-81830-9.

⁴⁶⁹ CARPENTER, Humphrey, *The envy of the world: Fifty Years of the BBC Third Programme and Radio 3, 1946 až 1996*, London: Weidenfeld & Nicolson, 1996. ISBN 0-297-81830-9.

⁴⁷⁰ DRUMMOND, John. *Tainted by Experience: A Life in the Arts*, London: Faber & Faber, 2001, s. 354. ISBN 0-571-20922-X.

⁴⁷¹ CARPENTER, Humphrey. *The envy of the world: fifty years of the BBC Third Programme and Radio Three, 1946 až 1996*. London: Weidenfeld, 1996, s. 342. ISBN 0-297-81830-9.

⁴⁷² Classic FM. *About Classic FM Values and History* [online]. <http://www.classicfm.com/about-classic-fm/values-history/#MG7r9tiOxAG2Zafh.97> [cit. 2015-06-26].

⁴⁷³ Tamtéž.

přispívat ke „zjemnění společnosti“,⁴⁷⁴ si vedení stanice i přes veškeré eventuální rozepře a komplikace prosadilo její trvající existenci.

2. 2. 5. 2 Analýza českého repertoáru

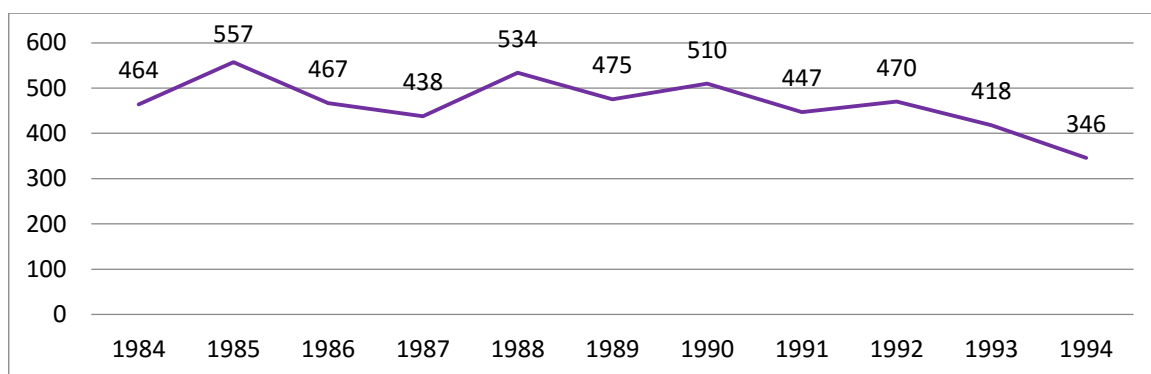
Hudební vysílání, které v osmdesátých a na počátku devadesátých let 20. století pokrývalo v průměru 80 % rozhlasového přenosu BBC Radio 3, věnovalo své hudební programy prezentaci skladatelů a interpretů všech národností a všech etap hudebních dějin.⁴⁷⁵ Do dramaturgie vysílacího plánu se přirozeně promítala jak délka a bohatost hudební tradice jednotlivých národů, tak zájem posluchačů. Česká hudba náležela k těm, které měly mnoho co nabídnout. A protože se česká hudba a kultura obecně těšily ve Velké Británii velké přízni, snažila se BBC Radio 3 uspokojovat zájem svých posluchačů častým zařazováním hudby českých skladatelů do vysílání. „Konstatuji s radostí, že hudba z Československa patří k nejméně frekventovanějším pořadům BBC,“ shrnul Graham Melville-Mason v rozhovoru v roce 1989 a dodal: „zřídka se najde den, kdy na vlnách rozhlasového vysílání BBC nezazní česká hudba.“⁴⁷⁶ Ve skutečnosti zaznělo české dílo ve vysílání BBC Radio 3 v dekádě 1984–1994 celkem 5 126krát, což v průměru odpovídalo 466 skladbám za rok.

Rozhlasová stanice BBC Radio 3 představovala skutečně mocné médium, které prakticky denně zprostředkovávalo vysílání české hudby. Soupis uváděných českých skladatelů obsahoval široké spektrum jmen od skladatelů opomíjených až po autory celosvětového renomé, kterým přirozeně patřilo více vysílacího času.

⁴⁷⁴ CARPENTER, Humphrey. *The envy of the world: fifty years of the BBC Third Programme and Radio Three, 1946 až 1996*. London: Weidenfeld, 1996, s. 331. ISBN 0-297-81830-9.

⁴⁷⁵ MELVILLE-MASON, Graham. Česká hudba v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1987, r. 15.

⁴⁷⁶ PODGORNÝ, Oleg. O české hudbě v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1989, r. 17.

Graf 2-41: Počet uvedení českých děl v jednotlivých letech vymezeného období 1984–1994

Do obsahu hudebního vysílání BBC Radio 3 se zřetelně promítl vztah Britů k Dvořákovi, který zůstával ve Velké Británii nejhranějším skladatelem (viz například absolutní dominanci Dvořákovy *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, na jevištích londýnských koncertních sálů v letech 1986 a 1987 v kapitole 2. 2. 2 Symfonická hudba).⁴⁷⁷ Dvořákova hudba vévodila i hudební produkci české tvorby BBC Radio 3; tvořila téměř polovinu z uvedené české hudby (47 %). Zařazování takového množství Dvořákovy hudby podpořil velký zájem posluchačů; programům s hudbou Antonína Dvořáka věnovalo pozornost více než 80 % posluchačů stanice BBC Radio 3.⁴⁷⁸ Rozhlas tak ve sféře české hudby sdílel stejnou koncepci dramaturgie s nadvládou Dvořákovy hudby, jaká panovala v londýnských síních symfonické a komorní hudby (graf 2-42).

Vysoké procento posluchačů se zajímalo i o pořady s Janáčkovou hudbou, což zrcadlilo skladatelovo postavení v operním životě Británie (viz kapitola 2. 2. 1 Opera).⁴⁷⁹ Janáček, jehož hudba pokrývala 15 % české produkce stanice BBC Radio 3, se stal druhým nejčastěji uváděným a zároveň druhým nejoblíbenějším českým skladatelem, jelikož počet provedení odrážel posluchačský zájem. Vzrůstající popularitu Bohuslava Martinů dokládá jeho dvanáctiprocentní podíl z celkové české produkce, čímž předstihl Bedřicha Smetanu. V porovnání s Janáčkem sice Martinů zůstával méně uváděným autorem, na druhou stranu z tvorby Martinů, která počtem opusů převyšuje tvorbu Janáčkovu, bylo mnohem více co nabídnout. Škála hraných děl Bohuslav Martinů dosahovala větší pestrosti než nabídka tvorby Leoše Janáčka. K šíření povědomí o hudbě Martinů přispěl čtyřdílný rozhlasový pořad *A View from Tower*, který v roce 1990 připravil Patrick Lambert. Série vysílaná ve dnech 20. a 27. listopadu, 4. a 11. prosince 1990, vznikla u příležitosti stého výročí

⁴⁷⁷ MELVILLE-MASON, Graham. Česká hudba v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1987, r. 15.

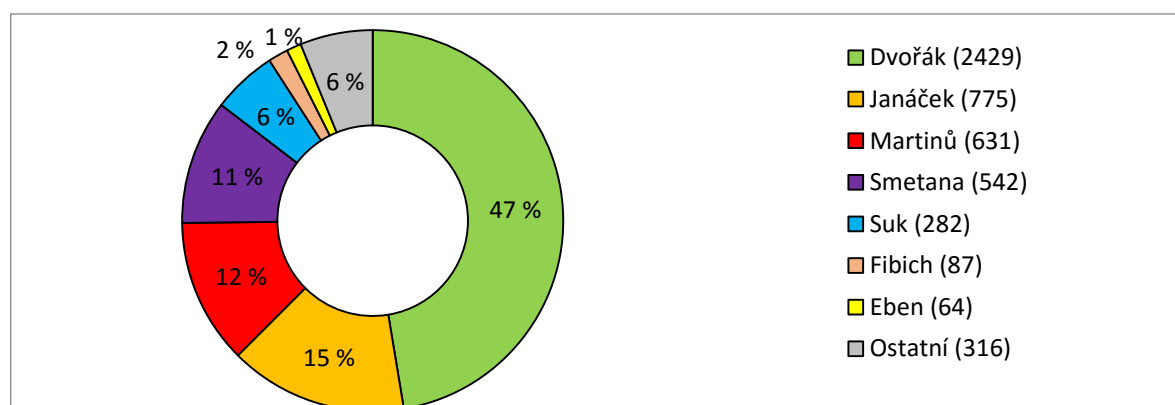
⁴⁷⁸ PODGORNÝ, Oleg. O české hudbě v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1989, r. 17.

⁴⁷⁹ Tamtéž.

narození skladatele. V historických souvislostech v ní Lambert představil život a dílo rodáka z Poličky.

S počtem 430 uvedení tvořilo dílo Bedřicha Smetany 11 % rozhlasové produkce české hudby. Pozici hudby Janáčka, Martinů a Smetany lze z hlediska četnosti jejího výskytu v hudebním vysílání BBC Radio 3 označit za obdobnou, dostávalo se jí přibližně stejně velké pozornosti. Rozpětí třiatřiceti až jednaosmdesáti provedení nedosahovalo ani poloviny provedení děl vedoucího Antonína Dvořáka (graf 2-43).

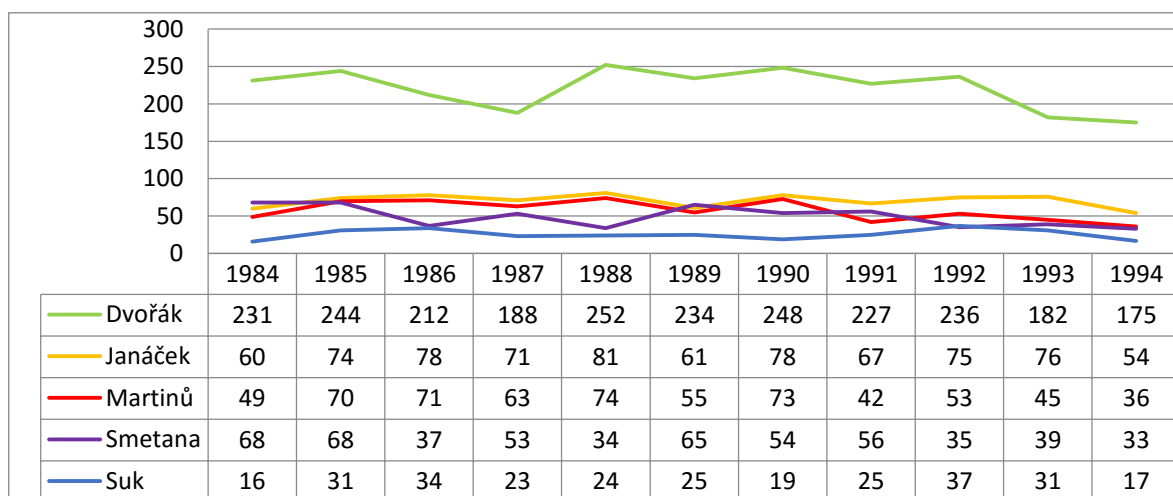
Hranici pěti procent sice s počtem 282 provedení překonal i Josef Suk, jak je ovšem z grafů patrné, frekvence vysílání jeho hudby za třemi výše jmenovanými skladateli zjevně zaostávala (graf 2-42 a graf 2-43). Přesto hudba všech uvedených autorů představovala v dekádě 1984–1994 pevnou součást hudebního vysílání BBC Radio 3, jejíž každoroční systematické uvádění značilo vzrůstající popularitu těchto českých skladatelů.

Graf 2-42: Zastoupení jednotlivých skladatelů v produkci české hudby ve vysílání BBC Radio 3 v letech 1984–1994

Poměrně velkému zájmu BBC Radio 3 se těšilo jinak v Londýně opomíjené dílo Zdeňka Fibicha. Souhrnných 87 provedení odpovídalo dvěma procentům z celkové české produkce (graf 2-42). Jediného soudobého skladatele, kterému se podařilo vybudovat si v dramaturgii britského rádia stálou pozici, představoval Petr Eben. Nebyl však jediným reprezentantem současné české hudební tvorby. Do vysílání se dostala například díla Jiřího Pauera, Otmara Máchy, Viktora Kalabise, Jindřicha Felda, Antonína Tučapského, Lukáše Matouška, Štěpána Raka nebo Otomara Kvěcha. Mimo to měla anglická veřejnost možnost seznámit se prostřednictvím BBC Radio 3 i s tvorbou v zahraničí méně proslulých skladatelů Pavla Vranického, Václava Jana Tomáška, Jana Václava Voříška, Otakara Ostrčila, Pavla Bořkovce a dalších. Všichni málo uvádění skladatelé včetně právě

jmenovaných jsou pro nízký počet provedení začleněni do souhrnné skupiny označené v grafu jako „ostatní“ (graf 2-42).

Graf 2-43: Počet provedení děl pěti nejuváděnějších skladatelů v jednotlivých letech éry 1984–1994

Ve snaze dostat svému cíli a poskytnout divákům co nejširší spektrum hudby byla nabídka české tvorby na rozhlasové stanici BBC Radio 3 v letech 1984–1994 opravdu pestrá. Zahrnovala tvorbu vokálně orchestrální (symfonie, koncerty, symfonické básně, oratoria, mše, přede hry, serenády, tance, ...), komorní (kvartety, tria, dua, kvintety, ...), písňovou i operní. Jednotlivé hudební druhy nebyly zastoupeny rovnoměrně. Převažovala orchestrální hudba následovaná o něco méně frekventovanou tvorbou komorní, což se odrazilo i ve výčtu nejuváděnějších českých skladeb (tabulka 2-44).

Všechna nejčastěji interpretovaná česká díla patřila Dvořákovi; konkrétně se jednalo o *Violoncellový koncert b moll*, op. 104, *Scherzo capriccioso*, op. 66, *Smyčcový kvartet F dur*, op. 96, a *Symfonii č. 7 d moll*, op. 70, avšak do seznamu nejhranějších děl se dostala i Dvořákova *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, přede hra ke Smetanově *Prodané nevěstě* či *Má vlast* a výčet uzavřel Janáčkův *Smyčcový kvartet č. 2* a *Sinfonietta* (tabulka 2-44). Jak je tedy patrné, orchestrální a komorní hudba rozhlasové produkci jednoznačně dominovala. Opera a další žánry se v dramaturgii BBC Radio 3 objevovaly spíše výjimečně.

Tabulka 2-44: Seznam nejuváděnějších českých skladeb ve vysílání BBC Radio 3 v letech 1984–1994

Autor	Dílo
A. Dvořák	<i>Violoncellový koncert b moll, op. 104</i>
A. Dvořák	<i>Scherzo capriccioso, op. 66</i>
A. Dvořák	<i>Smyčcový kvartet F dur, op. 96</i>
A. Dvořák	<i>Symfonie č. 7 d moll, op. 70</i>
B. Smetana	<i>Předehra k Prodané nevěstě</i>
A. Dvořák	<i>Symfonie č. 9 e moll, op. 95</i>
B. Smetana	<i>Má vlast</i>
L. Janáček	<i>Smyčcový kvartet č. 2 „Listy důvěrné“</i>
L. Janáček	<i>Sinfonietta</i>

Česká hudba a hudební kultura obecně se stala i součástí hudebních programů s mluveným slovem. Kromě již zmíněného A View from Tower se bližší seznámení s životem a dílem vybraných skladatelů stalo náplní pořadu Coposers of the Week. Pozornost se přitom upírala nejen k nejznámějšímu Dvořákovi, Smetanovi, Janáčkově či Martinů, objevily se i série věnované Sukovi, týden od 18. do 22. ledna 1993 patřil zase Dvořákovým žákům.⁴⁸⁰

Náklonnost a zájem o českou hudbu ze strany britské rozhlasové stanice dokládá dále také živý přenos galakonzertu z Vladislavského sálu Pražského hradu dne 4. června 1994, který vysílalo BBC Radio 3 simultánně s televizní stanicí BBC 2.

2. 2. 5. 3 Čeští interpreti

Pro BBC Radio 3 nahrávala v letech 1984–1994 řada českých interpretů – jednotlivců i těles. Mimořádné postavení zaujímal Smetanovo kvarteto, které: „pravidelně během svých turné natáčí pro rozhlas [...]“⁴⁸¹ Jejich nahrávky děl českých i zahraničních skladatelů vysílalo rádio často a po celou vymezenou dekádu. Repertoár Smetanova kvarteta obsahoval v první řadě smyčcové kvartety Bedřicha Smetany, v pozadí však nezustávaly ani kvartety Janáčkovy, Dvořákovy, Martinů. Ze zahraniční tvorby těleso interpretovalo především dílo Beethovena, Mozarta nebo Haydna. V osmdesátých a devadesátých letech kromě Smetanova kvarteta spolupracovalo s BBC Panochovo

⁴⁸⁰ Radio Times 1923-2009: Composers of the Week. *BBC: Genome BETA* [online]. Dostupné z: <http://genome.ch.bbc.co.uk/search/0/20?tt=23%3A45&sun=1&yf=1984&tue=1&adv=1&yt=1994&wed=1&svc=9371539&fri=1&mon=1&sat=1&media=radio&q=Composers+of+the+week&thu=1#search> [cit. 2015-07-02].

⁴⁸¹ MELVILLE-MASON, Graham. Česká hudba v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1987, r. 15.

kvarteto, Kvarteto města Prahy, Pražákovo kvarteto, Sukovo kvarteto nebo Stamicovo kvarteto, Dechové kvinteto Academia, pravidelně zde hostovali i čeští koncertní umělci Rudolf Firkušný, Josef Suk, Josef Hála, Radoslav Kvapil, Marek Jerie či Ivan Klánský. Pro BBC Radio 3 nahrávali dirigenti Václav Neumann, Jiří Bělohlávek a Libor Pešek, mezi zvanými umělci byli také soudobí čeští skladatelé, například Petr Eben.⁴⁸²

2. 2. 5. 4 Shrnutí

Zájem dramaturgů BBC Radio 3 směřoval v letech 1984–1994 k různým aspektům české hudební kultury – rozhlasová stanice přenášela rozličná díla mnoha českých skladatelů minulých i soudobých, věnovala se jejich životu a době, v rámci spolupráce s českými ansámblly a jednotlivými umělci neopomíjela ani české interpretační umění. Všechny tyto skutečnosti dokládají nesmírnou oblibu české hudby v Británii. Přestože graf 7-1 naznačuje jistou kolísavost v množství vysílané české hudby v jednotlivých letech a celkově počet uvedených českých děl vykazoval klesající tendenci, patřila české hudbě trvalá a vzhledem k velikosti naší země také velká pozornost.

Byť se to při pohledu na grafy nezdá patrné, reflektoval rozhlas politické dění v tehdejší Československu. Například v roce 1990 připravila producentka Elizabeth Burke dvacetiminutový program s českými umělci – hudebníky a spisovateli – kteří vyprávěli o svém angažování se do listopadové revoluce v roce 1989. Pořad byl vysílán dne 15. října 1990.⁴⁸³ Ve své dramaturgii reagovala stanice na výročí skladatelů, a to nikoli jako to činila česká strana prostřednictvím organizování Roku české hudby, nýbrž se individuálně zaměřovala na jednotlivé skladatele. V roce 1984 vznikla série pořadů *The Operas of Smetana* věnovaných památce Bedřicha Smetany, v rámci které stanice vysílala skladatelovy opery *Libuše* (25. března 1984), *Dalibor* (12. května 1984), *Čertova stěna* (24. června 1984), *Prodaná nevěsta* (9. srpna 1984), *Braniboři v Čechách* (20. září 1984), *Dvě vdovy* (1. listopadu 1984), *Viola* (23. listopadu 1984) a *Tajemství* (26. listopadu 1984);⁴⁸⁴ v roce 1990 zase připomenula výročí Bohuslava Martinů.

⁴⁸² MELVILLE-MASON, Graham. Česká hudba v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1987, r. 15.

⁴⁸³ Radio Times 1923–2009: EBU Concert from Vienna. *BBC: Genome BETA* [online]. Dostupné z: <http://genome.ch.bbc.co.uk/search/0/20?adv=1&q=czech&media=radio&yf=1990&yt=1990&mf=10&mt=10&tf=00%3A00&tt=23%3A45&mon=1&tue=1&wed=1&thu=1&fri=1&sat=1&sun=1#search> [cit. 2015-07-02].

⁴⁸⁴ Radio Times 1923–2009: Bedřich Smetana. *BBC: Genome BETA* [online]. Dostupné z: <http://genome.ch.bbc.co.uk/search/40/20?wed=1&sat=1&mon=1&fri=1&thu=1&q=Smetana&sun=1&yf=1984&tue=1&yt=1984&adv=1#search> [cit. 2015-07-02].

Již předchozí text poukázal na značně konzervativní přístup Britů k hudbě, který i v tomto případě dokládala přetrvávající preference Dvořáka, Janáčka, Smetany a Martinů. Rozhlasoví producenti v čele s Patrickem Lambertem, kteří se věnovali přípravě programů s českou tematikou, se nicméně snažili zaběhnutý stereotyp narušovat. Ve vysílání se tak opakovaně objevovala tvorba Josefa Suka, Zdeňka Fibicha či Petra Ebena. Stanice BBC Radio 3 poskytovala svým posluchačům široké spektrum hudby. V případě české hudby se spíše než preference hudebních druhů jeví jako vhodné konstatovat, že největší přízni se těšila tvorba Antonína Dvořáka bez ohledu na to, zda se jednalo o koncert, symfonii či smyčcový kvartet. Obecně však orchestrální tvorba nad ostatními druhy převažovala.

2. 3 Recepce a odborná reflexe

Česká hudba v období 1984–1994 nepředstavovala v londýnském hudebním dění nový element. Díky dlouholeté tradici a vytrvalým propagátorským snahám ze strany hudebníků, dirigentů, muzikologů či organizátorů mohla čerpat z dobré obeznámenosti zdejšího publika s českou tvorbou minulosti i interprety současnosti. Jak bylo nastíněno v textu výše, tvořila hudba vybraných českých skladatelů oblíbenou součást koncertních programů, ve známost vstoupili i čeští interpretační umělci – dirigenti a praktičtí hudebníci.

Funkci ústředních reprezentantů české hudby v Londýně zastávala téměř výhradně symfonická a komorní hudba Antonína Dvořáka, a opery Leoše Janáčka. Přes veškerou snahu ze strany českých i britských muzikologů, hudebníků i dalších příznivců české hudby se tento stereotyp nedařilo změnit. Tvorba Bohuslava Martinů nebo Josefa Suka zůstávala, až na několik výjimek, v pozadí zájmu londýnských institucí i publika.

Přes tuto profilovanost se však česká hudba obecně těšila velké oblibě, o níž svědčila návštěvnost hudebních produkcí. Zájem veřejnosti měl svůj podíl na tom, že se česká hudba neustále objevovala na programech. Stálými návštěvníky takovýchto hudebních akcí byli samozřejmě Češi žijící v Londýně. Emigranti se nejvíce shromažďovali na koncertech hudby komorní, především pokud vystupovali čeští interpreti. Emigranti se účastnili také operních představení a koncertů symfonických, kde však v hledišti měli široké zastoupení také turisté a místní publikum. Stejně tomu bylo i v případě festivalů, kterých se mimo londýňanů účastnili diváci z celé Británie a ze zahraničí. Uvedený sociologický odhad na základě vlastní zkušenosti shodně potvrdili i oslovení emigranti Karel Janovický, Sylva Šimsová a Jaroslava Lambert.⁴⁸⁵ Češi se pravidelně setkávali na akcích věnovaných české komorní hudbě, které pořádalo české velvyslanectví v Londýně, a také The Dvořák Society for Czech and Slovak Music ve Wigmore Hall. Pozornost věnovali i premiérovým představení českých operních titulů, v menší míře navštěvovali koncerty symfonické hudby.

⁴⁸⁵ Vlastní rozhovor s Karem Janovickým a Sylovou Šimsovou, Londýn, 21. srpna 2014; vlastní rozhovor s Jaroslavou Lambert, Londýn, 15. srpna 2014.

2. 3. 1 Hudební kritika a popularizace

Nejvíce recenzí na vystoupení českých interpretů a na českou hudbu vůbec, které se z londýnského tisku podařilo nashromáždit, náleželo do oblasti komorní hudby. Celkem se podařilo zajistit 47 kritik, přičemž většina hodnotila koncerty komorná hudby ve Wigmore Hall. Hudební kritiky vycházely obvykle v londýnských *The Financial Times*, *The Guardian* a *The Times* a zpravidla jim byl vymezen patřičný prostor. Recenzenti v nich hodnotili nejen výkony a kvalitu provedení děl, ale neopomínali ani osobnosti samotných interpretů nebo bližší seznámení s tvorbou daného skladatele. Téměř všechny kritiky chválily schopnost českých umělců přirozeně interpretovat tvorbu národních skladatelů.⁴⁸⁶ Na vystoupení známějších hudebníků, ke kterým náležel například Josef Suk nebo Škampovo kvarteto, vycházely recenze ve více novinách najednou. Například na koncert Smetanova kvarteta ve Wigmore Hall v říjnu 1985 vyšla reakce v *The Times*, *Daily Telegraph* a *The Financial Times*.⁴⁸⁷

Pozornost londýnského tisku patřila i operám, především inscenacím Janáčkových oper v Royal Opera House a English National Opera, jakož i operním produkcím v rámci každoročního operního festivalu v Glyndebourne. Nejvíce zájmu budila nastudování Janáčkovy *Její pastorkyně*. Operní recenze se vyznačovaly větším rozsahem.

Přestože Londýn obecně absorboval a prezentoval veškeré umění – soudobé stejně jako minulé – vůči české hudební kultuře se stavěl spíše konzervativně. Instituce a diváci se jednoznačně přikláněli k pro ně známým a oblíbeným autorům – Dvořákovi a Janáčkově – a jejich dílům, spíše než k objevování nového. To se zcela zjevně projevilo i na zájmu tisku.

⁴⁸⁶ Viz např. FAIRMAN, Richard. Suk Trio. In. *The Financial Times*. 6. února 1990; DRIVER, Paul. Talich Quartet. In. *The Financial Times*. 20. května 1990; FAIRMAN, Richard. Suk Quartet. In. *The Financial Times*. 13. července 1990.

⁴⁸⁷ PETTITT, Stephen. Smetana Quartet. In. *The Times*. 21. října 1985; N. G. Smetana Quartet. In. *Daily Telegraph*. 21. října 1985; LOPPERT, Max. Smetana Quartet. In. *The Financial Times*. 21. října 1985.

2. 3. 2 Vědecká recepce

Na svou propagátorskou práci, započatou v šedesátých letech 20. století, navazovali již zmínění britští příznivci české hudby Graham Melville-Mason a Patrick Lambert. Oba byli ve vymezeném období 1984–1994 aktivními členy The Dvořák Society for Czech and Slovak Music, do jehož *Newsletteru* přispívali svými články, spolupracovali také v rozhlasové stanici BBC Radio 3, zaměřené na vážnou hudbu. Každý z nich podporoval českou hudbu podle možností své pozice.

Patrick Lambert se specializoval především na život a dílo Bohuslava Martinů. U příležitosti výročí sta let od narození Martinů v roce 1990 připravil Lambert čtyřdílný rozhlasový pořad o skladateli nazvaný *A View from the Tower*, který doplnil uvedením *Concerta grossa a Koncertu pro dva klavíry a orchestr*. Lambert vytvářel, připravoval a vysílal i další rozhlasové pořady s českou tematikou a hudbou. Je například autorem série pořadů s názvem *From the Heart of Europe*, vysílaných na podzim 1985 jako „oslava české hudby v celé její pestrosti“, nebo seriál věnovaný dirigentovi Václavu Talichovi a jeho nahrávkám (červenec, srpen 1988).⁴⁸⁸ Mimo rozhlasovou činnost se Lambert věnoval práci badatelské. Svou studii o Bohuslavu Martinů prezentoval na Konferenci Bohuslava Martinů v Praze v květnu 1990. V prvním svazku knihy *T. G. Masaryk (1850–1937)* Harryho Hanaka vyšla Lambertova detailní studie o vztahu Leoše Janáčka a Tomáše Garigue Masaryka.⁴⁸⁹ V roce 1994 se jeho překlad vybrané Janáčkovy korespondence Kamile Stösslové objevil v antologii *Intimate Letters: Correspondence of the Heart*.⁴⁹⁰ Se svým referátem o Janáčkově *Její pastorkyni* a jejím místě ve skladatelově umělecké tvorbě vystoupil dne 11. června 1994 na akci nazvané *Jenůfa Study Day*. Program k oslavě dvacátého výročí The Dvořák Society for Czech and Slovak Music připravil spolek ve spolupráci se sdružením *Friends of English National Opera* v budově *London Coliseum* (sídlo *English National Opera*). Spolu s Lambertem na akci vystoupil Karel Janovický. Celodenní sérii přednášek zakončilo večerní provedení jmenované opery.

⁴⁸⁸ Rozhovor s Patrickem Lambertem, Brno, 29. listopadu 2014.

⁴⁸⁹ HANAK, Harry (ed.). *T. G. Masaryk (1850–1937)*. Volume 1: Thinker and Politician. Basingstoke: Macmillan in association with the School of Slavonic and East European Studies, University of London, 1990. ISBN 978-033-3462-478. Třísvazkový spis představuje jednu z prvních vyvážených kritických prací o prvním československém prezidentovi. V prvním svazku prezentují badatelé z Evropy a Severní Ameriky nové pohledy na kariéru a ideje Masaryka z období třiceti let před vypuknutím 1. světové války.

⁴⁹⁰ HAMILTON, Robin – SOAMES, Nicolas (eds.). *Intimate Letters: Correspondence of the Heart*. 1. publ. London: Marginalia Press, 1994. ISBN 9781874572459.

Graham Melville-Mason se v osmdesátých letech naopak angažoval v tzv. zákulisní činnosti BBC Radio 3 – připravoval smlouvy pro hostující umělce. Svou práci využil ke studiu české hudby, přesněji k jejímu zastoupení ve vysílání rozhlasové stanice. Jeho analytické studie z let 1986 a 1987 vyšly i v *Hudebních rozhledech*.⁴⁹¹ Od roku 1990 zastával na žádost Petra Ebena a Olega Podgorného, prvního ředitele Pražského jara po roce 1989, funkci čestného poradce festivalu. Díky své dlouholeté praxi v rozhlase a aktivní spoluúčasti na organizaci Edinburgského festivalu se orientoval v právnických záležitostech. V Praze pomáhal uzavírat smlouvy s hostujícími umělci, radil při sjednávání různých kontraktů i při tvorbě dramaturgie, poskytoval kontakty. Jinými slovy pomáhal Čechům, žijícím čtyřicet let v „izolaci“, zorientovat se v byrokracii západního světa. V devadesátých letech pravidelně navštěvoval Československou, respektive Českou republiku, organizoval koncerty britských hudebníků na Pražském jaru, především však realizoval množství konkrétních organizačních jednání a kroků ve prospěch české (a slovenské) hudby a českých interpretů – stál prakticky za veškerým hostováním českých umělců v Londýně.

Stav zdejšího vědeckého bádání o české hudbě v letech 1984–1994 by bylo možné označit za období klidu, nikoli však nečinnosti. Hlavní aktivitu v této sféře vyvíjela společnost The Dvořák Society for Czech and Slovak Music, která ve svých periodických *Newsletter* a *Journal Czech Music* vytrvale přinášela studie a články o různých aspektech české hudby. Řadu janáčkovských badatelů rozšířila Mirka Zemanová, česká muzikoložka a hudební publicistka působící od sedmdesátých let v Londýně. Ve své edici vydala názvem *Janáček's Uncollected Essays on Music* v roce 1989 výběr a překlad skladatelových literárních statí.⁴⁹² V devadesátých letech se v badatelské oblasti objevily obdobné tendence jako ve sféře interpretační, a totiž snaha o rozšiřování předmětu zájmu. Zatímco v předchozích dekádách upírali muzikologové svou pozornost k nejvýznamnějším skladatelům jako Antonín Dvořák či Leoš Janáček, začaly se předmětem vědeckého zájmu pozvolna stávat osudy dalších, neméně významných osobností české hudební kultury jako byla Ema Destinová nebo Rudolf Firkušný, kteří svou uměleckou aktivitou přispěli k šíření české hudební kultury do Londýna.⁴⁹³

⁴⁹¹ MELVILLE-MASON, Graham. Česká hudba v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1987, r. 15; PODGORNÝ, Oleg. O české hudbě v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1989, r. 17.

⁴⁹² ZEMANOVÁ, Mirka (ed.). *Janáček's Uncollected Essays on Music*. Londýn: Marion Boyars Publishers Ltd. 1989. ISBN 0714529516.

⁴⁹³ Naplno se tento zájem projevil na přelomu tisíciletí, kdy z iniciativy *The Dvořák Society for Czech and Slovak Music* vznikly monografie o Rudolfovi Firkušném (1999), Petru Ebenovi (2000), Václavu Talichovi (2003) a dalších. MELVILLE-MASON, Graham – BEITH, Richard (eds.). *Rudolf Firkušný*. 1. publ. Burnham-on-

Závěr

Česká hudební kultura ve všech svých podobách představovala v letech 1984–1994 nedílnou součást hudebního života v Londýně. Své stálé zastoupení zde měla komorní, symfonická a operní tvorba českých skladatelů soudobých i minulých, vstřícného přijetí se dostávalo i našim interpretům – hudebníkům, pěvcům, dirigentům a celým tělesům. Různé aspekty české hudební kultury stály v centru pozornosti britských hudebních teoretiků i praktiků. K přijetí české hudební kultury v britské metropoli v takto širokém měřítku však mohlo dojít jen díky součinnosti několika činitelů.

Největší podíl na úspěchu české hudební kultury v Londýně nesla pravděpodobně její dlouhá tradice podpořená systematickou propagací našeho umění na britských ostrovech od konce 19. století. Vřelý vztah konzervativních Britů k české hudbě vzbudil Antonín Dvořák, jehož hudbu přijali ostrované okamžitě za svou. Od té doby se české hudební umění stalo součástí jejich kulturního života. K projevům sympatií k české hudbě přitom docházelo jak ze strany britských hudebních teoretiků a propagátorů, jako byla Rosa Newmarch či později Graham Melville-Mason a Patrick Lambert, tak ze strany samotných hudebních praktiků a dirigentů Henry Wooda nebo Charlese Mackerrase. Do propagace národního hudebního dědictví se zapojila řada, v Londýně aktivních, českých osobností v čele s dirigenty Vilémem Tauským a Rafaelem Kubelíkem. Popsanou činnost podporovala od roku 1974 britská společnost The Dvořák Society for Czech and Slovak Music, specializovaná výhradně na českou a slovenskou hudbu. Dle svých možností přispěli k prosazování povědomí o hudbě českého národa i exiloví skladatelé Karel Janovický a Antonín Tučapský, kteří se do dění zapojili nejen svou tvůrčí prací, ale také činností pedagogickou. V nastíněném horizontu sta let, které symbolicky uplynuly od první návštěvy Dvořáka v Londýně (1884) do dekády 1984–1994, získala česká hudební kultura v britské metropoli renomé známého a atraktivního artiklu, z čehož čerpala po celé sledované období.

Z analyzovaných aktivit (produkce, interpretace, recepce) věnovaných české hudbě se ve sledovaném období nejvýrazněji projevila sféra interpretace. Působení

Crouch: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 1999. ISBN 09-532-7690-2; MELVILLE-MASON, Graham (ed.). *A tribute to Petr Eben: to mark his 70th birthday year*. Essex: Dvořák society for Czech and Slovak Music, 2000, 239 s. ISBN 09-532-7691-0; SLATER, Graham. *Václav Talich 1883-1961*. 1. publ. Tadley: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2003. ISBN 09-532-7692-9.

pořadatelských institucí ve spojitosti s činností interpretů (orchestrů, těles, sólistů a dirigentů) významně ovlivňovala pozici české hudební kultury v Londýně.

Tvorba národních skladatelů zněla na koncertech komorní hudby ve slavné Wigmore Hall i v Purcell Room, stejně jako na koncertech hudby symfonické v Royal Festival Hall, Barbican Hall či Queen Elizabeth Hall. Pravidelně se objevovala na programech nejproslulejšího londýnského festivalu vážné hudby BBC Proms, své pevné místo našla i v rozhlasovém vysílání stanice BBC Radio 3. Výkum prokázal, že za prosazováním české tvorby do vysílání BBC Radio 3 stálo, kromě jejího samotného renomé, hlavně zdejší působení příznivců a znalců české hudby Grahama Melville-Masona a Patricka Lamberta. Mnohé uvedení se v English National Opera i Royal Opera House dočkaly české opery. Zhodnotit, která ze jmenovaných institucí se o propagaci české hudební kultury zasloužila nejvíce, není dost dobře možné. Každá organizace totiž k šíření přispívala dle svých možností a s ohledem na své zaměření.

Česká hudba sice netvořila hlavní náplň repertoáru londýnských sálů či divadel, avšak vzhledem k velikosti a celosvětovému významu naší země patřila české hudbě pozice význačná a trvalá. V oblasti opery a symfonické hudby se dokonce vyrovnala i dominujícím kulturám italské, ruské či francouzské. Janáčková operní tvorba a Dvořákovy symfonie patřily ke špičce ve svém oboru. Dvořáková *Symfonie č. 9 e moll*, op. 95, se v letech 1986 a 1987 stala vůbec nejčastěji hranou symfonií v londýnských koncertních sálech a předstihla tak i symfonie Beethovenovy (viz kapitola 5. Symfonická hudba).

Největší pozornosti se české hudební kultuře v Londýně dostávalo ve sféře komorní hudby, na čemž nesla hlavní podíl koncertní síň Wigmore Hall. Nejenže zde tvorba českých skladatelů zněla častěji než v kterékoliv jiné sledované koncertní hale, ale Wigmore Hall se rovněž stala, co se koncertních vystoupení týče, nejvyhledávanějším cílem českých interpretů. České Škampovo kvarteto bylo v roce 1993 dokonce jmenováno prvním rezidentním tělesem v historii Wigmore Hall vůbec. Obdobně vstřícným postojem k české hudbě se vyznačovala i Royal Festival Hall specializovaná na hudbu symfonickou. Ve jmenovaných sálech se diváci s českou hudbou mohli setkat nejčastěji, ovšem ani význam ostatních institucí nelze podceňovat. Například Royal Albert Hall každoročně hostila prestižní hudební festival BBC Proms, v jehož dramaturgii měla díla českých skladatelů své pevné místo, a díky obrovskému zájmu o tuto hudební událost se mohla dostat do hlubšího povědomí odborné i laické veřejnosti. Speciální roli v tomto ohledu sehrávala rozhlasová stanice BBC Radio 3. Potencionální dosah rozhlasu, z jehož vysílání zněla česká hudba prakticky každý den, byl totiž velice široký.

Českou hudební tvorbu v Londýně v letech 1984–1994 však reprezentovala především tvorba čtyř čelných skladatelů, přičemž nejhranějším autorem byl Antonín Dvořák. Jeho díla zůstávala nejčastěji prováděnými zásluhou přetrvávajícího skladatelova kultu. Za Dvořákem následoval Leoš Janáček, vybrané skladby Bedřicha Smetany a hudba Bohuslava Martinů, která měla na britských ostrovech nejkratší tradici.

Umělecký odkaz Antonína Dvořáka náleží k základním pilířům evropského kulturního dědictví. Vytvořil přes dvě stě kompozic různých forem a rozsahu od drobných klavírních skladeb až po celovečerní operní a oratorní díla s početným vokálně-instrumentálním aparátem. Přesto se některé jeho kusy na londýnských jevištích objevovaly ve sledovaném období častěji než jiné. Ačkoliv Dvořákova orchestrální, komorní nebo písňová tvorba představovala v Londýně pevnou součást koncertních programů, stály jeho opery mimo centrum pozornosti. Předmětem zájmu naopak byla operní tvorba Leoše Janáčka. Navzdory snaze některých interpretů přerušit stereotypy kolem uvádění hudby Bohuslava Martinů, se jeho tvorba ve srovnání s Dvořákem nebo Janáčkem dostávala na programy londýnských koncertů méně často. Přesto se však paradoxně jeho skladby v Anglii hrály více než v kterékoliv jiné zemi včetně České republiky.⁴⁹⁴

Proč byla některá díla upřednostňována před jinými, není zcela jednoznačné. V případě Britů, vůči české hudbě spíše konzervativně laděného národa, mohla sehrát svou roli tradice uvádění díla v Londýně. Proto k nejfrekventovanějším patřily skladby Antonína Dvořáka, které byly zdejšímu publiku představeny již na konci 19. století. Na popularitě děl se rovněž projevila spojitost skladatelů s britskými ostrovy. Dvořák nebo Janáček, kteří zemi navštívili, se těšili většímu zájmu než jiní autoři. Další rozhodující element představovala iniciativa propagátorů české hudby, zejména organizátorů a dirigentů, kteří skladby vytrvale prosazovali do programů koncertů, takže se s nimi diváci seznámili a dostaly se do jejich povědomí, čímž se stávaly známějšími. V rozhlasovém vysílání BBC Radio 3 či v oblasti komorní hudby však opakovaně dostávala prostor i tvorba soudobých skladatelů reprezentovaná například hudbou Petra Ebena, Viktora Kalabise či Štěpána Raka.

Do hudebního dění v britské metropoli se aktivně zapojovali čeští interpreti – hudebníci, dirigenti a zpěváci. Největší zastoupení přitom vykazovali (zejména

⁴⁹⁴ FISCHER, Petr. Britští posluchači jsou fanoušky české vážné hudby. *BBC Czech: Speciály* [online]. 2004. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/indepth/story/2004/11/041122_omnibus_music.shtml [cit. 2014-09-04].

z finančních důvodů) čeští reprezentanti na koncertech komorní hudby. Londýnské publikum mělo možnost pravidelně navštěvovat vystoupení českých hudebních souborů (Škampovo kvarteto) i jednotlivců (Josef Suk). Ve sféře symfonické hudby se do popředí zájmu prosadili spíše než orchestry čeští dirigenti Libor Pešek a Jiří Bělohlávek, které si ke spolupráci s oblibou zvaly londýnské orchestry. Nejmenší zastoupení získali naši reprezentanti v letech 1984–1994 v operním oboru. Jedinou reprezentantku v této sféře představovala sopranistka Eva Randová.

Obecně lze konstatovat, že o českou hudbu projevovali konstantní zájem nejen londýnské instituce a interpreti, ale i další zahraniční umělci koncertující v Londýně. Česká hudba, respektive vybraná díla české tvorby (viz níže), se v letech 1984–1994 těšila takřka celosvětové známosti. Úkol českých osobností tak spočíval, spíše než v šíření povědomí o české hudební kultuře, v osvětové činnosti, lépe řečeno ve snaze rozšířit český repertoár známý v Londýně o tvorbu dalších, do té doby méně známých skladatelů. Toto poslání se se dařilo naplňovat jen pomalu. Ze současné české produkce se v Londýně v letech 1984–1994 prosazovali již jmenovaní Petr Eben, Viktor Kalabis a Štěpán Rak.

Podobný trend jako v případě interpretace se objevil i ve sféře recepce české hudební kultury, konkrétně v zájmu muzikologů. Zatímco dříve upírali hudební vědci svou pozornost k nejvýznamnějším skladatelům, jako byli Antonín Dvořák či Leoš Janáček, začaly se předmětem vědeckého zájmu v devadesátých letech pozvolna stávat osudy dalších významných osobností české hudební kultury, jako byla Ema Destinnová, Vilém Tauský, Rudolf Firkušný a řada dalších.

Ze specifikovaných hudebních aktivit zasáhla do dění okolo české hudební kultury v Londýně v letech 1984–1994 také zdejší skladatelská produkce, kterou reprezentovala tvorba exilových autorů Antonína Tučapského a Karla Janovického. Vybraná díla obou autorů se prosadila v obrovské konkurenci, dočkala se i londýnských uvedení a stala se tak důstojným reprezentantem současné hudební tvorby v Londýně. Oba skladatelé se kromě kompoziční činnosti věnovali i dalším aktivitám.

Překvapivá zjištění přinesla otázka dopadu listopadového převratu v roce 1989 na českou hudební kulturu v Londýně. Výjezdy českých umělců před rokem 1989 podléhaly jisté cenzuře. Na zahraniční vystoupení byli vysíláni jen vybraní zástupci českého umění, programy jejich koncertů navíc procházely kontrolou patřičných úřadů a sestávaly prakticky výhradně z českých děl, aby byla zajištěna propagace státu v zahraničí. Paradoxně se tato skutečnost pozitivně odrazila ve sféře popularizace českých skladatelů, jejichž tvorbu naši interpreti mezinárodnímu publiku zprostředkovávali. Tzv. sametová

revoluce přinesla změnu, zrušení restrikce, vystoupení přestala podléhat jakémukoli omezení. Vyjiždějící čeští hudebníci měli svobodnou možnost interpretovat hudbu nejen českých skladatelů, nýbrž začali upřednostňovat mezinárodní repertoár, jak ilustroval případ Škampova kvarteta. S nárůstem možností českých hudebníků neomezeně koncertovat však v konečném důsledku paradoxně klesal počet prováděných českých děl ze strany našich umělců, a tudíž ochabovala i propagace české hudby.

Českou hudbu tak znenadání prosazovala především zahraniční tělesa, sólisté a londýnské instituce jako Wigmore Hall nebo Southbank Centre, jež v letech 1990 a 1993 zorganizovaly dokonce festivaly věnované naší hudební kultuře. Česká hudba, respektive její vybraná část zastoupená operami Leoše Janáčka, symfoniemi Antonína Dvořáka a dalšími díly Bedřicha Smetany a Bohuslava Martinů, se v Londýně ve vymezené dekádě těšila výborné reputaci a širokému zájmu umělců i veřejnosti. Její propagace ze strany našich interpretů se stala individuální záležitostí jednotlivců. Z Čechů se ujímali prosazování národní hudební kultury v Londýně hlavně dirigenti Libor Pešek a Jiří Bělohlávek, rovněž hudebníci jako Josef Suk, který spolu s ansámblu, ve kterých hrál (Sukovo trio, Sukovo kvarteto), usiloval i o rozšiřování v Londýně známého českého repertoáru o tvorbu Josefa Suka. Importovat do britské metropole více české hudby, propagovat nové či neznámé skladatele prostřednictvím pestřejšího repertoáru a prosazovat jejich tvorbu do povědomí zdejší hudební veřejnosti představovalo hlavní úkol našich reprezentantů ve vytyčené dekádě.

Listopadový převrat a s ním spojené okolnosti současně způsobily změnu i ve sféře krajských spolků v Londýně. Činnost Velehradu, Hlaholu či Anglo-Czechoslovak Trust, která spočívala v utužování soudržnosti mezi našinci žijícími v hlavním městě Velké Británie, ztratila po revoluci svůj původní význam, a tak z jejich strany pozvolna mizely nejen akce k podpoře české kultury, ale zanikaly i spolky samotné.

Vzhledem ke stabilní pozici české hudební kultury v londýnském hudebním dění nelze zcela určit, zda na uvádění českých autorů měla vliv výročí jejich narození a úmrtí. Jejich díla se na hlavních londýnských scénách objevovala systematicky, především s přihlédnutím k dramaturgickým koncepcím jednotlivých institucí. Největší důraz na připomenutí výročí českých hudebních skladatelů kladla rozhlasová stanice BBC Radio 3, která připravila například již zmíněné série pořadů věnované Bedřichu Smetanovi (1984) nebo Bohuslavu Martinů (1990). V případě koncertních sálů a divadel se zájem o připomenutí konkrétního výročí takto zřetelně neprojevil.

Jistý paradox se ukázal ve vzájemném vztahu české a anglické hudební kultury; na jedné straně stojí extrémní obliba tvorby českých skladatelů ve Velké Británii (především Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka), na straně druhé neznalost anglické hudby v českém prostředí, lépe řečeno nezájem o ni. Příčinou vzniklého rozporu jsou snahy jak ze strany samotných Britů, tak přičinění Čechů, kteří otevřeli v Anglii dveře české hudbě. Dle výpovědi Lady Valešové má v londýnských kulturních kruzích vše české dveře otevřené a výbornou reputaci, obzvláště v hudbě, kde náš národ tradičně exceluje. „Mám vždy dojem, že protože Britové nejsou tradičně známi svými hudebními talenty, jsou vždy tak nadšení, že někoho mají, že jej až neobjektivně prosazují.“⁴⁹⁵ V českém hudebním prostředí nenabyla anglická hudba podobné míry popularity hlavně z toho důvodu, že nenabízí srovnatelné skladatele. Je zde známá hudba Henry Purcella, Edwarda Elgara a Benjamina Brittena, ale ta zdaleka nedosahuje renomé českých skladatelů v Anglii, kde existují hudební společnosti se zájmem o českou hudbu (Dvořák Society for Czech and Slovak Music) apod.

Závěrem lze konstatovat, že česká hudební kultura v Londýně ve vymezeném období 1984–1994 tvořila nosnou součást zdejší hudební scény, obstála v konkurenceschopném prostředí a nadále si udržela jak místo v dramaturgii londýnských institucí, tak přízeň zdejší odborné i lajské veřejnosti.

⁴⁹⁵ PROCHÁZKA, Vanda. Hudební křižovatky – Čechy, Morava a Velká Británie. *Harmonie: Články* [online]. 2008 Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/hudebni-krizovatky-cechy-morava-a-velka-britanie.html> [cit. 2014-08-31].

Shrnutí

Předkládaná disertační je příspěvkem k dosud neprobádané problematice české hudební kultury v Londýně se specifickým zaměřením na období let 1984–1994. Zásadou dlouholetých hudebních kontaktů mezi oběma národy se vyvinul nadmíru vstřícný vztah britské společnosti k českému hudebnímu umění, které si našlo v Londýně mnoho příznivců z řad odborné i laické veřejnosti.

Na podkladu vlastní obsáhlé heuristiky pramenné základny autorka nejprve sleduje vývoj česko-londýnských hudebních vztahů. Ústřední téma práce představuje zhodnocení pozice české hudební kultury v Londýně v letech 1984–1994, a to prostřednictvím tradiční triády – produkce, interpretace, recepce. Ve třech jednotlivých analytických kapitolách je detailně sledována oblast skladatelské produkce v Londýně, interpretace české hudby (a to jak sféra komorní a symfonické hudby, tak opera, festivalová produkce a rozhlasové vysílání), a recepce a odborná reflexe české hudby. Pozornost je zaměřena na činnosti hudebních institucí, organizací i jednotlivců, teoretiků i praktiků, a to jak na straně české, tak anglické, profesionální i amatérské úrovně.

Na základě analýz autorka charakterizuje specifika české hudební kultury v Londýně v dané oblasti. Výklad zasazuje do kontextu politického a kulturního vývoje vymezené éry a sleduje, jak se události promítly do česko-londýnských hudebních vztahů. V příloze navíc uveřejňuje vlastní soupis uvedených českých děl ve zvolených londýnských institucích v letech 1984–1994.

Summary

Presented dissertation thesis contributes to so far unexplored issues in the field of Czech music culture in London with specification in period 1984–1994. Excessively responsive relation has become between both nations because of long-time musical touches which has been created by Britain's status towards Czech music culture and where a lot of sympathizers from both professional or amateur publicity have discovered in London.

An Author observes Czech-London music relations on the basement of its own extensive heuristic source from its beginning until decade which has been already set. The key theme presents evaluation of Czech music culture position in London in period 1984–1994 by means of production, interpretation, reception. An Author characterizes a composing production in London, interpretation of Czech music (including chamber music, symphonic music, opera, festival production and radio), reception and professional reflection of Czech music are detailed focused on three particular analytical chapters of the work. Attention is concentrated on activities of music institutions, organizations or individuals, theorists, practitioners on both sides of Czech and British professional and amateur levels.

Explanations become involved in political and cultural evolution of specified period and observes how circumstances influenced Czech-London music relations. In addition she publishes list of Czech pieces in selected London institutions in period 1984–1994.

Zusammenfassung

Die Dissertationsarbeit ist ein Beitrag zu einer bis jetzt nicht erforschten Problematik der tschechischen Musikkultur in London mit einem spezifischen Blick auf den Zeitraum zwischen den Jahren 1984 und 1994. Durch langjährige musikalische Kontakte zwischen den beiden Nationen hatte sich eine äußerst wohlwollende Beziehung der britischen Gesellschaft gegenüber der tschechischen musikalischen Kunst entwickelt, die in London viele Freunde in den Reihen der Fachöffentlichkeit wie auch des allgemeinen Publikums gefunden hatte.

Auf der Basis einer eigenen umfangreichen Heuristik der Quellenbasis betrachtet die Autorin zuerst die Entwicklung der beidseitigen musikalischen Beziehungen zwischen der tschechischen Seite und London. Im Mittelpunkt der Arbeit steht die Auswertung der Stellung der tschechischen musikalischen Kultur in London in den Jahren 1984–1994, und zwar mithilfe einer traditionellen Triade – Produktion, Interpretation, Rezeption. In drei einzelnen analytischen Kapiteln werden folgende Bereiche detailliert betrachtet: die kompositorische Produktion in London, die Interpretation der tschechischen Musik (und zwar sowohl der Kammer- und Synchronmusik, als auch der Oper, der Festivalproduktion und von Rundfunksendungen) und die Rezeption und fachliche Reflexion der tschechischen Musik. Die Aufmerksamkeit richtet sich auf Tätigkeiten von musikalischen Institutionen, Organisationen sowie Einzelpersonen, Theoretikern als auch Praktikern, und zwar sowohl auf der tschechischen wie auch auf der englischen Seite, wobei die professionelle wie auch die nicht-professionelle Ebene berücksichtigt wird.

Auf Grund von Analysen charakterisiert die Autorin spezifische Züge der tschechischen Musikkultur in London in dem gegebenen Bereich. Die Auslegung wird in den Kontext der politischen und kulturellen Entwicklung der genannten Epoche gestellt und es wird verfolgt, inwieweit sich diese Ereignisse in den musikalischen Beziehungen zwischen tschechischen Subjekten und London widerspiegelt haben. In der Anlage legt die Autorin darüber hinaus ihre eigene Aufstellung der tschechischen Werke vor, die in den Jahren 1984–1994 in ausgewählten Institutionen in London aufgeführt wurden.

Seznam pramenů a literatury

1. Prameny

1. 1 Archivní prameny

Archiv Wigmore Hall (neutříděný archivní materiál – programy, recenze, fotografie)

Archiv Southbank Centre (neutříděný archivní materiál – koncertní programy integrovaných sálů *Purcell Room*, *Royal Festival Room* a *Queen Elizabeth Room*)

1. 2 Publikované prameny

- **Časopisy, noviny, kulturní zpravodaje, bulettiny 1984–1994**

British Politics Review: Journal of the British Politics Society

Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music

Divadlo

Guitar International

Harmonie

Hudební rozhledy

Hudební věda

International Journal of Arts Management

London Daily News

Martinů Revue

Opera Gala Benefit for Emmy Destinn Foundation

Proceedings of the Royal Musical Association

Talent: měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol

The Financial Times

The Guardian

The Musical Times

The Newsletter Czech Society for Czech and Slovak Music

The Strad

The Times

Time Out

- **Internetové zdroje**

webové stránky

Anglo Czechoslovak Trust [online].

Dostupné z: http://www.actrust.pwp.blueyonder.co.uk/about_us.html [cit. 2014-10-23].

Antonín Tučapský. Oficiální stránky Antonína Tučapského [online]. Dostupné z: <http://antonintucapsky.harra.net/zivot.htm> [cit. 2014-09-03].

Barbican [online]. Dostupné z:

<http://web.archive.org/web/20070912191350/http://www.barbican.org.uk/about-barbican/history> [cit. 2014-09-18].

BBC. Genome BETA: Radio Times 1923–2009 [online].

Dostupné z: <http://genome.ch.bbc.co.uk/d172ad51056a46f0af00b9c91dc9c929> [cit. 2015-08-02].

BBC Proms Archive [online].

Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/proms/archive> [cit. 2014-10-23].

BBC Symphony Chorus [online].

Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/programmes/profiles/4PQkyqHYNd89WRlHT2hyVIF/bbc-symphony-chorus> [cit. 2014-10-23].

Classic FM [online]. Dostupné z: <http://www.classicfm.com/about-classic-fm/values-history/#MG7r9tiOxAG2Zafh.97> [cit. 2015-06-26].

Český hudební slovník osob a institucí [online]. Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy Univerzity. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1002780 [cit. 2014-04-18].

Český rozhlas: Krajané [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/karel-janovicky-hudbu-si-pisu-pro-radost> [cit. 2015-08-28].

Emmy Destinn Foundation [online]. Dostupné z: <http://www.destinn.com/aims/4523141301> [cit. 2014-09-04].

Francis Wright's Weblog [online]. Dostupné z: <http://franciswright.wordpress.com/2014/08/16/dr-bedrich-belohlavek-1902-1991/> [cit. 2014-09-25].

Glyndebourne [online]. Dostupné z: <http://glyndebourne.com/> [cit. 2014-12-02].
Historie školy a známí absolventi. *Gymnázium Jakuba Škody* [online]. Dostupné z: <http://www.gjs.cz/rs/index.php/informace/historie-absolventi> [cit. 2014-08-11].

History.com [online]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/industrial-revolution> [cit. 2015-04-24].

Hudební fakulta Janáčkovy akademie múzických umění v Brně [online]. Dostupné z: <http://hf.jamu.cz/> [cit. 2015-06-15].

Hudební informační středisko [online]. Dostupné z: <http://www.musicbase.cz> [cit. 2014-08-26].

James Eisner – singer, classical guitarist, lutenist, teacher, arranger, entertainer [online]. Dostupné z: <http://www.jameseisner.com/about-me/> [cit. 2014-09-04].

Jan Křesadlo. Oficiální stránky Jan Křesadlo [online]. Dostupné z: <http://kresadlo.cz/> [cit. 2014-09-04].

JSTOR [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/> [cit. 2014-10-23].

Ministerstvo zahraničních věcí: Velvyslanectví České republiky v Londýně [online].
Dostupné z: http://www.mzv.cz/london/cz/kultura_skolstvi/index.html [cit. 2014-09-05].

Nadace Bohuslava Martinů [online].

Dostupné z: http://www.martinu.cz/t_page.php?ID=128&IDS=817 [cit. 2014-08-11].

Lada Valešová: Biography and Repertoire. Oficiální stránky Lady Valešové [online].

Dostupné z: <http://ladavalesova.com/about/> [cit. 2014-08-31].

Libor Nováček. Oficiální stránky Libora Nováčka [online].

Dostupné z: <http://www.libornovacek.com/> [cit. 2014-08-26].

London Philharmonic Orchestra [online].

Dostupné z: <http://www.lpo.org.uk/about/london-philharmonic-orchestra.html>
[cit. 2014-09-27].

London Symphony Chorus [online].

Dostupné z: <http://www.lsc.org.uk/about> [cit. 2014-10-23].

London Symphony Orchestra [online].

Dostupné z: <http://lso.co.uk/history> [cit. 2014-09-27].

Ministerstvo obrany České republiky [online].

Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/v-britanii-bojovali-za-ceskoslovensko--a-to-je-pak-pronasledovalo-57719/> [cit. 2014-07-13].

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online].

Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-index_3.html [cit. 2014-09-06].

NAXOS: The World's Leading Classical Music Group [online].

Dostupné z: http://www.naxos.com/person/Otakar_Kraus/7947.htm [cit. 2014-09-25].

Národní divadlo: Archiv [online]. Dostupné z:

<http://archiv.narodni->

divadlo.cz/Dokument.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1112&pn=456affcc-f402-4000-aaff-c11223344aaa [cit. 2014-09-25].

Opera PLUS: hudba + tanec [online]. Dostupné z: <http://operaplus.cz/pred-sto-lety-se-narodil-rafael-kubelik/> [cit. 2015-08-28].

Operabase [online].

Dostupné z: <http://operabase.com/top.cgi?lang=en#opera> [cit. 2014-06-07].

Otakar Kraus (Baritone). *Bach Cantatas Website* [online]. Dostupné z: <http://www.bach-cantatas.com/Bio/Kraus-Otakar.htm> [cit. 2015-08-28].

Oxford and Cambridge Musical Club [online].

Dostupné z: <http://www.ocmc.org.uk/history.html> [cit. 2014-08-26].

Philharmonia Orchestra [online].

Dostupné z: <http://www.philharmonia.co.uk/> [cit. 2014-09-27].

Pragokonzert. GRADDO [online].

Dostupné z: <http://www.graddo.com/index.php?id=132> [cit. 2014-08-26].

Royal Albert Hall [online].

Dostupné z: <http://www.royalalberthall.com/about/history-and-archives/default.aspx> [cit. 2014-09-29].

Royal Opera House: Collections Online [online].

Dostupné z: <http://www.rohcollections.org.uk/performances.aspx> [cit. 2014-10-23]

Royal Philharmonic Orchestra [online].

Dostupné z: <http://www.rpo.co.uk/history.php> [cit. 2014-09-27].

Royal Philharmonic Orchestra [online].

Dostupné z: <http://www.rpo.co.uk/> [cit. 2014-09-27].

Southbank Centre [online].

Dostupné z: <http://www.southbankcentre.co.uk/about-us> [cit. 2014-09-29].

St John's Smith Square [online]. Dostupné z: <http://www.sjss.org.uk/about-us> [cit. 2015-04-04].

Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK [online].

Dostupné z: <http://www.fok.cz/dirigenti/> [cit. 2015-06-15].

Škampovo kvarteto [online].

Dostupné z: <http://www.skampaquartet.cz/cs/o-nas.html> [cit. 2014-04-11].

The Dvořák Society for Czech and Slovak Music [online].

Dostupné z: <http://www.dvorak-society.org/> [cit. 2014-10-23].

The Guardian [online].

Dostupné z: <http://www.theguardian.com/culture/2001/nov/29/artsfeatures2> [cit. 2014-10-26].

The Guardian [online]. Dostupné z:

<http://www.theguardian.com/music/gallery/2010/jul/15/charles-mackerras-in-pictures> [cit. 2015-08-28].

Velehrad [online].

Dostupné z: <http://www.velehrad.org.uk/> [cit. 2014-10-23]

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2014. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org> [cit. 2014-11-16].

internetové články

Arts Council England cuts English National Opera funding. In: *Classical music: The official website of BBC Music Magazine* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.classical-music.com/news/arts-council-england-cuts-english-national-opera-funding> [cit. 2014-10-31].

BRYNDA, Herbert. *Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy I.* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-i> [cit. 2014-07-11]

BRYNDA, Herbert. *Česko, svět a Evropa. Díl druhý: česko-anglické vztahy II.* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/historie/cesko-svet-a-evropa-dil-druhy-cesko-anglicke-vztahy-ii> [cit. 2014-07-13].

COLLES, Henry C. – PLATT, Peter – BROWN, David: Rose Newmarch. In: SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. 2. vyd., Volume 17, s. 807–808.

ČERNÁ, Michaela. Nicolas Payne: Bylo by pošetilé hrát pouze Tosku, Aidu nebo Carmen. *Opera +* [online]. Dostupné z: <http://operaplus.cz/nicolas-payne-bylo-by-posetile-hrat-pouze-tosku-aidu-nebo-carmen/> [cit. 2014-08-18].

DITRYCH, Ondřej. Současné česko-britské vztahy. *Ústav mezinárodních vztahů Praha* [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.dokumenty-iir.cz/PolicyPapers/Ditrych-VB.pdf> [cit. 2014-09-06].

ERIKSSON, Erik. ALL MUSIC. *The Lindsays: Discography* [online]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/the-lindsays-mn0001380609/discography> [cit. 2015-04-03].

William Howard pianist: Biography [online].

Dostupné z: <http://www.williamhoward.co.uk/biogdec08.htm> [cit. 2015-03-30].

FISCHER, Petr. Britští posluchači jsou fanoušky české vážné hudby. *BBC: Czech.com* [online]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/indepth/story/2004/11/041122_omnibus_music.shtml [cit. 2014-08-26].

HARPER-SCOTT, Paul. *Is opera really all that expensive?* [online]. Dostupné z: <http://www.jpehs.co.uk/2012/07/14/is-opera-really-all-that-expensive/> [cit. 2014-10-31].

CHURCH, Michael. Hall of fame: Wigmore Hall begins its 110th anniversary season [online]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/music/features/hall-of-fame-wigmore-hall-begins-its-110th-anniversary-season-2074054.html> [cit. 2014-04-11].

JOHNSON, Ben. History Magazine: The Festival of Britain 1951. *Historic UK: The History and Heritage Accommodation Guide* [online]. Dostupné z: <http://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofBritain/The-Festival-of-Britain-1951/> [cit. 2014-09-29].

JOHNSTON, Rosie. Out of the archives and onto the stage: Martinu's 'Greek Passion' revived. *Český rozhlas Radio.cz* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/cultura/out-of-the-archives-and-onto-the-stage-martinus-greek-passion-revived> [cit. 2015-07-13].

MacRAE, Julia – BEST, Paula. *The Story of a Concert Hall* [online]. Dostupné z: <http://www.wigmore-hall.org.uk/about-us/history#Story> [cit. 2014-04-17].

MILLINGTON, Barry. Why London needs five orchestras. *London Evening Standard* [online]. 2011. Dostupné z: <http://www.standard.co.uk/goingout/music/why-london-needs-five-orchestras-7290670.html> [cit. 2015-01-04].

MORRISON, Richard. *Orchestra: the LSO : a century of triumph and turbulence*. London: Faber, 2005. ISBN 05-712-1584-X.

PRECLÍK, Petr. Tyrrell: Janáček byl mistrem miniatury. *Online.muni.cz: události* [online]. Dostupné z: <http://www.online.muni.cz/udalosti/1140-tyrrell-janacek-byl-mistrem-miniatury#.VeBAJfZ4uhc> [cit. 2014-11-01].

PROCHÁZKA, Vanda. Hudební křižovatky – Čechy, Morava a Velká Británie. *Harmonie: Články* [online]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/hudebni-krizovatky-cechy-morava-a-velka-britanie.html> [cit. 2014-08-31].

ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Karel Janovický přes půl století propaguje českou hudbu ve Velké Británii. Rozhovor s Karlem Janovickým. *Český rozhlas: Krajané* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajan/karel-janovicky-pres-pul-stoleti-propaguje-ceskou-hudbu-ve-velke-britanii> [cit. 2014-08-26].

TERIAN, Greg. Světová premiéra v Londýně? *Harmonie* [online]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/svetova-premiera-v-londyne.html> [cit. 2014-10-24].

VAUGHAN, David – WILLOUGHBY, Ian. British Czech and Slovak Association running second writing competition. *Radio Prague* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/british-czech-and-slovak-association-running-second-writing-competition> [cit. 2014-11-10].

VÍTEK, Bohuslav. Václav Neumann – Let sedmdesátých. *Časopis Harmonie* [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vaclav-neumann-let-sedmdesatych.html> [cit. 2015-01-10].

WILLOUGHBY, Ian. British Czech and Slovak Association going strong despite 1993 split. *Radio Prague* [online]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/british-czech-and-slovak-association-going-strong-despite-1993-split> [cit. 2014-11-10].

WILLOUGHBY, Ian. Natasa Newton – helping young Czech and Slovak musicians play in the UK. *Rádio Praha: One on One* [online].

Dostupné z: <http://www.radio.cz/en/section/one-on-one/natasa-newton-helping-young-czech-and-slovak-musicians-play-in-the-uk> [cit. 2014-10-13]

WYLD, Joanna. Jiří Bělohlávek hudební ředitel a šéfdirigent. *Česká filharmonie: Dirigenti* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.ceskafilharmonie.cz/jiri-belohlavek-hudebni-reditel-a-sefdirigent-p7.html> [cit. 2015-06-15].

2. Literatura

2. 1 Encyklopedie a slovníky

Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie der Musik begründet von Friedrich Blume. 2., neubearb. Ausg. Kassel: Bärenreiter, 1986, 29 sv. ISBN 37-618-1100-4.

FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr (ed.). *Slovník české hudební kultury.* Praha: Editio Supraphon, 1997, 1035 s. ISBN 80-705-8462-9.

RANDEL, Don Michael – APEL, Willi. *The New Harvard dictionary of music.* Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 1986. ISBN 0674615255.

SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove dictionary of music and musicians.* 2nd ed. New York: Grove, 2001. ISBN 0195170679.

2. 2 Kvalifikační práce

KORBIČKA, MICHAEL. *Antonín Tučapský: skladatel a dirigent.* Olomouc, 2011. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

RAWSON, Robert. *From Olomouc to London: The Early Music of Gottfried Finger (c. 1655–1730).* Londýn, 2002. Disertační práce. Royal Holloway, University of London.

VAŠKOVÁ, Pavla. *Život a dílo Vladimíra Ambrose.* Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

VONÁŠKOVÁ-NOVÁKOVÁ, Jana. *Karel Janovický – život a dílo.* Praha, 2007. Diplomová práce. Akademie múzických umění v Praze.

2. 3 Články v periodikách, sbornících a slovníková hesla

ADORNO, Theodor, W.: *O fetišovém charakteru v hudbě a regresi slyšení*, in: *Divadlo*, 1964, č. 1., s. 16–22, č. 2, s. 12–18.

BBC/Arts Council review of national orchestral provision: consultation document. London: BBC/Arts Council Review, 1994, 185 s. ISBN 07-287-0691-1.

BRATBERG, Øivind. Editorial: A taste of cultural Britain. In. *British Politics Review: Journal of the British Politics Society, Norway*. 2011, roč. 6, č. 1, s. 2.

CANNING, Hugh. Bohemian Rhapsodies. In. *London Daily News*. 20. ledna 1987, s. 29.

CANNING, Hugh. Wigmore Hall: Josef Suk. In. *The Guardian*. 8. 6. 1988, s. 9.

CLAPHAM, John. Smetana, Bedřich. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 17, 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, ISBN 0-333-60800-3.

Classical Preview: The Skampa Quartet. In. *Time Out*. 23. listopadu 1994, s. 23.

CLEMENTS, Andrew. Vladimir Mikulka/Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 7. 12. 1987, s. 12.

CLINTON George. Vladimir Mikulka. In. *Guitar International*. Prosinec 1984, s. 80.

COLLES, Henry C. – PLATT, Peter – BROWN, David: Rose Newmarch. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 17, 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 807–808. ISBN 0-333-60800-3.

COOPER, Colin. Vladimir Mikulka. In. *Guitar International*. Leden 1988, s. 126.

CRAW, Howard Allen. Dussek, Jan Ladislav. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 7, 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 761–765. ISBN 0-333-60800-3.

DRIVER, Paul. Talich Quartet. In. *The Financial Times*. 20. května 1990, s. 11.

DRIVER, Paul. Josef Suk: Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 2. 5. 1991, s. 6.

DUARTE, John. Vladimír Mikulka. In. *Guitar International*. Únor 1988, s. 139.

FAIRMAN, Richard. Suk Trio. In. *The Financial Times*. 6. února 1990, s. 9.

FAIRMAN, Richard. Suk Quartet. In. *The Financial Times*. 13. července 1990, s. 12.

FANCIULLO, David. Innovative Educational Efforts Target Teenagers, Families, and Visually and Hearing-Impaired Youngsters. In. *Arts Reach*. December 1998/January 1999. ISSN 1-650-726-4494.

FINCH, Hilary. Suk Trio: Wigmore Hall. In. *The Times*. 1. 2. 1990, s. 6.

FREEMANOVÁ, Michaela. Antonín Kammel v Londýně. In. *Hudební věda*. 1994, roč. 31, č. 4, s. 399–402.

FUKAČ, Jiří. Anglie. In: Fukač, Jiří – Vysloužil, Jiří (ed.). *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha, 1997, s. 41. ISBN 80-7058-462-9.

FUKAČ, Jiří: Vážná hudba. In: FUKAČ, Jiří – MACEK, Petr – VYSLOUŽIL, Jiří (ed.). *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha, 1997, s. 985. ISBN 80-7058-462-9.

FUKAČ, Jiří – POLEDŇÁK, Ivan. Artificiální hudba. In: FUKAČ, Jiří – MACEK, Petr – VYSLOUŽIL, Jiří (ed.). *Slovník české hudební kultury*. Editio Supraphon, Praha, 1997, s. 48. ISBN 80-7058-462-9.

GOODWIN, Noel. CHAMBER RECITALS: The Cleveland bows out, the Skampa checks in: The old guard and the new. In. *The Times*. 30. 11. 1994, s. 5.

HAYES, Malcolm. Vladimir Mikulka. In. *The Times*. 14. 10. 1985, s. 9.

HLAVAČKA, Miroslav. Hudební výchova a vzdělávání v Anglii. In. *Talent: měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol*, 2005, r. 7, č. 5, s. 7–10.

HONOLKA, Kurt. Smetana, Bedřich. In. *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie der Musik begründet von Friedrich Blume*. 2., neubearb. Ausg. Kassel: Bärenreiter, 1986, sv. 12. ISBN 37-618-1100-4.

HORN, Ellen. The British theatre and its impact: a personal reflection. In. *British Politics Review: Journal of the British Politics Society, Norway*. 2011, roč. 6, č. 1, s. 3.

HORSBRUGH, Ian – SMACZNY, Jan. *Celebration of Czech Music: October 1985*. Katalog k festivalu. Londýn, 1984.

HUME, D. Robert. London, §V, 1(vii): 2: Musical life, 1660-1800: Concert life. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 15. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 118–119. ISBN 0-333-60800-3.

JANOVICKÝ, Karel. Tauský in Great Britain: 1945–2004. In: BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM 1910–2004*, s. 85–94. ISBN 978-09532769-8-1.

KARASOVÁ, Jarmila. The Emmy Destinn Foundation. In. *Opera Gala Benefit for Emmy Destinn Foundation*. Program koncertu, London, 1997, s. 7.

KIDD, Ronald R. František Koczwara. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 23. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 715–716. ISBN 0-333-60800-3.

KOLB, Bonita. Classical music concerts can be fun: the sukses of BBC Proms. In. *International Journal of Arts Management*. Volume 1, number 1, 1998. ISSN: 1480-8986.

KRÁLÍK, Jan. Ema Destinnová. In. *Ema Destinnová 1878–1930: Katalog k výstavě*. Národní muzeum v Praze, AIG Česká republika, 1998, s. 4.

KRÁLÍK, Jan. Londýnská pocta Emě Destinnové. In. *Hudební Rozhledy*. 1998, r. 51, č. 1, s. 42.

LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Vzestup Janáčkovy slávy od skromných začátků. In. *Harmonie*. 2014, č. 8, s. 9–12.

LAMBERT, Patrick. Česká hudba očima (a ušima) Angličana: Postavení hudby Bohuslava Martinů ve Velké Británii. In. *Harmonie*, 2014, č. 12, s. 24–28.

LOPPERT, Max. Josef Suk/Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 10. 1. 1986, s. 9.

LOPPERT, Max. Weekend music in London: New quartet, old orchestra. In. *The Financial Times*. 21. 9. 1993, s. 7.

MACHAČ, Josef. *Smetanaa cizina*. In. *Němec, Bohumil. Ottův slovník naučný nové doby*. Dodatky VI/1. Praha: Novina, 1940.

MATTHEW, James E. The Antient Concerts, 1776–1848. In. *Proceedings of the Royal Musical Association* 33, 1906, s. 55–79.

MELLORS, Wilfrid. The Great Czech Composer. In. *The Listeners*, 1939, r. 21, č. 563.

MELVILLE-MASON, Graham. Česká hudba v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1987, r. 15, s. 463. ISSN 46630.

MELVILLE-MASON, Graham. Martinů and London. New Light on the Sonata for Two Violins and Piano. In. *Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music*, 1990, r. 16, č. 2, s. 18.

MORRISON, Richard. Concert: Suk/Hála. In. *The Times*. 9. 1. 1986, s. 15.

MURRAY, David. Suk Trio: Wigmore Hall. In. *The Financial Times*. 1. 2. 1990, s. 8.

MURRAY, David. Suk Trio goes Bohemian. In. *The Financial Times*, 7. 7. 1990, s. 8.

NEKOLNÝ, Bohumil. Transformace infrastruktury umění po roce 1989. In. *Studie současného stavu podpory umění*, Institut umění – Divadelní ústav, Praha 2009, str. 57.

NEWMARCH, Rosa. The Music of the Czecho-Slovaks: National Opera in Prague. In. *The Musical Times*. London: Novello, 1919, roč. 60, č. 921, s. 592–595.

NICE, David. Wigmore Hall: Josef Suk. In. *The Guardian*. 6. 2. 1990, s. 11.

PETTITT, Stephen. Youthful spirit. Skampa quartet. In. *The Times*. 21. 9. 1993, s. 11.

ISSN 0140-0460

PILKOVÁ, Zdeňka – VRKOČOVÁ, Ludmila – JEŘÁBEK, Richard. Migrace. In. ed. FUKAČ, Jiří – VYSLOUŽIL, Jiří – MACEK, Petr. *Slovník české hudební kultury*. 1. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1997, s. 551–554. ISBN 80-705-8462-9.

PINKAVA, Václav. O pěveckém kroužku londýnského Sokola. In. *VII. slet Paris* (5.–8. VII. 1990), r. 40, č. 7, 8, září/říjen 1990. Ústředí Československého Sokolstva v zahraničí, s. 204–206.

PODGORNÝ, Oleg. O české hudbě v BBC. In. *Hudební rozhledy*, Praha: Panorama, 1989, r. 17, s. 79. ISSN 46630.

REUTTER, Jochen. Richter, František Xaver. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 21. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 339–340. ISBN 0-333-60800-3.

SHAWE, Desmond: Emmy Destinn. In: SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 7. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 251–252. ISBN 0-333-60800-3.

SIDDONS, Llewelin. Suk (violin)/Hala (piano): Dvořák, Janáček, Brahms, Beethoven, Smetana. In. *The Strad*. Srpen 1985, s. 247.

SIMPSON, Adrienne – HICKMAN, Roger. Adalbert Gyrowetz (Vojtěch Matyáš Jírovec). In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 20. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 620–622. ISBN 0-333-60800-3.

THOMAS, Paul. Vladimír Mikulka. In. *Guitar International*. Leden 1991, s. 120.

TODD, Mark. The Society's Early Years. In. *Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music*. 2000, č. 21, s. 51.

TODD, Mark. The Society's Early Years. In. *Czech Music: The Journal of The Dvořák Society for Czech and Slovak Music*. 2000, č. 21, s. 37–73.

TYRRELL, John. Agnes Tyrrell. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Volume 26. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 19. ISBN 0-333-60800-3.

WOLF, Eugene K. Stamitz, Josef Václav. In. SADIE, Stanley (ed.). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Volume 24. 2nd ed. London: Macmillan Publishers, 2001, s. 264–268. ISBN 0-333-60800-3.

2. 4 Ostatní literatura

BAČUVČÍK, Radim. *Divadlo, filharmonie a studenti: mladí lidé jako cílová skupina marketingu kulturních institucí*. 1. vyd. Zlín: Verbum, c2008, 1 elektronický optický disk (CD-ROM). ISBN 978-80-904273-0-3.

BEITH, Richard (ed.). *Vilém Tauský CBE FGSM, 1910-2004: a celebration of his life and achievements published with affectionate remembrance in his centenary year*. Newcastle-under-Lyme: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2010, xii, 286 s. Occasional publications, no. 6. ISBN 978-095-3276-998.

BENNETT, John R. *Smetana on 3000 Records*. London: Oakwood Press, 1974. 465 s.

BILÍK, Petr. *České země a Československo ve 20. století* [online]. 1. vyd. Olomouc, 2013, s. 63. ISBN 978-80-87535-76-9.

BŘEZINA, Aleš – DOSTÁLOVÁ, Růžena. *Řecké pašije – osud jedné opery: korespondence Nikose Kazantzakise s Bohuslavem Martinů*. Praha: Set Out, 2003. 229 s. ISBN 80-862-7728-3.

BURGHUSER, Jarmil. *Antonín Dvořák*. 2. vyd. Praha: KLP, 2006, 149 s. ISBN 80-867-9126-2.

BURNEY, Charles. *The Present State of Music in Germany, the Netherlands and United Provinces: Or, the Journal of a Tour Through Those Countries, Undertaken to Collect Materials for a General History of Music*, Londýn 1775.

CABADA, Ladislav – KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, Kapitola Politické ideologie. Konzervatismus, s. 132–139. ISBN 978-80-7380-076-5.

CARPENTER, Humphrey. *The envy of the world: fifty years of the BBC Third Programme and Radio Three, 1946–1996*. London: Weidenfeld, 1996, s. 331. ISBN 0297818309.

DRTÍKOVÁ, Eva. *Leoš Janáček, Život a dílo v datech a obrazech / Chronology of his life and work*. Brno: Opus Musicum, 2004. ISBN 80-903211-1-9.

DRUMMOND, John. *Tainted by Experience: A Life in the Arts*, London: Faber & Faber, 2001, s. 354. ISBN 0-571-20922-X.

HARGREAVES, David J. – NORTH, Adrian C. (ed). *The social psychology of music*. New York: 1997, 319 s. ISBN 01-985-2383-1.

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 293 s. ISBN 80-858-6510-6.

HILL, Elizabeth – O'SULLIVAN, Catherine – O'SULLIVAN, Terry. *Creative arts marketing*. 2. ed. London: Routledge, 2008, s. 18. ISBN 978-075-0657-372.

HLAVAČKA, Miroslav. Hudební výchova a vzdělávání v Anglii. In. *Talent: měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol*, 2005, 7(5), s. 7–10. ISSN 1212-3676.

HOFFMEISTER, Karel – NEWMARCH, Rosa. *Antonín Dvořák*. Temecula, Calif: Reprint Services Corp, 2006. ISBN 978-078-1290-609.

HOLMES, John – DISTILLER, Natasha (ed.). *Horae Amoris: The Collected Poems of Rosa Newmarch*. Bucks: Rivendale Press. ISBN 9781904201199.

HOLZKNECHT, Václav. *Bedřich Smetana: život a dílo*. Praha: Panton, 1979.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945–1948*. Praha, SPN 1991.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1953–1966*. Praha, SPN 1992.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967–1969*. Praha, SPN 1993.

KAPLAN, Karel. *Československo v poválečné Evropě*. Praha: Karolinum, 2004, 407 s. ISBN 8024606550.

KOLB, Bonita M. *Marketing for cultural organisations: new strategies for attracting audiences to classical music, dance, museums, theatre, and opera*. 2nd ed. London: Thomson, 2005, 233 s. ISBN 978-184-4802-135.

KŘEŠŤAN, Jiří. *Zdeněk Nejedlý: politik a vědec v osamění*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2012, 569 s. ISBN 978-807-4690-068.

LOWERRE, Kathryn (ed.). *The Lively Arts of the London Stage, 1675–1725 (Performance in the Long Eighteenth Century: Studies in Theatre, Music, Dance)*. Farnham: Ashgate Publishing Ltd, 2014, s. 32. ISBN 978-1-4094-5533-2.

MARHOUNOVÁ, Jana. *Svět hudby na plátně doby*. Empatie, Praha, 1993. ISBN 8090161839.

MELVILLE-MASON, Graham – BEITH, Richard (eds.). *Rudolf Firkušný*. 1. publ. Burnham-on-Crouch: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 1999. ISBN 09-532-7690-2.

MELVILLE-MASON, Graham (ed.). *A tribute to Petr Eben: to mark his 70th birthday year*. Essex: Dvořák society for Czech and Slovak Music, 2000, 239 s. ISBN 09-532-7691-0.

MIHULE, Jaroslav. *Martinů – osud skladatele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 9788024604268.

MORRISBY, Elinor. *Up is down: a life of violinist Jan Sedivka*. Parkville, Vic: Lyrebird Press, Faculty of Music, University of Melbourne, 2008. ISBN 07-340-3770-8.

MORRISBY, Elinor. *Up is down: a life of violinist Jan Sedivka*. Parkville, Vic: Lyrebird Press, Faculty of Music, University of Melbourne, 2008. ISBN 07-340-3770-8.

NEWMARCH, Rosa. *The music of Czechoslovakia*. London: Oxford University Press, 1942, s. 67–68.

PEACOCK, Alan. *A Report on Orchestral Resources in Great Britain, 1970*. London: Arts Council, 1970, 125 s. ISBN 01-198-1062-X.

REDDISH, Alan. *Oxford and Cambridge Musical Club 1899-1999: Centenary Programme*. Private publication, 1999.

SCRUTON, Roger. *Smysl konzervatismu*. Praha: Torst, 1993, 293 s. ISBN 80-856-3910-6.

SCRUTON, Roger. *Hudobná estetika*. Bratislava: Hudobné centrum, 2009. Preklady. ISBN 978-80-89427-11-6.

SCHWARZKOPF, Elisabeth. *On and Off the Record: A Memoir of Walter Legge*. London: Faber and Faber, 1982. ISBN 0-571-11928-X.

SINCLAIR, Andrew. *Arts and cultures: the history of the 50 years of the Arts Council of Great Britain*. London: Sinclair-Stevenson, 1995, 501 s. ISBN 18-561-9342-X.

SLATER, Graham. *Václav Talich 1883-1961*. 1. publ. Tadley: Dvořák Society for Czech and Slovak Music, 2003. ISBN 09-532-7692-9.

SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie*. Praha: Paseka, 1994. ISBN 80-85192-87-X.

SMOLKA, Jaroslav a kolektiv. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA, 2001, s. 482. ISBN 80-902525-3-2.

ŠIMSOVÁ, Sylva. *Traces in the sand: the story of Anthony Kammel in 18th Century Britain*. Newcastle-under-Lyme : The Dvorak Society, 2014. ISBN 978-0-9562608-0-2.

ŠOUREK, Otakar. *Antonín Dvořák a Hans Richter: obraz uměleckého přátelství*. Praha: Melantrich, 1947, 84 s.

THORNE, Graham (ed.). *The Oxford and Cambridge Musical Club: An 80th Anniversary History*. Bocardo & Church Army Press Ltd., Oxford, 1979

TRKANOVÁ, Marie. *U Janáčků: podle vyprávění Marie Stejskalové*. Brno: Šimon Ryšavý, 1998, 205 s. ISBN 80-861-3711-2.

VOGEL, Jaroslav. *Leoš Janáček: a biography*. 3rd rev. ed., 1st in Academia. Praha: Academia, 1997, s. 327. ISBN 8020006222.

Anotace

Jméno autora:	Mgr. Markéta Koutná
Školící pracoviště:	Katedra muzikologie Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Název disertační práce:	Česká hudební kultura v Londýně v letech 1984–1994
Školitel:	doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Počet stran:	207
Počet stran příloh:	35
Počet titulů použité literatury:	204
Klíčová slova:	Česká hudební kultura v Londýně, 1984–1994, sametová revoluce, čeští hudební skladatelé, emigrace

Charakteristika práce:

Předkládaná disertační práce je věnována česko-londýnským hudebním vztahům, zvláště pak české hudební kultuře v Londýně v letech 1984–1994, která je definována z hlediska tradiční triády produkce – interpretace – recepce. Zvláštní pozornost náleží vlivu listopadovému převratu v roce 1989 na postavení české hudby v britské metropoli. Ústřední část práce tvoří analýza české hudební kultury v pěti specifických oblastech londýnské hudební scény ve vymezené dekádě, konkrétně ve sféře opery, komorní hudby, symfonické hudby, festivalové produkce a rozhlasu. Na nich je konkrétně dokumentována pozice jak produkce českých interpretů a interpretačních souborů, tak provozované dílo českých autorů v Londýně v kontextu kulturních, společenských a politických změn. Na závěr je připojen soupis českých děl provedených ve vybraných londýnských institucích v letech 1984 až 1994.

Annotation

Name of the author:	Mgr. Markéta Koutná
Supervising research establishment:	Department of Musicology Faculty of Arts Palacký University in Olomouc
The title of the thesis:	Czech Music Culture in London in the years 1984–1994
Supervisor:	doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Number of pages:	207
Number of supplements:	35
Number of the titles of the literature used:	204
Key words:	Czech Music Culture in London, 1984–1994, Velvet revolution, Czech composers, Emigration

Characteristic of the thesis:

Presented dissertation pays attention to Czech-London music relations and particularly to Czech music culture in London in period 1984–1994. There is a special view to influence of the Velvet revolution and position of Czech music in British metropolis. The main theme of the thesis makes analysis of Czech music culture in five specific individual areas of London music scene in set decade. On these specifically areas such as opera, chamber music, symphony music, festival production and radio are documented positions, both production of Czech interprets and the Czech musical pieces in London in context of cultural, social and political changes. As a part of conclusion is a list of played Czech pieces and sorted London institutions in decade 1984–1994.

Annotation

Name des Autors:	Mgr. Markéta Koutná
Ausbildungsstelle:	Lehrstuhl für Musikwissenschaft Philosophische Fakultät Palacký Universität Olomouc
Name der Disertationsarbeit:	Die tschechische Musikkultur in London in den Jahren 1984–1994
Ausbilder:	doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D.
Anzahl der Seiten:	207
Anzahl der Beilagen:	35
Antahl der gebrauchten Literatur:	204
Schlüsselwörter:	Die tschechische Musikkultur in London, 1984–1994, samtene Revolution, tschechische Musikkomponisten, Emigration

Charakteristik der Dissertationsarbeit:

Die vorgelegte Dissertationsarbeit behandelt die tschechischen musikalischen Beziehungen mit London, insbesondere die tschechische musikalische Kultur in London in den Jahren 1984–1994, definiert aus der Sicht der traditionellen Triade Produktion – Interpretation – Rezeption. Besondere Aufmerksamkeit wird dem Einfluss der November-Wende im Jahre 1989 auf die Position der tschechischen Musik in der britischen Metropole gewidmet. Einen zentralen Teil der Arbeit bildet eine Analyse der tschechischen Musikkultur in fünf spezifischen Bereichen der Londoner Musikszene in der definierten Dekade, und zwar in den Bereichen Oper, Kammermusik, sinfonische Musik, Festivalproduktion und Rundfunk. Auf dieser Basis werden die Position der Produktion tschechischer Interpreten und

Interpretationsensembles sowie der in London aufgeführten Werke von tschechischen Autoren im Kontext der kulturellen, gesellschaftlichen und politischen Veränderungen konkret dokumentiert. Zum Schluss wird eine Aufstellung der in den ausgewählten Londoner Institutionen in den Jahren 1984 bis 1994 aufgeführten tschechischen Werke beigefügt.

Přílohy

1. Katalog provedených českých děl v Londýně v letech 1984–1994

Tabulka obsahuje chronologický soupis koncertů a představení z let 1984–1994 v londýnských koncertních halách, sálech či divadlech, na kterých zazněla díla českých skladatelů. Konkrétně byla sledována vystoupení v Royal Opera House, English National Opera, Wigmore Hall, Purcell Room, Queen Elizabeth Hall, Royal Festival Hall, Royal Albert Hall, Barbican Hall a St John's Smith Square. Vzhledem ke stanovenému vymezení a rozsahu práce není v katalogu reflektováno uvedení českých skladeb v jiných londýnských institucích. Rejstřík zahrnuje informace o datu a místu konání, dále jméno autora a název díla.

2. Soupis vystoupení českých hudebníků a hudebních souborů v Londýně v letech 1984–1994

Seznam zkratk použitých v katalogu:

WH	Wigmore Hall
PR	Purcell Room
RAH	Royal Albert Hall
RFH	Royal Festival Hall
QEH	Queen Elizabeth Hall
St John's	St John's Smith Square
Barbican	Barbican Hall
ROH	Royal Opera House
ENO	English National Opera